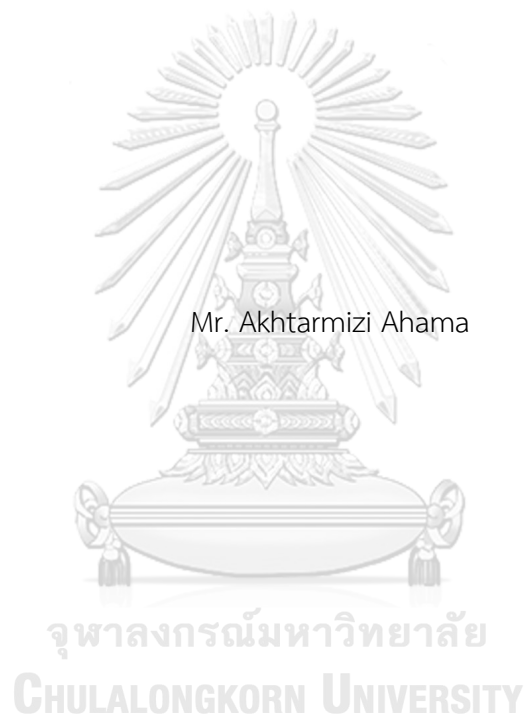

ทุนอุดมศึกษาต่อการพัฒนาเยาวชน และพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ สู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม (สหสาขาวิชา) สหสาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2566

HIGHER EDUCATION SCHOLARSHIPS FOR YOUTH DEVELOPMENT AND SOUTHERN
BORDER PROVINCES TOWARDS THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS (SDGs)

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in Human and Social Development
Inter-Department of Human and Social Development
Graduate School
Chulalongkorn University
Academic Year 2023

หัวข้อวิทยานิพนธ์	ทุนอุดมศึกษาต่อการพัฒนาเยาวชน และพื้นที่จังหวัด ชายแดนภาคใต้ สู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน
โดย	นายอัศตรีมีชี อาหามะ
สาขาวิชา	พัฒนามนุษย์และสังคม (สหสาขาวิชา)
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุ๋นเรื่อน เล็กน้อย

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

.....	คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.ยุทธนา ฉัพพรรณรัตน์)	
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์	
.....	ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุวัฒนา ธาดานิติ)	
.....	อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุ๋นเรื่อน เล็กน้อย)	
.....	กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.ธนพร ศรียากุล)	

CHULALONGKORN UNIVERSITY

อัครมีชี อาหามะ : ทุนอุดมศึกษาต่อการพัฒนาเยาวชน และพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ สู่
เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน. (HIGHER EDUCATION SCHOLARSHIPS FOR YOUTH
DEVELOPMENT AND SOUTHERN BORDER PROVINCES TOWARDS THE SUSTAINABLE
DEVELOPMENT GOALS (SDGs)) อ.ที่ปรึกษาหลัก : ผศ. ดร.อุ้นเรือน เล็กน้อย

วิทยานิพนธ์เล่มนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการดำเนินงาน “โครงการทุนอุดมศึกษาเพื่อ
การพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้” ที่มีส่วนในการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ในมิติผลกระทบจากนักศึกษาทุน
และการจัดทำข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาโครงการฯ ในอนาคต โดยใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ ด้วยการ
สัมภาษณ์แบบเจาะลึกกลุ่มประชากรเป้าหมายจำนวน 2 กลุ่มได้แก่ กลุ่มที่ 1 นักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการทุน
อุดมศึกษาฯ ในระยะที่ 1 – 3 จำนวน 24 ราย กลุ่มที่ 2 บุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานโครงการ
การทุนอุดมศึกษาฯ จำนวน 4 ราย

ผลการศึกษาพบว่า 1) การดำเนินงานโครงการทุนอุดมศึกษาฯ ได้ส่งผลให้เยาวชนในพื้นที่
จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ไม่สามารถเข้าศึกษาในระดับอุดมศึกษา ที่มีคุณสมบัติตามที่โครงการฯ กำหนด ได้มี
โอกาสเข้าศึกษาต่อในสถาบันอุดมศึกษาทั่วประเทศเพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายการดำเนินงานโครงการทุน
ฯ 2) นักศึกษาที่ได้รับทุนหลังจากสำเร็จการศึกษาได้มีโอกาสในการประกอบอาชีพตามศักยภาพของตนเองที่มี
ส่วนกับการพัฒนาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ในทางตรง และทางอ้อมในมิติด้านการศึกษา ด้านสังคม ด้าน
เศรษฐกิจ และการส่งเสริมภาพลักษณ์จังหวัดชายแดนภาคใต้ ตลอดจนถึงการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมใน
ระดับภูมิภาคต่างๆ 3) บทบาทการประกอบอาชีพของนักศึกษาทุนสอดคล้องและมีส่วนในการหนุนเสริมการ
ดำเนินงานของแผนยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน ระยะ 20 ปี พ.ศ.2560-2579 และ
เชื่อมโยงกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) และ 4) ข้อเสนอแนะต่อแนวทางการพัฒนาโครงการทุน
อุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ควรมีการทบทวนการแนวทางการดำเนินงานและการจัดสรรทุน
ให้สอดคล้องกับบริบทของสถานการณ์ความต้องการบัณฑิตในพื้นที่ และการดำเนินงานของโครงการให้สอดคล้อง
กับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เป้าหมายที่ 4 การสร้างหลักประกันว่าทุกคนมีการศึกษาที่มีคุณภาพอย่าง
ครอบคลุมและเท่าเทียม และสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต

สาขาวิชา	พัฒนามนุษย์และสังคม (สห สาขาวิชา)	ลายมือชื่อนิสิต .....
ปีการศึกษา	2566	ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก .....

6087286220 : MAJOR HUMAN AND SOCIAL DEVELOPMENT

KEYWORD: Higher education scholarships / Southern border provinces / Sustainable Development Goals

Akhtarmizi Ahama : HIGHER EDUCATION SCHOLARSHIPS FOR YOUTH DEVELOPMENT AND SOUTHERN BORDER PROVINCES TOWARDS THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS (SDGs). Advisor: Asst Prof. UNRUAN LEKNOI, Ph.D.

The objective of this thesis is to study the outcomes of the 'Higher Education Scholarship Program for the Development of Border Provinces in the Southern Region,' particularly its role in the development of the southern border provinces, focusing on the impact on scholarship recipients. The study also aims to formulate recommendations and future development strategies for the project. The qualitative research method is employed, involving in-depth interviews with two target groups: Group 1 consists of students participating in the scholarship program in phases 1-3, totaling 24 individuals, and Group 2 includes personnel actively involved in the implementation of the scholarship program, with a total of 4 individuals.

The study findings reveal that: 1) The operation of the Higher Education Scholarship Program has resulted in providing opportunities for youth in the border provinces of the southern region who meet the project's criteria and are unable to pursue tertiary education. They have increased opportunities to continue their education at higher education institutions nationwide, aligning with the project's operational goals. 2) Students who receive scholarships, upon successful completion of their education, have opportunities to engage in careers aligned with their potential, contributing to the development of the border provinces in the southern region directly and indirectly across educational, social, and economic dimensions. This includes promoting the identity of the southern border provinces and their participation in regional social development. 3) The professional roles undertaken by scholarship recipients are in line with and contribute to supporting the implementation of the strategic development plan for the southern border provinces during the 20 years of 2017-2036. Additionally, they are linked to Sustainable Development Goals (SDGs). 4) Recommendations for the development direction of the Scholarship Fund for the Development of Border Provinces in the Southern Region include reviewing the operational approach and fund allocation to align with the context of graduate demand in the area. It is suggested to align the project's operations with sustainable development goals, especially Goal 4, ensuring inclusive and equitable quality education and promoting lifelong learning opportunities for all.

Field of Study: Human and Social Development

Student's Signature .....

Academic Year: 2023

Advisor's Signature .....

กิตติกรรมประกาศ

การเดินทางของวิทยานิพนธ์เล่มนี้ เมื่อถึงหน้านี้นั้นหมายถึงภารกิจของการทำวิทยานิพนธ์ถือเป็นอันสิ้นสุด ความสำเร็จนี้ด้วยความประสงค์และความโปรดปรานจากพระผู้เป็นเจ้าของข้าพเจ้า ที่ให้พลัง และสติปัญญาแก่ข้าพเจ้าให้ได้อดทน ฝ่าฟันอุปสรรคต่าง ๆ ในการศึกษาวิทยานิพนธ์เล่มนี้ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี และจากความกรุณา เมตตาช่วยเหลือ และแรงสนับสนุนจากบุคคลมากมาย

กราบขอบพระคุณ ผศ.ดร.อุ้นเรือน เล็กน้อย อาจารย์ที่ปรึกษาที่คอยชี้แนะ ให้คำปรึกษาตลอดจนถึงให้กำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จเสร็จสิ้น และขอกราบขอขอบพระคุณ รศ.ดร.สุวัฒนา ธาดานิติ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และ รศ.ดร.ธนพร ศรียากุล กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ให้ข้อเสนอแนะ ชี้แนะ เพื่อให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

กราบขอบพระคุณบุคลากรผู้ล่วงลับ ผศ.ดร.ยุพดี ชัยสุขสันต์ และอาจารย์เอกนรินทร์ เอกอริยะสิริ ที่ให้การสนับสนุนข้อมูล อีกทั้งเป็นบุคลากรที่สำคัญในการสนับสนุนขับเคลื่อนการดำเนินงานโครงการทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อประโยชน์แก่เด็กและเยาวชนจังหวัดชายแดนภาคใต้ตลอดมา

ขอขอบคุณพลังใจ และแรงหนุนเสริม จากสมาชิกครอบครัวอาหามะ-สกุลใบ และ คุณเกริก เกียรติ กองทัพ คุณมธุรีพุดิน สามะ คุณฮานีฟ มาลีลาเตะ บุคคลที่เป็นทั้งเพื่อน และครอบครัวในการสนับสนุนและให้กำลังใจตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา

ขอขอบคุณผู้ให้ข้อมูลบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานโครงการทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ และนักศึกษาทุนที่ให้ความร่วมมือในการถ่ายทอดความรู้ และข้อมูลกรณีศึกษาสำหรับวิทยานิพนธ์เล่มนี้ให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษาและเป็นคุณูปการต่อสังคมต่อไป

ขอขอบคุณเพื่อนๆ และกัลยาณมิตรในสาขาพัฒนามนุษย์และสังคมที่คอยช่วยเหลือ และสนับสนุนให้คำปรึกษาตลอดมา

สุดท้ายนี้ในฐานะผู้วิจัย วิทยานิพนธ์เล่มนี้นับเป็นบทเรียนชีวิตอีกเล่มที่สำคัญในการฝ่าฟันอุปสรรค บททดสอบชีวิต ในขณะเดียวกันเป็นพื้นที่เรียนรู้ ทำให้รู้จักตนเอง รู้จักผู้คนและสังคมมากขึ้น และคอยเป็นจุดตระหนักให้เราเห็นถึงความสำคัญของการศึกษา และการเรียนรู้ที่ไม่มีวันสิ้นสุด

อัคตัมมีซี อาหามะ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ง
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ช
สารบัญรูป.....	ฌ
บทที่ 1 บทนำ.....	10
1.1 ที่มาและความสำคัญ.....	10
1.2 วัตถุประสงค์.....	15
1.3 ขอบเขตของการวิจัย.....	15
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	15
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ.....	16
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม.....	17
2.1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้.....	17
2.2 นโยบายและยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้.....	29
2.3 แนวคิดทุนการศึกษา.....	37
2.4 โครงการทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้.....	40
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลโครงการทุนการศึกษา.....	51
2.6 แนวคิดและทฤษฎีการประเมินผล.....	55
บทที่ 3 ระเบียบวิธีการวิจัย.....	1
3.1 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	1

3.2 ขอบเขตการศึกษา.....	1
3.3 วิธีการศึกษา.....	2
3.4 ขั้นตอนการวิจัย	4
บทที่ 4 ผลการศึกษา.....	5
4.1 ข้อมูลทั่วไป	5
4.2 ผลการดำเนินงานโครงการทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้กับการพัฒนา จังหวัดชายแดนภาคใต้	8
4.3 บทบาทนักศึกษาทุนกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่สอดคล้องกับแผน ยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)30	
4.4 ข้อเสนอแนะ และแนวทางการพัฒนาโครงการทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดน ภาคใต้	41
บทที่ 5 สรุปผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ.....	48
5.1 สรุปผลการศึกษา	48
5.2 อภิปรายผลการศึกษา	57
5.3 ข้อเสนอแนะ	59
บรรณานุกรม.....	60
ประวัติผู้เขียน.....	63

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 อาณาเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้.....	19
ตารางที่ 2 เนื้อที่จังหวัดชายแดนภาคใต้แบ่งตามจังหวัด.....	19
ตารางที่ 3 อาณาเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้แบ่งตามจังหวัด	20
ตารางที่ 4 อาณาเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้แบ่งตามจังหวัด	21
ตารางที่ 5 ข้อมูลจำนวนประชากรของกลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน.....	22
ตารางที่ 6 ร้อยละการเปลี่ยนแปลงผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด ภายในกลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน... 24	24
ตารางที่ 7 เปรียบเทียบผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด ภายในกลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน.....	24
ตารางที่ 8 มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมเฉลี่ยต่อหัว (Per Capita) ของจังหวัดในกลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดนปี พ.ศ.2560 – 2562.....	25
ตารางที่ 9 ผลการดำเนินงานโครงการทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้	46
ตารางที่ 10 สรุปการใช้ประโยชน์จากแบบจำลอง CIPP ในบทบาทของการประเมินผล	66
ตารางที่ 11 กลุ่มประชากรให้ข้อมูล	3
ตารางที่ 12 กลุ่มประชากรเป้าหมายนักศึกษาทุนโครงการทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัด	6
ตารางที่ 13 กลุ่มประชากรเป้าหมายบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการโครงการทุนอุดมศึกษา	8
ตารางที่ 14 ตารางวิเคราะห์บทบาทนักศึกษาทุนที่สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน	31

สารบัญรูป

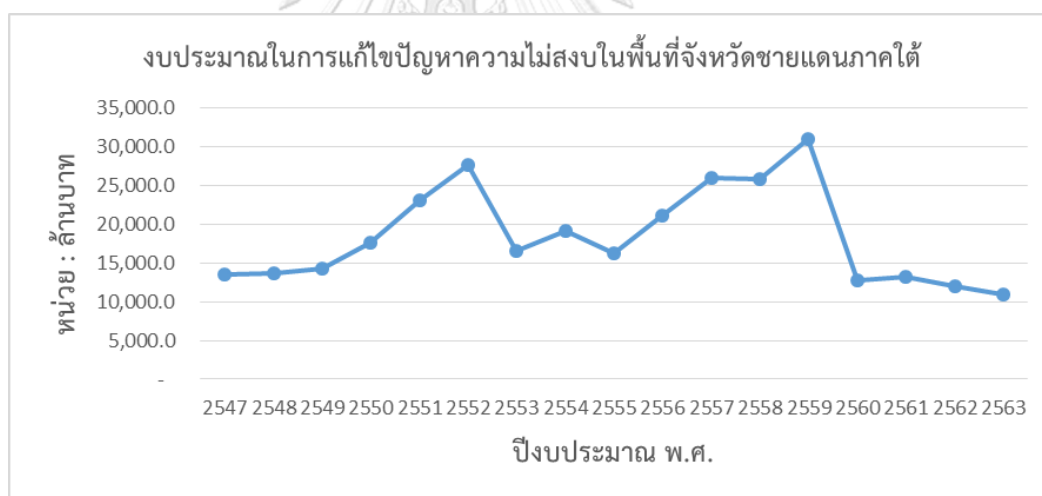
หน้า

รูปภาพที่ 1 แผนภูมิแสดงสรุปสถานการณ์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนตั้งแต่ปี พ.ศ.2556 – 2564	10
รูปภาพที่ 2 แผนภูมิแสดงงบประมาณในการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้	11
รูปภาพที่ 3 แผนที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ (จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส สงขลา สตูล).....	19
รูปภาพที่ 4 แผนภูมิแสดงสัดส่วนค่าผลิตภัณฑ์มวลรวม	26
รูปภาพที่ 5 แผนภูมิแสดงสรุปสถานการณ์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนตั้งแต่ปี พ.ศ.2556 – 2564	27
รูปภาพที่ 6 งบประมาณในการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้	36
รูปภาพที่ 7 งบประมาณรายจ่ายสำหรับแผนการบูรณาการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหา	36
รูปภาพที่ 8 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	1
รูปภาพที่ 9 ชุดเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs).....	37
รูปภาพที่ 10 ความสอดคล้องของบทบาทนักศึกษาทุนกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน(Sustainable Development Goals : SDGs)...	41
รูปภาพที่ 11 ความเชื่อมโยงและความสอดคล้องของบทบาทนักศึกษาทุนกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน.....	58

ทวนและเปลี่ยนแปลงนโยบายให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป จากข้อสรุปนโยบายของรัฐบาลว่าด้วยพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 ในรัฐบาลชุดที่ 55 จนถึง รัฐบาลชุดที่ 62 ได้กำหนดการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ไว้เป็นวาระเร่งด่วนของทุกๆ รัฐบาล โดยมีจุดเน้น ว่าด้วย “นโยบายรักษาความมั่นคงของรัฐ” รัฐบาลจะแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยระดมทรัพยากรและปรับปรุงการบริหารจัดการทั้งปวงตามหลักการเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา และใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2556)

แม้ในระดับนโยบายภาครัฐพยายามหาทางออกของปัญหา ที่เล็งเห็นถึงผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ปัญหานี้ได้กลายเป็น “วาระแห่งชาติ” ที่ทุก รัฐบาลต้องหยิบขึ้นมากำหนดให้เป็นนโยบายสำคัญพร้อมกับสนับสนุนงบประมาณในการแก้ไขปัญหา และพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่ นับตั้งแต่ปี พ.ศ.2547 – 2563 งบประมาณในการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมทั้งสิ้น 313,792.4 ล้านบาท (สำนักงบประมาณ, 2563)

รูปภาพที่ 2 แผนภูมิแสดงงบประมาณในการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
ที่มา : สำนักงบประมาณ , 2563

การจัดสรรงบประมาณผ่านกระทรวง และหน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่ตลอดจนถึงหน่วยงานความมั่นคง งบประมาณเหล่านี้ถูกใช้ไปในการแก้ไขปัญหาความไม่สงบและการพัฒนาพื้นที่โดยในระยะแรก มุ่งเน้นการควบคุมสถานการณ์ความรุนแรง โดยการส่งกองกำลังทหารลงไปในพื้นที่ ผนวกกับการใช้กฎหมายพิเศษ กฎอัยการศึก พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ฯ และพ.ร.บ.ความมั่นคง และดำเนินนโยบาย

“พาคนกลับบ้าน” การดึงกลุ่มคนคิดต่างจากรัฐ ให้กลับสู่ภูมิภาค จนกระทั่งเข้าสู่การใช้วิธี “พูด เจรจา” แบบ “เปิดเผยเป็นทางการ” พร้อมกันนี้รัฐบาลยังมุ่งเน้น “งานพัฒนา” ไปพร้อม ๆ กับการ ดำเนินงานยุทธศาสตร์ความมั่นคง

ในระยะแรกรัฐบาลได้มุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดย ให้ความสำคัญในเรื่องความมั่นคง ความปลอดภัยเป็นหลัก ต่อมาได้มีการปรับและพัฒนาแนวทางการ แก้ไขปัญหาโดยยึดการแก้ปัญหาแบบองค์รวม ประกอบกับการพัฒนาพื้นที่และคุณภาพชีวิตของ ประชาชน จนเกิดนโยบายการพัฒนาในทุกด้าน ทั้งความมั่นคงทางชีวิต ความปลอดภัย เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และการศึกษา ดังในปี พ.ศ. 2549 มีมติคณะรัฐมนตรี เห็นชอบในการกำหนดให้จังหวัด ชายแดนภาคใต้ เป็นเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ อันประกอบด้วยจังหวัด ปัตตานี ยะลา นราธิวาส สตูล และใน 4 อำเภอของจังหวัดสงขลา คือเทพา สะบ้าย้อย นาทวี และจะ นะ เป็นพื้นที่ที่ประชาชนส่วนใหญ่มีพื้นฐานความคิดทางวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างและมีความ ละเอียดอ่อนมากกว่าสังคมอื่น สถานการณ์ความไม่สงบดังกล่าวส่งผลต่อการดำรงชีวิต และการ ประกอบอาชีพของคนในพื้นที่เป็นอย่างมาก ประชาชนมีรายได้ลดน้อยลง ปัญหาความยากจนเพิ่ม มากขึ้น ขาดความมั่นคงในชีวิตที่ดีทำให้เด็กและเยาวชนในพื้นที่มีโอกาสทางการศึกษาต่ำกว่าเด็ก และเยาวชนในภูมิภาคอื่น ๆ ของประเทศ ทั้งนี้การกำหนดเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดน ภาคใต้ขึ้นขึ้น เพื่อสร้างพื้นที่ปลอดภัยและคุณภาพชีวิตที่ดีเป็นหลัก (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา , 2556)

ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาเรื่องหัวใจหลักสำคัญของการแก้ปัญหาความรุนแรงในพื้นที่เกิด ขึ้นมาจากการเมืองแห่งอัตลักษณ์และความเป็นชายขอบก็คือการฟื้นคืนอำนาจอันชอบธรรม ดังนั้น การแก้ปัญหาอัตลักษณ์ มี 7 ยุทธศาสตร์ สร้าง “รัฐแห่งความยุติธรรมและสันติ” ประกอบด้วย 1) ความยุติธรรมทางกฎหมายและสังคม 2) ความยุติธรรมทางการศึกษาและวัฒนธรรม 3) ความ ยุติธรรมทางเศรษฐกิจ 4) ความยุติธรรมทางด้านการจัดการทรัพยากร 5) ระบบราชการที่เป็นตัวแทน ประชากร 6) ความมั่นคงของชุมชนและสังคม และ 7) การสื่อสารเพื่อสันติ (ศรีสมภพ จิตรภิมย์ศรี, 2556)

อย่างไรก็ตาม สถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นปัจจัยสำคัญประการ หนึ่งซึ่งส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษาที่ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างปกติ สถานศึกษาต้องหยุดการ เรียนการสอนเป็นระยะ ครูได้รับการคุกคามและถูกปองร้าย ต้องขอย้ายออกนอกพื้นที่ นักเรียนจึง ไม่ได้รับการศึกษาอย่างเต็มศักยภาพ ส่งผลให้ผลการเรียนของนักเรียนในพื้นที่ด้อยกว่าเด็กนักเรียนใน

ภาคอื่นๆ และคุณภาพการศึกษาโดยรวมในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้จึงตกต่ำ (ยุพดี ชัยสุขสันต์ และคณะ, 2557)

จากปัญหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำของนักเรียนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ อันเนื่องมาจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เกิดขึ้นมาเป็นเวลาหลายปี ส่งผลให้เยาวชนในพื้นที่ดังกล่าวที่สำเร็จการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือเทียบเท่า มีโอกาสสอบเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาได้น้อยเนื่องจากต้องสอบแข่งขันศึกษาในสถาบันอุดมศึกษากับเยาวชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ไม่ได้รับการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น อาจจะถูกชักจูงไปในทางที่ไม่ดีได้จากสถานการณ์ข้างต้นสอดคล้องกับผลการศึกษาของ (Uddin, 2022) ได้ทำการเปรียบเทียบการศึกษาของพื้นที่ซึ่งประสบความไม่สงบอย่างสามจังหวัดชายแดนใต้กับจังหวัดอื่นๆพบว่า เด็กและเยาวชนในสามจังหวัดชายแดนใต้โดยเฉลี่ยได้รับการศึกษาน้อยกว่าเด็กในจังหวัดอื่นๆ ของภาคใต้ 0.88 ปี ประเด็นที่น่าสนใจคือ มุสลิมในจังหวัดอื่นๆ ของภาคใต้มีจำนวนปีการศึกษาสูงกว่าศาสนิกอื่น (โดยเฉลี่ย 0.68 ปี) แต่ผลเช่นนี้กลับไม่ได้เกิดขึ้นในสามจังหวัดชายแดนใต้ เพื่อให้การศึกษาเป็นอีกหนึ่งแนวทางการสร้างเสริมสันติสุขในพื้นที่ผ่านการพัฒนาการศึกษาในกับเด็กและเยาวชนทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างกำหนดนโยบายการศึกษาที่สอดคล้องกับพื้นที่

ตั้งที่สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้จัดทำนโยบายด้านการพัฒนาการศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อเชื่อมโยงกับวิถีชีวิต วัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของท้องถิ่น สร้างความผูกพันของคนในสังคมเดียวกันแม้ต่างกัน ด้านศาสนา ภาษา ประเพณีและวัฒนธรรมให้มีความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเพื่อสร้างความเป็นเอกภาพและสันติสุขในพื้นที่ (เสริมศักดิ์ วิศาลภรณ์, 2551) ช่วงระยะแรก ปี พ.ศ.2548 รัฐบาลโดยกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนด แผนยุทธศาสตร์ปฏิรูปการศึกษาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อสร้างสันติสุข ปี 2548-2551 เพื่อกำหนดแผนการดำเนินงานการจัดการศึกษาในพื้นที่นำสู่การสร้างสันติสุข และการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมในพื้นที่ อีกประการหนึ่งในมาตรการที่ระบุไว้ในแผนยุทธศาสตร์ฯ มาตรการข้อ 15 คือ การจัดการศึกษาให้แก่เด็กกำพร้า เด็กด้อยโอกาส เด็กยากจน ได้มีโอกาสศึกษาต่อได้ตามศักยภาพ และความต้องการจนถึงระดับอุดมศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2548)

ด้านสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (ปรับโครงสร้างเป็นสำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สป.อว.)) ได้จัดทำโครงการสนับสนุนทุนการศึกษาต่อระดับปริญญาตรีในประเทศซึ่งเป็นภารกิจยุทธศาสตร์เชื่อมโยงกับกลยุทธ์ของหน่วยงานคือ การ

สนับสนุนด้านจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาในเขตพัฒนาเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งในปี พ.ศ.2550 สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) ร่วมกับศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) และสถาบันอุดมศึกษาในสังกัด ได้ดำเนินโครงการทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยให้แต่ละสถาบันอุดมศึกษาสนับสนุนที่นั่งการศึกษาเป็นกรณีพิเศษ พร้อมทุนยกเว้นค่าเล่าเรียน โครงการ ฯ ได้ดำเนินงานเข้าสู่ระยะที่ 4 ในปี พ.ศ. 2566 ทั้งนี้เพื่อ 1) ส่งเสริม สนับสนุนให้นักเรียนที่จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือเทียบเท่าในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้ศึกษาต่อจนจบในระดับปริญญาตรีมากขึ้น 2) ให้เยาวชนมีโลกทัศน์ กว้างไกล สามารถปรับตัวได้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโดยรวม มีเหตุผล และดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข และ 3) ส่งเสริมให้เยาวชนผู้รับทุนการศึกษาได้นำความรู้ ความสามารถ กลับไปพัฒนาท้องถิ่นของตนเองภายหลังสำเร็จการศึกษา

โครงการทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ถือได้ว่าเป็นโครงการที่ดำเนินงานมาอย่างต่อเนื่อง ในการสนับสนุนโอกาสทางการศึกษาให้กับเด็กและเยาวชนให้สามารถศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา และผลสำเร็จสำคัญของทุนดังกล่าวคือการพัฒนาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังรายงานวิจัยโครงการ “การติดตามและประเมินผลสัมฤทธิ์โครงการทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ระยะที่ 1 ปีการศึกษา 2550 – 2554 ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา” (ยุพดี ชัยสุขสันต์ และคณะ , 2557) ซึ่งเป็นการศึกษาการประเมินโครงการทุนฯ มุ่งเน้น การศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการบริหารจัดการโครงการทุนเป็นหลัก ผลจากการศึกษา ด้านผลผลิตพบว่า ผู้ที่เคยได้รับทุนมีภาวะงานทำร้อยละ 70.3 และว่างงานร้อยละ 27.8 โดยร้อยละ 50.4 ทำงานอยู่ในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งยังต่ำกว่าเป้าหมายที่โครงการฯ คาดไว้ว่าบัณฑิตทุกคนมีงานทำ และกลับไปทำงานในภูมิลำเนาเดิม และอีกประการหนึ่งจากการศึกษาโครงการดังกล่าวมีข้อเสนอแนะ ควรมีการศึกษาประเมินผลสัมฤทธิ์โครงการฯ อย่างต่อเนื่องตั้งแต่ระยะแรกถึงปัจจุบัน และควรมีการศึกษาติดตามนักศึกษาทุนอย่างต่อเนื่องเพื่อเป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพและพร้อมสู่ตลาดแรงงาน ทั้งนี้พบว่าการศึกษาวิจัยของโครงการดังกล่าวมีช่องว่างของโครงการที่ขาดการศึกษาผลของโครงการ ที่สร้างผลกระทบและการพัฒนาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

จากประการข้างต้นนี้การประเมินโครงการทุนการศึกษาฯ ในระยะที่ 1 ยังไม่พบการประเมินผลกระทบของทุนที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการ ในการส่งเสริมศักยภาพเยาวชนผู้รับทุนการศึกษาได้นำความรู้ ความสามารถกลับไปพัฒนาท้องถิ่นจังหวัดชายแดนภาคใต้ของตนเอง ภายหลังสำเร็จการศึกษา จึงเป็นที่มาของการศึกษาในประเด็นดังกล่าว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา

ผลการดำเนินงานของโครงการฯ นำไปสู่การเสนอแนะแนวทางการดำเนินงานโครงการฯ และการหนุนเสริมการพัฒนาที่สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ให้สามารถมีส่วนร่วมในการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ดียิ่งขึ้น

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องการศึกษาหลักแนวคิดการประเมินโครงการ CIPP ของ สตัฟเฟิลบีม การศึกษาโดยใช้เครื่องมือดังกล่าวนี้ถือได้ว่าเป็นแนวคิดการประเมินโครงการเป็นที่ยอมรับอย่างแพร่หลาย และเหมาะสมกับการใช้ประเมินโครงการฯ ดังกล่าว เพื่อนำไปสู่การศึกษาวิเคราะห์ ตลอดจนถึงหาแนวทางในการสนับสนุนให้โครงการดังกล่าวบรรลุตามวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อประโยชน์ต่อพื้นที่และสังคมต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาผลการดำเนินงาน “โครงการทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้” มีส่วนในการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้
- 2) เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนา “โครงการทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้”

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ มุ่งเน้นการศึกษาผลกระทบดำเนินงานของโครงการทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยใช้แนวคิดการประเมินของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam's CIPP Model) เพื่อการศึกษาวิเคราะห์ผลกระทบของโครงการฯ เพื่อตอบโจทย์วัตถุประสงค์ของโครงการฯ และตลอดจนถึงหาแนวทางในการสนับสนุนให้โครงการดังกล่าวบรรลุตามวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) ทราบถึงผลการดำเนินงานโครงการทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ในการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้
- 2) ได้แนวทางในการพัฒนาโครงการทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

- 1) **ทุน** หมายถึง โครงการทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นโครงการที่สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) ปรับโครงสร้างเป็นสำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สป.อว.) และสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ และเอกชนทั่วประเทศร่วมกันจัดทำขึ้นสำหรับเยาวชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ไม่สามารถเข้าศึกษาต่อในสถาบันอุดมศึกษา ที่ดำเนินงานในระยะที่ 1-3 ระหว่างปีการศึกษา พ.ศ.2550 – 2562
- 2) **จังหวัดชายแดนภาคใต้** หมายถึง จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส สตูลและ 4 อำเภอในจังหวัดสงขลา คืออำเภอเทพา จะนะ นาทวี และอำเภอสะบ้าย้อย
- 3) **ผลการดำเนินงาน** หมายถึง ผลกระทบและบทบาทของนักศึกษาทุนต่อการพัฒนาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
- 4) **ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนา** หมายถึง ข้อเสนอแนะและความเห็นต่อการดำเนินโครงการฯ เพื่อให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

การทบทวนเอกสารในการศึกษาเรื่อง **ทุนอุดมศึกษาต่อการพัฒนาเยาวชน และพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้** สู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ผู้ศึกษาได้ทำความเข้าใจถึงความหมายและความเกี่ยวข้องแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งในแง่หลักการสำคัญและวิธีการดำเนินงาน เพื่อนำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย และแนวทางการศึกษาโดยแบ่งเป็นส่วนประกอบด้วยสาระสำคัญ ดังนี้

2.1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้

- ข้อมูลทั่วไปจังหวัดชายแดนภาคใต้
- สถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้

2.2 นโยบายและยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้

- นโยบายและแผนการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้
- แผนยุทธศาสตร์ปฏิรูปการศึกษาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อสร้างสันติสุข

2.3 แนวคิดทุนการศึกษา

- นิยาม และขอบเขต
- ประวัติของการจัดทุนการศึกษาในสังคมไทย

2.4 โครงการทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้

- ข้อมูลทั่วไปทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้
- สรุปผลการดำเนินงานโครงการทุนอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลโครงการทุนการศึกษา

2.6 แนวคิดและทฤษฎีการประเมินผลโครงการ

- ความหมายและแนวคิดการประเมินผล
- ความสำคัญของการประเมิน
- แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับ CIPP Model

2.1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้

2.1.1 ข้อมูลสภาพทั่วไปของกลุ่มจังหวัดชายแดนภาคใต้

ความเป็นมา

จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นพื้นที่ที่มีลักษณะพิเศษมากกว่าพื้นที่จังหวัดชายแดนในภาคอื่นๆ ทั้งในด้านสภาพภูมิศาสตร์ ด้านความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ ชาติพันธุ์ วิถีชีวิตและวัฒนธรรมการดำรงชีวิต อีกทั้งมีความเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมกับประเทศเพื่อนบ้าน เป็นพื้นที่ที่มีประชากรหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนาและวัฒนธรรม และเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์สำคัญด้าน

ความมั่นคง การเมือง เศรษฐกิจและสังคมมาเป็นเวลานาน ด้วยลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากพื้นที่อื่นๆ ซึ่งมีมติคณะรัฐมนตรี ในวันที่ 23 พฤศจิกายน พ.ศ.2549 มีมติเห็นชอบกำหนดให้จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งประกอบด้วยจังหวัดยะลา ปัตตานี นราธิวาส สตูล และ 4 อำเภอของจังหวัดสงขลา ได้แก่ อำเภोजะนะ นาทวี สะบ้าย้อย และเทพา

อีกทั้งตามประกาศคณะกรรมการนโยบายการบริหารงานจังหวัดและกลุ่มจังหวัดบูรณาการ เรื่อง การตั้งกลุ่มจังหวัดและกำหนดจังหวัดที่เป็นศูนย์ปฏิบัติการของกลุ่มจังหวัด (ฉบับที่ 3) ลงวันที่ 16 พฤศจิกายน 2560 โดยอาศัยอำนาจตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการบริหารงานจังหวัดและกลุ่มจังหวัดแบบบูรณาการ พ.ศ.2561 มาตรา 26 วรรคหนึ่ง ประกอบมติคณะกรรมการนโยบายการบริหารงานจังหวัดและกลุ่มจังหวัดแบบบูรณาการ ครั้งที่ 3/2560 เมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2560 โดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี จึงได้แบ่งกลุ่มจังหวัดออกเป็น 18 กลุ่มจังหวัด โดยกลุ่มจังหวัดชายแดน ประกอบด้วย จังหวัดนราธิวาส จังหวัดปัตตานี และจังหวัดยะลา โดยจังหวัดยะลาเป็นศูนย์ปฏิบัติการของกลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน และผู้ว่าราชการจังหวัดยะลา ทำหน้าที่หัวหน้ากลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน (กลุ่มงานบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน , 2560)

โครงสร้างทางสังคม

โครงสร้างสังคมใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้มีลักษณะชุมชนเป็นชนบทมากกว่าชุมชนเมือง ชาติพันธุ์เป็นลักษณะผสมระหว่างเชื้อชาติที่อยู่ในประเทศเพื่อนบ้านติดกัน นั่นคือลักษณะผสมระหว่างชาวไทยและชาวมลายูเซีย นอกจากนี้ยังมีแรงงานจากภาคอื่นๆ ของไทย เช่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และจากประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ เมียนมาร์ และกัมพูชา ประชากรในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีประชากร 3.42 ล้านคนเป็นประชากรมุสลิม ร้อยละ 62 และหากพิจารณาเฉพาะประชากรใน 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (ไม่นับรวมสงขลา) จะมีประชากรมุสลิมถึงร้อยละ 82 ใช้ภาษามลายูถิ่นในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน ไม่นิยมพูดภาษาไทย มีบางส่วนที่เป็นคนสูงอายุในหมู่บ้านที่พูดภาษาไทยไม่ได้เลย ยกเว้นประชากรในจังหวัดสตูล ซึ่งส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามแต่พูดภาษาไทยอย่างแพร่หลาย ประชากรมุสลิมส่วนใหญ่มีวิถีชีวิตและขนบธรรมเนียมประเพณีปฏิบัติที่สอดคล้องกับแนวทางปฏิบัติตามศาสนบัญญัติของมุสลิม ซึ่งมีผลอย่างมากต่อแนวคิดด้านการศึกษา การประกอบอาชีพและความเป็นอยู่ที่เป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่ (ศูนย์ข้อมูลสารสนเทศการศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้ , 2551)

ลักษณะทางกายภาพ

1) ที่ตั้ง

กลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน ประกอบด้วย จังหวัดนราธิวาส ปัตตานี และจังหวัดยะลา ตั้งอยู่ตอนล่างของประเทศ ตั้งอยู่ใต้สุดของประเทศและติดกับประเทศมาเลเซีย มีอาณาเขตติดต่อด้านใต้และด้านตะวันตกกับประเทศมาเลเซีย รวมระยะทางพรมแดนไทย – มาเลเซีย 258 กิโลเมตร โดยมีเทือกเขาสันกาลาคีรีเป็นแนวกันด้านเหนือ และด้านตะวันออกติดทะเลอ่าวไทยเป็นระยะทาง 172.31

กิโลเมตร มีเนื้อที่รวมประมาณ 10,936.864 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 6.80 ล้านไร่ ซึ่งจังหวัดนราธิวาสมีพื้นที่มากที่สุด และจังหวัดปัตตานีมีพื้นที่น้อยที่สุด โดยรายละเอียด ดังนี้

รูปภาพที่ 3 แผนที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ (จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส สงขลา สตูล)

ที่มา : สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ , 2560

1) อาณาเขต

ตารางที่ 1 อาณาเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้

อาณาเขต	ทิศเหนือ	ทิศตะวันออก	ทิศตะวันตก	ทิศใต้
กลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน	จังหวัดนครศรีธรรมราช และจังหวัดตรัง	อ่าวไทย	ประเทศมาเลเซีย	ประเทศมาเลเซีย

ที่มา : กลุ่มงานบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน, 2560

กลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน มีพื้นที่รวมทั้งสิ้น 21,138.27 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 13.3 ล้านไร่ โดยมีรายละเอียดแต่ละจังหวัด ดังนี้

ตารางที่ 2 เนื้อที่จังหวัดชายแดนภาคใต้แบ่งตามจังหวัด

จังหวัดในกลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน	ตารางกิโลเมตร	ล้านไร่	ติดต่อกับประเทศมาเลเซีย
นราธิวาส	4,475.430	2.79	รัฐกลันตันและรัฐเปรัก
ปัตตานี	1,940.356	1.21	-
ยะลา	4,521.078	2.80	รัฐเปรักและรัฐเคดาห์
สงขลา	7,393.889	4.8	รัฐเคดาห์
สตูล	2,807.52	1.7	รัฐเปอร์ลิส รัฐเคดาห์
รวม	21,138.27	13.3	

ที่มา : กลุ่มงานบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน, 2560

กลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน (นราธิวาส ปัตตานี ยะลา สงขลาและสตูล)มีอาณาเขตติดกับจังหวัดต่าง ๆ ดังนี้

ตารางที่ 3 อาณาเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้แบ่งตามจังหวัด

จังหวัดในกลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน	ทิศเหนือ	ทิศใต้	ทิศตะวันออก	ทิศตะวันตก
นราธิวาส	จังหวัดปัตตานี และ อ่าวไทย	รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย	อ่าวไทย และรัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย	จังหวัดยะลา
ปัตตานี	อ่าวไทย	อำเภอเมือง อำเภอรามัน จังหวัดยะลา และ อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส	อ่าวไทย	อำเภอเทพา และอำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา
ยะลา	อำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลาและอำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี	อำเภอบาเจาะ อำเภอศรีสาคร จังหวัดนราธิวาสรัฐเปรัก ประเทศมาเลเซีย	รัฐเปรัก ประเทศมาเลเซีย	จังหวัดสงขลา และรัฐเคดาห์ ประเทศมาเลเซีย
สงขลา	จังหวัดนครศรีธรรมราช และจังหวัดพัทลุง	จังหวัดปัตตานี	อ่าวไทย	จังหวัดพัทลุง และจังหวัดสตูล
สตูล	อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา	รัฐเปอร์ลิส และรัฐเคดาห์ ประเทศมาเลเซีย	อำเภอสะเดาะ จังหวัดสงขลา และรัฐเปอร์ลิส ประเทศมาเลเซีย	ทะเลอันดามัน มหาสมุทรอินเดีย

ที่มา : กลุ่มงานบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน, 2560

3) ลักษณะภูมิอากาศ

สภาพภูมิอากาศกลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน ตั้งใกล้เส้นศูนย์สูตรจัดอยู่ในภูมิอากาศเขตร้อนและชื้น (Tropical Wet or Tropical Rainforest) เนื่องด้วยมีฝนตลอดปี ไม่เว้นฤดูแล้ง เว้นแต่ในบางเดือน เช่น ในเดือนกุมภาพันธ์ และมีนาคม ซึ่งมีฝนตกน้อยกว่าเดือนอื่น ๆ โดยได้รับอิทธิพลของลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ พัดปกคลุมกลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน ระหว่างกลางเดือนตุลาคมถึงกลางเดือนกุมภาพันธ์ ทำให้มีฝนตกมากบริเวณฝั่งตะวันออกของภาคใต้ (กลุ่มงานบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน , 2560)

สำหรับช่วงกลางเดือนกุมภาพันธ์ถึงกลางเดือนพฤษภาคม ซึ่งเป็นช่วงเปลี่ยนจากมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือเป็นมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ทำให้มีฝนน้อยกว่าช่วงอื่น ๆ เป็นช่วงที่มีอุณหภูมิสูงมากที่สุดของปี

4) การปกครอง/ประชากร

1. การปกครองส่วนภูมิภาค / การปกครองส่วนท้องถิ่น

เขตการปกครองของกลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน ประกอบด้วย 5 จังหวัด (นราธิวาส ปัตตานี ยะลา สงขลา และสตูล) ซึ่งการปกครองส่วนภูมิภาคประกอบด้วย 56 อำเภอ 413 ตำบล 2,881 หมู่บ้าน และการปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย 3 เทศบาลนคร 17 เทศบาลเมือง 69 เทศบาลตำบล 353 องค์การบริหารส่วนตำบล

ตารางแสดงข้อมูลการปกครองส่วนภูมิภาค / การปกครองส่วนท้องถิ่น

ตารางที่ 4 อาณาเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้แบ่งตามจังหวัด

กลุ่มจังหวัดภาคใต้ ชายแดน	การปกครองส่วนภูมิภาค				การปกครองส่วนท้องถิ่น		
	อำเภอ	ตำบล	หมู่บ้าน	เทศบาล นคร	เทศบาล เมือง	เทศบาล ตำบล	องค์การบริหาร ส่วนตำบล
นราธิวาส	13	77	593	-	3	11	74
ปัตตานี	12	115	642	-	1	11	101
ยะลา	8	58	379	1	1	9	52
สงขลา	16	127	987	2	11	32	92
สตูล	7	36	280	-	1	6	34
รวม	56	413	2881	3	17	69	353

ที่มา : สำนักทะเบียนกลาง กรมการปกครอง, 2560

2 ประชากร

● จำนวนประชากรรวม

กลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 3,852,479 คน ซึ่งแยกเป็นประชากรชาย 1,896,738 คน และประชากรหญิง 1,955,741 คน ประชากรส่วนใหญ่ร้อยละ 82.62 นับถือศาสนาอิสลาม ร้อยละ 16.94 นับถือศาสนาพุทธ และอีกร้อยละ 0.44 นับถือศาสนาอื่น ๆ (คริสต์/ฮินดู) โดยเฉพาะในพื้นที่จังหวัด ยะลา ปัตตานี และนราธิวาส จังหวัดชายแดนภาคใต้มีเอกลักษณ์ทางสังคมและวิถีประชาชนที่แตกต่างจากพื้นที่ส่วนอื่น ๆ ของประเทศ รายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 5 ข้อมูลจำนวนประชากรของกลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน

กลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน	เพศ		จำนวนประชากรรวม (คน)
	ชาย	หญิง	
นราธิวาส	403,094	412,131	815,225
ปัตตานี	362,847	371,269	734,116
ยะลา	271,901	274,866	546,767
สงขลา	697,256	734,280	1,431,536
สตูล	161,640	163,195	324,835
รวม	1,896,738	1,955,741	3,852,479

ที่มา : สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง (ข้อมูล ณ เดือนมีนาคม 2566)

5) ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ

5.1 สถานการณ์ด้านเศรษฐกิจ

- ก. ภาพรวมเศรษฐกิจ เศรษฐกิจในกลุ่มจังหวัดชายแดนภาคใต้มีขนาดเล็ก โดยในปี 2562 มีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวม ณ ราคาประจำปี เท่ากับ 139,173 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 0.8 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมประเทศ โครงสร้างเศรษฐกิจยังคงพึ่งพาภาคเกษตร โดยภาคเกษตรมีส่วนประมาณร้อยละ 29.0 อย่างไรก็ตาม สัดส่วนภาคเกษตรมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง เช่นเดียวกับภาคอุตสาหกรรมที่ส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมต่อเนื่องเกษตร มีสัดส่วนการผลิตที่ร้อยละ 9.0 ในขณะที่ภาคบริการมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นต่อเนื่อง
- ข. การเติบโตทางเศรษฐกิจและรายได้เฉลี่ยประชากร ในปี 2562 เศรษฐกิจหดตัวเฉลี่ยร้อยละ 0.5 และหากพิจารณาในช่วง 5 ปี (พ.ศ.2558 – 2562) ปีที่ผ่านมา อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจภาคใต้ชายแดนขยายตัวดีขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 0.3 ซึ่งต่ำกว่าระดับประเทศที่เศรษฐกิจมีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 3.4 ขณะที่รายได้เฉลี่ยต่อประชากรเท่ากับ 57,610 บาทต่อคนต่อปี ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศที่มีรายได้เฉลี่ยต่อประชากรเท่ากับ 243,787 บาทต่อคนต่อปี (ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศประมาณ 3.2 เท่า) โดยจังหวัดยะลามีรายได้เฉลี่ยต่อหัวเท่ากับ 98,501 บาทต่อคนต่อปี เป็นลำดับที่ 48 ของประเทศ จังหวัดปัตตานีมีรายได้เฉลี่ยต่อหัวเท่ากับ 76,997 บาทต่อคนต่อปี เป็นลำดับที่ 59 ของประเทศ และจังหวัดนราธิวาส มีรายได้เฉลี่ยต่อหัวเท่ากับ 59,498 บาทต่อคนต่อปี เป็นลำดับที่ 77 ของประเทศ
- ค. การลงทุน ปี 2563 เงินลงทุนภาคอุตสาหกรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีจำนวน 25,205 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 0.3 ของประเทศ หดตัวร้อยละ 1.7 เมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมามาอย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาในระยะ 5 ปี ที่ผ่านมา (ปี 2559-2563) พบว่าเงินลงทุนภาคอุตสาหกรรมมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 15.4 ต่อปี และการจ้างงานขยายตัวเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 23 จังหวัดที่มีเงินลงทุนมากที่สุด คือ จังหวัดยะลา มูลค่า

11,918.7 ล้านบาท รองลงมา คือจังหวัดปัตตานี มูลค่า 9,011.1 ล้านบาท และจังหวัดนราธิวาส มูลค่า 4,275.7 ล้านบาท

- ง. การท่องเที่ยว ในปี 2563 มีรายได้จากการท่องเที่ยว 2,535.87 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 0.3 ของรายได้การท่องเที่ยวประเทศ และมีนักท่องเที่ยวจำนวน 1.7 ล้านคน เพิ่มขึ้นในระยะ 5 ปี ที่ผ่านมา (ปี 2559-2563) โดยมีอัตราการขยายตัวของนักท่องเที่ยวจำนวน 1.7 ล้านคน จังหวัดยะลามีสัดส่วนนักท่องเที่ยวสูงที่สุดร้อยละ 50.1 เนื่องจากมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและเมืองชายแดนเบตง ซึ่งเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวทั้งในประเทศและประเทศเพื่อนบ้านนิยมเดินทางมาท่องเที่ยว รองลงมา คือ จังหวัดนราธิวาส ร้อยละ 49.1 และจังหวัดปัตตานีมีสัดส่วนต่ำสุดร้อยละ 17.1
- จ. เศรษฐกิจครัวเรือน ปี 2562 ครัวเรือนในภาคใต้ชายแดนมีรายได้เฉลี่ย 19,283 บาท ต่อเดือน เพิ่มสูงขึ้นจากระยะ 5 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2558 – 2562) ที่มีรายได้เฉลี่ยเพียง 17,883 บาท ต่อเดือน อย่างไรก็ตาม รายได้เฉลี่ยครัวเรือนยังอยู่ในระดับต่ำเมื่อเทียบกับค่าเฉลี่ยของประเทศที่มีรายได้เฉลี่ย 26,018 บาทต่อเดือน ขณะที่หนี้สินครัวเรือนเฉลี่ยมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีหนี้สินครัวเรือนเฉลี่ย 95,289 บาทต่อเดือน ส่งผลให้ภาคเศรษฐกิจระดับครัวเรือนยังขาดความมั่นคงด้านรายได้และมีปัญหาด้านคุณภาพชีวิตตามมา

5.2 ภาพรวมเศรษฐกิจ

1) เศรษฐกิจกลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดนปี พ.ศ.2562 หดตัวร้อยละ 0.3 ปรับแย้งจากที่ขยายตัวร้อยละ 9.2 ในปีก่อน สอดคล้องกับผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศปี พ.ศ. 2562 ที่ขยายตัวชะลอตัวร้อยละ 2.3 จากที่ขยายตัวร้อยละ 4.2 ในปีก่อน หากพิจารณาผลิตภัณฑ์มวลรวมแยกเป็นรายจังหวัดในปี พ.ศ.2562 พบว่าจังหวัดปัตตานี และยะลาขยายตัวได้เล็กน้อยร้อยละ 0.9 และ 0.3 แยกสาขาการผลิตของกลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดนพบว่า ภาคเกษตรหดตัวร้อยละ 0.27 ภาคอุตสาหกรรมหดตัวร้อยละ 7.87 ส่วนภาคบริการมีการขยายตัวร้อยละ 1.40

ตารางที่ 6 ร้อยละการเปลี่ยนแปลงผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด ภายในกลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน
ปี พ.ศ.2560 – 2562

กลุ่มจังหวัด/จังหวัด	ร้อยละการเปลี่ยนแปลงผลิตภัณฑ์มวลรวม แบบ ปริมาณลูกโซ่			
	2560	2561	2562	เฉลี่ย 2560 - 2562
รวมทั้งประเทศ	4.2	4.2	2.3	3.57
ภาคใต้	0.6	4.8	3.0	2.80
กลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน	-11.2	9.2	-0.3	-0.77
นราธิวาส	-6.2	13.0	-2.7	1.37
ปัตตานี	-18.4	6.1	0.9	-3.80
ยะลา	-4.3	10.0	0.3	2.00
สาขาการผลิตของกลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน				
ภาคเกษตร	-25.3	28.3	-3.8	-0.27
ภาคอุตสาหกรรม	-17.3	-3.9	-2.4	-7.87
ภาคบริการ	-0.6	3.3	1.5	1.40

ที่มา : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และสำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2562

ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) ณ ราคาประจำปี ปี พ.ศ. 2562 มีมูลค่า 16,898,086 ล้านบาท โดยกลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดนมีผลิตภัณฑ์มวลรวมมูลค่า 139,173 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 0.82 ของประเทศ และร้อยละ 9.44 ของภาคใต้ ซึ่งมีสัดส่วนใกล้เคียงกับปีก่อน โดยจังหวัดปัตตานีเป็นจังหวัดที่มีผลิตภัณฑ์มวลรวมสูงที่สุดมีมูลค่า 49,555 ล้านบาท รองลงมา คือ จังหวัดยะลามีมูลค่า 46,456 ล้านบาท และจังหวัดนราธิวาสมีมูลค่า 43,162 ล้านบาท

ตารางที่ 7 เปรียบเทียบผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด ภายในกลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน
ปี พ.ศ.2560 – 2562

กลุ่มจังหวัด/จังหวัด	มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวม ณ ราคาประจำปี (ล้านบาท)		
	พ.ศ.2560	พ.ศ.2561	พ.ศ.2562
รวมทั้งประเทศ	15,488,664	16,368,711	16,898,086
ภาคใต้	1,369,469	1,407,360	1,473,623
กลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน	130,278	136,961	139,173
นราธิวาส	40,743	43,802	43,162
ปัตตานี	46,174	48,360	49,555
ยะลา	43,360	44,798	46,456

ที่มา : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และสำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2562

กลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดนมีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมเฉลี่ยต่อหัว (Per Capita) เท่ากับ 76,526 บาท เพิ่มขึ้นจากปีก่อนเล็กน้อยร้อยละ 1.6 แต่ยังคงต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศและภาคใต้ โดยผลิตภัณฑ์จังหวัดต่อหัว (Gpp per capita) จังหวัดยะลามีมูลค่าสูงที่สุด คือ 98,501 บาท (อันดับที่ 48 ของประเทศ) รองลงมา คือ จังหวัดปัตตานี 76,997 บาท (อันดับที่ 59 ของประเทศ) ส่วนจังหวัดนราธิวาส 59,498 บาท อยู่ลำดับที่ 77 เป็นจังหวัดที่มีมูลค่าผลิตภัณฑ์จังหวัดต่อหัวต่ำที่สุดในประเทศ

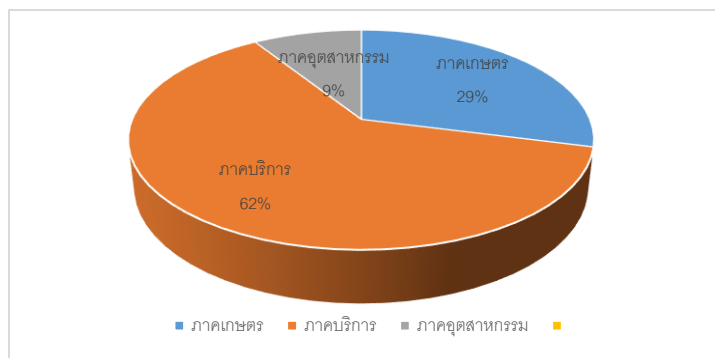
ตารางที่ 8 มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมเฉลี่ยต่อหัว (Per Capita) ของจังหวัดในกลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดนปี พ.ศ.2560 – 2562

กลุ่มจังหวัด / จังหวัด	มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมเฉลี่ยต่อหัว				อันดับเปรียบเทียบใน 77 จังหวัด			
	2560	2561	2562	อัตราการเปลี่ยนแปลง 62/61	2560	2561	2562	อัตราการเปลี่ยนแปลง 62/63
รวมทั้งประเทศ	228,398	236,815	243,787	2.9	-	-	-	-
ภาคใต้	148,067	147,115	153,659	4.4	-	-	-	-
กลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน	n.a.	74,449	75,610	1.6	-	-	-	-
นราธิวาส	61,765	62,006	59,498	4.1	74	74	77	เพิ่มขึ้น 3 อันดับ
ปัตตานี	88,442	75,697	76,997	1.7	51	59	59	คงเดิม
ยะลา	96,867	91,815	98,501	7.3	44	52	48	ลดลง 4 อันดับ

ที่มา : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และสำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2562

5.3 โครงสร้างเศรษฐกิจ

ในปี พ.ศ.2562 มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคเกษตร มีสัดส่วนร้อยละ 29.00 ซึ่งภาคเกษตรมีความสำคัญอย่างมากต่อรายได้ของกลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านการเกษตร ในขณะที่การผลิตภาคอุตสาหกรรมมีสัดส่วนร้อยละ 9.01 และภาคบริการมีสัดส่วนร้อยละ 61.99 โดยมีสาขาสำคัญ คือ สาขาการศึกษา สาขาการบริหารราชการ และการขายส่งและขายปลีกฯ ตามลำดับ ในภาพรวมสัดส่วนในแต่ละสาขาเศรษฐกิจสำคัญมีความใกล้เคียงกับปีก่อน

รูปภาพที่ 4 แผนภูมิแสดงสัดส่วนค่าผลิตภัณฑ์มวลรวม
ณ ราคาประจำปีของกลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดนปี พ.ศ.2562
ที่มา : แผนพัฒนาภูมิภาคจังหวัดภาคใต้ชายแดน พ.ศ.2566-2570, 2564

โดยสรุปข้อมูลทั่วไปในพื้นที่กลุ่มจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วยจังหวัดยะลา ปัตตานี นราธิวาส สตูล และ 4 อำเภอของจังหวัดสงขลา ได้แก่ อำเภอจะนะ นาทวี สะบ้าย้อย และ เทพา เป็นพื้นที่ที่มีลักษณะเฉพาะทางภูมิศาสตร์ที่ติดกับชายแดนประเทศมาเลเซีย ด้านตะวันตกติดกับอ่าวอันดามัน และทิศตะวันออกติดกับอ่าวไทย ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม มีวิถีการดำเนินชีวิตตามชาติพันธุ์มลายู ใช้ภาษามลายูในการสื่อสารในชุมชนท้องถิ่น และภาษาไทยเป็นภาษาทางการ ด้านเศรษฐกิจเป็นไปตามบริบทชุมชนเช่น เกษตรกรรม ประมง การค้าชายแดน ภาคบริการและท่องเที่ยว เศรษฐกิจกลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดนปี พ.ศ.2562 หดตัวร้อยละ 0.3 ปรับแย่จากที่ขยายตัวร้อยละ 9.2 ในปีก่อน สอดคล้องกับผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศปี พ.ศ. 2562 ที่ขยายตัวชะลอตัวร้อยละ 2.3 จากที่ขยายตัวร้อยละ 4.2 ในปีก่อน อีกทั้งมีผลกระทบเศรษฐกิจในช่วงสถานการณ์ของการแพร่ระบาดโรคโควิด-19

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

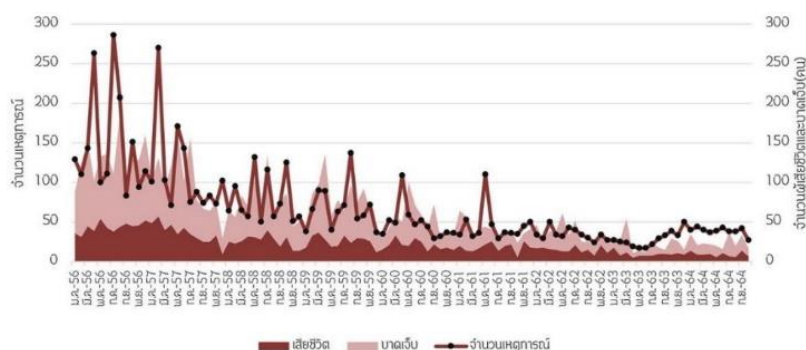
2.1.2 สถานการณ์และสาเหตุความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้

สถานการณ์ความไม่สงบในชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย หมายถึง ความขัดแย้งที่กำลังดำเนินอยู่ซึ่งส่วนใหญ่ในภาคใต้ของประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งสามจังหวัด คือ จังหวัดปัตตานี ยะลาและนราธิวาส ระหว่างรัฐไทยกับกลุ่มก่อความไม่สงบหลายกลุ่ม อย่างไรก็ตาม บางครั้งมีการลุกลามมาถึงบางอำเภอของจังหวัดสงขลา อีกทั้งพื้นที่ดังกล่าวได้กำหนดเป็นเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจที่จะต้องดำเนินนโยบายพัฒนาและแก้ปัญหาทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ตลอดจนความเข้าใจกันระหว่างประชาชนในพื้นที่กับข้าราชการและเจ้าหน้าที่รัฐ โดยยึดหลักการสร้างความสมานฉันท์ และแนวทางตามพระราชดำริ “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” (เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์, 2551)

ความรุนแรงของปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เริ่มปะทุขึ้นมาตั้งแต่เหตุการณ์กลุ่มคนร้ายบุกเข้าปล้นอาวุธปืนจากกองพันพัฒนาที่ 4 ค่ายกรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ บ้านปิเหล็ง ตำบลมะรือโบออก อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส เมื่อวันที่ 4 มกราคม

พ.ศ.2547 ถือเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญและยังคงยึดเยื้อต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบันเป็นเวลายาวนานถึง 19 ปี แล้วส่งผลให้ประชาชน เจ้าหน้าที่รัฐและผู้ก่อเหตุความรุนแรงต้องสูญเสียชีวิตและบาดเจ็บเป็นจำนวนมาก ขณะที่ภาครัฐต้องทุ่มเทและสูญเสียงบประมาณจำนวนมากไปกับการแก้ไขปัญหาดังกล่าว อีกทั้งได้ส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรงและกว้างขวางต่อการดำรงชีวิตอย่างปกติสุขของประชาชน เกิดสถานการณ์ผลผลิตหดตัวเนื่องจากประชาชนไม่สามารถประกอบอาชีพได้ตามปกติ ทำให้เกิดผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจในพื้นที่ ผู้ประกอบการต้องเลิกหรือหยุดดำเนินกิจการเพราะขาดความมั่นใจในความปลอดภัย เกิดปัญหาการว่างงานสูง ซึ่งซ้ำเติมปัญหาความยากจนของประชาชนในพื้นที่ และทำให้ประชาชนลดความเชื่อมั่นในอำนาจรัฐ อีกทั้งยังก่อให้เกิดความหวาดระแวงระหว่างประชาชนต่อรัฐ รวมทั้งความหวาดระแวงระหว่างประชาชนต่อประชาชน ปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้จึงเป็นปัญหาที่มีความละเอียดอ่อน ซับซ้อนและเชื่อมโยงหลายมิติ ทั้งเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา วัฒนธรรม และความมั่นคง การแก้ไขปัญหาจึงต้องดำเนินการให้ครอบคลุมสาเหตุของปัญหาในทุกมิติอย่างประสานสอดคล้อง เกื้อหนุนและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน การแก้ไขปัญหาที่ผ่านมา โดยเฉพาะการใช้มาตรการด้านความมั่นคงและการบังคับใช้กฎหมาย บางครั้งเกิดความผิดพลาดจนส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของไทย และยังเป็นการขยายผลและเปิดช่องให้สังคม รวมทั้งประชาคมระหว่างประเทศมองหรือเข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นคลาดเคลื่อนไปจากข้อเท็จจริงอีกด้วย (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2556)

นับตั้งแต่เหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ในปี พ.ศ.2547 – จนถึงปัจจุบัน (พ.ศ.2566) เข้าสู่ปีที่ 19 ได้นำความสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สิน จากสรุปเหตุการณ์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ตั้งแต่ปี 2547-2564 มีเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งเกิดขึ้นทั้งหมดประมาณ 21,328 เหตุการณ์ ในเหตุการณ์ดังกล่าวมีผู้เสียชีวิตทั้งหมด 7,314 ราย บาดเจ็บจำนวน 13,584 ราย รวมผู้บาดเจ็บล้มตาย 20,898 ราย นับว่าเป็นพื้นที่ที่มีความรุนแรงจากเหตุการณ์ความไม่สงบสูงที่สุดในประเทศไทย (ข้อมูล ณ พฤศจิกายน 2564) โดยมีสถานการณ์ในพื้นที่ตั้งแต่ พ.ศ.2556 – พ.ศ.2564 ลดลงเป็นลำดับดังกราฟ

รูปภาพที่ 5 แผนภูมิแสดงสรุปสถานการณ์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนตั้งแต่ปี พ.ศ.2556 – 2564

ที่มา : ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้, 2564

1) สาเหตุของปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้

วิชราภรณ์ จุ้ยลำเพ็ญ , 2558 (อ้างอิงใน นโยบายรัฐเกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้ คณะกรรมการมาธิการความมั่นคงแห่งรัฐ สภาผู้แทนราษฎร 2553,น. 54-60) ได้ศึกษาสาเหตุของปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ สามารถแยกเป็นแต่ละด้านได้ดังนี้

- **ด้านการเมือง** นอกจากความพยายามแบ่งแยกดินแดนอันเนื่องมาจากความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น ยังรวมถึงกรอบความคิดหรือมุมมองของรัฐบาลต่อการกำหนดนโยบายการพัฒนาและการแก้ปัญหาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เช่น นโยบายแบบผสมกลมกลืน นอกจากนี้ปัจจัยทางศาสนาเกี่ยวกับอิสลามได้ถูกนำมาตีความจากฝ่ายผู้ก่อความไม่สงบเพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับการกระทำของตน รวมถึงการสร้างแนวร่วมจากประชาชนในพื้นที่ของกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ

- **ด้านเศรษฐกิจ** ปัญหาความยากจนที่เกิดจากสภาพสังคมแบบปิดของคนไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทำให้เกิดปัญหาทางเศรษฐกิจตามมา ไม่ว่าจะเป็นภาวะการว่างงาน ปัญหาการไร้การศึกษา ปัญหาคุณภาพชีวิต ประกอบกับปัญหาความขัดแย้งในการจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติ ทำให้เกิดความกดดันต่อชาวบ้าน

- **ด้านสังคมและวัฒนธรรม** สังคมและวัฒนธรรมอิสลามในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ถูกปิดทับด้วย นโยบายต่าง ๆ ของรัฐที่พยายามสร้างความเป็นปึกแผ่นแก่สังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้ แม้ว่าปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้จะปรากฏมานานแล้ว แต่ดูเหมือนว่ารัฐและสังคมไทยยังขาดความรู้ความเข้าใจในการยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรม และกลายเป็นปัญหาในปัจจุบัน

- **ด้านการศึกษา** ทศนคติของชาวบ้านที่เป็นคนไทยมุสลิมเชื่อสายมลายูต่อการศึกษาสายสามัญของภาครัฐเกรงว่าจะเป็นเครื่องมือในการกลืนวัฒนธรรมมลายู ทำให้ค่านิยมที่จะศึกษาตามปอเนาะหรือโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามมีมากกว่า

- **ด้านกระบวนการยุติธรรม** การกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐที่ก่อให้เกิดความสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ตลอดจนจนสร้างความขឹងใจในหมู่ประชาชนโดยไม่มี การลงโทษแก่ผู้กระทำผิด ด้วยเหตุผลเพื่อรักษาความมั่นคงของชาติและปัญหาการขาดความเป็นเอกภาพในการดำเนินงานร่วมกันของข้าราชการฝ่ายปกครอง หรือฝ่ายสืบสวน สอบสวน จึงพบว่าในทางปฏิบัติมักมีข่าวการซ้อม ทารุณกรรม หรือการบีบบังคับเอาข้อมูลจากผู้ต้องสงสัย ผู้ถูกจับ หรือผู้ต้องหาอยู่บ่อยครั้ง

ด้าน ศรีสมภพ จิตรภิรมย์ศรี (2550) ได้วิเคราะห์ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ปัญหาใจกลางคือ ประเด็นอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ท้องถิ่นปัตตานี และศาสนาอิสลาม สามอย่างรวมกัน และสภาพปัญหาอำนาจรัฐกดทับ ปิดกั้นอัตลักษณ์ดังกล่าวด้วยกระบวนการทางการเมือง ส่งผลให้เกิดสิ่งที่ตามมาคือความเป็นชายขอบ หรือ Marginalization ของปัตตานี/มุสลิมสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังนั้น เงื่อนไขภายในที่สำคัญเกิดจากปัญหาอำนาจรัฐไทยไม่ให้ความสำคัญยุติธรรมแก่คนมลายูมุสลิมปัตตานี

นอกจากนี้ สภาพแวดล้อมของปัญหา (Circumstances) อีกด้านหนึ่งก็คือพัฒนาการของความเป็นชายขอบของรัฐในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ความเป็น “พื้นที่ชายขอบ” ทำให้อำนาจรัฐอ่อน ไม่มีประสิทธิภาพ และคอร์รัปชัน ประกอบกับเงื่อนไขของสภาพเศรษฐกิจนอกระบบ ธุรกิจชายแดน การเกิดความรุนแรงแบบอาชญากรรมที่มีการจัดตั้งรวมกลุ่ม (Organized crime) อีกด้านหนึ่ง มีการขยายตัวของอุดมการณ์ใหม่แบบศาสนาอิสลามอันเป็น Globalization from below สวนทางกับโครงการพัฒนาของรัฐซึ่งเป็น globalization from above ความรุนแรงที่เกิดขึ้นกลายเป็นสงครามแบบใหม่ (New wars) ซึ่งมีแกนกลางอยู่ที่การเมืองแห่งอัตลักษณ์ (Identity politics) ความเป็นมลายู ไทยมุสลิม พุทธ นักรบพาดิน รัฐไทย เป็นต้น กลไกสำคัญของสงครามอัตลักษณ์คือสร้างความหวาดกลัวและหาความแค้น (Fear and hatred) ด้วยการก่อความรุนแรงแบบ organized violence ที่มุ่งเป้าการทำลายไปที่พลเรือน เป็นหลัก ความรุนแรงแบบมีการจัดตั้งมีลักษณะเป็นสงครามก่อความไม่สงบ small wars ซึ่งเป็นความรุนแรงในแบบที่ความเข้มข้นต่ำแต่ขยายตัวในวงกว้างและมีผู้เสียชีวิตมากรายวัน

จากข้างต้นกล่าวได้ว่าปัญหาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีต้นเหตุของปัญหาที่ซับซ้อนละเอียดอ่อน และเชื่อมโยงในทุกมิติทางสังคม ทั้งภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ อัตลักษณ์ของพื้นที่ โครงสร้างทางสังคม ที่เกี่ยวเนื่องกับการเมือง และกระบวนการทางยุติธรรม

2.2 นโยบายและยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้

2.2.1 นโยบายและยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ.2540 - 2562

ปัญหาและสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นเรื่องที่รัฐบาลไทยให้ความสำคัญอย่างยิ่ง โดยจัดเป็นลำดับแรกในการแก้ไขปัญหา ด้วยเห็นว่าความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่ได้เป็นเพียงปัญหาที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงเฉพาะในระดับพื้นที่เท่านั้น แต่มีผลต่อความมั่นคงแห่งชาติโดยรวม ทั้งยังเกี่ยวข้องกับภาพพจน์ของประเทศในประชาคมระหว่างประเทศ หากไม่ได้รับการแก้ไขอย่างทันท่วงที ปัญหาดังกล่าวมีความเสี่ยงที่อาจขยายตัวไปสู่ความแตกแยกและการเผชิญหน้าของประชาชนที่เป็นพี่น้องร่วมชาติเดียวกัน จนยากที่จะฟื้นฟูความสมานฉันท์ให้กลับคืนมา และจะกระทบความมั่นคงของประเทศในระยะยาว (คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนเพื่อสอบสวนและศึกษาสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ , 2550)

วัชรภรณ์ จุ้ยลำเพ็ญ (2558) ได้ศึกษาและวิเคราะห์นโยบายรัฐบาลไทยในการแก้ปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตั้งแต่ปี 2540 – 2558 พบว่าจากปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เกิดขึ้นดังกล่าวเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของประเทศ ดังนั้นจึงมีความสำคัญและความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการทบทวน และปรับเปลี่ยนนโยบายให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป การแก้ไขปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของแต่ละรัฐบาลได้มีการปรับนโยบายให้เหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้

จากคำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 – 2558 คณะรัฐมนตรีชุดที่ 53 ที่แถลงต่อรัฐสภาเมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน พ.ศ. 2540 ดังกล่าว ยังไม่ปรากฏถ้อยคำที่ว่า “จังหวัดชายแดนภาคใต้” ในคำแถลงนโยบาย โดยส่วนใหญ่เป็นการแถลงนโยบายที่กล่าวถึงภาพรวมหลักในแต่ละนโยบายตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐในหมวด 5 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ของคณะรัฐมนตรีดังกล่าวว่าจะเนื่องด้วยสถานการณ์ความไม่สงบของจังหวัดชายแดนภาคใต้ขณะนั้นยังอยู่ในภาวะที่ไม่รุนแรงและไม่มีความขัดแย้งที่รุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2556)

คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี ชุดที่ 54 แถลงต่อรัฐสภาเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2544 ในการแถลงนโยบายดังกล่าวยังไม่ปรากฏถ้อยคำที่ว่า “จังหวัดชายแดนภาคใต้” ในคำแถลงนโยบาย โดยส่วนใหญ่แล้วเป็นการแถลงนโยบายที่กล่าวถึงภาพรวมหลักในแต่ละนโยบายตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐในหมวด 5 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ของคณะรัฐมนตรีดังกล่าวเช่นเดียวกับคำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี นายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี อาจเนื่องด้วยสถานการณ์ความไม่สงบของจังหวัดชายแดนภาคใต้ในขณะนั้นยังอยู่ในภาวะที่ไม่รุนแรงและไม่มีความขัดแย้งที่รุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2556)

คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีชุดที่ 55 แถลงต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ 23 มีนาคม พ.ศ.2548 ตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐในหมวด 5 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 ในการแถลงนโยบายดังกล่าวได้เริ่มปรากฏถ้อยคำที่ว่า “จังหวัดชายแดนภาคใต้” ในคำแถลงนโยบาย ข้อ 8 ว่าด้วยนโยบายรักษาความมั่นคงของรัฐ ได้ระบุว่า รัฐบาลจะแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยระดมทรัพยากรและปรับปรุงการบริหารจัดการทั้งปวงตามหลักการเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา และใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินขึ้นในพื้นที่โดยเร็วที่สุด รวมทั้งมุ่งส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต และความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชนในพื้นที่อย่างยั่งยืน โดยเน้นการมีส่วนร่วมขอทุกภาคส่วน การสร้างความสมานฉันท์ ทั้งในระดับชาติ และในระดับพื้นที่ การอำนวยความสะดวกและเป็นธรรมและความยุติธรรม การขจัดอิทธิพล อำนาจมืด การประพฤติทุจริตผิดกฎหมายของเจ้าหน้าที่ของรัฐอย่างเฉียบขาด ควบคู่ไปกับการขจัดความยากจน การพัฒนาการศึกษาและการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่สอดคล้องลักษณะเฉพาะของพื้นที่ วิถีชีวิต และวัฒนธรรมของประชาชนตลอดจนร่วมมือกับนานาประเทศ โดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้านในการพัฒนา ป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ และการก่อความไม่สงบบริเวณชายแดน

อย่างไรก็ตาม ในคำแถลงนโยบายดังกล่าวนี้เป็นการแถลงนโยบายต่อรัฐสภาภายหลังเหตุการณ์ เมื่อวันที่ 4 มกราคม พ.ศ.2547 คือเหตุการณ์ปล้นปืนจากกองพันพัฒนาที่ 4 ค่ายกรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์อันเป็นเหตุการณ์หนึ่งที่หลายฝ่ายเชื่อว่าเป็นจุดเริ่มต้นของความรุนแรงที่ยืดเยื้อยาวนานและเกิดความสูญเสียต่อประเทศชาติและประชาชน (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2556)

คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีชุดที่ 56 แถลงต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 เมื่อวันที่ 3 พฤศจิกายน พ.ศ.2549 ในการแถลงนโยบายดังกล่าวได้กำหนดการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ไว้ใน “นโยบายการรักษาความมั่นคงของรัฐ “นโยบายการรักษาความมั่นคงของรัฐ” โดยกำหนดเป็นนโยบายย่อยลำดับที่ 1 ซึ่งเป็นการส่งเสริมการฝึกกำลังระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคสังคม และภาควิชาการ เพื่อการป้องกันประเทศอย่างต่อเนื่องในยามปกติ และนำไปสู่การระดมสรรพกำลังเพื่อยกระดับขีดความสามารถของกองทัพให้เพียงพอและทันเวลาในยามไม่ปกติ ในยามปกติรัฐบาลจะเสริมสร้างและใช้ศักยภาพของกองทัพสนับสนุนการพัฒนาพลังอำนาจของชาติทุกด้าน เพื่อให้ประเทศมีความมั่นคงและมั่นคงภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีความสมานฉันท์ สามารถป้องกัน บรรเทา และแก้ไขปัญหาที่สำคัญของชาติ ได้แก่ ปัญหาการก่อความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยน้อมนำแนวทางพระราชทาน “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” และปัญหาภัยคุกคามในรูปแบบใหม่ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม ผู้ประสพภัยพิบัติ การก่อการร้าย รวมทั้งอาชญากรรมภายในประเทศและที่มีลักษณะข้ามชาติประเภทต่างๆ ซึ่งรวมไปถึงยาเสพติด ผู้หลบหนีเข้าเมือง แรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย การค้ามนุษย์ และการกระทำอันเป็นโจรสลัด (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา , 2556)

คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีชุดที่ 57 แถลงต่อรัฐสภา ตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ในหมวด 5 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 เมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2551 ในการแถลงนโยบายดังกล่าวได้กำหนดนโยบาย “การแก้ไขปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้” ไว้ในนโยบายเร่งด่วนที่จะเริ่มดำเนินการในปีแรก ซึ่งมีทั้งหมด 19 นโยบาย โดยนโยบายการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ถูกกำหนดไว้ในลำดับที่ 2 และเป็น การน้อมนำแนวทางพระราชทาน “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” มาดำเนินการกิจในด้านความมั่นคงและ ด้านการพัฒนา โดยให้มีความสอดคล้องกับลักษณะเฉพาะของพื้นที่ วิถีชีวิต วัฒนธรรม และความเชื่อ ของประชาชน ตลอดทั้งอำนวยความสะดวกและเป็นธรรมและความยุติธรรม โดเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาค ส่วนเพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อย ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน สร้างความสมานฉันท์และ สันติสุขในพื้นที่โดยเร็วที่สุด (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2556)

คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีชุดที่ 58 แถลงต่อรัฐสภาตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ในหมวด 5 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 เมื่อวันที่ 7 ตุลาคม พ.ศ.2551 ในการแถลงนโยบายดังกล่าว ได้กำหนดนโยบาย “การแก้ไขความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดน ภาคใต้” ไว้ในนโยบายเร่งด่วนที่จะเริ่มดำเนินการในปีแรก ซึ่งมีทั้งหมด 16 นโยบายโดยนโยบายการ แก้ไขปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ถูกกำหนดไว้ในลำดับที่ 2 ซึ่งได้น้อมนำ แนวทางพระราชทาน “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” มาดำเนินการกิจด้านการรักษาความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินของประชาชน ด้านการพัฒนาเพื่อปรับปรุงส่งเสริมธรรมมาภิบาล รวมถึงการอำนวยความสะดวก

ความเป็นธรรมและความยุติธรรม ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่ ซึ่งรวมถึงการจัดให้มีบริการ สาธารณะขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงโดยให้ภารกิจต่าง ๆ มีความสอดคล้องกับลักษณะของพื้นที่ วิถีชีวิต วัฒนธรรม และความเชื่อ ของประชาชนรวมทั้งเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนและมีการจัดการ อย่างมีเอกภาพ เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อย ความสมานฉันท์ และสันติสุขในพื้นที่โดยเร็วที่สุด

อนึ่ง รายละเอียดนโยบายของคณะรัฐมนตรีชุดที่ 58 ที่แถลงต่อรัฐสภาในวันดังกล่าว ที่ เกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้ จะปรากฏรายละเอียดคล้ายคลึงกับคำแถลงนโยบายของ คณะรัฐมนตรี นายสมัคร สุนทรเวช นายกรัฐมนตรี ที่แถลงต่อรัฐสภา ในวันที่ 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2551 แต่มีการกำหนดรายละเอียดเพิ่มเติมเล็กน้อย (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2556)

คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีชุดที่ 59 แถลงต่อรัฐสภาตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ในหมวด 5 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 วันที่ 29 ธันวาคม พ.ศ.2551 ในการแถลงนโยบายดังกล่าว ได้กำหนดนโยบาย “การแก้ไขปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัด ชายแดนภาคใต้” ไว้ในนโยบายเร่งด่วนที่จะเริ่มดำเนินการในปีแรก ซึ่งมีทั้งหมด 4 นโยบายโดย นโยบายที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้กำหนดไว้ใน นโยบายลำดับที่ 1 การสร้างความเชื่อมั่นและกระตุ้นเศรษฐกิจในภาพรวม เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นแก่ ภาคประชาชนและเอกชนในการลงทุนและบริโภค โดยนโยบายที่เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาความไม่ สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นนโยบายย่อย ในลำดับที่ 2 ซึ่งรายละเอียดจะเป็นการจัดให้มี สำนักงานบริหารราชการจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นองค์กรถาวรเพื่อทำหน้าที่แก้ไขปัญหาและ พัฒนาพื้นที่ชายแดนภาคใต้ โดยยึดมั่นหลักการสร้างความสมานฉันท์แนวทาง “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” ใช้กระบวนการยุติธรรมกับผู้กระทำผิดอย่างเคร่งครัดและเป็นธรรม กำหนดจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นเขตพัฒนาพิเศษที่มีการสนับสนุนแหล่งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำสิทธิพิเศษด้านภาษี และอุตสาหกรรมฮาลาล รวมทั้งสนับสนุนให้เป็นเขตพัฒนาพิเศษที่มีความยืดหยุ่น และหลากหลายทางศาสนาและ วัฒนธรรม (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2556)

คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีชุดที่ 60 แถลงต่อรัฐสภาตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ในหมวด 5 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 เมื่อวันที่ 23 สิงหาคม พ.ศ. 2554 ในการแถลงนโยบายดังกล่าวได้กำหนดนโยบาย “การแก้ไขปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัด ชายแดนภาคใต้” ไว้ในนโยบายเร่งด่วนที่จะเริ่มดำเนินการในปีแรก ซึ่งมีทั้งหมด 16 ข้อ โดยข้อที่ เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้กำหนดไว้ในลำดับที่ 5 เร่ง นำสันติสุขและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนกลับมาสู่พื้นที่จังหวัดชายแดน ภาคใต้ ควบคู่ไปกับการขจัดความยากจน ยาเสพติด และอิทธิพลอำนาจมืด โดยน้อมนำกระแสพระ ราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” เป็นหลักปฏิบัติในแนวทางสันติวิธี โดยเน้นการส่งเสริมความร่วมมือในทุกภาคส่วนกับประชาชนในพื้นที่ อำนวยความยุติธรรมอย่างทั่วถึง เพิ่มโอกาสทางการศึกษาและคุณภาพชีวิต สร้างโอกาสและความเสมอภาค พัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมในพื้นที่ เคารพอัตลักษณ์ ขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น ส่งเสริมการกระจายอำนาจการ

ปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบสอดคล้องกับลักษณะพื้นที่โดยไม่ขัดกับรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้จะมีการบูรณาการการบริหารจัดการทุกภาคส่วนให้มีเอกภาพทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการ รวมทั้งปรับปรุง พัฒนากฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้อง ทันสมัยกับสภาพความเป็นจริงของปัญหาที่เกิดขึ้น ตลอดจนเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากความไม่สงบอย่างเป็นธรรม

คำสั่งนโยบายของคณะรัฐมนตรีชุดที่ 61 แกลงต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 เมื่อวันที่ 12 กันยายน พ.ศ.2557 ในการแกลงนโยบายดังกล่าว ได้กำหนดการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ไว้ใน “นโยบายการรักษาความมั่นคงของรัฐและการต่างประเทศ” โดยกำหนดเป็นนโยบายย่อยลำดับที่ 2 เร่งแก้ไขปัญหาการใช้ความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยนำยุทธศาสตร์เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนามาใช้ตามแนวทางกลยุธินิยมแบบสันติวิธี ส่งเสริมการพูดคุยสันติสุขกับผู้มีความคิดเห็นต่างจากรัฐ สร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมตามหลักนิติธรรมและหลักสิทธิมนุษยชนโดยไม่เลือกปฏิบัติ ควบคู่กับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ซึ่งเป็นพหุสังคม ขจัดการฉวยโอกาสก่อความรุนแรงแทรกซ้อนเพื่อซ้ำเติมปัญหาไม่ว่าจากผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่นหรือเจ้าหน้าที่ฝ่ายบ้านเมือง ทั้งจะเพิ่มระดับปฏิสัมพันธ์กับต่างประเทศ และองค์การระหว่างประเทศที่อาจช่วยคลี่คลายปัญหาได้

และในปี 2562 คำสั่งนโยบายของคณะรัฐมนตรีชุดที่ 62 แกลงการณต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม 2562 ในการแกลงการณนโยบายดังกล่าว ได้กำหนดการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ไว้ใน “นโยบายเร่งด่วน 12 เรื่อง” ลำดับที่ 9 “การแก้ไขปัญหาหายสาบสูญและสร้างความสงบสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เร่งสร้างความสงบสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้โดยน้อมนำยุทธศาสตร์พระราชทาน “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” เป็นหลักในการดำเนินการ ยกกระดับคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน ทั้งในด้านการศึกษา เศรษฐกิจ และสังคมที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ เร่งรัดการให้ความช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากความไม่สงบ รวมทั้งจัดสวัสดิการที่เหมาะสมสำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐในพื้นที่ โดยให้เป็นการแก้ไขปัญหาภายในของประเทศด้วยกฎหมายไทยและหลักการสากล(สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2566)

ด้าน สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ (2560) ได้จัดทำนโยบายการบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ.2560-2562 นโยบายการบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ดังกล่าว ยังรักษาแนวทาง ที่ได้รับการยอมรับจากทุกฝ่ายอย่างต่อเนื่อง คือ การแก้ไขปัญหาโดยยึดหลักยุทธศาสตร์พระราชทาน "เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา" และ "ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง" โดยให้ความสำคัญกับการสร้างเอกภาพ และการบูรณาการของทุกหน่วยงานในการแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติ การเพิ่มประสิทธิภาพของเจ้าหน้าที่รัฐที่ลงไปปฏิบัติงาน ในพื้นที่ การกำหนดให้กระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นวาระแห่งชาติ โดยให้ความสำคัญกับความต่อเนื่อง และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เพื่อที่จะทำให้การพูดคุยเป็นส่วนสำคัญในการแก้ไขปัญหาจังหวัด

ชายแดนภาคใต้ และให้ความสำคัญกับสังคมพหุวัฒนธรรมเฉพาะพื้นที่ โดยมีกรอบนโยบายฯ ดังนี้ 1) การยึดมั่นในหลักการแก้ไขปัญหาโดยใช้แนวทางสันติวิธี ด้วยการแปรเปลี่ยนความขัดแย้งจากการใช้แนวทางรุนแรงมาเลือกใช้แนวทางสันติวิธี 2) การใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนอย่างแท้จริง 3) การบริหารจัดการบนพื้นฐานของสังคมพหุวัฒนธรรมในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาพื้นที่ และ 4) การยึดมั่นในหลักสิทธิมนุษยชน หลักนิติรัฐ นิติธรรม ตระหนักและเคารพในกติการะหว่างประเทศ

2.2.2 แผนยุทธศาสตร์ปฏิรูปการศึกษาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อสร้างสันติสุข ปี 2548-2551

ในปี 2560 กระทรวงศึกษาธิการได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์ปฏิรูปการศึกษาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อสร้างสันติสุข จัดทำขึ้นด้วยในขณะนั้นรัฐบาลได้ให้ความสำคัญของการศึกษาที่จะเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และความมั่นคง กระทรวงศึกษาธิการพิจารณาความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเร่งปฏิรูปการศึกษาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่เน้นให้ประชาชนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้กำหนดพื้นที่ของตำบลเป็นฐาน ใช้รูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลาย แต่บูรณาการเชื่อมโยงเชื่อมโยงผลการเรียนระหว่างหลักสูตร บูรณาการทรัพยากรที่มีร่วมกันเพื่อที่จะให้เครื่องมือช่วยการศึกษา เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขต่อไป

1) หลักการ

การจัดการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ต้องยึดหลักการจัดการศึกษาเชิงบูรณาการวิถีชีวิต เอกลักษณะ ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ความต้องการของท้องถิ่นและประชาชนที่มีลักษณะเฉพาะ บนพื้นฐานของหลักศาสนาที่เชื่อมโยงกับวิชาสามัญ และวิชาชีพ ที่ยึดผู้เรียนและประชาชนเป็นศูนย์กลาง โดยให้มีการบริหารจัดการในลักษณะพิเศษที่แตกต่างจากพื้นที่อื่น

2) วิสัยทัศน์

ภายในปี 2551 ประชาชนทุกคนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้เรียนรู้ทั้งวิชาสามัญวิชาชีพ และศาสนา มีเศรษฐกิจดี มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีสมานฉันท์ สังคมสันติสุข

1) เป้าหมาย

ประชาชนทุกคนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ (1) ได้รับบริการศึกษาอย่างทั่วถึงตลอดชีวิต ได้เรียนวิชาภาษาไทย ประวัติศาสตร์ และวิชาสามัญอย่างครบถ้วน ปีการศึกษาเฉลี่ย 9.5 ปี ได้เรียนรู้วิชาชีพที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต และเรียนรู้ศาสนาที่ถูกต้อง (2) มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีงานทำ เพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ เป็นศาสนิกที่ดี สมานฉันท์ ก่อให้เกิดสังคมสันติสุข

2.2.3 แผนยุทธศาสตร์การศึกษาเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ 20 ปี

กระทรวงศึกษาธิการ (2560) ได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์การศึกษาเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) ของกระทรวงศึกษาธิการได้จัดทำขึ้นโดยยึดยุทธศาสตร์พระราชทาน คือ การเข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา ให้บรรลุเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี คือความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน และสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 -

2564) นโยบายการบริหารและพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ.2560-2562 เพื่อวางกรอบเป้าหมายและทิศทางการจัดการศึกษาให้ประชาชนในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้รับการการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียมกันพัฒนากำลังคนให้มีสมรรถนะในการทำงานที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาประเทศเป็นไปตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ภายใต้แนวคิดการจัดการศึกษาเพื่อคนทุกคน และทุกคนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1) วิสัยทัศน์

“ประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้รับการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุขในสังคมพหุวัฒนธรรม สอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21”

2) พันธกิจ

- เสริมสร้างความมั่นคงแก่สถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ปลุกฝังคุณธรรมจริยธรรมและการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ในสังคมพหุวัฒนธรรมบนพื้นฐานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- พัฒนาคุณภาพการศึกษาทุกระดับสู่มาตรฐานสากลและพัฒนาศักยภาพในการแข่งขันสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน
- พัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษาแบบบูรณาการในพื้นที่ให้มีประสิทธิภาพตามหลักธรรมาภิบาล

3) ยุทธศาสตร์

- ยุทธศาสตร์ที่ 1 การศึกษาเพื่อเสริมสร้างความมั่นคง
- ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัยและการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้
- ยุทธศาสตร์ที่ 3 การผลิตและพัฒนากำลังคนให้มีสมรรถนะในการแข่งขัน
- ยุทธศาสตร์ที่ 4 การสร้างโอกาสความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางการศึกษา
- ยุทธศาสตร์ที่ 5 การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
- ยุทธศาสตร์ที่ 6 การพัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษา

2.2.4 แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดชายแดนภาคใต้

แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดชายแดนภาคใต้ ปี พ.ศ.2566 – 2570 ได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนา คือ “ศูนย์กลางการเกษตร การท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมการค้าชายแดน บนสังคมพหุวัฒนธรรมเข้มแข็งอย่างยั่งยืน” มีวัตถุประสงค์ 5 ข้อ คือ 1) เพื่อลดปัญหาความยากจนของเกษตรกรโดยส่งเสริมการทำเกษตรประณีต เกษตรผสมผสาน เกษตรแปลงใหญ่ 2) เพื่อเพิ่มมูลค่าผลผลิตทาง

การเกษตร ปศุสัตว์ ประมง โดยส่งเสริมการแปรรูป ยุกระดับอุตสาหกรรม และพัฒนาระบบตลาด 3) เพื่อยกระดับความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจ โดยการขับเคลื่อนโมเดลเศรษฐกิจ BCG 4) เพื่อยกระดับการท่องเที่ยว การค้าชายแดนโดยเชื่อมโยงพื้นที่เศรษฐกิจของประเทศเพื่อนบ้านและอาเซียน และ 5) เพื่อเพิ่มขีดความสามารถของทรัพยากรมนุษย์ทั้งทักษะฝีมือแรงงาน ระดับและคุณภาพการศึกษา โดยส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต รวมถึงการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและสร้างสังคมเข้มแข็งยั่งยืนด้วยทุนพหุวัฒนธรรมและการมีระบบสุขภาพที่ดี

2.3.4 งบประมาณในการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 – 2563 รัฐบาลได้ใช้งบประมาณในการแก้ไขปัญหาไปแล้ว รวมทั้งสิ้น 313,792.4 ล้านบาท สรุปได้ดังนี้

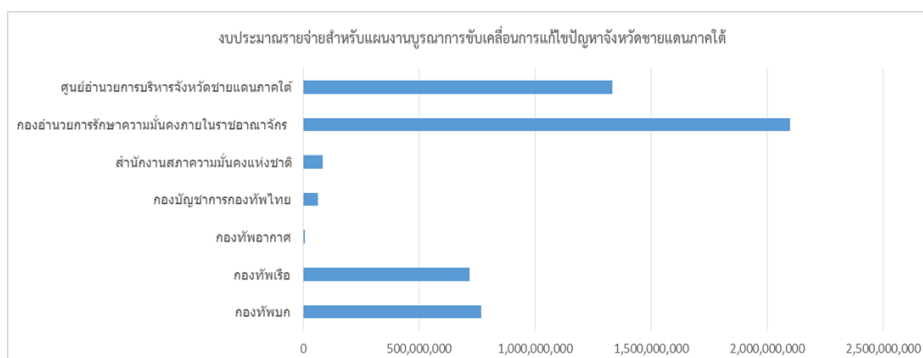

รูปภาพที่ 6 งบประมาณในการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ที่มา : กองยุทธศาสตร์การงบประมาณ, 2563

*หมายเหตุ งบประมาณปี พ.ศ.2562-2563 เฉพาะงบแผนงานบูรณาการฯ

สำหรับงบประมาณรายจ่ายประจำปี 2563 งบประมาณรายจ่ายสำหรับแผนงานบูรณาการฯ โดยแผนงานบูรณาการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้

รูปภาพที่ 7 งบประมาณรายจ่ายสำหรับแผนการบูรณาการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้

ที่มา : กองยุทธศาสตร์การงบประมาณ, 2563

จากข้างต้นสรุปได้ว่าการจัดทำนโยบาย และแผนยุทธศาสตร์จังหวัดชายแดนภาคใต้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา มีจุดเน้นและทิศทางของยุทธศาสตร์ และแผนการดำเนินงานในระดับชาติและระดับท้องถิ่น โดยในระยะแรกให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาความไม่สงบและความปลอดภัยของชีวิตเป็นหลัก จะเห็นได้จากการแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีในแต่ละสมัย ได้กำหนดนโยบาย “การแก้ไขความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้” ไว้ในนโยบายเร่งด่วน ต่อมาได้พัฒนานโยบายไปในทิศทางการพัฒนาคุณภาพชีวิต และเศรษฐกิจ โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาทุนมนุษย์ผ่านส่งเสริมการศึกษา ที่สามารถเป็นเครื่องมือในการพัฒนาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้และนำสู่ความสงบสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ นโยบายได้มุ่งเน้นการส่งเสริมการศึกษาอย่างบูรณาการให้ เป็นไปตามบริบทของวัฒนธรรม และอัตลักษณ์ในพื้นที่ ตลอดจนจนถึงการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และขยายโอกาสทางการศึกษามากยิ่งขึ้น และยังสอดคล้องกับการบริหารงบประมาณ โดยในช่วงแรกรัฐบาลได้ลงทุนงบประมาณในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ในด้านความมั่นคง และความปลอดภัยในชีวิตโดยใช้งบประมาณเพิ่มขึ้นตามลำดับตามเหตุการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นและได้ปรับลดลงตามลำดับ และช่วงหลังได้มีการบริหารงบประมาณเชิงบูรณาการของหน่วยงานแต่ละกระทรวง มากยิ่งขึ้น และไปในทิศทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตเป็นฐาน เหล่านี้เป็นอีกหนึ่งแนวทางการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้โดยใช้การส่งเสริมการศึกษา เป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ (Tejendra Pherali, 2021) ที่ให้ความเห็นว่าการศึกษากำลังเป็นสิ่งสำคัญและอีกวิธีการส่งเสริมความสงบในสังคมที่ได้รับผลกระทบจากการขัดแย้ง การศึกษาที่มีคุณภาพเข้าถึงและเป็นธรรม การส่งเสริมความยุติธรรมสังคมผ่านการปฏิรูปการศึกษา และวิธีการสอนที่ตอบสนองต่อการขัดแย้งได้รับการมองเห็นว่าเป็นมาตรการการศึกษาที่สนับสนุนการสร้างสันติภาพในสังคมได้

2.3 แนวคิดทุนการศึกษา

2.3.1 ทุนการศึกษา (Scholarship)

นิยาม และขอบเขต

พัทยา สายหู (2531) ให้ความหมาย ทุนการศึกษา หมายถึง เงินทุนสำหรับค่าใช้จ่ายในการศึกษาที่บุคคล หรือ องค์กรต่าง ๆ บริจาคให้เพื่อช่วยเหลือสงเคราะห์ผู้ที่ไม่ได้อยู่ในหน้าที่เลี้ยงดูปกครองโดยตรงของตนได้ศึกษาเล่าเรียน

การศึกษาในระบบโรงเรียน และสถาบันการศึกษาในสมัยปัจจุบัน มีค่าใช้จ่ายที่จำเป็นหลายประการ เช่น ค่าเล่าเรียน ค่าหนังสือ เครื่องมือ และอุปกรณ์ ค่าบำรุงกีฬาและกิจกรรมที่โรงเรียนหรือสถานศึกษาเรียกเก็บ ค่าเครื่องแบบนักเรียน ค่าเดินทางและกินอยู่พักผ่อนหย่อนใจ และค่ากิจกรรมทางสังคมที่ผู้เรียนจับจ่ายใช้สอยเอง ถ้าผู้เรียนไม่สามารถอาศัยอยู่ที่บ้านกับครอบครัวของตนเองได้ ก็มีค่าเช่าที่พักที่จะต้องจ่ายเพิ่มอีก อย่างเช่นผู้ที่ไปศึกษาต่างจังหวัดหรือต่างประเทศ

ในสารานุกรมไทยฉบับเยาวชน เล่มที่ 12 ได้ระบุ ทุนการศึกษาเป็นคำศัพท์เฉพาะ หมายถึง เงินค่าใช้จ่าย เพื่อการศึกษาของเด็ก และเยาวชน ที่ผู้อื่นออกให้ ผู้อื่นในที่นี้หมายถึง บุคคลที่มีใช้ ผู้ปกครองโดยตรง หากเป็นสมาคม องค์กร และรัฐบาล ซึ่งให้ทุนการศึกษา เพราะมีความปรารถนาดี ต่อเด็กและเยาวชน ที่มีสติปัญญาดี แต่ด้อยโอกาส ประสงค์จะสนับสนุนให้ศึกษาได้อย่างเต็มที่ ตาม ความสามารถ เมื่อเรียนแล้ว จะได้ทำงานให้เป็นประโยชน์แก่สังคม ทุนการศึกษาจึงมีความสำคัญมาก ต่อบุคคล และสังคม

กล่าวโดยสรุป ทุนการศึกษา หมายถึงค่าใช้จ่ายการศึกษาของผู้เรียนอยู่ในสถาบันนั้นที่ทาง สถาบันช่วยสนับสนุนและดูแลรับผิดชอบรายจ่ายอาจจะเป็นค่าเล่าเรียนรวมถึงอุปกรณ์การเรียน ต่าง ๆ ที่เอื้อให้นักศึกษา ทุนการศึกษาจะให้ความสำคัญต่อการศึกษาจึงเป็นส่วนที่ช่วยผลักดันและ สนับสนุนนักศึกษาผู้ขาดแคลนและมีความสามารถพิเศษ

2.3.2 ประวัติของการจัดทุนการศึกษาในสังคมไทย

พญา สายหู (2531) สารานุกรมไทยฉบับเยาวชน เล่มที่ 12 (โครงการสารานุกรมไทย สำหรับเยาวชนโดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, 2557) ได้กล่าวถึงประวัติของ การจัดทุนการศึกษาในสังคมไทย สมัยโบราณ การศึกษาของชาวบ้านสามัญชน คือ การเรียนรู้ ที่ จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิต และประกอบอาชีพ ซึ่งมักตามแบบอย่างของพ่อแม่ และบรรพบุรุษ การศึกษาคือ การเรียนรู้จากประสบการณ์ปกติของชีวิตประจำวัน ด้วยการช่วยงาน ในครัวเรือน และ ไร่นา จนมีความรู้ความชำนาญสามารถเลี้ยงตัวเองได้ เมื่อเติบโต การหาความรู้วิชาอื่น ๆ ที่นอก เหลือประสบการณ์ และความสามารถของพ่อแม่ที่จะสั่งสอนฝึกฝน ได้ใช้วิธีนำผู้เรียนไปฝากทำงาน รับใช้ผู้มีความรู้ ที่จะถ่ายทอดให้ การศึกษาตามแบบประเพณีเดิมของไทยนั้นเป็นที่คุ้นเคย และ ปฏิบัติกันตามความพอใจ และตามฐานะของบุคคล เรียกกันว่า ศึกษาในวัด และในวัง ดังนั้น การศึกษาหาความรู้ใหม่ๆ จากผู้ที่ไม่คุ้นเคย ไม่ตรงตามความพอใจ หรือ ฐานะของบุคคล เช่น การศึกษาความรู้แบบตะวันตก ที่ชาวตะวันตกอยากจะให้ หรือที่ผู้ปกครองบ้านเมืองไทยตระหนักเห็น ความจำเป็นที่คนไทยต้องรู้ จึงจำเป็นต้องมีสิ่งที่จะจูงใจ หรือการช่วยเหลือค่าใช้จ่ายให้แก่ผู้เรียนที่จะ เรียน

ในอดีตมีหลักฐานการให้สิ่งจูงใจให้เล่าเรียน เช่น ประชุมพงศาวดาร (ภาคที่ 32) ระบุว่า คณะสอนศาสนาชาวฝรั่งเศสเคยให้ทุนคนไทย ไปศึกษาต่างประเทศ ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์ มหาราช (พ.ศ.2219 - 2231) แห่งกรุงศรีอยุธยา มีการช่วยเหลือการเล่าเรียนของเด็กไทย ในสมัย รัชกาลที่ 3 และ 4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ คนไทยในระดับเจ้านาย และขุนนางข้าราชการ เริ่มสนใจ ความรู้ของตะวันตก ซึ่งหมอสอนศาสนาหรือมิชชันนารีตะวันตก นำมาเผยแพร่ มิชชันนารี คณะ เพรสไบที่เรียน ชาวอเมริกัน ที่ตั้งโรงเรียนในเมืองไทย หาเด็กเข้าเรียนไม่ได้ ต้องใช้วิธีจ้างเด็กให้เรียน มิชชันนารีชาติเดียวกันนี้ ได้ให้ทุนสตรีคือ นางเต๋อ หรือนางเอสเทอร์ (Esther) ไปศึกษาวิชาผดุง ครรภ์แผนใหม่ที่สหรัฐอเมริกา และกลับมาเมืองไทย เมื่อ พ.ศ. 2403 เมื่อทางราชการเริ่มจัด การศึกษาแผนใหม่ที่สหรัฐอเมริกา ในระบบโรงเรียนตามแบบตะวันตกอย่างจริงจัง เพื่อรับเอาความรู้

ของตะวันตกมาใช้ในการบริหาร และสร้างความเจริญให้ประเทศ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ได้พระราชทานพระราชทรัพย์ ส่งนักเรียนไปศึกษาวิชาภาษาอังกฤษที่สิงคโปร์ และวิชาการตะวันตกที่ประเทศอังกฤษ ตั้งแต่ พ.ศ.2414 นักเรียนเหล่านี้ถือได้ว่าเป็นผู้ที่ได้รับทุนการศึกษาในพระบรมราชานุเคราะห์ทั้งสิ้น

ในระยะเวลาใกล้เคียงกันนั้น ก็มีทุนของเอกชนชาวต่างประเทศซึ่งอยู่ในเมืองไทย คือ หมอเฮาส์ (Samuel House) มิชชันนารีชาวอเมริกัน ให้แก่นายเทียนฮี้ สารสิน ต่อมารับราชการได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นพระยาสารสิน สวามิภักดิ์ ไปศึกษาวิชาแพทย์ ณ มหาวิทยาลัยนิวยอร์ก กลับมาเมืองไทยเมื่อ พ.ศ. 2414

ทุนการศึกษาที่พระมหากษัตริย์พระราชทาน แก่นักเรียนไทยให้ไปศึกษา ณ ต่างประเทศก็โดยพระราชประสงค์ จะให้กลับมารับราชการ ได้ใช้และถ่ายทอดความรู้ของตะวันตกเผยแพร่ทั่วไป ในหมู่นุชนคนไทยแทนผู้เชี่ยวชาญและครูอาจารย์ ชาวต่างประเทศรุ่นแรกๆ ที่รัฐบาลจ้างมา ดังปรากฏในพระราชปรารภในกฎหมายข้อบังคับ สำหรับนักเรียนสยามที่เรียนวิชาอยู่ ณ ประเทศ ยุโรป ร.ศ.108 (พ.ศ.2432) ว่า “ โดยพระบรมราชประสงค์เพื่อจะให้ได้วิชา เวลากลับเข้ามากรุงเทพฯ จะได้ทำการสิ่ง ซึ่งเป็นประโยชน์แก่ราชการ และบ้านเมืองต่อไป เพราะเหตุฉะนั้นจึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัด เด็กคนไทยส่งออกไปเล่าเรียนวิชา และพระราชทานเงินหลวงเป็นค่าเล่าเรียน เสื้อผ้า กินอยู่เบ็ดเสร็จตามสมควร..”

ต่อมาในปี พ.ศ. 2440 มีการวางระเบียบ การพระราชทานเงินส่งนักเรียนไปศึกษาวิชา ณ ต่างประเทศ แยกเป็นทุน “คิงส์สกูลาร์ชิป” King's Scholarship ส่วนพระองค์ ซึ่งผู้ได้รับพระราชทานทุนนี้ไม่จำเป็นต้องกลับมารับราชการ ประเภทหนึ่งกับทุนตามความต้องการของกระทรวง ซึ่งผู้ศึกษาต้องกลับมารับราชการอีกประเภทหนึ่ง ทุนประเภทแรก ภายหลังวิวัฒนาการรวมเป็น ทุนเล่าเรียนหลวง หลังจากที่ขาดตอนไปเมื่อ พ.ศ.2475 และรื้อฟื้นใหม่ในรัชกาลที่ 9 เมื่อ พ.ศ. 2508 ส่วนทุนประเภทหลังวิวัฒนาการมาเป็นทุนรัฐบาล ไปศึกษาวิชาในต่างประเทศ ตามความต้องการของราชการสืบต่อมา ไม่ขาดตอน คือทุนซึ่งคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) เป็นผู้บริหารในปัจจุบัน

นอกจากทุนของราชการไทยแล้ว มีทุนของภาคเอกชน และองค์กรสาธารณประโยชน์ ในรูปแบบของ บริษัท มูลนิธิ สมาคม เป็นต้น มีทุนของมูลนิธิเอกชนไทยอีกหลายทุน เช่น ทุนระพีมูลนิธิ ซึ่ง บรรดาศิษย์และผู้คุ้นเคย ของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ ร่วมกันตั้งขึ้น ถวายกุศล เริ่มให้ทุนส่งนักเรียนกฎหมายไปศึกษาต่อต่างประเทศ เมื่อ พ.ศ.2465 ทุนของมูลนิธิต่างประเทศ เช่น ทุนร็อกกีเฟลเลอร์ ซึ่งสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้ากรมขุนสงขลานครินทร์ พระราชโอรสในรัชกาลที่ 5 (สมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก) ทรงเจรจาดัดต่อขอมาเป็นทุนให้นักเรียนไทยไปศึกษาในสาขาวิทยาศาสตร์ และการแพทย์ และสาขาอักษรศาสตร์ในประเทศ ทางยุโรปและอเมริกา

หลังจากการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองเป็นประชาธิปไตย พ.ศ.2475 นอกจากทุนของรัฐบาล และเอกชนไทยแล้ว ก็มีทุนจากรัฐบาลและองค์การต่างประเทศมากขึ้นโดยลำดับ เช่น ตั้งแต่ พ.ศ.2497 เป็นต้นมา สหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่ให้ทุนการศึกษาแก่นักเรียนไทยไปศึกษาวิชาในประเทศมากที่สุด ปัจจุบันทุนการศึกษามีได้มีให้เฉพาะนักเรียนไทยไปศึกษาในต่างประเทศ เพราะมีความจำเป็นที่ต้องเรียนรู้แบบตะวันตกเท่านั้น หากเมื่อการศึกษาวិชาการในสถาบันการศึกษาแพร่หลาย และมีประโยชน์เป็นที่ยอมรับกันทั่วไป ทุนให้ผู้เรียนศึกษาภายในประเทศก็ปรากฏตามมา และมากขึ้น เพื่อผู้ขาดทุนแต่มี สติปัญญา และความมานะพยายาม จะได้มีโอกาสเข้ารับการศึกษาร้อยอย่างเสมอภาคกันตามที่ควรจะได้ นอกจากให้ทุนนักเรียนไทยได้เรียนทั้งในประเทศและต่างประเทศแล้ว รัฐบาลไทยในสมัยหลัง ยังให้ทุนนักศึกษาต่างประเทศ ได้เข้ามาศึกษาวิชาการในประเทศไทยได้ด้วย เช่น ทุนรัฐบาลไทย ภายใต้ความร่วมมือกับองค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ที่เริ่มมีให้หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 (พ.ศ.2482-2488) มีนักศึกษาจากประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ทุกทวีป ได้รับทุนปีละประมาณ 10 คนมาศึกษาค้นคว้าในสถาบันอุดมศึกษาของทุกปี

2.4. โครงการทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้

2.4.1 ข้อมูลทั่วไปทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้

โครงการทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้เริ่มต้นดำเนินงานในปี พ.ศ. 2550 เป็นโครงการที่สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) ปรับโครงสร้างเป็นสำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สป.อว.) ตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม (ฉบับที่ 19) พ.ศ. 2562 ร่วมกับสถาบันการอุดมศึกษา และศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) ดำเนินโครงการสนับสนุนทุนการศึกษาต่อระดับปริญญาตรีในประเทศให้แก่เยาวชนที่มีภูมิลำเนาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ หรือ “ทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้” เพื่อเปิดโอกาสให้เยาวชนที่มีภูมิลำเนาในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือเทียบเท่าและยังไม่มีที่เรียนได้เข้าศึกษาในระดับอุดมศึกษา ตลอดจนสนับสนุนนิสิต นักศึกษาที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ มีผลการเรียนผ่านเกณฑ์ และมีพฤติกรรมดี โดยสถาบันอุดมศึกษาสนับสนุนที่นั่งการศึกษาพร้อมยกเว้นค่าเล่าเรียน ค่าที่พัก และค่าครองชีพเป็นตามเงื่อนไขของแต่ละสถาบันการศึกษา

โครงการได้ดำเนินงานไปแล้ว 3 ระยะ โดยในระยะที่ 1 มีนักศึกษาทุนรุ่นแรกเมื่อปีการศึกษา 2550 และสิ้นสุดโครงการปีการศึกษา 2554 ระยะที่ 2 เริ่มดำเนินโครงการเมื่อปีการศึกษา 2555 และสิ้นสุดการดำเนินโครงการในปีการศึกษา 2558 และระยะที่ 3 เริ่มดำเนินโครงการเมื่อปีการศึกษา 2559 และสิ้นสุดการดำเนินโครงการในปีการศึกษา 2563 ทั้งนี้จากมติที่ประชุมคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 7 มีนาคม 2566 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบตามที่กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) เสนอดังนี้ 1) โครงการสนับสนุนทุนการศึกษาต่อระดับปริญญาตรีในประเทศให้แก่เยาวชนที่มีภูมิลำเนาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ปีการศึกษา 2566 – 2570

(โครงการทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ระยะที่ 4) 2) ค่าใช้จ่ายในวงเงินงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2566-2574 จำนวนทั้งสิ้น 419.5 ล้านบาท ได้แก่ เงินทุนค่าครองชีพ ภายในวงเงิน 400 ล้านบาท และค่าใช้จ่ายในการดำเนินโครงการทุนอุดมศึกษาฯ ระยะที่ 4 ภายในวงเงิน 19.5 ล้านบาท ทั้งนี้งบประมาณ พ.ศ.2567 – 2574 สำนักงานปลัดกระทรวง การอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (สป.อว.) จะขอรับการจัดสรรงบประมาณจากสำนักงบประมาณเป็นรายปีตามความจำเป็นและเหมาะสมต่อไป

1) ภูมิหลังของโครงการ (หลักการและเหตุผล)

ด้วยพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ อันประกอบด้วยจังหวัด ปัตตานี ยะลา นราธิวาส สตูล และใน 4 อำเภอของจังหวัดสงขลา คือ อำเภอเทพา อำเภอสะบ้าย้อย อำเภอนาทวี และอำเภอจะนะ เป็นพื้นที่ที่ประชาชนส่วนใหญ่มีพื้นฐานความคิดทางวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างและมีความละเอียดอ่อนมากกว่าสังคมอื่น ประชาชนใช้ชีวิตอย่างเรียบง่าย ยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีอย่างเคร่งครัด และจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ที่เกิดขึ้นส่งผลต่อการดำรงชีวิต ตลอดจนการประกอบอาชีพของประชาชนในพื้นที่เป็นอย่างมาก ประชาชนมีรายได้ลดน้อยลง ปัญหาความยากจนเพิ่มมากขึ้น ขาดความมั่นคงในการดำเนินชีวิตที่ดีทำให้เด็กและเยาวชนในพื้นที่มีโอกาสทางการศึกษาต่ำกว่าเด็กและเยาวชนในภูมิภาคอื่น ๆ ของประเทศ

จากปัญหาความยากจน ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ ส่งผลกระทบต่อโอกาสทางการศึกษาของเด็กและเยาวชนเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นการส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้มีโอกาสศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา โดยการสนับสนุนการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชนที่เรียนดี ประพฤติดีและยากจน เป็นการพัฒนาศักยภาพของเยาวชน ให้มีความรู้ความสามารถและมีโลกทัศน์ที่กว้างขึ้น สามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ชีวิตกับเพื่อนต่างถิ่นได้อย่างกลมกลืน ซึ่งเยาวชนเหล่านี้จะกลายเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาสังคมโดยรวมของพื้นที่ภาคใต้ ให้มีความเจริญก้าวหน้าและพัฒนาท้องถิ่นของตนเองให้มีความสุขและสันติสุขอย่างยั่งยืนสืบไป

2) วัตถุประสงค์โครงการ

การดำเนินงานโครงการทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ นับตั้งแต่ระยะที่ 1 ปีการศึกษา 2550 จนถึงระยะที่ 4 ปีการศึกษา 2566 โครงการฯ ได้กำหนดวัตถุประสงค์การดำเนินงานที่สอดคล้องกับบริบทและสถานการณ์ของการดำเนินงานของแต่ละระยะโดยครอบคลุมสาระสำคัญดังต่อไปนี้

1. เพื่อเปิดโอกาส และลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาให้นักเรียนในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ ยังไม่มีที่เรียน และไม่สามารถสอบเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีในสถาบันอุดมศึกษาได้ โดยสนับสนุนที่นั้งการศึกษาเป็นกรณีพิเศษ พร้อมให้ทุนค่าเล่าเรียน โดยยกเว้นค่าเล่าเรียนตลอดระยะเวลาการศึกษาของหลักสูตร

2. เพื่อสนับสนุนการศึกษาให้แก่นักศึกษาที่มีผลการเรียนดี ความประพฤติดี ขาดแคลนทุนทรัพย์ และศึกษาในสาขาวิชาขาดแคลนตามความต้องการของพื้นที่ให้ได้มีโอกาสศึกษาต่อระดับปริญญาตรี เพื่อสร้างอาชีพ และการมีงานทำในพื้นที่ตามศักยภาพของตนเอง

3. เพื่อให้เยาวชนมีโลกทัศน์กว้างไกล สามารถปรับตัวได้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโดยรวม มีเหตุผล และดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

4. เพื่อยกระดับการศึกษาของเยาวชนที่มีภูมิลำเนาในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ให้มีคุณภาพที่สูงขึ้น สร้างศักยภาพที่สูงขึ้น สร้างศักยภาพในการประกอบอาชีพและการมีงานทำในพื้นที่

5. เพื่อส่งเสริมให้เยาวชนผู้รับทุนการศึกษาได้นำความรู้ จิตอาสาและจิตสาธารณะในการแทนสถาบันอุดมศึกษาที่ตนเองศึกษาอยู่ รวมทั้งจิตสำนึกในการตอบแทนท้องถิ่น ภูมิลำเนา และประเทศชาติของตนเองภายหลังสำเร็จการศึกษา

3) เป้าหมาย

เยาวชนที่มีภูมิลำเนาในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ พื้นที่จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส สตูล และสงขลา 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอจะนะ เทพา นาทวี และสะบ้าย้อย โดยการจัดสรรทุนแบ่งเป็น 2 กลุ่มเป้าหมาย โดยในการดำเนินโครงการระยะที่ 1 ระหว่างปีการศึกษา 2550 - 2554 กลุ่มเป้าหมายเป็นนักเรียนที่ไม่สามารถสอบเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาได้ จากนั้นได้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดสรรทุนในระยะที่ 2 - ระยะที่ 4 เป็นการจัดสรรทุนให้กับนักเรียน 2 กลุ่มดังนี้

กลุ่มที่ 1 สำหรับนักเรียนที่ไม่สามารถสอบเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาได้

กลุ่มที่ 2 สำหรับนักเรียนที่สามารถสอบเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาได้

4) คุณสมบัติทั่วไปของผู้สมัคร

4.1 คุณสมบัติผู้สมัครกลุ่มที่ 1 สำหรับนักเรียนที่ไม่สามารถสอบเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาได้

ก. ผู้สมัครต้องมีภูมิลำเนาปัจจุบันในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส สตูล และสงขลา 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอจะนะ เทพา นาทวี และสะบ้าย้อย ติดต่อกันไม่น้อยกว่า 3 ปี นับถึงวันที่สมัคร

ข. บิดา หรือ มารดา หรือผู้อุปการะของเยาวชน มีภูมิลำเนาในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส สตูล และสงขลา 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอจะนะ เทพา นาทวี และสะบ้าย้อย ติดต่อกันไม่น้อยกว่า 3 ปี นับถึงวันที่สมัคร

ข. เป็นผู้สำเร็จการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือเทียบเท่าจากสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส สตูล และสงขลา 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอจะนะ เทพานาทวี และสะบ้าย้อย โดยต้องศึกษาอยู่ในพื้นที่ดังกล่าวตลอดหลักสูตร

ค. เป็นผู้สำเร็จการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือ เทียบเท่าในปีการศึกษา 1 ปี ก่อนประกาศการรับสมัคร

ค. ไม่เป็นผู้ที่ได้ขึ้นทะเบียนเป็นนักศึกษาอยู่ในสถาบันอุดมศึกษา (ตรวจสอบจากฐานข้อมูลรายบุคคลด้านนักศึกษา ประจำปีการศึกษาที่ประกาศรับสมัคร ของสถาบันอุดมศึกษาที่รายงานไปยังสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา)

ข. ไม่เป็นผู้ได้รับคัดเลือกให้เข้าศึกษาแล้ว หรือให้สิทธิ์เข้าสอบสัมภาษณ์ในการคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาของสถาบันศึกษาใด ๆ ประจำปีการศึกษาที่เป็นรับสมัคร จากทุกระบบการรับสมัครบุคคลเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี และทุกโครงการของหน่วยงาน/องค์กรต่าง ๆ ทั้งนี้หากผู้สมัครท่านใดที่ผ่านการคัดเลือกให้เข้าศึกษาในสถานศึกษาอื่นโดยอยู่ก่อนมาสมัครรับทุนตามโครงการฯ นี้แล้ว จะไม่มีสิทธิ์ที่จะได้รับการคัดเลือกหากตรวจสอบพบภายหลังจะถูกเพิกถอนรายชื่อออกในทันที

ง. ไม่เป็นผู้ที่เคยได้รับทุนโครงการทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้มาก่อน

จ. มีคุณสมบัติครบถ้วนตามที่สถาบันอุดมศึกษาที่จะเข้ารับเข้าศึกษาได้กำหนดไว้

4.2 คุณสมบัติผู้สมัครกลุ่มที่ 2 สำหรับนักเรียนที่สามารถสอบเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาได้

ก. ผู้สมัครต้องมีภูมิลำเนาปัจจุบันในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส สตูล และสงขลา 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอจะนะ เทพา นาทวี และสะบ้าย้อย ติดต่อกันไม่น้อยกว่า 3 ปี

ข. บิดา หรือ มารดา หรือผู้อุปการะของเยาวชน มีภูมิลำเนาในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส สตูล และสงขลา 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอจะนะ เทพา นาทวี และสะบ้าย้อย ติดต่อกันไม่น้อยกว่า 3 ปี

ข. เป็นผู้สำเร็จการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือเทียบเท่าจากสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส สตูล และสงขลา 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอจะนะ เทพานาทวี และสะบ้าย้อยและสำเร็จการศึกษามาแล้วไม่เกิน 3 ปี

ค. เป็นผู้ที่สามารถสอบเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาได้ และขึ้นทะเบียนเป็นนิสิต นักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 ในปีการศึกษาที่ประกาศรับสมัคร ที่ศึกษาอยู่ในสถาบันอุดมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ยกเว้นหลักสูตรปริญญาตรีต่อเนื่อง หรือ เทียบโอน (ผู้สำเร็จการศึกษาในระดับ ปวส.)

ค. ผลการเรียนเฉลี่ยสะสมในภาคศึกษาที่ 1 ในปีประกาศรับสมัคร จะต้องไม่อยู่ในสภาพรอพินิจ/วิथाทัณฑ์

ง. มีความประพฤติดี และขาดแคลนทุนทรัพย์ในการศึกษา

จ. ไม่เป็นผู้ที่เคยได้รับทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ระยะเวลาที่ 1 และระยะเวลาที่ 2 มาก่อน

ฉ. เป็นพระภิกษุสงฆ์ สามเณร ที่มีภูมิลำเนาในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส สตูล และสงขลา 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอจะนะ เทพา นาทวี และสะบ้าย้อย ติดต่อกันไม่น้อยกว่า 3 ปี

ข. บิดาหรือ มารดา หรือผู้อุปถัมภ์ของพระภิกษุสงฆ์ สามเณร มีภูมิลำเนาในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส สตูล และสงขลา 4 อำเภอได้แก่ อำเภอจะนะ เทพา นาทวี และสะบ้าย้อย ติดต่อกันไม่น้อยกว่า 3 ปี

ข. สำเร็จการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญ หรือสอบเทียบได้เปรียญธรรม 3 ประโยค และจบมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 หรือจบมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่าในสถาบันการศึกษาที่ตั้งอยู่ในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส สตูล และสงขลา 4 อำเภอได้แก่ อำเภอจะนะ เทพา นาทวี และสะบ้าย้อย โดยต้องศึกษาอยู่ในพื้นที่ดังกล่าวตลอดหลักสูตรและจบการศึกษามาแล้วไม่เกิน 3 ปี ก่อนการรับสมัคร

5) การสนับสนุนโครงการ

กลุ่มที่ 1 สำหรับนักเรียนที่ไม่สามารถสอบเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาได้

1. สถาบันอุดมศึกษาที่ร่วมโครงการสนับสนุนที่นึ่งการศึกษาเป็นกรณีพิเศษและ/หรือให้ทุนค่าเล่าเรียน โดยการยกเว้นค่าเล่าเรียนตลอดระยะเวลาการศึกษาของหลักสูตร รวมถึงการสนับสนุนด้านอื่น ๆ ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามเงื่อนไขที่สถาบันอุดมศึกษากำหนด ซึ่งเป็นสิทธิ์ของสถาบันอุดมศึกษา

2. สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาสนับสนุนทุนค่าครองชีพ จำนวน 22250 ทุนให้แก่ผู้รับทุนที่ผ่านการคัดเลือกในลำดับมี 1- 25- เป็นเงินจำนวนคนละ 40,000 บาท/ปีการศึกษา ตามระยะเวลาการศึกษาของหลักสูตร โดยเบิกจ่ายทุนผ่านสถาบันอุดมศึกษา

กลุ่มที่ 2 สำหรับนักเรียนที่สามารถสอบเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาได้

1. สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาสนับสนุนทุนการศึกษาต่อเนื่องเพื่อเป็นค่าครองชีพในการศึกษาต่อตามระยะเวลาการศึกษาของหลักสูตรให้แก่นักศึกษาที่ได้รับทุน จำนวน 40,000 บาทต่อปีการศึกษา ผ่านสถาบันอุดมศึกษาเพื่อจัดสรรให้แก่ผู้รับทุน โดยผู้รับทุนจะได้รับทุนการศึกษาต่อเนื่องตั้งแต่ภาคการศึกษาที่ 1 จนสำเร็จการศึกษาตามระยะเวลาของหลักสูตร การจ่ายเงินทุนการศึกษาจะแบ่งจ่ายปีการศึกษาละ 2 ครั้งๆ ละ 20,000 บาท

6) เงื่อนไขและข้อผูกพันสำหรับผู้รับทุน

6.1 สถาบันอุดมศึกษาต้องรายงานผลการเรียนให้สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา รับทราบทุกภาคการศึกษา

6.2 ผู้รับทุนต้องทำกิจกรรมช่วยเหลืองานภายในสถาบันอุดมศึกษา ระหว่าง 8 – 12 ชั่วโมงต่อเดือน หรือตามที่สถาบันกำหนด ตามความเหมาะสม ตลอดระยะเวลาที่ได้รับทุน

6.3 ผู้รับทุนต้องปฏิบัติตามกฎ ระเบียบต่าง ๆ ที่สถาบันอุดมศึกษากำหนด

6.4 ผู้รับทุนต้องไม่รับทุนค่าครองชีพอื่นใด ในขณะที่รับทุนนี้ รวมทั้งทุนการศึกษารายปีต่อเนื่องสำหรับทายาทผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ทุนเยียวยา) ยกเว้นกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) และกองทุนเงินกู้ยืมเพื่อการศึกษาที่ผูกกับรายได้ในอนาคต (กรอ.) ผู้รับทุนมีสิทธิ์กู้ยืมได้

6.5 ผู้รับทุนเมื่อสำเร็จการศึกษาควรจะต้องกลับไปทำงานในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งนี้ ตามความจำเป็นและเหมาะสม

7) จำนวนการจัดสรรทุน

ระยะที่ 1 (ปีการศึกษา 2550-2554) ดำเนินการจำนวน 5 รุ่นๆ ละ 500 ทุน โดยจะสนับสนุนให้แก่เยาวชนที่สำเร็จการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่าในสถาบันการศึกษาในพื้นที่ ซึ่งไม่เป็นผู้ได้รับการคัดเลือกให้เข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาจากทุกระบบการรับเข้าศึกษา โดยเยาวชนและบิดา มารดา หรือผู้อุปการะมีภูมิลำเนาในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส สตูล และสงขลา 4 อำเภอได้แก่ จะนะ เทพา นาทวี และสะบ้าย้อย ติดต่อกันไม่น้อยกว่า 3 ปี โดยสถาบันอุดมศึกษาสนับสนุนที่นั้งการศึกษาเป็นกรณีพิเศษพร้อมให้ทุนค่าเล่าเรียน โดยยกเว้นค่าเล่าเรียนตลอดหลักสูตรการศึกษา

ระยะที่ 2 (ปีการศึกษา 2555-2558) ดำเนินการจำนวน 4 รุ่นๆ ละ 250 ทุน โดยจะสนับสนุนให้กับเยาวชนที่สำเร็จการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่าในสถาบันการศึกษาในพื้นที่ โดยเยาวชนและบิดา มารดา หรือผู้อุปการะมีภูมิลำเนาในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส สตูล และสงขลา 4 อำเภอได้แก่ จะนะ เทพา นาทวี และสะบ้าย้อย ติดต่อกันไม่น้อยกว่า 3 ปี ซึ่งในระยะที่ 2 ได้แบ่งการดำเนินการเป็น 2 กลุ่มคือ

กลุ่มที่ 1 สำหรับนักเรียนที่ไม่สามารถสอบเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาได้ ให้เข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา จำนวนรุ่นละ 125 ทุน

กลุ่มที่ 2 สำหรับนักเรียนที่สามารถสอบเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาได้ โดยพิจารณาจากนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ในสถาบันอุดมศึกษาสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ที่มีผลการเรียนดี ฐานะยากจน ความประพฤติดี โดยเน้นสาขาวิชาขาดแคลนหรือสาขาที่เป็นความต้องการของพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวนรุ่นละ 125 ทุน

ระยะที่ 3 (ปีการศึกษา 2559-2563) ได้ดำเนินการจำนวน 5 รุ่น แบ่งเป็น จำนวน 3 รุ่น รุ่นละ 500 ทุน และ จำนวน 2 รุ่น รุ่นละ 250 ทุน โดยในระยะที่ 3 การดำเนินการในลักษณะเดียวกับระยะที่ 2 คือ

กลุ่มที่ 1 สำหรับนักเรียนที่ไม่สามารถสอบเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาได้ ให้เข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา

กลุ่มที่ 2 สำหรับนักเรียนที่สามารถสอบเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาได้ โดยพิจารณาจากนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ในสถาบันอุดมศึกษาสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ที่มีผลการเรียนดี ฐานะยากจน ความประพฤติดี โดยเน้นสาขาวิชาขาดแคลนหรือสาขาวิชาที่เป็นความต้องการของพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

8) วิธีการดำเนินงาน

- 1) แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน
- 2) ประชุมคณะกรรมการเพื่อกำหนดนโยบายและแนวทางปฏิบัติงาน วิธีการคัดเลือกนักศึกษาเข้าร่วมโครงการ โดยขอความอนุเคราะห์สถาบันอุดมศึกษาในการจัดที่นั่งในการเข้าศึกษา พร้อมทั้งยกเว้นค่าเล่าเรียนจนจบหลักสูตร สถาบันละ 10-15 ที่นั่ง ต่อปีการศึกษา
- 3) ดำเนินการคัดเลือกเยาวชนในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ เข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา โดยศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการ
- 4) สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาสนับสนุนทุนการศึกษา (ค่าใช้จ่ายส่วนตัว) ให้แก่ผู้ผ่านคัดเลือกตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการกำหนด

5) ติดตาม ประเมินผลการดำเนินงาน และผลการศึกษาของนักศึกษาผู้รับทุน

6) สรุปผลการดำเนินงานตามโครงการ และรายงานผลการดำเนินงานต่อคณะกรรมการ

2.4.2 สรุปผลการดำเนินงานโครงการทุนอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้

การดำเนินงานโครงการทุนอุดมศึกษาฯ ที่ผ่านมามีจำนวน 3 ระยะ มีเยาวชนที่มีภูมิลำเนาในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ได้รับการสนับสนุนโอกาสและทุนการศึกษาในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา จำนวนทั้งสิ้น 5,785 คน และนักศึกษาทุนที่สำเร็จการศึกษาไปแล้ว 4,326 คน คิดเป็นร้อยละ 74.65 ของผู้รับทุนทั้งหมด โดยมีรายละเอียดการจัดสรรทุนตามตารางดังนี้

ตารางที่ 9 ผลการดำเนินงานโครงการทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้

ระยะที่ 1 – 3

ระยะที่	จำนวนผู้รับทุน (คน/ร้อยละ)						
	ผู้รับทุนทั้งหมด	สำเร็จการศึกษา	ร้อยละ	ลาออก/พ้นสภาพ	ร้อยละ	กำลังศึกษา	ร้อยละ
ระยะที่ 1 ปีการศึกษา 2550 - 2554	2,183	1,791	82.04	392	17.96	0	0
ระยะที่ 2 ปีการศึกษา 2555 - 2558	1,654	1,423	86.03	231	13.97	0	0
ระยะที่ 3 ปีการศึกษา 2559 - 2563	1,958	1,112	56.79	131	6.70	715	36.51
รวม	5,795	4,326		754		715	

ที่มา : สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2566

ด้านยุพดี ชัยสุขสันต์ และ คณะ (2557) ได้ศึกษาเรื่อง การติดตามและประเมินผลสัมฤทธิ์โครงการทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ระยะที่ 1 ปีการศึกษา 2550-2554 โดยการประเมินผลในโครงการเป็นการศึกษาวิจัยเชิงประเมินผล (evaluation research) แบบผสมผสาน โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูล 5 กลุ่ม ได้แก่ นักศึกษาทุนโครงการอุดมศึกษา

รุ่นที่ 1 ปีการศึกษา 2550-2554 ที่กำลังศึกษาและที่สำเร็จการศึกษาจำนวนทั้งสิ้น 613 คน ผู้ปกครองของนักเรียนทุนจำนวน 68 คน ผู้บริหารอาจารย์ผู้สอน และเจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินงานทุนจากสถาบันอุดมศึกษาที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 49 คน เจ้าหน้าที่บริหารโครงการทุนอุดมศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา จำนวน 5 คน และผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ ครู/เจ้าหน้าที่ของสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในพื้นที่ เจ้าหน้าที่ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ และผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้างของนักศึกษาทุนโครงการทุนอุดมศึกษา ฯ ระยะเวลาที่ 1 ที่สำเร็จการศึกษา จำนวน 50 คน โดยใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณด้วยแบบสอบถาม และวิธีวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์ การจัดสนทนากลุ่ม และเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับโครงการ นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ โดยใช้ค่าสถิติพื้นฐาน การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) และสรุปผลร่วมกันนำเสนอด้วยตารางและแผนภูมิเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของโครงการ ผลการศึกษามีดังต่อไปนี้

1.บริบทสภาพแวดล้อมของนักศึกษาโครงการทุนอุดมศึกษาฯ ระยะเวลา 1 ปีการศึกษา 2550-2554

สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ก่อนการดำเนินโครงการทุนอุดมศึกษา มีแนวโน้มรุนแรงเพิ่มขึ้นในช่วงปี 2547-2549 สถานการณ์ความไม่สงบนี้เป็นสาเหตุหนึ่งซึ่งส่งผลการเรียนการสอนของสถานศึกษาในพื้นที่ไม่สามารถกระทำได้อย่างเต็มที่ ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของเด็กและเยาวชนในพื้นที่ต่ำกว่าพื้นที่อื่นๆ ของประเทศ การสอบแข่งขันเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของประเทศไม่สามารถแข่งขันได้ ผลจากระดมความคิดเห็นของฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเสนอให้ใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหา โดยต้องส่งเสริมให้เยาวชนในพื้นที่ได้รับการศึกษาและมีอาชีพที่มั่นคง และความสามารถในการรองรับนักศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่ที่มีจำนวนจำกัด ทำให้เยาวชนส่วนหนึ่งไม่ได้ศึกษาในระดับที่สูงขึ้น

2.วิธีการหรือกระบวนการ

ก) นโยบายและหลักการของโครงการ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทุกกลุ่มทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพทุกกลุ่มต่างเห็นด้วยและมีปฏิบัติตามโครงการดำเนินนโยบายและหลักการของโครงการทุนอุดมศึกษาฯ อย่างมาก

ข) สถานศึกษา ผู้บริหารและครูแนะแนวหรือผู้รับผิดชอบโครงการในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่าในพื้นที่ล้วนเห็นด้วยกับหลักการของโครงการฯ และสนับสนุนนักเรียนของตนให้เข้าร่วมโครงการทุนอุดมศึกษาฯ โดยมีการดำเนินการหลายรูปแบบ และกระตุ้นให้นักเรียนสมัครเข้าขอรับทุนการศึกษา

ข) งบประมาณที่สนับสนุนโครงการ ประกอบด้วย

- เงินทุนค่าครองชีพของนักเรียน เป็นเงินสนับสนุนค่าใช้จ่ายส่วนตัวและที่พักของนักศึกษาทุน คนละ 4,000 บาทต่อเดือน เป็นระยะเวลา 10 เดือนต่อปี ตลอดระยะเวลาการศึกษาตามหลักสูตรปกติโดยภาพรวมนักศึกษาส่วนใหญ่ร้อยละ 54.5 ใช้จ่ายเงินทุนเพียงพอในแต่ละเดือน มี

เพียงร้อยละ 8.9 ที่เงินทุนไม่พอใช้จ่ายทุกเดือน ต้องจ่ายเงินเพิ่มเติมค่าอุปกรณ์การเรียนและกิจกรรมของสถาบันอุดมศึกษา โดยขอจากผู้ปกครองหรือกู้ยืมจากคนอื่น

- งบประมาณสำหรับการบริหารจัดการของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาที่ดำเนินการเองในแต่ละปี ได้แก่ งบการจัดงบประมาณคณะกรรมการบริหารจัดการ การรับสมัครคัดเลือก การสอบสัมภาษณ์นักศึกษาทุน และค่าจ้างลูกจ้างชั่วคราว ประมาณ 600,000 – 700,000 ส่วนงบประมาณโครงการปัจฉิมนิเทศในแต่ละปีประมาณ 2,200,00 – 2,500,00 ส่วนการจัดปฐมนิเทศของโครงการทุนระยะแรกนี้ ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ดำเนินการโดยใช้งบประมาณ 3000,000 บาท

ค) นักศึกษาทุนและบุคลากรที่เกี่ยวข้องในโครงการ

กลุ่มตัวอย่างนักศึกษาทุนส่วนใหญ่มาจากจังหวัดนราธิวาส ยะลา และปัตตานี อาศัยอยู่ในชุมชนชนบท มาจากครอบครัวที่มีสมาชิกอยู่ร่วมกันหลายคน ตั้งแต่ 4 คนขึ้นไป มีผลการเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายส่วนใหญ่อยู่ระดับปานกลาง พูดภาษาไทยไม่ชัด แต่เขียนได้

เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบทุนโครงการทุนอุดมศึกษาฯ ของสถาบันอุดมศึกษามาจากหลากหลายตำแหน่ง ได้แก่ นักวิชาการอุดมศึกษา เจ้าหน้าที่ฝ่ายทุนการศึกษา เป็นต้น โดยผู้บริหารของสถาบันอุดมศึกษาที่เข้าร่วมโครงการล้วนให้ความสำคัญและสนับสนุนการดำเนินงานโครงการทุนอุดมศึกษาฯ ในหลากหลายรูปแบบ

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา มีบทบาททั้งในการเตรียมการในการจัดสรรทุนการศึกษาจำนวน 500 ทุนในแต่ละปีการศึกษา การของบประมาณสนับสนุนจากรัฐบาล การประสานงานกับสถาบันอุดมศึกษาที่เข้าร่วมโครงการก่อนการดำเนินงานโครงการทุนในแต่ละปีการศึกษา มีการจัดประชุม กับ ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่และ หน่วยงานทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องในพื้นที่เพื่อรับทราบจำนวนสาขา ที่นั่งการศึกษา เกณฑ์การรับสมัคร การคัดเลือกและสัมภาษณ์ วิธีการและแผนงานของโครงการทุนอุดมศึกษาฯ การดำเนินงานและการเตรียมการดำเนินงานโครงการในปีต่อไป

เจ้าหน้าที่จากศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้มีบทบาทในการสำรวจความต้องการศึกษาในคณะ/สาขาของเยาวชนในพื้นที่ ประชาสัมพันธ์ข่าวการรับสมัครทุนโครงการอุดมศึกษาฯ ในช่องทางต่าง ๆ

3. ผลการประเมินวิธีการหรือกระบวนการดำเนินงานโครงการทุนอุดมศึกษาฯ

ก) เตรียมความพร้อมการดำเนินงานโครงการ ผลการศึกษาเชิงปริมาณสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาและสถาบันอุดมศึกษาที่เข้าร่วมโครงการมีการปฏิบัติเตรียมความพร้อมตามโครงการในระดับมาก ผลลัพธ์ของการดำเนินการในส่วนนี้โดยภาพรวมค่อนข้างเป็นไปตามวัตถุประสงค์โครงการ สอดคล้องกับผลของการศึกษาเชิงคุณภาพจากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่ม

ข) การรับสมัครและการคัดเลือกนักศึกษาผู้รับทุนโครงการ มีการประชาสัมพันธ์การรับสมัครทุนของโครงการหลายช่องทาง ได้แก่ ประกาศระเบียบการรับสมัครและการคัดเลือกผ่านทาง

เว็บไซต์ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และหน่วยงานในพื้นที่ ด้านการคัดเลือกผู้รับทุน คณะกรรมการดำเนินการพิจารณาคัดเลือกโดยใช้เกณฑ์คุณสมบัติและเงื่อนไขในแต่ละการศึกษาที่แตกต่างกันเล็กน้อย การดำเนินงานโครงการระยะที่ 1 มีจากผู้สมัครทั้งสิ้น จำนวน 13,517 คน ผู้ผ่านการคัดเลือกมีสิทธิ์สอบสัมภาษณ์ จำนวน 3,495 คน (ร้อยละ 25.9) การสอบสัมภาษณ์และประกาศผลสัมภาษณ์ส่วนใหญ่ดำเนินงานไปได้ดี มีผู้ได้รับทุนแรกเข้าจำนวน 2,186 คน (ร้อยละ 62.6 ของผู้มีสิทธิ์สอบสัมภาษณ์)

ข) การสนับสนุนทุนของโครงการของสถาบันอุดมศึกษาในด้านต่าง ๆ

ผลการศึกษานักศึกษาทุนต่อการดำเนินงานโครงการทุนอุดมศึกษาฯ ด้านวิธีการหรือกระบวนการ ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับดีมาก โดยมีการปฏิบัติระดับมากที่สุดคือการพิจารณาให้ทุนการศึกษาเป็นไปด้วยความโปร่งใสและยุติธรรม การกำหนดคุณสมบัติของผู้รับทุนโครงการทุนอุดมศึกษาฯ และอาจารย์ บุคลากรผู้ปฏิบัติงานด้านโครงการทุนอุดมศึกษาฯ ทุกท่านมีอัธยาศัยในการบริการดี

ค) การติดตามดูแลนักศึกษาทุนโครงการทุนอุดมศึกษาฯ ของสถาบันอุดมศึกษาที่เข้าร่วมโครงการ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้

- สถาบันอุดมศึกษาได้ติดตามดูแลนักศึกษาทุนอย่างต่อเนื่อง มีการจัดกิจกรรมหลากหลายที่ช่วยพัฒนานักศึกษาในด้านต่าง ๆ รวมถึงจัดโครงการสอนพิเศษเพิ่มเติมในรายวิชาที่เป็นปัญหาการเรียนในระยะแรกของนักศึกษาทุนส่วนใหญ่ซึ่งมีผลการเรียนต่ำในวิชาภาษาอังกฤษ และคณิตศาสตร์

- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ได้จัดกิจกรรมปัจฉิมนิเทศปีการศึกษาละ 1 ครั้ง เพื่อเตรียมความพร้อมและแนะแนวการทำงานสำหรับนักศึกษาทุนก่อนสำเร็จการศึกษา และมีประชุมติดตามผลการดำเนินงานกับผู้บริหารของสถาบันอุดมศึกษา และเยี่ยมเยียนนักศึกษาทุนตามภูมิภาคต่าง ๆ

4. ผลการประเมินผลผลิตของการดำเนินงานโครงการ ระยะที่ 1

จำนวนนักศึกษาทุนระยะที่ 1 แรกเข้า 2,186 คน มีผู้รับทุนสำเร็จการศึกษาแล้ว จำนวน 696 คน ยังมีผู้รับทุนการศึกษาอยู่ 1,021 คน และผู้ที่หมดสิทธิ์รับทุน (ออกกลางคัน / พ้นสภาพ / ลาออก) จำนวน 469 คน คิดเป็นร้อยละ 31.8, 46.7 และ 21.5 ตามลำดับ

ด้านภาวะการมีงานทำของนักศึกษา นักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาจำนวน 362 คน มีงานทำจำนวน ร้อยละ 70.3 ว่างาน ร้อยละ 27.8 และศึกษาต่อในระดับปริญญาโท ร้อยละ 1.9 และร้อยละ 63.1 ทำงานอยู่ในหน่วยงานเอกชน ร้อยละ 31.4 ทำงานในหน่วยงานราชการ และร้อยละ 5.5 ทำธุรกิจส่วนตัว โดยนักศึกษาทุนร้อยละ 70.6 ทำงานสอดคล้องกับวุฒิการศึกษาที่สำเร็จการศึกษา

5. ปัญหาและอุปสรรคการดำเนินโครงการทุนอุดมศึกษาฯ ระยะที่ 1

ก) ด้านภาษาและวัฒนธรรมในพื้นที่ เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานโครงการฯ ให้บรรลุเป้าหมาย เนื่องจากชาวไทยมุสลิมในพื้นที่มีเอกลักษณ์ทางเชื้อชาติ ภาษาและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับ โดยพบว่าเยาวชนร้อยละ 40 ไม่เข้าใจอย่างชัดเจนเกี่ยวกับโครงการฯ นักศึกษาทุนส่วนหนึ่งร้อยละ 5 มีความยุ่งยากในการปรับตัวในระยะแรก

ข) ทุนการศึกษาโครงการนี้ยังกระจายไปไม่ถึงถึงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ จากหลายสาเหตุ เช่น คุณสมบัติของนักเรียนที่จบมัธยมศึกษาตอนปลายในพื้นที่และคุณสมบัติของบิดามารดาที่ไม่สอดคล้องกับหลักเกณฑ์ของโครงการทุนฯ

ข) นักศึกษาทุนร้อยละ 90 ได้รับเงินทุนค่าครองชีพล่าช้าในแต่ละภาคการศึกษา

ค) ร้อยละ 10 ของผู้สมัครทั้งหมดมีคุณสมบัติไม่เป็นไปตามเกณฑ์การสมัคร

ง) จำนวนผู้รับทุนต่ำกว่าเป้าหมาย ในขณะที่จำนวนที่นั่งของสถาบันอุดมศึกษาที่เข้าร่วมโครงการมีสัดส่วนที่มากกว่าจำนวนผู้มีสิทธิ์ได้รับทุน ผู้ที่สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีเพิ่มขึ้นในช่วงปีการศึกษา 2550 – 2554 มีเพียงร้อยละ 37.8 ของผู้รับทุนแรกเข้า ในจำนวนนี้มีผู้ที่ได้งานทำร้อยละ 70.3 และว่างงานร้อยละ 27.8 โดยร้อยละ 50.4 ทำงานอยู่ในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งยังต่ำกว่าเป้าหมายที่คาดว่าจะได้บัณฑิตทุกคนมีงานทำและกลับไปทำงานในภูมิลำเนาเดิม

6. ข้อเสนอแนะ

ก) สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาควรติดตามเยี่ยมนักศึกษาทุนและประเมินผลโครงการในสถาบันอุดมศึกษาที่เข้าร่วมโครงการอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ รวมถึงจัดกิจกรรมต่าง ๆ สำหรับนักศึกษาทุนอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง

ข) ควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินโครงการทั้งในระดับอำนวยการและปฏิบัติการ เพื่อให้มีการดำเนินโครงการทุนได้อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ข) ควรมีการศึกษาวิจัยถึงสาเหตุของการหมดสิทธิ์รับทุนอันเนื่องมาจากออกกลางคันพื้นที่สภาพหรือลาออกของนักศึกษาทุน เพื่อให้สามารถนำไปปรับปรุงเกณฑ์การรับสมัครคัดเลือกผู้รับทุนในโครงการฯ ในระยะต่อไปให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ค) ควรมีการศึกษาติดตามนักศึกษาทุนที่สำเร็จการศึกษาทุกระดับตั้งแต่ระยะที่ 1 จนถึงปัจจุบันเกี่ยวกับภาวะการมีงานทำ และการดำรงชีวิต ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ในการประกอบอาชีพเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนานักศึกษาทุนให้พร้อมก่อนเข้าสู่ตลาดแรงงาน เพื่อลดปัญหาการว่างงานของบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจำนวนมาก

ง) ควรมีการศึกษาเพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์โครงการทุนฯ ระยะต่อไปเพื่อให้ได้ข้อมูลสำหรับการพัฒนารูปแบบที่เหมาะสมในการจัดสรรทุนการศึกษาสำหรับเยาวชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และเพื่อใช้เป็นแนวทางการแก้ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่อย่างแท้จริง

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลโครงการทุนการศึกษา

สมพงษ์ พิมพ์มาศ (2542) ได้ศึกษาเรื่อง การติดตามผลโครงการกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาในสถานศึกษาจังหวัดน่าน พบว่าปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานตามนโยบายกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาในสถานศึกษาจังหวัดน่าน ปีการศึกษา 2542 พบว่า ด้านประชาสัมพันธ์ในภาพรวมคือปัญหาการประสานงานและการจัดทำเอกสารสิ่งพิมพ์เผยแพร่ไม่ทั่วถึง ต่อเนื่องและล่าช้า ด้านการจัดสรรกองทุนในภาพรวมคือปัญหาการจัดเงินไม่เพียงพอกับสภาพเศรษฐกิจระดับการศึกษาและความจำเป็นของผู้กู้ ด้านคุณสมบัติของผู้มีสิทธิกู้ยืมเงินควรมีการพิจารณาเพิ่มเติมในเรื่องผู้กู้ต้องไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดด้วย ด้านการทำสัญญาเงินกู้ในภาพรวมคือ ปัญหาการเขียนสัญญาไม่ถูกต้อง การทำสัญญาล่าช้า มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบบ่อย จึงควรมีการประชุมชี้แจงทำความเข้าใจกับผู้เกี่ยวข้องก่อนทำสัญญา ด้านการปลุกจิตสำนึกในภาพรวม ผู้กู้ใช้เงินผิดวัตถุประสงค์ของกองทุนให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา จึงควรมีการกำหนดมาตรฐานการควบคุมการใช้จ่ายเงิน ปลุกจิตสำนึกในเรื่องการประหยัดการออมเงิน และมีการติดตามผลการใช้เงินของผู้กู้อย่างต่อเนื่อง

ทองใบ เชาวณจินดา (2545) ได้ศึกษาเรื่อง การประเมินผลการดำเนินงานการจัดทุนการศึกษาตามโครงการเสมาพัฒนาชีวิต : ศึกษากรณีจังหวัดเชียงราย พบว่า ในด้านสภาวะแวดล้อม กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานจัดการทุนการศึกษาตามโครงการเสมาพัฒนาชีวิตในภาพรวมในระดับเห็นด้วย โดยเห็นด้วยอย่างยิ่งในเรื่องการให้ทุนการศึกษาตามโครงการเสมาพัฒนาชีวิตช่วยบรรเทาความเดือดร้อนให้กับผู้ปกครองนักเรียน แต่ไม่แน่ใจว่าผู้ปกครองนักเรียนและคนในชุมชนพร้อมที่จะให้ความร่วมมือและสนับสนุนเพื่อให้โครงการทุนประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของโครงการ ในด้านปัจจัยเบื้องต้น กลุ่มตัวอย่างทุกกลุ่มมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานการจัดทุนการศึกษาตามโครงการเสมาพัฒนาชีวิตในภาพรวมเห็นด้วย โดยมีความไม่แน่ใจว่าหน่วยงานทุกระดับมีงบประมาณ วัสดุและครุภัณฑ์ สำหรับการดำเนินงานตามโครงการอย่างไรเพียงพอ และหน่วยงานทุกระดับมีเสตทืศานุปรกรณ์พร้อมเพื่อใช้เผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานแก่ผู้ปกครองนักเรียนและผู้เกี่ยวข้อง

สำหรับการประเมินผลในด้านกระบวนการ ครูแนะแนวหรือครูผู้รับผิดชอบนักเรียนทุน และคณะกรรมการผู้พิจารณาให้ทุนตามโครงการเสมาพัฒนาชีวิต มีความคิดเห็นการดำเนินงานตามโครงการภาพรวมเห็นด้วย โดยครูแนะแนวไม่เห็นด้วยว่าการพิจารณาจัดสรรจำนวนผู้รับทุนตามโครงการเป็นไปตามจำนวนผู้ต้องการขอรับทุน และไม่แน่ใจว่าจำนวนผู้รับทุนการศึกษาที่นักเรียนได้รับเพียงพอกับค่าใช้จ่ายในแต่ละภาคเรียน การพิจารณาจัดสรรจำนวนผู้รับทุนเป็นไปตามจำนวนผู้ต้องการรับทุน และเบิกจ่ายเงินทุนการศึกษาให้กับผู้รับทุนเป็นไปตามกำหนด ในการประเมินผลด้านผลผลิต กลุ่มตัวอย่างทุกกลุ่มมีความเห็นด้วยโดยนักเรียนและผู้ปกครองนักเรียนได้รับทุนเห็นด้วยอย่างยิ่งว่า โครงการทำให้นักเรียนมีความหวังในอนาคต สนองนโยบายขยายโอกาสการศึกษาและลดค่าใช้จ่ายของผู้ปกครอง

กนกวรรณ พวงประยงค์ (2554) ได้ศึกษาเรื่อง การประเมินผลกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา : กรณีศึกษาสถานศึกษาระดับอาชีวศึกษาในจังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า ผลการดำเนินงานในภาพรวม ได้แก่ การประเมินปัจจัยนำเข้า ปรากฏว่านักศึกษา ผู้บริหาร สถานศึกษาและอาจารย์ ผู้ปฏิบัติงานมีความสอดคล้องกันว่าปัจจัยนำเข้ามีความเพียงพอและเหมาะสมดีในระดับหนึ่ง โดยในด้านความจำเป็นและคุณค่าของกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาเป็นด้านที่มีการดำเนินงานได้ดีที่สุด ส่วนการประเมินผลกระบวนการดำเนินงาน ปรากฏผลว่านักศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และอาจารย์ ผู้ปฏิบัติงานมีความเห็นสอดคล้องกันว่า กระบวนการดำเนินงานมีระบบที่ดีในระดับหนึ่ง โดยในด้าน การให้บริการเป็นด้านที่มีการดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ของกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา ส่วนผู้บริหารสถานศึกษาและอาจารย์ผู้ปฏิบัติงานมีความเห็นสอดคล้องกันว่า การดำเนินงานสามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ของกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาได้ในระดับหนึ่งเท่านั้น นอกจากนี้ในการประเมินผลลัพธ์ ปรากฏว่า นักศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาและอาจารย์ผู้ปฏิบัติงานมีความเห็นสอดคล้องกันว่า ผลลัพธ์จากการดำเนินงานสร้างความพึงพอใจและสร้างเสริมจิตสำนึกในการใช้จ่ายเงิน และจิตสำนึกต่อกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาให้แก่นักศึกษาในระดับมาก

การศึกษาในครั้งนี้ได้พบปัญหาหรืออุปสรรคที่สำคัญในการดำเนินงาน ได้แก่ (1) ความไม่เพียงพอของงบประมาณที่ทางกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาจัดสรรให้แก่สถานศึกษา รวมไปถึงจนถึงความไม่เพียงพอของค่าครองชีพของนักศึกษา (2) ความกระชั้นชิดของระยะเวลาในการประสานงานทางด้านข่าวสารและคำสั่งระหว่างกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (3) ความไม่เพียงพอของจำนวนบุคลากรผู้ปฏิบัติงานด้านกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาของสถานศึกษา (4) การขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องหลักเกณฑ์และขั้นตอนต่าง ๆ ในการกู้ยืมเงินจากกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาของนักศึกษา (5) ความล่าช้าของระบบอินเทอร์เน็ตภายในสถานศึกษา นอกจากนี้ในส่วนของข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน ได้แก่ รัฐควรมีการเพิ่มงบประมาณให้แก่กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาให้มากขึ้น ควรมีการจัดสรรบุคลากรผู้ปฏิบัติงานในแต่ละสถานศึกษาให้มีจำนวนเพียงพอและเหมาะสมกับการดำเนินงาน นอกจากนี้ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนในการกู้ยืมเงินและรายละเอียดของหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ของกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาให้แก่ศึกษามากขึ้น พร้อมทั้งกระตุ้นเตือนให้นักศึกษามีความสนใจและใส่ใจกับข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับตนเองมากขึ้น

การประเมินผลการดำเนินโครงการทุนการศึกษาเฉลิมราชกุมารีประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2556 (ปีการศึกษา 2555) พบว่า สามารถดำเนินการได้ตามวัตถุประสงค์ทั้ง 3 ประการ คือ (1) การจัดสรรทุนการศึกษา โดยกระทรวงศึกษาธิการจำนวน 480 ทุนต่อปี ตั้งแต่ปีการศึกษา 2547-2555 รวมทั้งสิ้น จำนวน 4,320 ทุนให้แก่นักเรียน นักศึกษาและสามเณร ที่มีฐานะยากจน อยู่ในพื้นที่ห่างไกลและขาดโอกาสทางการศึกษา (2) มีการดำเนินการตามปฏิทินปฏิบัติงานสามารถคัดเลือกนักเรียนทุนให้เข้าศึกษาต่อได้ทันการเปิดภาคเรียน ทุกหน่วยงานให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมในการดำเนินงานเป็นไปตามแนวปฏิบัติ มีการดูแลช่วยเหลือผู้รับทุนรวมทั้งจัดกิจกรรมเข้าค่ายหรือสัมมนา

ต่าง ๆ มีการจัดทำฐานข้อมูลเพื่อการบริหารจัดการโครงการ ติดตามประเมินผลและรายงานผลการดำเนินงานโครงการ (3) การสร้างจิตสำนึกให้ผู้รับทุนเห็นคุณค่าทางการศึกษา โดยผู้รับทุนมีความภาคภูมิใจ สามารถศึกษาต่อจนจบในระดับปริญญาตรี มีความมุ่งมั่นที่จะกลับไปปฏิบัติงานในภูมิลำเนาเมื่อสำเร็จการศึกษาเพื่อตอบแทนบุญคุณถิ่นฐานบ้านเกิด นอกจากนี้ในส่วนของข้อจำกัดในการดำเนินงานพบว่าอัตราทุนการศึกษาเมื่อเทียบทุนการศึกษาอื่นมีจำนวนน้อยกว่า ทำให้เป็นเหตุให้ผู้รับทุนสละโอกาสนี้เพื่อไปรับทุนอื่น ค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิตระหว่างเรียนสูงกว่าอัตราทุนการศึกษาที่ได้รับ จนทำให้ไม่เพียงพอเป็นอุปสรรคต่อการเรียน ด้านบุคลากรมีการเปลี่ยนแปลง ผู้รับผิดชอบบ่อย และครูอาจารย์ เจ้าหน้าที่ มีภาระงานมาก ขาดความใส่ใจ ทำให้ขาดความต่อเนื่องในการดูแลช่วยเหลือผู้รับทุน ผู้บริหารบางส่วนยังไม่เข้าใจและไม่ให้ความสำคัญกับโครงการทุนการศึกษาเฉลิมราชกุมารี รวมทั้งมีการเปลี่ยนผู้บริหารและผู้รับผิดชอบโครงการทุน จึงทำให้ขาดความต่อเนื่องในการบริหารงานตามโครงการ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2556)

สำนักส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพนักศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2557) ได้ทำการประเมินผลสัมฤทธิ์การดำเนินโครงการทุนการศึกษาเฉลิมราชกุมารีจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) เจ้าหน้าที่บริหารโครงการทุนการศึกษาเฉลิมราชกุมารี สังกัดกลุ่มพัฒนาระบบสวัสดิการและบริการนักศึกษา สำนักส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพนักศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา จำนวน 4 คน 2) ผู้บริหาร อาจารย์ และเจ้าหน้าที่ของสถาบันอุดมศึกษาที่รับผิดชอบโครงการทุนการศึกษาเฉลิมราชกุมารี จำนวน 20 คน และสถาบันอุดมศึกษาที่ให้ข้อมูลจำนวน 48 สถาบัน 3) ผู้ปกครองนักศึกษา จำนวน 21 คน และ 4) นักศึกษาทุนที่กำลังศึกษาในชั้นปีสุดท้าย จำนวน 140 คน ศึกษาความคาดหวังและความพึงพอใจของนักศึกษาที่กำลังศึกษาในชั้นปีสุดท้ายที่มีต่อโครงการทุนการศึกษาเฉลิมราชกุมารี จำนวน 140 คน และสำรวจมีงานทำและจิตสำนึกในการตอบแทนสังคมของนักศึกษาทุนที่สำเร็จการศึกษาไปแล้ว จำนวน 205 คน ใช้การวิจัยแบบผสมผสาน ผลการศึกษาและติดตามการประเมินผลการดำเนินโครงการทุนการศึกษาเฉลิมราชกุมารีจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 4 กลุ่ม พบว่า

1.เจ้าหน้าที่บริหารโครงการทุนการศึกษาเฉลิมราชกุมารี สังกัดกลุ่มพัฒนาระบบสวัสดิการและบริการนักศึกษา สำนักส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพนักศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ได้มีการกำหนดเป้าหมายที่คาดหวังถึงการสร้างโอกาสทางการศึกษาแก่เด็กที่ยากจนในถิ่นทุรกันดารให้สามารถสำเร็จการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ซึ่งผลลัพธ์เกิดขึ้นจริงเป็นไปตามเป้าหมายที่คาดหวัง คือ นักศึกษาทุนเกือบทั้งหมดสามารถรับทุนการศึกษาจนสำเร็จการศึกษาในระดับอุดมศึกษา มีเพียงร้อยละ 2 ที่ไม่สามารถรับทุนต่อไปได้เนื่องจากไม่สำเร็จการศึกษาตามเงื่อนไขที่สถาบันอุดมศึกษากำหนด และผู้รับทุนบางส่วนสละสิทธิ์การรับทุน เพื่อไปรับทุนการศึกษาจากโครงการอื่น ๆ

2.ผู้บริหาร อาจารย์และเจ้าหน้าที่ของสถาบันอุดมศึกษาที่รับผิดชอบโครงการทุนการศึกษาเฉลิมราชกุมารี ได้มีการกำหนดเป้าหมายที่คาดหวังถึงการสร้างบัณฑิตที่มีผลการเรียนที่ดีควบคู่กับ

การมีคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งผลลัพธ์เกิดขึ้นจริงเป็นไปตามเป้าหมายที่คาดหวัง นักศึกษามีคุณธรรม จริยธรรม มีจิตสาธารณะ มีผลการเรียนดี และมีความตั้งใจจะกลับไปประกอบอาชีพที่ภูมิลำเนาเดิม

3. ผู้ปกครองนักศึกษาจากทุกภาค ได้มีการกำหนดเป้าหมายที่คาดหวังถึงการผลักดันให้บุตรหลานของตนสำเร็จการศึกษาในระดับอุดมศึกษา มีความมั่นคงในหน้าที่การงานและกลับมาประกอบอาชีพในภูมิลำเนาเดิมเพื่อเป็นการตอบแทนพระคุณสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ผลลัพธ์หลักที่เกิดขึ้นจริงค่อนข้างเป็นไปตามเป้าหมายที่คาดหวัง อย่างไรก็ตามผู้ปกครองประสบปัญหาด้านการไม่ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับทุน เจ้าหน้าที่สถาบันอุดมศึกษาไม่สามารถให้ข้อมูลแก่ผู้ปกครองได้

4. นักศึกษาทุนที่กำลังศึกษาในชั้นปีสุดท้ายจากทุกภูมิภาคได้มีการกำหนดเป้าหมายที่คาดหวังถึงการได้รับทุนการศึกษาและโอกาสทางการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา การช่วยแบ่งภาระของครอบครัวและมีโอกาสได้ทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์แก่สังคม ผลลัพธ์หลักที่เกิดขึ้นจริงค่อนข้างเป็นไปตามเป้าหมายที่คาดหวัง คือการได้รับทุนทำให้มีโอกาสได้ศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ได้เรียนรู้สิ่งใหม่ที่เป็นการพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ได้ช่วยแบ่งภาระค่าใช้จ่ายของครอบครัวบางส่วน การเสียสละอุทิศตนทำประโยชน์ให้ส่วนรวม การตั้งใจศึกษาประพฤติตัวเป็นต้นแบบที่ดีแก่นักศึกษาคนอื่น

สำหรับผลการศึกษาความคาดหวังและความพึงพอใจของนักศึกษาทุนที่มีต่อโครงการทุนการศึกษาเฉลิมราชกุมารี พบว่า นักศึกษาทุนมีความคาดหวังและพึงพอใจต่อโครงการทุนการศึกษาเฉลิมราชกุมารีอยู่ในระดับดีมาก โดยมีความคาดหวังสูงกว่าความพึงพอใจเล็กน้อย นักศึกษามีความพึงพอใจมากที่สุดในด้านการกำหนดคุณสมบัติของผู้รับทุนกับการมองว่าทุนการศึกษาเฉลิมราชกุมารีช่วยกระจายโอกาสทางการศึกษาได้อย่างแท้จริง และมีความพึงพอใจน้อยที่สุดในด้านระบบการโอนและการขอเบิกเงินทุน ส่วนผลการสำรวจการมีงานทำและจิตสำนึกในการตอบแทนสังคมของนักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาไปแล้วในปีการศึกษา 2553-2555 พบว่าส่วนใหญ่มีงานแล้วถึงร้อยละ 80.6 มีผู้ที่ยังไม่มีงานทำเพียงร้อยละ 9.2 เป็นผู้ที่ทำงานควบคู่กับการศึกษาต่อร้อยละ 8.3 และกำลังศึกษาต่อเพียงร้อยละ 1.9 ผู้ที่ทำงานแล้วส่วนใหญ่ทำงานในองค์กรเอกชนและหน่วยงานของรัฐ มีรายได้/เงินเดือนตามเกณฑ์ที่สำเร็จการศึกษา มีความพึงพอใจในภาพรวมต่องานที่ทำ ไม่มีปัญหาในระหว่างการทำงาน และมีจิตสำนึกในการตอบแทนสังคมในระดับมาก

จากการทบทวนงานวิจัยและเอกสารที่ผ่านมา พบว่างานวิจัยส่วนใหญ่มุ่งเน้นไปที่การศึกษากระบวนการตั้งแต่การเปิดรับ การบริหารจัดการทุนการศึกษาและการติดตามทุนการศึกษา (สมพงษ์ พิมพ์มาศ , 2542 ทองใบ เขาวานจินดา , 2545 กนกวรรณ พวงประยงค์ , 2554) แต่กระนั้นพบว่างานของ ยุพดี ชัยสุขสันต์ และคณะ (2557) ได้ศึกษาเรื่อง การติดตามและประเมินผลสัมฤทธิ์โครงการทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ระยะที่ 1 ปีการศึกษา 2550-2554 โดยการประเมินผลในโครงการเป็นการศึกษาวิจัยเชิงประเมินผล (evaluation research) แบบผสมผสาน ผลการศึกษาได้สรุปถึงบริบทสภาพแวดล้อมของนักเรียนทุน ที่เกี่ยวเนื่องกับสถานการณ์ความไม่สงบใน

พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอน อีกทั้งบริบทสังคม ภาษา และ วัฒนธรรมของพื้นที่ ที่ส่งผลทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของเด็กและเยาวชนในพื้นที่ต่ำกว่าพื้นที่อื่น ๆ ของประเทศและโอกาสการแข่งขันเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา

ด้านกระบวนการบริหารจัดการจัดสรรทุน สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา มีบทบาททั้งในการเตรียมการในการจัดสรรทุนการศึกษาจำนวน 500 ทุนในแต่ละปีการศึกษา การของบประมาณสนับสนุนจากรัฐบาล การประสานงานกับสถาบันอุดมศึกษาที่เข้าร่วมโครงการก่อนการดำเนินงานโครงการทุนในแต่ละปีการศึกษา มีการจัดประชุม กับศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่และ หน่วยงานทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องในพื้นที่เพื่อรับทราบจำนวนสาขา ที่นั่งการศึกษา เกณฑ์การรับสมัคร การคัดเลือกและสัมภาษณ์ วิธีการและแผนงานของโครงการทุนอุดมศึกษาฯ การดำเนินงานและการเตรียมการดำเนินงานโครงการในปีต่อไป

การดำเนินงานโครงการระยะที่ 1 มีนักศึกษาทุนระยะที่ 1 แรกเข้า 2,186 คน มีผู้รับทุนสำเร็จการศึกษาแล้ว จำนวน 696 คน ยังมีผู้รับทุนการศึกษาอยู่ 1,021 คน และผู้ที่หมดสิทธิ์รับทุน (ออกกลางคัน / พ้นสภาพ / ลาออก) จำนวน 469 คน คิดเป็นร้อยละ 31.8, 46.7 และ 21.5 ตามลำดับ ด้านภาวการณ์มีงานทำของนักศึกษา นักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาจำนวน 362 คน มีงานทำจำนวนร้อยละ 70.3 ว่างาน ร้อยละ 27.8 และศึกษาต่อในระดับปริญญาโท ร้อยละ 1.9 และร้อยละ 63.1 ทำงานอยู่ในหน่วยงานเอกชน ร้อยละ 31.4 ทำงานในหน่วยงานราชการ และร้อยละ 5.5 ทำธุรกิจส่วนตัว โดยนักศึกษาทุนร้อยละ 70.6 ทำงานสอดคล้องกับวุฒิการศึกษาที่สำเร็จการศึกษา

อย่างไรก็ดีการประเมินโครงการทุนการศึกษาฯ ดังกล่าวยังไม่มีการประเมินผลกระทบของทุนที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการฯ ในการส่งเสริมศักยภาพเยาวชนผู้รับทุนการศึกษาได้นำความรู้ ความสามารถกลับไปพัฒนาท้องถิ่นจังหวัดชายแดนภาคใต้ของตนเองภายหลังสำเร็จการศึกษา

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย CHULALONGKORN UNIVERSITY

2.6 แนวคิดและทฤษฎีการประเมินผล

2.6.1 ความหมายและนิยามของการประเมิน (Definitions of Evaluation)

Suchman (อ้างใน Stufflebeam & Shinkfield , 1990 : 159) ได้สรุปความหมายเกี่ยวกับการประเมินโครงการ เป็นการใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์หรือการใช้เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์ เพื่อหาข้อมูลที่เป็นจริงและเชื่อถือได้เกี่ยวกับโครงการ เพื่อการตัดสินใจว่า โครงการดังกล่าวดีหรือไม่ดีอย่างไร หรือเป็นการค้นหาว่าผลของภารกิจกรรมที่วางไว้ในโครงการประสบความสำเร็จตรงตามวัตถุประสงค์หรือความมุ่งหมายของโครงการหรือไม่ (Suchman, 1967)

การประเมินผลโครงการเป็นการวิเคราะห์ผลที่ได้จากการแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติโดยเปรียบเทียบกับเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ของนโยบายที่กำหนดไว้ การประเมินผลทำให้ทราบถึงสาเหตุและข้อบกพร่องต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นในขั้นตอนการนำนโยบายไปปฏิบัติ เพื่อนำไปปรับปรุงและ

แก้ไขนโยบายที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน และนำไปใช้ประโยชน์เพื่อการวางแผนในอนาคต (Rossi P.H. and Freeman, 1989)

Stufflebem (อ้างใน Stufflebeam & Shinkfield, 1990 :159) กล่าวถึงการประเมินว่าเป็นกระบวนการบรรยาย เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับเป้าหมาย การวางแผน การดำเนินการ และผลกระทบเพื่อนำไปเป็นแนวทางในการตัดสินใจ เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ และเพื่อส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจในสถานการณ์ของโครงการ

Alkin (อ้างใน Worthen & Sander , 1987 : 150) ให้ความหมายว่า เป็นกระบวนการกำหนดขอบเขตการตัดสินใจ การเลือกข้อมูลที่เหมาะสม การเก็บรวบรวมข้อมูล ตลอดจนการเขียนรายงานสรุปเพื่อให้ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจได้ใช้เป็นแนวทางในการเลือกวิธีการปฏิบัติ

Cronbach (Worthen & Sander 1987: 44) ให้ความหมายของการประเมินว่า เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลและใช้ข้อมูลนั้นเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการ

Worthen & Sander (1987: 44) ให้ความหมายของการประเมินผลว่า เป็นการพิจารณาคุณค่าของสิ่งๆหนึ่ง ประกอบด้วยการจัดหาสารสนเทศเพื่อตัดสินคุณค่าของแผนงาน ผลผลิต กระบวนการ หรือการบรรลุวัตถุประสงค์ หรือการพิจารณาศักยภาพของทางเลือกต่าง ๆ ที่ใช้ในการดำเนินงาน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์

เช่นเดียวกับทางด้าน Scriven (1967) ได้กล่าวถึงการประเมินผล เป็นการตัดสินคุณค่าของบางสิ่งบางอย่าง

Gronlund (1976) กล่าวว่า การประเมินผลเป็นกระบวนการประเมินผล เป็นกระบวนการในการตัดสินใจใจชอบเขตของวัตถุประสงค์

Mehrens and Lehman (1978 :16) การประเมินผลเป็นการวางแผน การรวบรวมและการใช้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำหรับเป็นทางเลือกในการตัดสินใจ

ในส่วนของการนักรวิชากรในประเทศไทยได้ให้ความหมายของการประเมินโครงการไว้ดังนี้

ศุภามณ จันทร์สกุล (2557) ได้เสนอ การประเมินผล (Evaluation) เป็นการวัดผลโดยเปรียบเทียบสิ่งที่ถูกประเมินกับเกณฑ์มาตรฐานทั้งนี้เพื่อ ตัดสินคุณค่าผลประโยชน์ และความคุ้มค่าที่ได้รับจากสิ่งที่ถูกประเมิน

ไพพรรณ เกียรติโชติชัย (2546) ได้ให้ความหมาย การประเมินผลโครงการเป็นกระบวนการตรวจสอบการปฏิบัติงานว่า สามารถบรรลุตามเป้าหมายได้มากน้อยเพียงไร และเป็นการศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงานแล้วดำเนินการแก้ไขได้ทันการ

การประเมินโครงการเป็นกระบวนการตัดสินคุณค่าของโครงการอย่างมีหลักเกณฑ์ โดยเป็นกระบวนการในการตัดสินใจโดยใช้ข้อมูลจากการวัดผล และการประเมินผลนั้นเป็นกระบวนการจำกัดข้อมูลที่ต้องการ และทำการเก็บรวบรวมข้อมูลอันเป็นข่าวสารที่ให้ประโยชน์ในการตัดสินใจแนวทางเลือกต่าง ๆ ที่ให้ผลดีสำหรับการตัดสินใจ (เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์, 2553)

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธ์ (2541) การประเมินผลโครงการ (Project Evaluation) เป็นคำที่มาจาก การประเมินผล (Evaluation) กับ คำว่าโครงการ (Project) หมายความว่า เป็นกิจกรรมที่จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์บางประการ โดยที่ผู้จัดทำโครงการมุ่งหวังว่าเมื่อทำกิจกรรมนั้นตามหลักเกณฑ์หรือขั้นตอนต่าง ๆ ที่กำหนดไว้แล้ว จะบรรลุวัตถุประสงค์บางประการ หรือหลายประการที่ตั้งไว้ หากมีกฎเกณฑ์ ขั้นตอน หรือกระบวนการที่ดำเนินการแตกต่างกันก็อาจได้ผลลัพธ์ออกมาไม่เหมือนกัน

สมคิด พรหมจูน (2554) กล่าวว่า การประเมินโครงการเป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดสารสนเทศเพื่อช่วยให้ผู้บริหารตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพสูง

การประเมินโครงการว่า เป็นการสร้างสารสนเทศที่ถูกต้องชัดเจนและเพียงพอแก่ผู้ใช้เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจ เป็นการดำเนินงานที่ต้องทำควบคู่ไปกับการดำเนินแผนงานหรือโครงการ ทั้งนี้เพื่อให้ได้สารสนเทศที่ทันเวลาต่อการแก้ไขปรับปรุงโครงการ อีกทั้งเป็นการกำกับให้มีการดำเนินโครงการตามแผน หรือโครงการที่วางไว้ (สุวิมล ติรกานันท์, 2548)

บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธ์ (2553 : 204) ได้ให้ความหมายของการประเมินผลได้ว่า การประเมินผลเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อกิจกรรมโครงการหรืองานใด ๆ โดยสามารถพิจารณาความสำคัญของการประเมินผลได้จากประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1) การประเมินผลหมายถึง กระบวนการที่มีระบบและต่อเนื่อง เพื่อจะวัดความสำเร็จหรือความล้มเหลวของงาน โดยนำผลที่ได้มาปรับปรุงวิธีการดำเนินงาน เพื่อให้แผนงานหรือโครงการบรรลุวัตถุประสงค์

2) การประเมินผลเป็นการพิจารณาคูณค่าของผลงานที่ได้รับด้วยการเปรียบเทียบผลงานที่เกิดขึ้นกับความต้องการที่กำหนดไว้

3) การประเมินผลเป็นการตรวจสอบว่างานที่ทำได้ผลดีหรือไม่ เพียงไร ทั้งนี้อาจเป็นการประเมินระหว่างการดำเนินงาน เพื่อนำผลไปพิจารณาปรับปรุงแผนงานหรือกระบวนการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น หรืออาจเป็นการประเมินผลสรุปรวมตลอดโครงการว่า ตั้งแต่ดำเนินการมาจนถึงสิ้นสุดโครงการนั้นได้ผลดีหรือไม่เพียงใด

4) ประเมินผลเป็นกระบวนการเชิงระบบที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องใกล้ชิดกับการตัดสินใจทั้งในระดับผู้ปฏิบัติงาน ผู้บริหารโครงการ และผู้กำหนดนโยบาย (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธ์, 2553)

นิตา ชูโต (2531) ได้ให้ความหมายของ การประเมินผล คือ กิจกรรมการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ ความหมายข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความต้องการ การหาแนวทาง วิธีการปรับปรุง วิธีการจัดการเกี่ยวกับโครงการและหาผลที่แน่ใจว่าเกิดจากโครงการ เพื่อเป็นการเพิ่มคุณภาพและประสิทธิภาพของโครงการให้ดียิ่งขึ้น

มรรษมน บัวภา (2553 : 11) ได้สรุปความหมายของการประเมินผลโครงการไว้ว่า เป็นกระบวนการในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโครงการเพื่อหาแนวทางสำหรับโครงการนั้น ๆ ว่าควรจะดำเนินงานต่อ ยุติ หรือปรับปรุง เพื่อให้โครงการนั้นบรรลุตามวัตถุประสงค์และมีประสิทธิภาพ

ด้าน เยาวลักษณ์ ชาวบ้านโพธิ์ (2555) ได้วิเคราะห์นิยามของการประเมินไปตาม
วัตถุประสงค์ดังนี้

- 1) การประเมิน (Evaluation) = การวัด (Measurements) การประเมินในระยะแรก
ได้รับการถ่ายทอดความรู้ส่วนใหญ่มาจากวัดผลถูกนำไปใช้ในโรงเรียนเป็นเวลาหลายพัน
ปีมาแล้วในช่วง ค.ศ.1920-1930 นักประเมินระยะนั้นใช้คำว่า “การวัดและการ
ประเมิน” เวลาต่อมาทั้งสองคำเริ่มแยกจากกันและมีการให้ความสำคัญต่อคำว่า การ
ประเมิน มากขึ้นอย่างไรก็ตามคำว่า “การประเมิน” ยังอยู่ในลักษณะที่คล้ายกับคำว่า
“การวัด” การนิยามว่าการประเมินคือ การวัดหรือในทางกลับกันมี
- 2) การประเมิน (Evaluation) = การวิจัยประยุกต์ (Applied Research) พิจารณา
กิจกรรมการประเมินแล้วย่อมมีลักษณะใกล้เคียงกับกิจกรรมวิจัยเป็นอย่างมากด้วยเหตุนี้
จึงมีการมองว่าการประเมินเป็นวิทยาศาสตร์ประยุกต์นักวิจัยเหล่านี้จึงเสนอแนะให้นำ
หลักการทางวิจัยมาใช้เป็นหลักในงานประเมิน
- 3) การประเมิน (Evaluation) = การตรวจสอบความสอดคล้อง (Determining
congruence) จากแนวคิดของ Tyler ได้สร้างนิยามใหม่การประเมินอันนำไปสู่
ความหมายของการประเมินที่ว่า การประเมินหมายถึงกระบวนการตรวจสอบความ
สอดคล้องระหว่าง “ผลที่ได้รับกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้” ซึ่งเป็นคำจำกัดความที่
ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายและมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการประเมินผลสืบเนื่องจนถึง
ปัจจุบัน
- 4) การประเมิน (Evaluation) = การช่วยการตัดสินใจ (Assist decision making) ระหว่าง
ทศวรรษของปี 1960 การประเมินได้ขยายขอบเขตกว้างขวางขึ้นจากเดิมเพียง การ
ตรวจสอบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์เป็นการแสวงหาสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการ
ตัดสินใจดังนั้นจึงมีการพัฒนาความหมายใหม่ของการประเมินเป็น “การประเมิน
หมายถึงกระบวนการระบุและเสนอสารสนเทศเพื่อช่วยการตัดสินใจ” มีการนิยามที่
สำคัญดังนี้

Alkin (1969) การประเมินเป็นกระบวนการของการทำให้เกิดความมั่นใจในการตัดสินใจ การ
คัดเลือกข้อมูลที่เหมาะสม

Cronbach (1963) มุ่งหมายหลักของการประเมินโครงการอยู่ที่ความต้องการทราบผลของ
โครงการ

Stuttlebeam และคณะ (1971) การประเมินเป็นการระบุปัญหาการจัดการและการเสนอ
สารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจ

- 5) การประเมินผล (Evaluation) = การบรรยายอย่างลุ่มลึก (Description or Portrayall)
การประเมินคือ การบรรยายสิ่งที่มุ่งประเมินอย่างลึกซึ้งซึ่งรอบด้านนิยามนี้ได้รับอิทธิพล

อย่างสูงจากแนวคิดของ Stake ผู้ประเมินจะต้องบรรยายความสัมพันธ์และความสอดคล้องของสิ่งที่คาดหวังสิ่งที่เกิดขึ้นจริง และมาตรฐานให้ครอบคลุมสิ่งที่มุ่งประเมิน ทั้งในเงื่อนไขก่อนเริ่มโครงการตลอดจนผลลัพธ์ของโครงการ Stake เสนอแนะให้ใช้การศึกษา เฉพาะกรณี (case study) โดยใช้เทคนิคทางมานุษยวิทยาเพื่อตอบสนองความต้องการสารสนเทศให้ตรงกับความต้องการของผู้ให้ผลการประเมินหลายๆฝ่าย ส่วนการตัดสินใจคุณค่าให้ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้ใช้สารสนเทศเป็นสำคัญ

- 6) การประเมิน (Evaluation) = การตัดสินใจคุณค่า (Determining of worth or value) การประเมิน คือ การตัดสินใจคุณค่าของสิ่งที่ประเมินเป็นผลของการบุกเบิกของ Scriven โดยผู้ประเมินจะต้องมีความเชี่ยวชาญในหลักการสังเกตและเหตุผลถ้าผู้ประเมินมิได้ตัดสินใจคุณค่าของสิ่งที่ประเมินถือว่าผู้ประเมินนั้นยังทำหน้าที่ไม่สมบูรณ์

โดยสรุปนิยาม และความหมายของการประเมินที่กล่าวมา เป็นการวิเคราะห์ การพิจารณา และตัดสินใจคุณค่าของสิ่งที่ต้องการศึกษาผ่านกระบวนการเก็บข้อมูล ศึกษา วิเคราะห์ และนำไปสู่ข้อสรุปเพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศในการประกอบการดำเนินงาน ทั้งนี้สามารถแบ่งตามกลุ่มนักประเมินได้ 2 แนวทาง กลุ่มแรกนักประเมินที่มุ่งเน้นในการตัดสินใจคุณค่า และกลุ่มที่สองเป็นกลุ่มนักประเมินที่เน้นข้อมูลเพื่อการตัดสินใจ ดังนั้นความหมายของการประเมินสามารถแบ่งได้ 2 แนวทาง คือ เป็นกระบวนการในการตัดสินใจคุณค่า ของการประเมินและอีกแนวทางคือเป็นกระบวนการเสนอสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจของผู้บริหาร ซึ่งดังกล่าวนี้อาจตีความ และให้คุณค่าตลอดจนถึงเพื่อการพัฒนางานดังกล่าว

2.6.2 ความสำคัญของการประเมิน (เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์, 2553)

เป็นกิจกรรมที่สำคัญในวงจรการวางแผนและบริหารโครงการ เพราะการประเมินเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการวางแผน และบริหารโครงการ ดังนี้

- 1) เป็นเรื่องของการรับรองคุณภาพในการให้บริหาร ถึงแม้จะไม่สามารถประกันผลสัมฤทธิ์ขั้นสูงสุดของโครงการได้ แต่ก็สามารถรับรองคุณภาพของการให้บริหารได้ในระดับหนึ่ง
- 2) ช่วยให้สนับสนุนด้านเงินทุน ได้รับทราบปัญหาหรืออุปสรรคในการดำเนินโครงการ โดยอาศัยหลักฐานเชิงประจักษ์จากสภาพการณ์ที่เป็นจริง
- 3) ช่วยให้ได้ข้อมูลซึ่งเป็นสารสนเทศที่มีคุณค่าสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- 4) ช่วยชี้ให้เห็นความสำคัญของแต่ละโครงการตามลำดับก่อนหลัง โดยสามารถจะทราบได้ว่าโครงการใดมีความจำเป็นเร่งด่วนกว่ากัน ทั้งนี้เพื่อช่วยแก้ไขปัญหาในการคัดเลือกโครงการ
- 5) ช่วยให้ได้ข้อมูลป้อนกลับจากผู้บริหาร ข้อมูลประเภทนี้ทำให้ทราบถึงข้อจำกัดและปัญหาต่าง ๆ ในการปฏิบัติงาน เพื่อนำมาปรับปรุงโครงการ ตลอดจนถึงก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่มีระหว่างผู้ให้และผู้รับบริการ
- 6) ช่วยทราบถึงผลผลิตของโครงการทั้งในด้านพึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ควบคู่กันไป

ด้าน ศิริชัย กาญจนวาสี (2545) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการประเมินโครงการ โดยแบ่งออกได้ 3 ด้าน คือ

1) ด้านการบริหาร สามารถใช้ผลการประเมินเป็นเครื่องมือของผู้บริหารสำหรับการกำกับติดตามการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนที่มีประสิทธิผลและประสิทธิภาพ

2) ด้านจิตวิทยา สามารถใช้การประเมินกลยุทธ์สำหรับกระตุ้นเร้าความสนใจและสร้างความตื่นตัวในการทำงานของผู้ปฏิบัติงาน

3) ด้านรัฐศาสตร์ สามารถใช้การประเมินเป็นเครื่องมือตรวจสอบความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติ (accountability) ตลอดจนสามารถใช้เป็นกลไกในการสร้างแรงสนับสนุนจากสาธารณะ สมคิด พรมจัญ (2544) ได้สรุปความสำคัญของการประเมิน ดังนี้

1) ช่วยให้อุปกรณ์และสารสนเทศต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนงานและโครงการ ตรวจสอบความพร้อมของทรัพยากรต่าง ๆ ที่จำเป็นในการดำเนินโครงการ ตลอดจนถึงตรวจสอบความเป็นไปได้ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ

2) ช่วยในกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ ให้ความชัดเจน

3) ช่วยในการจัดหาข้อมูลเกี่ยวกับความก้าวหน้า ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินโครงการ

4) ช่วยให้อุปกรณ์เกี่ยวกับความสำเร็จและความล้มเหลวของโครงการ เพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจ และวินิจฉัยว่าจะดำเนินโครงการในช่วงต่อไปหรือไม่ จะยกเลิกหรือขยายการดำเนินโครงการต่อไป

5) ช่วยให้ได้ข้อมูลที่บ่งบอกถึงประสิทธิภาพของการดำเนินงานโครงการว่าเป็นอย่างไร คุ่มค่ากับการลงทุนหรือไม่

6) เป็นแรงจูงใจให้ผู้ปฏิบัติงานโครงการ เพราะการประเมินโครงการด้วยตนเอง จะทำให้ผู้ปฏิบัติงานได้ทราบผลการดำเนินงาน จุดเด่น จุดด้อย และนำข้อมูลไปใช้ในการปรับปรุง และพัฒนาโครงการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

กล่าวได้ว่าการประเมินโครงการมีความสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินงาน เป็นกระบวนการที่ทำให้ผู้ปฏิบัติงานรู้ถึงสถานการณ์ สภาพปัญหา จุดแข็ง จุดอ่อนของโครงการ ยังสามารถทราบถึงทิศทางและเป้าหมาย และแนวทางที่ชัดเจนในการปฏิบัติงาน ที่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งเป็นข้อมูลสารสนเทศที่สำคัญในการปรับปรุงและพัฒนาโครงการต่อไป

2.6.3 ประเภทการประเมิน

การประเมินมีหลายรูปแบบ แต่ละรูปแบบมีจุดมุ่งหมาย และข้อดี ข้อเสียแตกต่างกัน จึงเป็นหน้าที่ของผู้ประเมิน ในการเลือกรูปแบบในการประเมินที่เหมาะสมกับโครงการเพื่อให้ได้ผลการประเมินที่มีคุณค่าเชื่อถือได้ต่อไป และเพื่อให้เห็นสภาพการดำเนินงานตลอดโครงการ ผู้วิจัยจึงเลือกการประเมินผลโครงการโดยใช้การแบ่งตามลำดับเวลาที่ประเมิน คือ การประเมินก่อนเริ่มโครงการ การประเมินในระหว่างการทำงาน และการประเมินผลหลังการทำงาน (สุวิมล ติรกานันท์, 2548)

การประเมินผลโครงการมีจุดมุ่งหมายสำคัญอยู่หลายด้าน ซึ่งจะแตกต่างกันออกไปตามช่วงเวลาของการดำเนินโครงการ อีกทั้งการประเมินเป็นสิ่งที่ควรทำควบคู่ไปกับการดำเนินโครงการ นับตั้งแต่การเลือกโครงการ การวางแผนโครงการ การดำเนินงานตามโครงการ จนถึงการประเมินผลสุดท้ายของโครงการ โดยแบ่งชนิดหรือประเภทการประเมินผลดังต่อไปนี้

1) Needs Assessment หมายถึง การประเมินความต้องการขององค์กรหรือกลุ่มสังคมเพื่อนำมาทำนโยบาย แผนงาน หรือโครงการใด ๆ เป็นการประเมินก่อนเริ่มทำแผนหรือทำโครงการ

2) Feasibility Study หมายถึง การประเมินเพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้ของทางเลือกเพื่อนำมาจัดทำเป็นนโยบาย แผนงาน หรือโครงการใด ๆ นิยมประเมินใน 6 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านการเมือง ด้านบริหาร ด้านเทคนิค และด้านสิ่งแวดล้อม

3) Context Evaluation หมายถึง การประเมินบริบทของโครงการว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ประกอบด้วยความเป็นจริงของโครงการ ความต้องการโครงการของกลุ่มเป้าหมาย ความเหมาะสมของโครงการต่อกลุ่มเป้าหมายและความเหมาะสมต่อพื้นที่ดำเนินโครงการ

4) Input Evaluation หมายถึง การประเมินความพร้อมของสิ่งต่าง ๆ ที่ถูกนำเข้ามาร่วมในการดำเนินโครงการ ประกอบด้วย บุคลากร งบประมาณ แนวทางการจัดการ วัสดุอุปกรณ์

5) Process Evaluation หมายถึง การประเมินการปฏิบัติงานตามนโยบาย แผนงานหรือโครงการว่ามีความถูกต้องเหมาะสมเพียงใด มีปัญหาและอุปสรรคอย่างไรบ้าง

6) Monitoring หมายถึง การติดตามกำกับงาน เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบว่าการดำเนินงานเป็นไปตามนโยบาย แผนงาน หรือ โครงการที่วางไว้หรือไม่

7) Formative Evaluation การประเมินความก้าวหน้าของโครงการ เมื่อดำเนินโครงการไปได้ระยะหนึ่ง เพื่อนำผลไปใช้แก้ไขปรับปรุงโครงการ

8) Product Evaluation หมายถึง การประเมินผลที่ได้จากโครงการว่าเป็นไปตามที่คาดหวังหรือไม่เพียงใด

9) Summative Evaluation หมายถึง การประเมินผลสรุปของโครงการ หลังจากสิ้นสุดการดำเนินโครงการนั้น เพื่อนำผลไปประกอบการตัดสินใจว่า ควรปรับปรุง แก้ไข สานต่อ หรือยุติโครงการ

10) Outcome Evaluation หมายถึง การประเมินผลที่เกิดขึ้นจากโครงการทั้งหมด ทั้งที่คาดหวังและที่ไม่ได้คาดหวัง

11) Follow-evaluation หมายถึง การประเมินโครงการประเมินเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของการประเมิน นิยมใช้ประเมินการประเมินผลผลิต (product evaluation) การประเมินผลสรุป (summative evaluation) และการประเมินผลที่เกิดขึ้น (outcome evaluation)

2.6.4 แบบจำลองและแนวคิดการประเมินโครงการ

แบบจำลอง (Model) หมายถึง วิธีการสื่อสารทางความคิด ความเข้าใจ ตลอดจนถึงจินตนาการที่มีต่อปรากฏการณ์หรือเรื่องราวใด ๆ ให้ปรากฏโดยใช้การสื่อสารในลักษณะต่าง ๆ เช่น แผนภูมิ แผนผัง ระบบสมการ และรูปแบบอื่น เป็นต้น เพื่อให้เข้าใจได้ง่าย และสามารถนำเสนอเรื่องราวได้อย่างมีระบบ การประเมินผลโครงการนั้น มีแนวคิดและแบบจำลองหลายรูปแบบ ตัวอย่างโมเดลการประเมินดังนี้

1) CIPP Model Stufflebeam

แนวคิดการประเมินโครงการของ Stufflebeam มีลักษณะที่จะแบ่งแยกบทบาทของการทำงานระหว่างฝ่ายประเมิน กับฝ่ายบริหารออกจากกันอย่างเด่นชัด กล่าวคือ ฝ่ายประเมินมีหน้าที่ระบุ จัดทำ และนำเสนอสารสนเทศให้กับฝ่ายบริหาร ส่วนฝ่ายบริหารมีหน้าที่เรียกหา และนำผลการประเมินที่ได้นั้นไปใช้ประกอบการตัดสินใจเพื่อดำเนินกิจกรรมใด ๆ ที่เกี่ยวข้องตามควรแก่กรณี ทั้งนี้ในส่วนที่เป็นรายละเอียดการประเมินตามนิยามของ Stufflebeam ประเภทของการประเมินดังนี้ (ยาวัตติ รวงษ์กุล วิบูลย์ศรี, 2553)

(1) การประเมินบริบทหรือสถานะแวดล้อม (Context Evaluation) เป็นการประเมินก่อนที่จะลงมือดำเนินโครงการดังกล่าว การชี้ประเด็นปัญหาตลอดจนการพิจารณาความเหมาะสมของเป้าหมายโครงการ

(2) การประเมินตัวป้อนเข้า (Input Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาถึงความเหมาะสม ความเพียงพอของทรัพยากรที่จะใช้ในการดำเนินโครงการ ตลอดจนเทคโนโลยีและแผนของการดำเนินงาน

(3) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) ส่วนนี้เป็นการประเมินเพื่อ

- หาข้อบกพร่องของการดำเนินโครงการเพื่อทำการแก้ไขให้สอดคล้องกับข้อบกพร่องนั้น ๆ
- หาข้อมูลประกอบการตัดสินใจที่จะสั่งการเพื่อการพัฒนางานต่าง ๆ
- บันทึกภาวะของเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นไว้เป็นหลักฐาน

(4) การประเมินผลที่เกิดขึ้น (Product Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้นจากการทำโครงการกับเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของโครงการที่กำหนดไว้แต่ต้น รวมทั้งการพิจารณาในประเด็นของการยุบ เลิก ขยาย หรือปรับเปลี่ยนโครงการจัดประเภทของการประเมินดังกล่าว แสดงถึงการประเมินที่พยายามให้ครอบคลุมกระบวนการทำงานในทุก ๆ ขั้นตอน ตามแนวคิดที่รู้จักกันดีในนามว่า “CIPP” และสิ่งที่ควบคู่กับการประเมินทั้ง 4 ประเภท ได้แก่ การตัดสินใจเพื่อดำเนินการใด ๆ ซึ่งสามารถแบ่งออกได้อีก 4 ประเภทเช่นกัน คือ

- การตัดสินใจเพื่อการวางแผน กำหนดวัตถุประสงค์โครงการ
- การตัดสินใจเพื่อกำหนดโครงสร้างของโครงการ
- การตัดสินใจเพื่อนำโครงการไปปฏิบัติ
- การตัดสินใจเพื่อทบทวนโครงการ

2.6.5 แบบจำลองการประเมินผลตาม CIPP Model

แบบจำลอง หรือ Model หมายถึง วิธีการสื่อสารทางความคิด ความเข้าใจ ตลอดจนจินตนาการที่มีต่อปรากฏการณ์หรือเรื่องราวใด ๆ ให้ปรากฏโดยใช้การสื่อในลักษณะต่าง ๆ เช่น แผนภูมิ แผนผัง ระบบสมการ และรูปแบบอื่น เป็นต้น เพื่อให้เข้าใจได้ง่าย และสามารถนำเสนอเรื่องราวได้อย่างมีระบบ การประเมินผลโครงการนั้น มีแนวคิดและโมเดลหลายอย่าง โมเดลการประเมินแบบชิปปี้ หรือ CIPP Model (Danial.L Stufflebeam)

แนวคิดการประเมินของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam's CIPP Model) ในปี ค.ศ.1971 สตัฟเฟิลบีม และคณะ ได้เขียนหนังสือทางการประเมินออกมาหนึ่งเล่มชื่อ “Educational Evaluation and decision making” หนังสือเล่มนี้ได้เป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวาง เพราะให้แนวคิดและวิธีการทางการวัดและประเมินผลได้อย่างน่าสนใจและทันสมัยด้วย นอกจากนี้ Stufflebeam ก็ได้เขียนหนังสือเกี่ยวกับการประเมินและรูปแบบของการประเมินอีกหลายเล่มอย่างต่อเนื่อง CIPP Model เป็นการประเมินที่เป็นกระบวนการต่อเนื่อง มีจุดเน้นที่สำคัญ คือ ใช้ควบคู่กับการบริหารโครงการเพื่อหาข้อมูลประกอบการตัดสินใจ อย่างต่อเนื่องตลอดเวลา วัตถุประสงค์การประเมินคือ การให้สารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ เน้นการแบ่งแยกบทบาทของการทำงานระหว่าง ฝ่ายประเมินกับฝ่ายบริหารออกจากกันอย่างเด่นชัด กล่าวคือฝ่ายประเมินมีหน้าที่ระบุ จัดหา และนำเสนอสารสนเทศให้กับฝ่ายบริหาร ส่วนฝ่ายบริหารมีหน้าที่เรียกหาข้อมูล และนำผลการประเมินที่ได้ไปใช้ประกอบการตัดสินใจ เพื่อดำเนินกิจกรรมใด ๆ ที่เกี่ยวข้องแล้วแต่กรณี ทั้งนี้เพื่อป้องกันการมีอคติในการประเมิน และ Stufflebeam ได้แบ่งประเด็นการประเมินผลเป็น 4 ประเภท ตามอักษรภาษาอังกฤษตัวแรก ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) Context Evaluation: C การประเมินด้านบริบทหรือสภาวะแวดล้อม เป็นการประเมินให้ได้ข้อมูลสำคัญ เพื่อช่วยในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ ความเป็นไปได้ของโครงการ เป็นการตรวจสอบว่าโครงการที่จะทำสนองปัญหาหรือความต้องการจำเป็นที่แท้จริง หรือไม่ วัตถุประสงค์ของโครงการชัดเจน เหมาะสม สอดคล้องกับนโยบายขององค์กร หรือนโยบายหน่วยงานหรือไม่ เป็นโครงการที่มีความเป็นไปได้ในแง่ของโอกาสที่จะได้รับการสนับสนุนจากองค์กรต่าง ๆ หรือไม่ เป็นต้น

การประเมินสภาวะแวดล้อมจะช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่อง โครงการควรจะทำในสภาพแวดล้อมใด ต้องการจะบรรลุเป้าหมายอะไร หรือต้องการบรรลุวัตถุประสงค์เฉพาะอะไร อีกทั้งเป็นการประเมินก่อนการดำเนินการโครงการ เพื่อพิจารณาหลักการและเหตุผลความจำเป็นที่ต้องดำเนินโครงการ ประเด็นปัญหา และความเหมาะสมของเป้าหมายโครงการ ซึ่งนำไปสู่การออกแบบโครงการ แผนงาน โดยมีวัตถุประสงค์ของการประเมินดังนี้

- 1.1 เพื่อให้คำนิยามบริบท/สภาพแวดล้อมที่มีความเกี่ยวข้อง
- 1.2 ระบุจำนวนกลุ่มเป้าหมายทั้งหมด และการประเมินความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย

- 1.3 จัดหาโอกาสที่จะตอบสนองความต้องการ
- 1.4 วิเคราะห์/วินิจฉัย ปัญหาที่เกิดจากพื้นฐานความต้องการ
- 1.5 ตรวจสอบเป้าหมายโครงการว่าสามารถตอบสนองความต้องการจากการประเมินได้หรือไม่

สำหรับวิธีการประเมิน สามารถการวิเคราะห์ระบบ การสำรวจตรวจสอบเอกสารการวิเคราะห์ข้อมูล ขั้นที่ 2 การพิจารณา การตรวจสอบ การสัมภาษณ์ การทดสอบวินิจฉัยและการใช้เทคนิคเดลฟี่ (Delphi Technique) ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. เป้าหมายเกี่ยวกับความต้องการร่วมกันและการใช้โอกาส
2. การลำดับความสำคัญก่อนหลังของการจัดสรรเวลาและทรัพยากร
3. จุดประสงค์ที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาเพื่อการเปลี่ยนแปลง
4. กำหนดมาตรฐานในการตัดสินผลลัพธ์

2) Input Evaluation: I การประเมินปัจจัยเบื้องต้นหรือปัจจัยป้อน เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาถึงความเป็นไปได้ของโครงการ ความเหมาะสม และความพร้อมของทรัพยากรที่จะใช้ในการดำเนินโครงการ เช่น งบประมาณ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ เวลา รวมทั้งเทคโนโลยีและแผนการดำเนินงาน โดยมีวัตถุประสงค์การประเมินดังนี้

2.1 เพื่อกำหนดและประเมินศักยภาพของระบบ แผนการของโครงการ การวางรูปแบบขั้นตอนกระบวนการ

2.2 เพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามกลยุทธ์ งบประมาณ และกรอบระยะเวลาที่กำหนดแผนการแก้ไขปัญหา การจัดรูปแบบกระบวนการตามหลักความสัมพันธ์การปฏิบัติใช้จริง และทุนเศรษฐศาสตร์ การประเมินผลแบบนี้จะทำโดยใช้ เอกสารหรืองานวิจัยที่มีผู้ทำไว้แล้ว หรือใช้วิธีการวิจัยนำร่องเชิงทดลอง (Pilot Experimental Project) ตลอดจนอาจให้ผู้เชี่ยวชาญ มาทำงานให้อย่างไรก็ตาม การประเมินนี้จะต้องสำรวจสิ่งที่มีอยู่เดิมก่อนว่ามีอะไรบ้าง และตัดสินใจว่าใช้วิธีการใด ใช้แผนการดำเนินงานแบบไหน และต้องใช้ทรัพยากรจากภายนอก หรือไม่

3) Process Evaluation : P เป็นการประเมินระหว่างการทำงานโครงการ เพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินโครงการ ที่จะใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา แก้ไข ปรับปรุง ให้การดำเนินการช่วงต่อไปมีประสิทธิภาพมากขึ้น และเป็นการตรวจสอบกิจกรรม เวลา ทรัพยากรที่ใช้ในโครงการ ภาวะผู้นำ การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการ โดยมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานทุกขั้นตอน การประเมินกระบวนการนี้ จะเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการค้นหาจุดเด่น หรือจุดแข็ง (Strengths) และจุดด้อย (Weakness) ของนโยบาย/แผนงาน/โครงการ มักจะไม่สามารถศึกษาได้ภายหลังจากสิ้นสุดโครงการแล้ว การประเมินกระบวนการจะมีบทบาทสำคัญในเรื่องการให้ข้อมูลย้อนกลับเป็นระยะ ๆ เพื่อการตรวจสอบการดำเนินของโครงการโดยทั่วไป การประเมินกระบวนการมีจุดมุ่งหมาย คือ 1) เพื่อการหาข้อบกพร่องของโครงการ ในระหว่างที่มีการปฏิบัติการ หรือการดำเนินงานตามแผนนั้น 2)

เพื่อการหาข้อมูลต่าง ๆ ที่จะนำมาใช้การตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินงาน ของโครงการ 3) เพื่อการเก็บข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากการดำเนินงานของโครงการ

สำหรับวิธีการประเมิน จะติดตามควบคุมปัญหาอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นในกระบวนการปฏิบัติการและเฝ้าระวังอุปสรรคที่ไม่ได้คาดไว้ รับรู้ข้อมูลเฉพาะเพื่อการตัดสินใจของโครงการอธิบายขั้นตอนกระบวนการที่เกิดขึ้นจริงและต่อเนื่อง ดำเนินการเรื่องการปฏิสัมพันธ์และสังเกตการณ์ การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่โครงการและบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องการประเมินกระบวนการนั้น เก็บบันทึกข้อมูลขั้นตอนการดำเนินการจริง และนำมาใช้แปลสรุปต่อไป

4) Product Evaluation : P การประเมินผลผลิต เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นกับวัตถุประสงค์ของโครงการ หรือความต้องการ/เป้าหมายที่กำหนดไว้ รวมทั้งการพิจารณาในประเด็นของการยุบ เลิก ขยาย หรือปรับเปลี่ยนโครงการและการประเมินผล เรื่องผลกระทบ (Impact) และผลลัพธ์ (Outcomes) ของนโยบาย/แผนงาน/โครงการ โดยอาศัยข้อมูลจากการประเมินสถานะแวดล้อม ปัจจัยเบื้องต้นและกระบวนการร่วมด้วย จะเห็นได้ว่า การประเมินแบบ CIPP เป็นการประเมินที่ครอบคลุมทั้ง 4 ด้าน กำหนดประเด็นของตัวแปร หรือตัวชี้วัด กำหนดแหล่งข้อมูลผู้ให้ข้อมูล กำหนดเครื่องมือการประเมินวิธีการที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล กำหนดแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูล และเกณฑ์การประเมินที่ชัดเจน

สำหรับวิธีการประเมิน ต้องมีการกำหนดเกณฑ์ชี้วัดและวัดผลตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ตามวัตถุประสงค์เป้าหมาย เปรียบเทียบผลกับเกณฑ์มาตรฐาน แปรผลโดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้นกับวัตถุประสงค์ของโครงการ/ความต้องการ/เป้าหมาย โดยพิจารณาทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ และแปลความหมายถึงเหตุของสิ่งที่เกิดขึ้น

เมื่อพิจารณาถึงช่วงเวลาของการประเมินผลโครงการ เพื่อจำแนกประเภทของการประเมินผลโครงการโดยละเอียดแล้ว เราสามารถจำแนกได้ว่าการประเมินผลโครงการมี 4 ระยะดังต่อไปนี้

1.การประเมินผลโครงการก่อนการดำเนินงาน (Pre-evaluation) เป็นการประเมินว่ามีความจำเป็นและความเป็นไปได้ในการกำหนดให้มีโครงการหรือแผนงานนั้น ๆ หรือไม่ บางครั้งเรียกว่าการศึกษาความเป็นไปได้ (Feasibility Study) หรือการประเมินความต้องการที่จำเป็น (Need Assessment)

2.การประเมินผลโครงการขณะดำเนินงาน (On-going Evaluation) เป็นการประเมินผลโครงการเพื่อติดตามความก้าวหน้าของการดำเนินงาน (Monitoring) และการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ

3.การประเมินผลโครงการเมื่อสิ้นสุดการดำเนินงาน (Post-evaluation) เป็นการประเมินผลว่า ผลของการดำเนินงานนั้น เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการที่วางไว้หรือไม่

4.การประเมินผลกระทบจากการดำเนินโครงการ (Impact Evaluation) เป็นการประเมินผลโครงการ ภายหลังจากสิ้นสุดการดำเนิน โครงการหรือแผนงาน โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อตรวจสอบผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้น ซึ่งอาจได้รับอิทธิพลจากการมีโครงการหรือปัจจัยอื่น ๆ

นอกจากนี้ สตีฟเฟิลบีมได้นำเสนอประเภทของการตัดสินใจที่สอดคล้องกับประเด็นที่ประเมินดังนี้

1. การตัดสินใจเพื่อการวางแผน (Planning Decisions) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินสภาพแวดล้อมที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดจุดประสงค์ของโครงการ ให้สอดคล้องกับแผนการดำเนินงาน

2. การตัดสินใจเพื่อกำหนดโครงสร้างของโครงการ (Structuring Decisions) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากปัจจัยนำเข้าที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดโครงการสร้างของแผนงาน และขั้นตอนของการดำเนินการของโครงการ

3. การตัดสินใจเพื่อนำโครงการไปปฏิบัติ (implementation Decisions) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินกระบวนการ เพื่อพิจารณาควบคุมการดำเนินการให้เป็นไปตามแผน และปรับปรุงแก้ไขการดำเนินการให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

4. การตัดสินใจเพื่อทบทวนโครงการ (Recycling Decisions) เช่น การตัดสินใจเพื่อใช้ข้อมูลจากการประเมินผลผลิต (Output) ที่เกิดขึ้น เพื่อพิจารณาการยุติ/ล้มเลิก หรือขยายโครงการที่จะนำไปใช้ในโอกาสต่อไป

ศรชัย กาญจนสูตร (2561) ได้สรุปบทบาทการประเมินผลตามรูปแบบ CIPP Model

ความต้องการสารสนเทศโดยเน้นการปรับปรุงของแบบจำลอง CIPP ความสอดคล้องในการวางแผนและแนวทางการดำเนินงานของพัฒนา ก่อเป็นรูปแบบบทบาทของบริบท ปัจจัย นำเข้า กระบวนการ และผลผลิต เพื่อประกอบการตัดสินใจของผู้บริหารนั้น เป็นตัวกำหนดบทบาทของการประเมินโดยจำแนกได้เป็น 2 บทบาทตามตาราง

ตารางที่ 10 สรุปการใช้ประโยชน์จากแบบจำลอง CIPP ในบทบาทของการประเมินผล

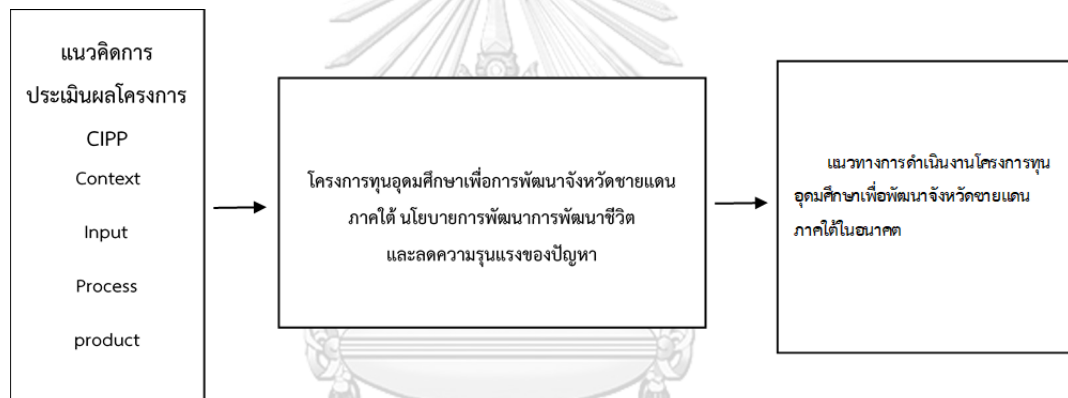
บทบาทการประเมิน	บริบท (Context)	ปัจจัยเบื้องต้น (Input)	กระบวนการ (Process)	ผลผลิต (Product)
การประเมินความก้าวหน้าของโครงการ (Formative Evaluation)	ใช้เป็นคำแนะนำเลือกเป้าหมายตามลำดับความสำคัญตามความต้องการและโอกาส	ใช้สำหรับการเลือกวิธีและแผนการและตรวจสอบแผนการดำเนินงาน	การดำเนินการขึ้นอยู่กับการตรวจสอบและการตัดสินใจร่วมกันของโครงการ	ใช้เป็นคำแนะนำว่าควรนำมาปรับเปลี่ยนหรือยุติยกเลิกขึ้นอยู่กับผลประเมิน
การประเมินผลสรุปของโครงการหลังจากสิ้นสุดการดำเนินโครงการ (Summative Evaluation)	เปรียบเทียบกับเป้าหมายและความต้องการและโอกาส	เปรียบเทียบแผนการและงบประมาณและความต้องการที่ใช้กำหนดเป้าหมายกับผลประโยชน์	เปรียบเทียบกับกระบวนการและค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจริง	เปรียบเทียบผลผลิตกับความต้องการเป้าหมาย บริบท และกระบวนการ

ที่มา : ศรชัย กาญจนสูตร, 2561

บทที่ 3 ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาในประเด็น “ทุนอุดมศึกษาต่อการพัฒนาเยาวชน และพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ สู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน” เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อเข้าถึงกลุ่มประชากรผู้ให้ข้อมูล ภูมิหลัง และบริบทของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียที่สามารถนำมาวิเคราะห์ผลการศึกษาให้เกิดความชัดเจน และสามารถตอบวัตถุประสงค์ การศึกษาครอบคลุมขอบเขตเชิงเนื้อหาได้อย่างครบถ้วนของงานวิจัยที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยไว้ดังนี้

3.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

รูปภาพที่ 8 กรอบแนวคิดการวิจัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3.2 ขอบเขตการศึกษา

การดำเนินงานวิจัย “ทุนอุดมศึกษาต่อการพัฒนาเยาวชน และพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ สู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน” ใช้วิธีวิทยาการวิจัยด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของโครงการ ซึ่งมีขอบเขตในด้านต่าง ๆ ดังนี้

3.2.1 ขอบเขตเนื้อหา

การประเมินผลกระทบโครงการ “ทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้” ในมิติผลผลิต และผลกระทบ ในการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป้าหมายการประเมินผลโครงการทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ดำเนินงานระหว่างปี พ.ศ.2550 - พ.ศ.2563 โดยใช้เครื่องมือการประเมินผลโครงการ CIPP Model ของ แดเนียล สตัฟเฟิลบีม (Daniel Stufflebeam)

3.2.2 กลุ่มประชากรเป้าหมาย

กลุ่มประชากรเป้าหมาย ได้แก่ ผู้ที่เคยได้เข้าร่วมโครงการทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งเป็นเยาวชนในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ โครงการระยะที่ 1-3 ระหว่างปี พ.ศ.2550 – 2563 และ(เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบโครงการตั้งแต่เริ่มต้นโครงการ ถึงปัจจุบัน)

1) เกณฑ์การคัดเลือก

(1) เป็นผู้ที่เคยได้เข้าร่วมโครงการทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งเป็นเยาวชนในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ โครงการระยะที่ 1-3 ระหว่างปี พ.ศ. 2550 – 2563

(2) สามารถติดตามได้ และมีความสมัครใจในการให้ข้อมูล

(3) เป็นผู้ที่เคยได้ได้รับทุน และที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่ (ในประเด็นด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม และอื่น)

(4) เป็นผู้ที่เคยได้รับทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่จบการศึกษา และระหว่างเรียน

(5) เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดสรรทุน ที่ทำงานในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการได้ (เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบโครงการตั้งแต่เริ่มต้นโครงการ ถึงปัจจุบัน) เช่น ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

2) เกณฑ์การคัดออก

(1) นักเรียนที่รับทุนและไม่จบการศึกษา

(2) นักเรียนที่ได้รับทุนและปัจจุบันไม่ได้มีความเกี่ยวข้องกับพื้นที่ในการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้

(3) บุคลากรในหน่วยงานที่ไม่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานโครงการทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ในระดับระดับนโยบาย และระดับปฏิบัติการที่ไม่สามารถให้ข้อมูลได้

3.3 วิธีการศึกษา

การศึกษาเชิงคุณภาพมีจุดหมาย เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานโครงการทุนอุดมศึกษาฯ ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานโครงการ เพื่อประเมินผลกระทบ ที่เกิดขึ้นจากโครงการ ในมิติ การผลิตบุคคลในการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ และเกิดผลกระทบในการพัฒนาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งจะทำให้ผลการศึกษาวิจัยถูกต้องและตรงตามสภาพจริงมากยิ่งขึ้น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพประกอบด้วย นักเรียน นักศึกษา และบุคลากรผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในกาดำเนินงานผู้วิจัยใช้วิธีเลือกตัวอย่างแบบเจาะจงโดยกำหนดจำนวนตัวอย่าง ดังนี้

ตารางที่ 11 กลุ่มประชากรให้ข้อมูล

กลุ่มประชากร	จำนวน (คน)
1.เป็นผู้ที่เคยได้รับทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ และที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่ ในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้ - ด้านสังคม เศรษฐกิจ และการศึกษา - อื่น ๆ	19
2. นักเรียน และนักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่กำลังศึกษา	5
3. บุคลากร หรือเจ้าหน้าที่ในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานโครงการทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วย 1) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ 2) ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ 3) สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา	4
รวม	28 คน

2) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเชิงคุณภาพ

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพได้แก่

(1) แบบสัมภาษณ์/สนทนากลุ่ม ใช้กับกลุ่มเป้าหมายดังนี้

- (1.1) ผู้ที่เคยได้รับทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่เกี่ยวข้องกับการพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
- (1.2) นักเรียน และนักศึกษาที่ร่วมโครงการทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่กำลังศึกษา
- (1.3) บุคลากร หรือ เจ้าหน้าที่ เกี่ยวข้องในการดำเนินงานโครงการทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งในระดับนโยบายและปฏิบัติการ
(มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ , ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ , สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาหรือสำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม)

(2) แบบบันทึกเอกสาร/รายงาน ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้

3) การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาเชิงคุณภาพทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการดังนี้

- (1) การสัมภาษณ์ ประกอบด้วย ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์กับ นักศึกษาที่สำเร็จการศึกษา และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานโครงการ ทนุอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้
- (2) การสนทนากลุ่ม ดำเนินการสนทนากลุ่ม กับนักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการทนุ อุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่กำลังศึกษา
- (3) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร/รายงาน ของสำนักงานคณะกรรมการการ อุดมศึกษา หรือสำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและ นวัตกรรม (สป.อว.) และ หน่วยงานราชการที่ขับเคลื่อนงานพัฒนาจังหวัด ชายแดนภาคใต้

4) การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) และการ สร้างข้อสรุปอุปนัยจากผลการสัมภาษณ์ การจัดสนทนากลุ่ม และการศึกษาเอกสาร รายงานที่ เกี่ยวข้อง

3.4 ขั้นตอนการวิจัย

- 3.4.1 สืบหาข้อมูลทางเอกสาร ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 3.4.2 กำหนดปัญหาวิจัย ตั้งวัตถุประสงค์ และกรอบแนวคิดการวิจัย
- 3.4.2 กำหนด ออกแบบ ประชากรและพัฒนาเครื่องมือสำหรับเก็บข้อมูล
- 3.4.3 รวบรวม และเก็บข้อมูลภาคสนาม
- 3.4.4 ประมวลผล และวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.4.5 สรุปผลการศึกษา
- 3.4.6 จัดทำรายงาน

บทที่ 4

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาเป็นการนำเสนอผลการศึกษาในหัวข้อ “ทุนอุดมศึกษาต่อการพัฒนาเยาวชน และพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ สู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน” โดยการใช้เครื่องมือการประเมิน CIPP ศึกษาบริบท ปัจจัยนำเข้า วิธีการหรือกระบวนการ และผลผลิตของโครงการทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ จากมุมมองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับโครงการฯ ทั้งนี้เพื่อสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การศึกษา 1) เพื่อศึกษาผลการดำเนินงาน “โครงการทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้” มีส่วนในการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ 2) เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนา “โครงการทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้” จากการรวบรวมข้อมูลจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และนำเสนอผลการวิจัยออกเป็น 5 ด้าน ดังนี้

4.1 ข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วย ภูมิหลัง บทบาทของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับโครงการทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้

4.2 ผลการดำเนินงานโครงการทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้กับการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ กับบทบาทของนักศึกษาทุนในมิติ 5 ด้าน

4.3 บทบาทนักศึกษาทุนกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)

4.5 ข้อเสนอแนะ และแนวทางการพัฒนาโครงการทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้

4.1 ข้อมูลทั่วไป

4.1.1 ลักษณะทางประชากรศาสตร์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับโครงการทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้กลุ่มนักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการ

กลุ่มนักศึกษาผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับโครงการทุนอุดมศึกษาศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้จำนวน 24 คน พิจารณาจากเกณฑ์การเข้าร่วมตลอดระยะเวลาการดำเนินงานโครงการ โดยแบ่งเป็น 3 ระยะตามช่วงเวลาการดำเนินโครงการ ระยะที่ 1) ปีการศึกษา 2550 – 2554 ระยะที่ 2) ปีการศึกษา 2555 – 2558 ระยะที่ 3) ปีการศึกษา 2559 – 2563 มีภูมิลำเนาเกิดในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส สตูล และสงขลา 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภोजะนะ เทพา นาทวี และสะบ้าย้อย โดยอายุเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูลระหว่าง 22 – 32 ปี ที่สำเร็จการศึกษา อีกทั้งประกอบอาชีพโดยแบ่งเป็นกลุ่มองค์กร ภาครัฐ เอกชน และธุรกิจส่วนตัว มีที่ตั้งของหน่วยงานหรือองค์กรที่สังกัดในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และพื้นที่กลุ่มจังหวัดเขตพื้นที่เศรษฐกิจ เช่น กรุงเทพมหานคร และเขตปริมณฑลเป็นต้น และกลุ่มนักศึกษาที่ใกล้สำเร็จศึกษา โดยได้มีการนำเสนอข้อมูลทั่วไปเป็นภาพรวม ตามตารางด้านล่าง

ตารางที่ 12 กลุ่มประชากรเป้าหมายนักศึกษาทุนโครงการทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัด

ชายแดนภาคใต้

ที่	รายนามนักเรียน ทุนผู้ให้ข้อมูล (นามสมมติ)	อายุ	ภูมิลำเนา	ปีที่ร่วมโครงการทุน	อาชีพในปัจจุบัน	ที่อยู่ปัจจุบัน
1	บอ	32	ยะลา	ระยะที่ 1 (ปีการศึกษา 2553)	ครูอัตราจ้าง (โรงเรียนเอกชนในพื้นที่ จังหวัดชายแดนภาคใต้)	ยะลา
2	อิบ	31	ปัตตานี	ระยะที่ 1 (ปีการศึกษา 2553)	ข้าราชการครู (โรงเรียนรัฐ)	ปัตตานี
3	นี	31	ปัตตานี	ระยะที่ 1 (ปีการศึกษา 2553)	พนักงาน (บริษัทเอกชน)	ชลบุรี
4	ฮา	31	ยะลา	ระยะที่ 1 (ปีการศึกษา 2554)	พนักงาน (บริษัทเอกชน)	กรุงเทพฯ
5	อา	30	ปัตตานี	ระยะที่ 1 (ปีการศึกษา 2554)	อาจารย์ (มหาวิทยาลัย)	สงขลา
6	มาเรียม	29	ปัตตานี	ระยะที่ 1 (ปีการศึกษา 2554)	พนักงาน (บริษัทเอกชน)	นนทบุรี
7	มา	30	ปัตตานี	ระยะที่ 1 (ปีการศึกษา 2555)	พนักงาน (รัฐวิสาหกิจ)	ภูเก็ต
8	นา	30	ปัตตานี	ระยะที่ 1 (ปีการศึกษา 2555)	พนักงานราชการ (หน่วยงานราชการ)	นนทบุรี
9	ฟา	29	นราธิวาส	ระยะที่ 1 (ปีการศึกษา 2555)	ธุรกิจส่วนตัว	นราธิวาส
10	บา	29	ยะลา	ระยะที่ 1 (ปีการศึกษา 2555)	ธุรกิจส่วนตัว	ยะลา
11	ซา	26	นราธิวาส	ระยะที่ 2 (ปีการศึกษา 2558)	พนักงาน (บริษัทเอกชน)	กรุงเทพฯ
12	มุ	26	ปัตตานี	ระยะที่ 2 (ปีการศึกษา 2558)	ข้าราชการครู	สงขลา
13	ซา	26	ยะลา	ระยะที่ 2 (ปีการศึกษา 2559)	เจ้าหน้าที่ธุรการ (นิติบุคคลคอนโด)	ภูเก็ต
14	ดา	25	ปัตตานี	ระยะที่ 2 (ปีการศึกษา 2559)	พนักงาน (บริษัทเอกชน)	สระแก้ว
15	อัฟ	25	ปัตตานี	ระยะที่ 3 (ปีการศึกษา 2559)	พนักงาน (บริษัทเอกชน)	ปัตตานี
16	รุช	26	ปัตตานี	ระยะที่ 3 (ปีการศึกษา 2560)	พนักงาน (บริษัทเอกชน)	สงขลา
17	ซีตี	24	ปัตตานี	ระยะที่ 3 (ปีการศึกษา 2561)	พนักงาน (บริษัทเอกชน)	กรุงเทพฯ

18	อานา	24	ปัตตานี	ระยะที่ 3 (ปีการศึกษา 2561)	ศึกษาต่อ ปริญญาโท	ปัตตานี
18	อิม	23	นราธิวาส	ระยะที่ 3 (ปีการศึกษา 2561)	เจ้าหน้าที่ (องค์กรทางศาสนา)	กาญจนบุรี
20	ฟิร	22	ปัตตานี	ระยะที่ 2 (ปีการศึกษา 2561)	กำลังศึกษา (มหาวิทยาลัย)	ปัตตานี
21	กมล	22	สตูล	ระยะที่ 3 (ปีการศึกษา 2561)	กำลังศึกษา (มหาวิทยาลัย)	ปัตตานี
22	ฟา	23	สตูล	ระยะที่ 3 (ปีการศึกษา 2561)	กำลังศึกษา (มหาวิทยาลัย)	ปัตตานี
23	แวง	22	ปัตตานี	ระยะที่ 3 (ปีการศึกษา 2562)	กำลังศึกษา (มหาวิทยาลัย)	ปัตตานี
24	ชา	23	นราธิวาส	ระยะที่ 3 (ปีการศึกษา 2562)	กำลังศึกษา (มหาวิทยาลัย)	ปัตตานี

4.1.2 ลักษณะทางประชากรศาสตร์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับโครงการทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้กลุ่มบุคคลากรที่ส่วนในการบริหารจัดการโครงการ และรับผิดชอบดูแลและนักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการฯ

กลุ่มผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับการดำเนินงานโครงการทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้กลุ่มบุคคลากรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการโครงการ จำนวน 4 คน พิจารณาเกณฑ์จากการมีส่วนร่วมในการบริหารโครงการ ตั้งแต่ระยะที่ 1 - 3 เป็นบุคคลที่ดำรงตำแหน่งในกลุ่มผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติการ สังกัดหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการ และผู้ที่ปฏิบัติงานในการดูแลและรับผิดชอบนักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการ โดยแบ่งเป็น หน่วยงานส่วนกลาง หน่วยงานในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และหน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบนักศึกษาทุนภายใต้สถาบันอุดมศึกษา โดยได้มีการนำเสนอข้อมูลทั่วไปเป็นภาพรวม ตามตารางด้านล่าง

ตารางที่ 13 กลุ่มประชากรเป้าหมายบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการโครงการทุนอุดมศึกษา
เพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้

ที่	รายชื่อบุคลากรที่ให้ ข้อมูล (นามสมมติ)	อาชีพ	สังกัด / องค์กร	บทบาทที่เกี่ยวข้องกับ โครงการ
1	เอก	อาจารย์ (ผู้บริหาร สถาบันการศึกษา)	สถาบันการศึกษา (มหาวิทยาลัย)	เป็นผู้บริหารระดับต้นของ สถาบันการศึกษา และมี ส่วนเกี่ยวข้องในการ อำนวยความสะดวก และบริหาร จัดการโครงการทุนใน ระยะเริ่มต้นของโครงการ
2	แฉะ	ข้าราชการ (ผู้บริหารส่วนงาน ราชการ)	หน่วยงานราชการใน พื้นที่จังหวัดชายแดน ภาคใต้	เป็นผู้บริหารระดับต้นของ หน่วยงานราชการในพื้นที่ ในการบริหารจัดการทุน และ เป็น ค ณ ะ กรรมการบริหารทุน
3	ปัท	พนักงานมหาวิทยาลัย	สถาบันการศึกษา (มหาวิทยาลัย)	เป็นเจ้าหน้าที่ใน สถาบันการศึกษา รับผิดชอบการประ สานงานทุนการศึกษา และภารกิจนักศึกษาทุน ภายในมหาวิทยาลัย
4	พัท	ข้าราชการ (ผู้บริหารส่วนงาน ราชการ)	หน่วยงานราชการใน พื้นที่จังหวัดชายแดน ภาคใต้	เป็นผู้บริหารระดับต้นของ หน่วยงานราชการในพื้นที่ ในการบริหารจัดการทุน และเป็นคณะ กรรมการบริหารทุน

4.2 ผลการดำเนินงานโครงการทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้กับการพัฒนา จังหวัดชายแดนภาคใต้

จากการดำเนินงานโครงการทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 จนถึงปัจจุบัน (พ.ศ.2566) โครงการมีผลผลิตจากการดำเนินงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เพื่อส่งเสริม สนับสนุนให้เด็กและเยาวชนในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ศึกษาต่อจนจบในระดับปริญญาตรีและเพื่อส่งเสริมให้เยาวชนผู้รับทุนการศึกษาได้นำความรู้ความสามารถกลับไปพัฒนาท้องถิ่นของตนเองภายหลังสำเร็จการศึกษา ผลจากการศึกษาในกลุ่มนักศึกษาทุนผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในโครงการฯ และได้สำเร็จการศึกษาตามเงื่อนไขของโครงการและสถาบันการศึกษาที่กำหนดไว้ นั้น ในบทนี้จะเป็นการนำเสนอผลการศึกษาและวิเคราะห์ผลการดำเนินงานโครงการทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้มีส่วนในการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผ่านการศึกษาและวิเคราะห์บทบาทการการเข้าร่วมกิจกรรมขณะเรียนของนักศึกษาทุน และหลังจากสำเร็จการศึกษา ตลอดจนถึงการประกอบอาชีพ และการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม

ที่เชื่อมโยงและสอดคล้องกับการพัฒนาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยแบ่งประเภทบทบาทของกลุ่มนักเรียนทุน ตามการศึกษาและวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์โดยกำหนดประเภทตามจำแนกงานแต่ละด้านดังนี้

4.2.1 ด้านสังคม

จากผลการศึกษา และการให้ข้อมูลโดยการสัมภาษณ์นักศึกษาที่เคยได้เข้าร่วมโครงการทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่สำเร็จการศึกษาและประกอบอาชีพ ตลอดจนจนถึงการร่วมจัดกิจกรรมทางสังคมที่มีส่วนกับการพัฒนาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ในมิติด้านสังคมวัฒนธรรม รวมไปถึงการเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนและท้องถิ่นจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่สอดคล้องกับบทบาทและภารกิจขององค์กรที่ตนเองสังกัดและความสามารถในการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ที่ตนเองได้ศึกษามาปรับใช้ในการดำเนินงานของแต่ละบุคคลกรณีดังต่อไปนี้

กรณีที่ 1 นายบา ทุนชายแดนใต้ (ชื่อ-สกุลสมมุติ) เป็นนักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ระยะที่ 1 ปี 2554 ภูมิลำเนาจังหวัดยะลา สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีและการออกแบบ จากสถาบันอุดมศึกษาแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร หลังจากได้รับทุนและสำเร็จการศึกษา ด้วยเป็นบัณฑิตไฟแรง และแรงบันดาลใจและความฝันมากมาย และยังเห็นความสำคัญของการนำองค์ความรู้ที่ตนเองไปปรับใช้กับการพัฒนาชุมชน โดยเริ่มต้นรวมตัวเพื่อนๆ และเครือข่ายสถาปนิกมุสลิม ได้ก่อตั้งกลุ่มสถาปนิกมุสลิม โดยใช้ศาสตร์ความรู้ด้านสถาปนิกมาประยุกต์กับการใช้งานศิลปกรรมทางอิสลามเข้ามาเป็นแรงบันดาลใจ และแนวความคิดผลิตผลงาน และในปี พ.ศ. 2559 เป็นจุดเริ่มต้นจากการชักชวนเพื่อนสมาชิก 3 คน จัดตั้งเป็นสถานะบริษัทสถาปนิกของมุสลิม เริ่มแรกจัดตั้งสำนักงานที่เขตห้วยหมาก กรุงเทพมหานคร ซึ่งกลุ่มเป้าหมายมักเป็นลูกค้าที่เป็นคนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และลูกค้ากลุ่มมุสลิม เช่น กลุ่มโครงการก่อสร้างพื้นที่สาธารณะขององค์กรทางศาสนา ในพื้นที่อำเภอเมืองจังหวัดปัตตานี นับเป็นโครงการก่อสร้างพื้นที่โครงการปัตตานีจายา ริเริ่มแนวคิดเพื่อขยายกิจการภายใต้การดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งหนึ่งในจังหวัดปัตตานี โดยมีบริษัทเอกชนแห่งหนึ่ง และองค์กรสาธารณะประโยชน์ (มูลนิธิ) เป็นผู้แทนสถาบันอุดมศึกษาในการดำเนินโครงการนี้ โครงการดังกล่าวจัดสร้างขึ้นโดยมีชุมชนหมู่บ้านจัดสรร มัสยิด ห้างสรรพสินค้า และอาคารพาณิชย์สำหรับเปิดให้เช่า ตลอดจนถึงเป็นพื้นที่สาธารณะในการจัดกิจกรรมสำหรับคนในพื้นที่จังหวัดปัตตานี จากผลงานก่อสร้างโครงการ ฯ ดังกล่าวถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของการส่งต่อองค์ความรู้ และความสำคัญของการใช้ศาสตร์ด้านสถาปนิกในการสื่อสารให้กับบุคคลากรในพื้นที่เข้าใจถึงกระบวนการทางวิศวกรรม ภูมิสถาปัตยกรรม และศาสตร์ด้านศิลปะอิสลามเข้าด้วยกันเพื่อให้เป็นผลงานที่สอดคล้องกับเป้าหมายของโครงการมีความสวยงาม ปลอดภัยและสามารถใช้สอยได้จริง

กิจการของบริษัทมีรูปแบบการดำเนินงาน 2 ส่วน 1) ภารกิจสถาปนิกอาสา เป็นงานที่ทางบริษัทมุ่งเน้นการกุศล และงานอาสา ให้คำปรึกษา คำแนะนำ และออกแบบงานสาธารณะประโยชน์ แก่องค์กรสาธารณประโยชน์ เช่น ออกแบบศาสนสถาน มูลนิธิ โรงเรียน ศูนย์เด็กกำพร้า ฯลฯ 2)

งานเชิงพาณิชย์ โดยเรียกค่าบริการ เช่น โรงแรม บ้านส่วนบุคคล โรงเรียน จากแนวคิดและการเลือกงานของบัณฑิตได้กล่าวไว้ว่า

“.....ตอนเรียนจบใหม่แรกๆมีแรงบันดาลใจของเด็กที่จบสถาปนิก อยากรมีพื้นที่ของตนเอง และรู้อารมณ์แบบการทำงานของเราไม่เหมือนกับคนอื่นๆ และยังอยากทำงานที่ตนเองชอบ และเป็นประโยชน์ต่อคนอื่นและสังคม ผ่านความรู้ด้านสถาปนิกที่เรียนมา.....”

(นายบา (นามสมมติ) สัมภาษณ์เมื่อ 24 เมษายน 2565)

จากคำกล่าวข้างต้นเห็นได้ว่านักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาและได้รับทุนภายใต้โครงการทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนใต้ เห็นความสำคัญของการใช้องค์ความรู้ และประสบการณ์จากการเรียนด้านสถาปนิกมาปรับใช้กับการทำงานในรูปแบบของกิจการของตนเอง และยังคงกิจการที่ไม่ใช่เพื่อเชิงธุรกิจ แต่ยังเป็นกิจการทางสังคมอีกด้วยโดยเฉพาะการใช้องค์ความรู้ด้านสถาปนิกมาผนวกกับงานสถาปัตยกรรมอิสลาม และเชื่อมงานไปยังชุมชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้

กรณีที่ 2 นางสาวอานา ทุนชายแดนใต้ (ชื่อ-สกุลสมมติ) เป็นนักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ระยะเวลา 3 ปีการศึกษา 2561 กลุ่มที่ 2 ภูมิภาคจังหวัดปัตตานี อายุ 24 ปี สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษาสาขาเทคโนโลยี และสารสนเทศ สถาบันการศึกษาแห่งหนึ่งในจังหวัดปัตตานี อีกหนึ่งผลผลิตจากโครงการฯ ที่เห็นศักยภาพของตนเองที่สามารถเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาชุมชนจังหวัดชายแดนภาคใต้ จากบทสัมภาษณ์ที่กล่าวไว้ว่า

“.....อยากนำองค์ความรู้ แนวทาง และนวัตกรรมส่งต่อไปยังชาวบ้านในชุมชนตนเองในการสร้างมูลค่า และเพิ่มรายได้ให้กับตนเอง และให้เห็นช่องทางของการเกิดรายได้เสริมในชุมชน...”

(นางสาวอานา (นามสมมติ) สัมภาษณ์เมื่อ 16 กรกฎาคม 2566)

จากบทให้สัมภาษณ์ข้างต้นนี้ เป็นจุดเริ่มต้นการเข้ามาทำงานให้กับชุมชน หลังจากจบการศึกษาในปี 2563 ได้พยายามสมัครงานที่เกี่ยวข้องกับสาขาที่สำเร็จมา จึงได้รับสมัครและคัดเลือกเข้าร่วมโครงการบัณฑิตอาสา ภายใต้การดำเนินงานของศูนย์บัณฑิตอาสา สถาบันอุดมศึกษาแห่งหนึ่งในจังหวัดปัตตานี ด้วยคุณสมบัติและเจตนาที่อยากส่งเสริมและช่วยเหลืองานพัฒนาชุมชน ซึ่งระยะเวลาการปฏิบัติงาน 10 เดือน มีบทบาทในตำแหน่งเจ้าหน้าที่โครงการรับผิดชอบการบริหารและดำเนินโครงการในประเด็นการลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและรายได้ (มีชื่อเล่นเรียกว่าโครงการแก๊จน) มีพื้นที่เป้าหมายเป็น ชุมชนบ้านเกิดในจังหวัดปัตตานี เนื่องจากภูมิหลังและสถานการณ์ในพื้นที่ชุมชนดังกล่าว เป็นชุมชนที่มีฐานทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์ แต่ประชาชนต้องการองค์ความรู้ และนวัตกรรมในการสร้างมูลค่าเพิ่ม และการเกิดรายได้ในชุมชน โดยเริ่มต้นจากการศึกษาและทำเวที

ประชาคมในชาวบ้านไปออกความเห็นและเสนอแนะ เพื่อกำหนดทิศทางและข้อตกลงร่วมกันในการขอรับสนับสนุนและหนุนเสริมจากโครงการบัณฑิตอาสา

ทั้งนี้แผนการดำเนินงานสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพให้กับกลุ่มชาวบ้านโดยยังคงมุ่งเน้นการใช้ทุนทรัพยากรในชุมชน จึงเกิดกิจกรรมและแผนการดำเนินงานโดยมีกิจกรรมที่เกิดขึ้นได้ชัดเจน คือ การให้ความรู้และการส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ โดยการทำปุ๋ยหมักจากวัสดุและวัตถุดิบในชุมชนจากการทำปุ๋ยสัตว์ โดยสามารถลดรายได้ออกจากการซื้อปุ๋ยเคมีจากภายนอกชุมชน ผลสำเร็จสำคัญจากการดำเนินกิจกรรมดังกล่าวส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในชุมชนดังนี้

1) ชาวบ้านมีความรู้ความเข้าใจถึงผลกระทบของการใช้สารเคมีในการเกษตร อีกทั้งชุมชนลดต้นทุนการนำเข้าปุ๋ยเคมี และสามารถผลิตปุ๋ยเองเพื่อใช้ในการเกษตร ที่ปลอดภัยจากสารเคมี และไม่ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศการเกษตร เช่น ไม่พบศัตรูพืชและโรคทางพืช

2) เกิดพื้นที่สร้างสรรค์ในการจัดกิจกรรมและการส่งเสริมรายได้ของชุมชนโดยการจัดตั้งตลาดเกษตรชุมชน มีการจำหน่ายสินค้าผลผลิตทางการเกษตรปลอดสารพิษ สินค้าชุมชน เพื่อให้เกิดการหมุนเวียนรายได้ภายในชุมชน

หลังจากเสร็จสิ้นจากการปฏิบัติงานโครงการบัณฑิตอาสาตามระยะเวลาและเงื่อนไขของโครงการ นางสาวอานา (นามสมมุติ) จึงตัดสินใจศึกษาต่อระดับปริญญาโทด้านสาขาวิธีวิจัยการวิเคราะห์ข้อมูล ในสถาบันการอุดมศึกษาแห่งหนึ่งในจังหวัดปัตตานี พร้อมกับการเป็นผู้ช่วยอาจารย์ เนื่องจากเห็นความสำคัญของโอกาสในการศึกษาและการเติบโตในงานสายวิชาการ อีกทั้งสามารถนำส่งความรู้ที่เรียนมาปรับประยุกต์ใช้กับงานพัฒนาชุมชนและสังคมของตนเองได้ในอนาคต ซึ่งสาขาที่กำลังเรียนเป็นการต่อยอดจากต้นทุนการเรียนรู้ในระดับปริญญาตรี ในการเข้าใจเครื่องมือการวิจัยวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งในช่วงระหว่างเรียนมีโจทย์สำหรับการศึกษาวิทยานิพนธ์ในประเด็น “การวิเคราะห์น้ำฝน” มีความสนใจที่จะศึกษาในการศึกษาข้อมูลการจัดการแหล่งรองรับน้ำฝนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลสู่กระบวนการจัดทำแผนการเตรียมรับมือกับสถานการณ์น้ำท่วมในอนาคต

จากข้อมูลข้างต้นกล่าวได้ว่าบทบาทของนักศึกษาทุนที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ด้านสังคม พบว่ามีปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่ในมุมมองและบทบาทอาชีพโดยสามารถสรุปและวิเคราะห์ปัจจัยสำคัญหลายประการดังนี้

ประการที่ 1 ปัจเจกบุคคล พบว่านักศึกษาทุนกลุ่มดังกล่าวเป็นบัณฑิตที่จบใหม่ มีแนวคิดและเส้นทางเป็นของตนเอง เห็นโอกาส และความสำคัญของการนำองค์ความรู้ที่เรียนมานำไปสู่ภาคปฏิบัติและโอกาสในการประกอบอาชีพ และโอกาสของบทบาทของคนรุ่นใหม่ในการมีส่วนร่วมกับการพัฒนาสังคม

ประการที่ 2 การนำองค์ความรู้สู่ชุมชน นักศึกษาทุนเห็นความสำคัญของการประกอบอาชีพ ไม่ใช่เพียงรายได้ แต่ตระหนักถึงบทบาทของอาชีพตนเองที่ส่งผลประโยชน์ต่อผู้อื่นและสังคม สะท้อน

ให้เห็นถึงคุณค่าและจิตสำนึกที่กรักบ้านเกิดผ่านบทบาทอาชีพ เช่น งานอาสาพัฒนาชุมชนโดยโครงการบัณฑิตอาสา และ สถาปนิกอาสา หรือ กิจกรรมธุรกิจเพื่อสังคม

ประการที่ 3 การสนับสนุนจากชุมชน พบว่ามีแรงหนุนเสริมจากภายนอกในการสนับสนุนให้โอกาสในการมีส่วนร่วมกับการพัฒนาสังคม เช่น กรณีของนักศึกษาทุนเข้าร่วมโครงการบัณฑิตอาสา และโครงการอื่น ๆ ที่สอดคล้องกับเป้าประสงค์การดำเนินโครงการในการช่วยบรรเทาและแก้ไขปัญหาการว่างงานของบัณฑิตที่จบใหม่ ซึ่งสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี แต่วัตถุประสงค์ที่สูงที่สุดคือ ให้บัณฑิตอาสา มีบทบาทอย่างสำคัญในการสนับสนุนและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน ด้านกรณีของนักศึกษาทุนสาขาสถาปนิกได้รับโอกาสและการพิสูจน์ให้เห็นถึงความสามารถในงานด้านสถาปัตยกรรม และเป็นที่ยอมรับของกลุ่มลูกค้าในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ตลอดจนถึงโอกาสของการใช้ต้นทุนทางสังคมในการใช้มิติของศิลปะอิสลามประยุกต์งานสถาปัตยกรรมร่วมสมัยในการผลิตชิ้นงาน

ประการที่ 4 การสร้างการเปลี่ยนแปลงในชุมชน นักศึกษาทุนดังกล่าวเป็นพลังในการหนุนเสริมการพัฒนาชุมชนบ้านเกิด ในกรณีของนักศึกษาทุนที่เข้าร่วมโครงการบัณฑิตอาสา ได้เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาศักยภาพชุมชนในการจัดทำแผนการพัฒนาฐานทรัพยากรในชุมชนให้เกิดมูลค่าเพิ่ม การส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ ตลอดจนจนถึงจัดทำตลาดชุมชนในการแลกเปลี่ยนสินค้าและการส่งเสริมรายได้ให้กับชุมชน ด้านนักศึกษาทุนสาขาสถาปนิกได้ใช้องค์ความรู้สถาปนิกบริการอาสาให้กับชุมชน ตลอดจนถึงปรับทัศนคติเชิงบวกให้กับคนในชุมชนให้เห็นความสำคัญขององค์ความรู้ด้านวิชาชีพสถาปนิกที่ไม่ใช่แค่การออกแบบสิ่งก่อสร้างเพื่อความสวยงามแต่รวมถึงความปลอดภัยของการก่อสร้าง และงานสถาปัตยกรรมที่เป็นมิตรและเอื้อต่อผู้อยู่อาศัยและชุมชน

4.2.2 ด้านเศรษฐกิจ

จากการให้ข้อมูลโดยการสัมภาษณ์นักศึกษาที่เคยได้เข้าร่วมโครงการทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่สำเร็จการศึกษาและประกอบอาชีพ ตลอดจนถึงการร่วมจัดกิจกรรมทางสังคมที่มีส่วนกับการพัฒนาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ในมิติด้านเศรษฐกิจ โดยมีขอบเขตงานการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชน และการจ้างงานในชุมชน รวมไปถึงการเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนและท้องถิ่นจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่สอดคล้องกับบทบาทและภารกิจขององค์กรที่ตนเองสังกัดและความสามารถในการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ที่ตนเองได้ศึกษามาปรับใช้ในการดำเนินงานของแต่ละบุคคลโดยแบ่งบทบาทการพัฒนาการเศรษฐกิจในพื้นที่ดังนี้

1) บทบาทการส่งเสริมธุรกิจชุมชน และการจ้างงานในพื้นที่

จากข้อมูลการให้สัมภาษณ์ กรณีที่ 1 *นายพา ทุนชายแดนใต้ (ชื่อ-สกุลสมมุติ)* เป็นนักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนใต้ ระยะเวลา 1 ปีการศึกษา 2557 ภูมิลำเนาเกิดจังหวัดนราธิวาส อายุ 27 ปี สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาภาษาอังกฤษธุรกิจ จากสถาบันการศึกษาเอกชนแห่งหนึ่งในจังหวัดนนทบุรี หลังจากสำเร็จการศึกษาในปี พ.ศ.2560 ตัดสินใจกลับมาอยู่บ้าน ด้วยข้อจำกัดเรื่องสุขภาพของผู้ปกครองจึงจำเป็นต้องกลับมาดูแลอย่างใกล้ชิด และ

สานต่อธุรกิจและกิจการที่บ้าน ซึ่งเป็นกิจการร้านขายของชำขนาดกลางที่ตั้งอยู่ในแหล่งเศรษฐกิจของชุมชนในอำเภอหรือสาละ จังหวัดนราธิวาส การกลับมาดูแลกิจการนี้เป็นอีกหนึ่งช่องทางที่ตนเองตั้งใจที่จะใช้องค์ความรู้ด้านธุรกิจมาปรับให้เข้ากับบริบทชุมชน เริ่มต้นจากการใช้กลยุทธ์การกระตุ้นการขาย และการส่งเสริมการขายตามช่วงเทศกาล และการใช้เครื่องมือสำรวจข้อมูลพฤติกรรมผู้บริโภคของคนในชุมชน โดยเพิ่มเติมสินค้าทางเลือกในร้านให้ตอบโจทย์กับความต้องการของคนในชุมชน จาก การเข้ามารับผิดชอบต่อกิจการของครอบครัวในระยะเริ่มต้นมีความเสี่ยงพอสมควรกับการลงทุน และการปรับแผนการขาย จากระยะเวลา 6 เดือนจนได้เห็นผลประกอบการที่มีผลกำไรมากขึ้น ทำให้ต้องเพิ่มพนักงานขายจากเดิม 1 คนเพิ่มอีก 1 คน ซึ่งเป็นการจ้างงานชาวบ้านที่อยู่ในชุมชน และมีการนำใช้เทคโนโลยีการจ่ายสินค้าโดยบาร์โค้ดมาช่วยในการจัดการสินค้าและการชำระสินค้า จากกรณีข้างต้นของนักศึกษาทุนทำให้เห็นถึงการใช้อองค์ความรู้ด้านธุรกิจและเทคโนโลยีมาปรับใช้กับธุรกิจของครอบครัว และยังสามารถเกิดการจ้างงานในชุมชนจากคำให้สัมภาษณ์ที่ให้ไว้ว่า

“.....จุดเริ่มต้นของวัยทำงานของผมเกิดจากข้อจำกัดของครอบครัว และการที่ต้องกลับมาดูแลกิจการของครอบครัว แต่ผมก็ยังสามารถใช้อองค์ความรู้ที่เรียนมาปรับใช้กับธุรกิจที่บ้าน และผมก็ยังมีเพื่อนร่วมงานอีก 2 ชีวิต (พนักงานขาย) ที่ต้องดูแล...”

(นายฟา (นามสมมติ) สัมภาษณ์เมื่อ 16 เมษายน 2566)

จากคำให้สัมภาษณ์ข้างต้น นักศึกษาทุนให้ความสำคัญของการเกิดการจ้างงานในชุมชน และการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนเช่นเดียวกับ กรณีที่ 2 ของ นายชา ทุนชายแดนใต้ (ชื่อ-สกุลสมมติ) นักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ระยะที่ 2 ปีการศึกษา 2558 (กลุ่มที่ 2) ภูมิลำเนาเกิดจังหวัดนราธิวาส อายุ 26 ปี สำเร็จการศึกษาปี 2562 สาขา ด้านเศรษฐศาสตร์ จากสถาบันอุดมศึกษาแห่งหนึ่งในจังหวัดปัตตานี เป็นบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาในช่วงสถานการณ์ของการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 นับเป็นช่วงวิกฤตสำหรับบัณฑิตที่จบใหม่ในขณะนั้น แต่ด้าน นายชา ทุนชายแดนใต้ (ชื่อ-สกุลสมมติ) หลังจากจบการศึกษาได้ตัดสินใจกลับมาอยู่บ้านเกิด ในระหว่างรอสมัครงานกับสายงานที่สอดคล้องกับสาขาวิชาที่จบ การใช้วิกฤตสถานการณ์ในขณะนั้นกลับมาช่วยกิจการเดิมของครอบครัวที่ประกอบอาชีพธุรกิจอาหาร (ขนมหวาน) เพื่อการส่งออกให้กับพื้นที่อำเภอสุโงโลกและชายแดนประเทศมาเลเซีย จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิดในขณะนั้นถึงแม้มีการปิดชายแดนระหว่างประเทศแต่การส่งออกและนำเข้าสินค้า การเกษตรและอาหารยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ยังคงได้รับการอนุญาต ซึ่งในการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในขณะนั้นตรงกับช่วงของเทศกาลถือศีลอด (เดือนรอมฎอน) ของพี่น้องชาวมุสลิม ซึ่งกลุ่มธุรกิจอาหารจึงได้รับผลตอบแทนและรายได้สูง เช่นเดียวกับกิจการที่บ้านหลังจากที่เข้ามาดูแลกิจการได้ปรับแผนการผลิตและการขาย โดยการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ของขนม และเพิ่มเติมรายการขนมจากเดิมให้หลากหลายและมีตัวเลือกรวมมากขึ้น จนทำให้เกิดผลการตอบรับและเพิ่มยอดขายเป็น 2 เท่าจากที่ผ่านมา ประกอบกับช่วงเทศกาลถือศีลอด (เดือนรอมฎอน) จึงจำเป็นต้องเพิ่มแรงงานในการผลิตโดยใช้คน

ในชุมชนจำนวน 15 คน โดยให้ค่าตอบแทนวันละ 300 – 500 บาทต่อคน ซึ่งจะเป็นการจ้างงานตามฤดูกาล

กรณีที่ 3 นายบา ทุนชายแดนใต้ (ชื่อ-สกุลสมมุติ) อีกหนึ่งผลผลิตของโครงการทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ระยะที่ 1 ปี 2554 สำเร็จการศึกษาสาขาสถาปัตยกรรมและการออกแบบ จากสถาบันอุดมศึกษาแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร ในต้นปี พ.ศ. 2556 ได้ตัดสินใจลาออกจากงานประจำสายงานสถาปนิกที่กรุงเทพมหานครกลับมาอยู่ที่ภูมิลำเนาจังหวัดยะลา ใช้โอกาสในการเริ่มต้นธุรกิจส่วนตัว เปิดร้าน “คาเฟ่” ตั้งอยู่ในเขตชุมชนเมืองยะลา ได้ต่อยอดองค์ความรู้ด้านสถาปนิกผ่านการออกแบบร้านในรูปแบบการผสมผสานงานสถาปัตยกรรมท้องถิ่นมาอยู่กับสมัยใหม่ (มลายูโมเดิร์น) จุดเริ่มต้นและแนวคิดการเปิดธุรกิจครั้งนั้นนอกจากปัจจัยหลักที่ต้องการกลับมาอยู่บ้านกับครอบครัวแล้ว ในขณะที่ทำงานอยู่ที่กรุงเทพฯ ได้ศึกษาและวิเคราะห์กระแสพฤติกรรมการบริโภคของเยาวชนในชุมชนเมือง และแนวคิดธุรกิจเพื่อสังคมที่อยากมาลองใช้ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ร้านคาเฟ่ที่เปิดบริการไม่ใช่มุ่งเรื่องธุรกิจและการบริการอาหารเพียงอย่างเดียว แต่เห็นถึงความสำคัญของการมีพื้นที่สร้างสรรค์ให้กับเด็กและเยาวชนในพื้นที่ ในรูปแบบ Co-Working space เป็นพื้นที่สำหรับการทำงาน พุดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ตลอดจนจนถึงการจัดให้เป็นพื้นที่ในการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ต่างๆ เช่น จัดแสดงงานศิลปะ จัดกิจกรรมเสวนา นอกจากนี้ทางร้านให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ภูมิปัญญาทางอาหารของชุมชนจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเมนูอาหารภายในร้านมีความตั้งใจนำเสนอเป็นอาหารท้องถิ่น และอาหารท้องถิ่นประยุกต์ เพื่อเป็นพื้นที่ส่งต่อวัฒนธรรมการกินให้กับคนที่มาใช้บริการที่นอกเหนือจากเครื่องดื่ม ด้านการบริหารงานบุคคลนโยบายทางร้านเปิดรับพนักงานที่เป็นเยาวชนนอกระบบ และเปิดโอกาสพิเศษสำหรับนักศึกษาที่สนใจหารายได้ระหว่างเรียน (พนักงานชั่วคราว) เพื่อเป็นทุนสมทบสำหรับการเรียน การเปิดธุรกิจครั้งนั้นนอกจากเพื่อธุรกิจแล้วเห็นความสำคัญในการเป็นพื้นที่สาธารณะประโยชน์ และส่งเสริมการจ้างงานให้เกิดขึ้นพื้นที่

2) บทบาทการสนับสนุนงานภาคอุตสาหกรรม

พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ถือได้ว่าเป็นพื้นที่เศรษฐกิจที่สำคัญเป็นอันดับต้นๆด้วยมีฐานทรัพยากรธรรมชาติ ที่มีผลจากปัจจัยทางภูมิศาสตร์ที่ติดทะเลและพื้นที่ชายแดน และบริบททางประชากรที่นับถือศาสนาอิสลามเป็นหลักที่มีวิถีชีวิตเฉพาะตัว พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคจึงเป็นพื้นที่สนใจสำหรับนักธุรกิจ และนักลงทุน นำสู่การจัดเขตพื้นที่อุตสาหกรรมอาหาร ทำให้เกิดการจ้างงานในพื้นที่ตลอดจนถึงการรองรับตลาดงานสาขาอุตสาหกรรมอาหาร และวิทยาศาสตร์การอาหาร จากผลผลิตของโครงการทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ กรณีที่ 1 นายอัท ทุนชายแดนใต้ (ชื่อ-สกุลสมมุติ) เป็นนักศึกษทุนโครงการฯ ระยะที่ 3 ปีการศึกษา 2559 (กลุ่มที่ 2) ภูมิลำเนาเกิดจังหวัดยะลา อายุ 25 ปี สำเร็จการศึกษาสาขาวิทยาศาสตร์การอาหาร จากสถาบันอุดมศึกษาแห่งหนึ่งในจังหวัดปัตตานี หลังจากสำเร็จการศึกษาในปี พ.ศ.2562 ได้สมัครงานและได้รับเลือกพนักงานในบริษัทเอกชนแห่งหนึ่ง บริษัทตั้งอยู่ในเขตอุตสาหกรรมปัตตานี ตำแหน่ง

งานซูเปอร์ไวเซอร์ฝ่ายควบคุมการผลิต ธุรกิจบริษัทเกี่ยวกับการผลิตและแปรรูปอาหารทะเล เช่น เนื้อปลาแช่แข็ง อาหารทะเลแช่แข็งอาหารปรุงสุกแช่แข็ง ฯลฯ ส่งออกและจำหน่ายทั้งในและต่างประเทศ โดยเฉพาะในกลุ่มประเทศมุสลิม เนื่องจากผลิตภัณฑ์และสินค้าของบริษัทได้รับรองมาตรฐานอาหารฮาลาลจึงมีศักยภาพในการส่งออกสินค้าสูง ในส่วนบทบาทหน้าที่ที่รับผิดชอบเป็นงานแผนกงานอาหารทะเลแช่แข็ง มีหน้าที่ในการควบคุมคุณภาพ และมาตรฐานของสินค้า ความปลอดภัยและความสะอาดของสินค้า และการคัดเลือกแรงงานที่เข้ามาทำงานโดยมีเงื่อนไขเป็นชาวบ้านที่อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียง ในเขตชุมชนรอบๆเขตอุตสาหกรรม ปัจจุบันมีพนักงานที่อยู่ในความรับผิดชอบจำนวน 60 คน นอกจากบทบาทการเป็นหัวหน้างานฝ่ายควบคุมการผลิต แล้วอีกบทบาทสำคัญในฐานะบทบาทเพื่อนร่วมงานและบัณฑิตที่จบมาใหม่ เป็นโอกาสและพื้นที่ในการส่งต่อความรู้ที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิการและผลประโยชน์ของพนักงานภายใต้ความรับผิดชอบ ซึ่งเป็นอีกหนึ่งสิ่งที่สำคัญที่คนเหล่านี้จะต้องรับรู้ สอดคล้องจากบทสัมภาษณ์ที่กล่าวไว้ว่า

“.....นอกจากงานการควบคุมการผลิต และการจัดหางานในกับคนในชุมชนแล้ว อีกหนึ่งบทบาทเป็นการส่งต่อความรู้เรื่องสิทธิ สวัสดิการ และผลประโยชน์ของลูกจ้างที่พวกเขาควรรู้ และบางครั้งเป็นที่ปรึกษาให้กับพวกเขาที่คนที่สนใจ และอยากพัฒนาตนเองให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เช่น การศึกษาต่อ.....”

(อัพ (นามสมมุติ) สัมภาษณ์เมื่อ 1 สิงหาคม 2566)

ในปีต่อมา นายอัฟ ทุนชายแดนใต้ (ชื่อ-สกุลสมมุติ) ลาออกจากบริษัทดังกล่าว เพื่อขยายและพัฒนาตนเองโดยการเปลี่ยนบริษัท แต่ยังคงเป็นสายวิชาชีพด้านวิทยาศาสตร์การอาหาร โดยได้รับสมัครและเลือกให้เป็นหัวหน้างานฝ่ายผลิต ประจำบริษัทเอกชนแห่งหนึ่งในจังหวัดปัตตานี โดยมีพนักงานอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบจำนวน 4 คน ด้วยเป็นโรงงานที่เพิ่งเปิดกิจการ และใช้กระบวนการผลิตโดยเครื่องจักรเป็นส่วนใหญ่ เป็นบริษัทที่ผลิตวัตถุดิบเพื่อใช้ในอุตสาหกรรมอาหารและยา มีผลิตภัณฑ์หลักเป็น “เจลาติน” บริษัทดังกล่าวถือว่าเป็นโรงงานที่เชี่ยวชาญด้านการผลิตเจลาติน ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์สกัดจากธรรมชาติที่และจุดเน้นการส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้บริโภค เป็นบริษัทผู้จัดจำหน่ายเจลาตินรายใหญ่ที่สุดในประเทศไทยและยังจัดจำหน่าย ส่งออกเจลาตินไปยังประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ซึ่งมีศักยภาพและการส่งออกจำหน่ายเจลาตินเกรดต่าง ๆ ให้ตรงต่อความต้องการของลูกค้าทั่วโลก มีการคิดค้นเพื่อพัฒนาเจลาตินให้เหมาะสมและตอบโจทย์กับการใช้งานของลูกค้าในแต่ละกลุ่ม ไม่ว่าจะแปรรูปเป็นอุตสาหกรรมด้านอาหารหรือยา ด้วยกับการควบคุมมาตรฐานความปลอดภัยด้านอาหารในระดับสากลและได้รับการรับรองมาตรฐานอาหารฮาลาล สามารถส่งเสริมภาพลักษณ์และสอดคล้องกับบริบทในพื้นที่ในการส่งเสริม และพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล ซึ่งผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวในประเด็นข้างต้นไว้ว่า

“.....งานที่ทำเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับผู้บริโภค อีกทั้งบริษัทที่ตั้งก็อยู่ในชุมชนจังหวัดปัตตานี ด้วยเป็นงานต้นทางของผู้บริโภคดังนั้นการให้ความสำคัญต่อคุณภาพ ความสะอาดและความปลอดภัยของผู้บริโภคเป็นสิ่งสำคัญและควรคำนึง อีกทั้งผลิตภัณฑ์ของบริษัทเป็นเจลาติน ซึ่งเป็นเจลาตินที่ฮาลาล ถูกต้องตามหลักของศาสนาทั้งวัตถุดิบต้นทางที่ผลิตจาก ปลา และ วัว รวมไปถึงกระบวนการผลิต การทำงานตรงนี้ ดูแลเรื่อง ส่วนประกอบของอาหาร และเป็นวัตถุดิบที่ฮาลาล เหล่านี้เป็นสิ่งที่เราต้องรับผิดชอบต่อสังคม.....”

(นายอัฟ (นามสมมุติ) สัมภาษณ์เมื่อ 1 สิงหาคม 2566)

กรณีที่ 2 นายอิม ทูนชายแดนใต้ (ชื่อ-สกุลสมมุติ) นักศึกษาโครงการทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ระยะที่ 3 ปีการศึกษา 2561 อายุ 23 ปี ภูมิลำเนาจังหวัดนราธิวาส สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษาสาขากฎหมายอิสลาม จากสถาบันอุดมศึกษาแห่งหนึ่งในจังหวัดปัตตานี เป็นอีกหนึ่งผลผลิตของโครงการทุนฯ ที่มีบทบาทในงานส่งเสริมอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล หลังจากสำเร็จการศึกษาในปี 2564 ได้รับการชักชวนจากรุ่นพี่ให้มาทำงานที่ต่างจังหวัด ในบทบาทงานเจ้าหน้าที่ควบคุมคุณภาพฮาลาล ขององค์กรทางศาสนาประจำจังหวัด โดยมีหน้าที่ประจำฝ่ายงานควบคุมคุณภาพสินค้าและฝ่ายผลิต ปฏิบัติงานที่บริษัทเอกชนแห่งหนึ่งในจังหวัดกาญจนบุรี เป็นบริษัทที่ผลิตอาหารปรุงสุก เช่น ไก่ทอดแช่แข็ง อาหารแปรรูปจากไก่ ฯลฯ สำหรับจำหน่ายในประเทศ และส่งออกต่างประเทศในกลุ่มโซนประเทศยุโรป โดยหน้าที่งานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการตรวจสอบต้นทางของวัตถุดิบ อัตราส่วนของการประกอบอาหาร สถานที่ผลิต และกรรมวิธี การตรวจสอบสารปนเปื้อนในผลิตภัณฑ์ ตลอดจนจนถึงการขนส่งสินค้าให้เป็นไปตามหลักการรับรองมาตรฐานอาหารฮาลาลที่กำหนด และส่งต่อให้ฝ่ายรับรองฮาลาลออกเอกสารรับรองต่อไป การได้รับโอกาสและรับการพิจารณาเข้าร่วมงานครั้งนี้ด้วยคุณสมบัติ ที่สำเร็จการศึกษาด้านกฎหมายอิสลาม มีความเข้าใจในหลักการศาสนาอิสลาม และหลักการอาหารฮาลาล และการปนเปื้อนของผลิตภัณฑ์ และเงื่อนไขอื่นๆ ที่กำหนด นายอิม ทูนชายแดนใต้ (ชื่อ-สกุลสมมุติ) เชื่อว่าอาชีพที่ตนเองทำอยู่อาจจะไม่ได้มีส่วนกับการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยตรง แต่มีส่วนกับการพัฒนาพัฒนาสังคมและการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและการส่งเสริมอุตสาหกรรมฮาลาล จากข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ที่กล่าวไว้ว่า

“..... เราทำงานเรื่องฮาลาล แน่นนอนคืออามานะห์ (ความรับผิดชอบ) ที่เราต้องดูแลทั้งประเทศเลย เนื่องจากเป็นผลิตภัณฑ์อาหาร เราถูกสอนมาว่า งานฮาลาลเป็นงานที่อามานะห์ที่เราต้องรับผิดชอบต่อสังคมอยู่แล้ว ทุกผลิตภัณฑ์ที่เราดูแลมีผลต่อผู้บริโภค ที่เป็นพี่น้องมุสลิมในไทยรวมถึงคนในบ้านเรา.....”

(นายอิม (นามสมมุติ) สัมภาษณ์เมื่อ 26 กรกฎาคม 2566)

บทสัมภาษณ์ข้างต้นสะท้อนให้เห็นจิตสำนึกของนักศึกษาทุนที่เห็นความสำคัญของการเป็นพลเมืองมุสลิมที่พึงประสงค์กับการนำแนวหลักการปฏิบัติของศาสนาอิสลามมาปรับใช้กับการประกอบอาชีพและการกิจการเพื่อชุมชนและสังคม โดยคำนึงถึงบทบาทหน้าที่รับผิดชอบในฐานะผู้ตรวจสอบการผลิต เพื่อผู้บริโภค

จากข้างต้นสรุปได้ว่าบทบาทของนักศึกษาทุนที่มีส่วนร่วมกับการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ด้านเศรษฐกิจสามารถแบ่ง 2 กลุ่มกรณี ดังนี้

1) บทบาทการส่งเสริมธุรกิจชุมชน เป็นกลุ่มนักศึกษาทุนที่หลังจากสำเร็จการศึกษามีแนวทางการประกอบอาชีพที่ชัดเจนถึงแม้ว่าสาขาที่สำเร็จไม่ได้สอดคล้องกับอาชีพปัจจุบัน ประกอบกับมีต้นทุนกิจการของครอบครัว และการใช้ที่ตั้งเชิงภูมิศาสตร์ชายแดน ทำให้นักศึกษาดังกล่าวมีโอกาสในบทบาทผู้ประกอบการในพื้นที่ภูมิสำเนาตนเอง นอกจากนี้พบว่ามีนักศึกษาทุนเห็นโอกาสการลงทุนทำธุรกิจและเป็นเจ้าของกิจการด้วยตนเอง อย่างไรก็ตามสิ่งที่ค้นพบได้จากบทบาทและศักยภาพของนักศึกษาทุนพบว่านักศึกษาเหล่านี้ได้นำองค์ความรู้ที่ศึกษามา ตลอดจนถึงนวัตกรรมและเทคโนโลยี นำมาประยุกต์และเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาธุรกิจของตนเอง นอกจากนี้ นักศึกษาทุนได้สะท้อนการเชื่อมโยงบทบาทของตนเองในการมีส่วนร่วมกับการพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่ผ่านการประกอบธุรกิจเพื่อสังคม เช่น เกิดการจ้างงานในพื้นที่ ส่งเสริมธุรกิจและการค้าชายแดน เป็นต้น

2) การสนับสนุนงานภาคอุตสาหกรรม พบว่ามีนักศึกษาทุนเข้าไปมีส่วนในภาคอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ในบทบาทของหัวหน้างาน และเจ้าหน้าที่ควบคุมมาตรฐานผลิต ส่วนหนึ่งเป็นโอกาสของสาขาที่นักศึกษาสำเร็จเป็นสาขาเฉพาะทางหรือประสบการณ์ความสามารถของเฉพาะบุคคล ที่สอดคล้องกับหน้าที่รับผิดชอบตามความต้องการของสถานประกอบการ

นอกจากนี้บทบาทของนักศึกษาทุนในภาคอุตสาหกรรมได้สะท้อนการมีส่วนในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชน การจ้างงานในพื้นที่ และโอกาสของการส่งออกสินค้า และการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลให้เป็นที่ยอมรับอีกด้วย อีกทั้งบทบาทนักศึกษาทุนในภาคอุตสาหกรรมได้สะท้อนจิตสำนึกและบทบาทสำคัญของการรับผิดชอบต่อผู้บริโภคในฐานะต้นทางการผลิต ถึงแม้ในบางกรณีของนักศึกษาทุนมีสถานปฏิบัติงานฐานการผลิตที่ตนเองปฏิบัติงานนอกพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ แต่สินค้าเหล่านั้นล้วนส่งต่อไปยังผู้บริโภคในพื้นที่ และผู้บริโภคในภูมิภาคอื่นๆอีกด้วย อย่างไรก็ตาม บทบาทและโอกาสการประกอบอาชีพของนักศึกษาทุน ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการให้มีผู้ประกอบการภาคอุตสาหกรรมอาหารในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่จะเป็นช่องทางและโอกาสในการรองรับบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาสาขาเฉพาะด้านวิทยาศาสตร์การอาหาร อุตสาหกรรมอาหาร ตลอดจนถึงอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่

4.2.3 ด้านการศึกษา และการส่งเสริมพัฒนาเด็ก และเยาวชน

จากการเก็บข้อมูลนักศึกษาที่เคยได้เข้าร่วมโครงการทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่สำเร็จการศึกษาและประกอบอาชีพ ตลอดจนจนถึงการร่วมจัดกิจกรรมทางสังคมที่มีส่วนกับการพัฒนาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ในมิติด้านการศึกษาและการส่งเสริมพัฒนาเด็ก และเยาวชน โดยมีขอบเขตงานการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการศึกษา และการขับเคลื่อนขับเคลื่อนกิจกรรมเพื่อเด็กและเยาวชน ในท้องถิ่นจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่สอดคล้องกับบทบาทและภารกิจขององค์กรที่ตนเองสังกัดและความสามารถในการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ที่ตนเองได้ศึกษามาปรับใช้ในการดำเนินงานของแต่ละบุคคลโดยแบ่งไปตามประเด็นดังนี้

การศึกษาถือเป็นอีกหนึ่งเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาทุนมนุษย์เพื่อพัฒนาตนเองและพัฒนาสังคมต่อไป ตามที่โครงการทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง และสนับสนุนโอกาสทางการศึกษาและขับเคลื่อนจนเกิดผลผลิตที่กลับไปพัฒนาพื้นที่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการที่กำหนดไว้ ซึ่งสอดคล้องกับประโยคให้สัมภาษณ์ของนักศึกษาทุนโครงการที่กล่าวไว้ว่า

“..... ทุนนี้ให้โอกาสกับผมในทุกวันนี้ และตระหนักเสมอว่าทุนนี้เกิดมาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ เรากลับมาตรงนี้ ต้องทำอะไรบ้าง ไม่จำเป็นต้องเห็นเป็นรูปธรรม สิ่งที่เราได้รับมาเป็นความรู้ และวิชาชีพ อย่างน้อยได้กลับมาเคลื่อนไหวบ้าง ถึงแม้เป็นจุดเล็ก ๆ มันสามารถสะท้อนได้ในระดับล่างขึ้นบน ที่ไม่ใช่เพียงการพัฒนาเชิงวัตถุ ขอทำงานด้านมิติการศึกษาให้กับเด็กและเยาวชนในพื้นที่ถ่ายทอดให้มากที่สุด ใช้ความสามารถตนเองให้เกิดประโยชน์.....”

(บอ (นามสมมุติ) สัมภาษณ์เมื่อ 10 กรกฎาคม 2566)

จากบทสัมภาษณ์ข้างต้นเป็นอีกหนึ่งผลผลิตที่สำคัญของโครงการฯ และที่มีบทบาทในการส่งเสริมการศึกษาให้กับเด็ก และเยาวชนในพื้นที่ กรณีที่ 1 นายบอ ทุนชายแดนใต้ (ชื่อ-สกุลสมมุติ) ได้รับทุนการศึกษาจากโครงการฯ ระยะที่ 1 ปีการศึกษา 2553 ภูมิลำเนาเกิดจังหวัดยะลา สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีจากคณะศึกษาศาสตร์ จากสถาบันอุดมศึกษาแห่งหนึ่งในจังหวัดลพบุรี หลังสำเร็จการศึกษาในปี 2556 ได้ทำงานในตำแหน่งผู้ช่วยอาจารย์ประจำภาควิชาเป็นระยะเวลา 6 เดือน จากนั้นได้ตัดสินใจกลับมาทำงานที่บ้านเกิดด้วยข้อจำกัดเรื่องสุขภาพของผู้ปกครองประกอบกับได้รับการทาบทามงานจากโรงเรียนเอกชนแห่งหนึ่งในอำเภอเมืองจังหวัดยะลา ที่เคยศึกษาตอนระดับมัธยมศึกษา เข้ารับปฏิบัติงานตำแหน่งเจ้าหน้าที่ธุรการ (ประเภทชั่วคราว) จนทำงานได้ระยะหนึ่งโรงเรียนมีตำแหน่งครุฑรายวิชาสังคมว่าง จึงเป็นโอกาสที่ได้เข้ามาเป็นครูอัตราจ้าง และใช้องค์ความรู้ที่เรียนมาบูรณาการกับประสบการณ์ของนักกิจกรรม ในฐานะครูสอนรายวิชาสังคม และ เจ้าหน้าที่ดูแลกิจการนักเรียน ถึงแม้ไม่ได้ตรงตามสายที่จบ แต่เราสามารถใช้องค์ความรู้ความสามารถของ รัฐประศาสนศาสตร์ ในสายความรู้ทางสังคม ถ่ายทอดความรู้ให้นักเรียนได้ ในภาคปฏิบัติเราอยากส่งเสริมและส่งต่อให้นักเรียนรู้จักรักในการพัฒนาบ้านเมืองอีกด้วย และทำกิจกรรมสร้างสรรค์สังคม สอดคล้องกับ

ปรัชญาของโรงเรียน โดยยึดถือเป็นแนวทางการทำงาน ประกอบกับการทำงานตามหลักของวงวนศาสตร์ที่กล่าวไว้ว่า “มนุษย์ที่ประเสริฐที่สุด คือมนุษย์ที่สร้างคุณประโยชน์ให้กับเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน” ด้วยทุนเดิมของ นายบอ ทุนชายแดนใต้ (ชื่อ-สกุลสมมุติ) เป็นนักกิจกรรมและนักจิตอาสาที่จัดกิจกรรมช่วยเหลือชุมชนและสังคมอย่างต่อเนื่อง โดยมีแนวคิดกับการส่งต่อประสบการณ์และถ่ายทอดการทำกิจกรรมเพื่อสังคมให้กับลูกศิษย์ที่นอกเหนือจากความรู้ด้านวิชาการ โดยเน้นบูรณาการความรู้ในห้องเรียน ควบคู่กับส่งเสริมกิจกรรมจิตอาสา ทั้งกิจกรรมทางศาสนาและกิจกรรมทางสังคม มีองค์กรนักเรียนที่อยู่ในความดูแล เป็นองค์การบริหารองค์การนักเรียน และสถานนักเรียนกิจกรรมที่ผ่านมา เช่น ช่วยเหลือเด็กกำพร้า หรืองานจิตอาสาช่วงเกิดเหตุการณ์ภัยพิบัติ หรือกิจกรรมทางศาสนาเช่น มอบอินทผาลัมในช่วงเทศกาลถือศีลอด ตลอดจนถึงกิจกรรมเปิดระดมทุนเพื่อจัดซื้อเสื้อผ้าให้คนยากไร้ในช่วงเทศกาลตรุษอิสลาม โดยมุ่งหวังใช้วิชาชีพ และความรู้ที่ตนเองได้เรียนรู้มาถ่ายทอดให้นักเรียน ที่จะสามารถพัฒนาตนเองและคนอื่นไปด้วย เป็นการเติมเต็มสิ่งเล็กๆ จากคนที่ไม่ได้มี เป็นส่วนหนึ่งให้เราได้พ้นจากความทุกข์ ตามหลักการทำงานของนักศึกษาคณะนี้ กล่าวไว้ว่า

“...เราเรียนมาด้านนี้กลับไปเราต้องพัฒนา อย่างน้อยสิ่งที่เราถ่ายทอดไปอาจจะไม่ได้เกิดผลทันที แต่มันจะเกิดขึ้นอนาคต ดีกว่าไม่ได้ทำอะไร สุดท้ายทุนที่เราได้มาก็ไม่ได้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของผู้ให้ทุนกำหนด....”

(นายบอ (นามสมมุติ) สัมภาษณ์เมื่อ 10 กรกฎาคม 2566)

จากบทสัมภาษณ์ข้างต้นสะท้อนถึงแนวคิดของนักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ เข้าใจถึงจุดหมายของการให้ทุนของโครงการฯ ให้กับเยาวชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ไม่ใช่เพียงการได้รับทุน และโอกาสทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษา แต่ให้ตระหนักและให้ความสำคัญกับการนำองค์ความรู้ที่ได้ศึกษากลับมาพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ นายบอ ทุนชายแดนใต้ (ชื่อ-สกุลสมมุติ) ได้นำองค์ความรู้จากการศึกษาของตนเองมาปรับใช้กับการเป็นบทบาทครูในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา ถึงแม้ไม่ได้สำเร็จการศึกษาโดยตรง และใช้ประสบการณ์การเป็นนักกิจกรรมเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดไปยังลูกศิษย์ของตนเองส่งเสริมให้เป็นพลเมืองที่มีความรู้ ความรับผิดชอบต่อสังคมในภายภาคหน้า

กรณีที่ 2 นายอิบ ทุนชายแดนใต้ (ชื่อ-สกุลสมมุติ) นักศึกษาทุนที่เข้าร่วมโครงการฯ ระยะที่ 1 ปีการศึกษา 2553 สำเร็จการศึกษา สาขาศึกษาศาสนาอังกฤษ จากสถาบันการศึกษาแห่งหนึ่งในจังหวัดนครปฐม ปัจจุบันเป็นข้าราชการครู สอนรายวิชาภาษาอังกฤษ ปฏิบัติงานที่โรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐานแห่งหนึ่งในจังหวัดปัตตานี ได้สะท้อนบทบาทของตนเองหลังจากจบการศึกษา และได้รับการบรรจุข้าราชการครู เชื่อว่าบทบาทครูถือได้ว่าเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ และปัญญาให้กับลูกศิษย์ ตลอดจนถึงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมให้กับพวกเขาให้เป็นพลเมืองที่ดีและพร้อมรับใช้สังคมในอนาคต ในฐานะบทบาทครูสอนภาษาอังกฤษเห็นความสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้อง

ส่งเสริมให้นักเรียนให้มีพื้นฐานด้านภาษาอังกฤษ ด้วยภาษาดังกล่าวจะเป็นเครื่องมือปูทางให้กับนักเรียนได้รู้จักโลกภายนอกมากขึ้น และความสำคัญของภาษาอังกฤษที่จะมีอิทธิพลและบทบาทในการเรียนในระดับมหาวิทยาลัย ตลอดจนถึงการประกอบอาชีพในอนาคต อย่างไรก็ตามบทบาทการเป็นครูนอกจากมีหน้าที่ในการอบรมสั่งสอนให้กับลูกศิษย์แล้ว การศึกษาจะเป็นเครื่องมือที่นำไปสู่การลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา เชื้อมั่นและศรัทธาในพลังของการส่งเสริมการศึกษาให้กับเด็กและเยาวชนที่จะกลับมาพัฒนาพื้นที่ต่อไป สอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ที่กล่าวไว้ดังนี้

“...การพัฒนาเยาวชนในพื้นที่ผ่านระบบการศึกษา เป็นการสร้างโอกาส และลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา โดยการให้ความรู้ แนะแนว และสร้างขวัญกำลังใจให้เด็กและเยาวชนเห็นความสำคัญของการศึกษา และพัฒนาพื้นที่ต่อไป....”

(นายอิบ (นามสมมุติ) สัมภาษณ์เมื่อ 10 กรกฎาคม 2566)

กรณีที่ 3 นายอา ทุนชายแดนใต้ (ชื่อ-สกุลสมมุติ) นักศึกษาทุนโครงการฯ ระยะที่ 1 ปีการศึกษา 2554 ภูมิลำเนาเกิดจังหวัดปัตตานี อายุ 30 ปี สำเร็จการศึกษาสาขาวิชาด้านโลจิสติกส์ จากสถาบันการศึกษาแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร หลังจากสำเร็จการศึกษาในปี 2558 และได้เริ่มต้นชีวิตการทำงานตำแหน่งพนักงานฝ่ายควบคุมการขนส่งในบริษัทเอกชนแห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรสาคร เป็นบริษัทที่ผลิตอาหารสัตว์เลี้ยง และอาหารพร้อมรับประทานเพื่อการจำหน่ายและส่งออก และระยะ 3 เดือนต่อมาได้ทบทวนกับงานที่ทำอยู่คิดว่ายังไม่สามารถตอบโจทย์ตนเอง และเห็นว่าตนเองควรจะพัฒนาศักยภาพเพิ่ม เป็นจุดเริ่มต้นของการศึกษาต่อในระดับปริญญาโท สาขาเดิม ที่สถาบันการศึกษาแห่งหนึ่งในจังหวัดสงขลา สาขาที่ศึกษาต่อสามารถต่อยอดความรู้ที่เรียนมาในระดับปริญญาตรี ระหว่างศึกษาต่อได้หารายได้เสริมจากการเป็นครูสอนพิเศษรายวิชาเคมี คณิตศาสตร์ ในสถาบันกวดวิชาการในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ และการเป็นครูอาสา และครูสอนกวดวิชาในรายวิชาการดังกล่าวให้กับนักเรียนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาในพื้นที่จังหวัดยะลา และปัตตานี เป็นระยะเวลา 1 ปี จนสำเร็จการศึกษาปริญญาโทในปี 2563 ได้สมัครและได้รับคัดเลือกเป็นพนักงานเงินรายได้ ตำแหน่งอาจารย์ สาขาการจัดการโลจิสติกส์ มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในจังหวัดสงขลา

จากระยะเวลาการทำงานในฐานะบทบาทของอาจารย์มหาวิทยาลัย ของ นายอา ทุนชายแดนใต้ (ชื่อ-สกุลสมมุติ) เชื่อว่าการทำงานของตนเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาพลเมืองของชาติผ่านบทบาทของการเป็นอาจารย์ในการส่งต่อความรู้และประสบการณ์ทางด้านวิชาการ และบทบาทการผลิตบัณฑิตเพื่อรับใช้สังคมในอนาคต และเชื่อว่าบัณฑิตที่เรามีส่วนในการผลิตสำเร็จการศึกษาแล้วได้เข้าไปอยู่ในตลาดงานทุกภูมิภาคของไทยที่ไม่ได้เจาะจงว่าต้องเฉพาะในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งถ้ากลับมาสำรวจในสาขาและตลาดงานด้านโลจิสติกส์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ถือว่ายังขาดแคลน โดยส่วนใหญ่เป็นงานเชิงธุรกิจขนาดย่อม จากระยะเวลาในการทำงานเป็นอาจารย์ในสาขาดังกล่าวมีลูกศิษย์ที่จากจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่สำเร็จการศึกษาจากสาขาและกลับไปทำงานใน

พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ทั้งในกลุ่มภาครัฐและเอกชน เช่น 1) ผู้บริหารของบริษัทกลุ่มธุรกิจขนส่งแห่งหนึ่ง สาขาจังหวัดยะลา 2) พนักงานราชการ ประจำหน่วยงานราชการแห่งหนึ่งของจังหวัดปัตตานี ปฏิบัติงานด้านเอกสารการนำเข้าและส่งออกสัตว์น้ำ

ผู้ให้สัมภาษณ์ นายอา ทูนชายแดนใต้ (ชื่อ-สกุลสมมุติ) ได้ให้มุมมองเพิ่มเติมสำหรับการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมองว่าพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีต้นทุนทางด้านภูมิศาสตร์เนื่องจากมีอาณาเขตติดกับประเทศมาเลเซีย และมีด่านชายแดนที่เอื้อต่อการค้าชายแดนในหลายด้าน เช่น ด้านที่ติดกับจังหวัดนราธิวาส จังหวัดยะลา จังหวัดสงขลา และจังหวัดสตูล การส่งเสริมการเรียนการสอนด้านการจัดการโลจิสติกส์นับว่าเป็นสำคัญ ในทางกลับกันพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีสถาบันการศึกษาอยู่หลายแห่ง แต่พบว่าไม่มีสาขาที่เปิดการเรียนการสอนด้านการจัดการโลจิสติกส์ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่านโยบายการศึกษาที่ยังไม่ตอบโจทย์กับสถานการณ์และบริบทในพื้นที่ หรือเพราะขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ด้านโลจิสติกส์ นอกจากนี้พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมและพบว่าไม่ค่อยมีโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่ด้วยภาพลักษณ์การลงทุนที่มีอย่างจำกัด แต่หากมีภาพลักษณ์ที่ดีในอนาคตการผลิตบัณฑิตในพื้นที่ด้านสาขาการจัดการโลจิสติกส์และกลับมามีบทบาทในภาคธุรกิจและการค้าชายแดนบ้านเกิดของตนเอง จะสามารถตอบโจทย์การสร้างฐานเศรษฐกิจชุมชนและการค้าชายแดนใต้ โดยเฉพาะงานอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล และสิ่งที่สำคัญสำหรับการส่งเสริมการเรียนให้กับบุตรหลานในพื้นที่จากชุดความคิดเดิม และทัศนคติมองสาขาอาชีพด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพ และงานราชการเป็นอาชีพที่มั่นคง และดูมีฐานะทางสังคม แต่ในทางกลับกันทุกสายอาชีพล้วนสามารถสร้างรายได้และเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนสังคมเป็นไปตามบริบทและกลไกของอาชีพนั้นๆ

กรณีที่ 4 นายมู ทูนชายแดนใต้ (ชื่อ-นามสกุลสมมุติ) นักศึกษาทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ระยะเวลาที่ 2 ปีการศึกษา 2558 ภูมิลำเนาเกิดจังหวัดนราธิวาส สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษาศาสาศึกษาศาสตร์ภาษาอังกฤษ จากมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในจังหวัดปัตตานี เป็นอีกหนึ่งผลผลิตจากโครงการฯ ที่ได้มีบทบาทการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ด้านการศึกษา ด้วยมีความตั้งใจและเป้าหมายในอนาคตที่ชัดเจน ที่อยากทำงานสายอาชีพครูสอนภาษาอังกฤษ ประกอบกับขณะเรียนต้นทุนการเป็นนักกิจกรรมที่ได้ใช้ความรู้ด้านภาษาอังกฤษในการเป็นพื้นที่พัฒนาตนเอง เช่น ครูในสถาบันกวดวิชาการ คณะกรรมการชมรมวิเทศสัมพันธ์ คณะทำงานนักศึกษาฝ่ายต้อนรับของมหาวิทยาลัยในการรับแขกจากต่างประเทศ ผู้ช่วยอาจารย์ประจำภาควิชาในการจัดอบรมและบรรยายด้านภาษาอังกฤษ ตลอดจนจนถึงการจัดกิจกรรมค่ายอาสาส่งเสริมทักษะภาษาอังกฤษให้เด็กและเยาวชนในพื้นที่ หลังจากสำเร็จการศึกษาในปี พ.ศ. 2562 ซึ่งเป็นช่วงของสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เป็นช่วงทำทหายสำหรับการหางาน จึงเริ่มจากรับงานเสริมแปลเอกสาร จากภาษาไทย - อังกฤษ และ อังกฤษ - ไทย ต่อมาได้สมัครสอบและได้รับเลือกเป็นพนักงานราชการตำแหน่งครูภาษาอังกฤษ ประจำที่โรงเรียนแห่งหนึ่งในอำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปัตตานี และ ในปี 2564 ได้รับเลือกสอบบรรจุข้าราชการครู

ปฏิบัติงานที่โรงเรียนรัฐบาลแห่งหนึ่งในจังหวัดสงขลา ผู้ให้สัมภาษณ์ได้สะท้อนบทบาทของตนเองกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ จากบทสัมภาษณ์ที่กล่าวไว้ว่า

“.....การเป็นครู แน่แน่นอนว่าเป็นบทบาทสำคัญในการส่งต่อองค์ความรู้ให้กับเด็กๆ เยาวชน กับลักษณะงานของการเป็นครูสอนภาษาอังกฤษ และให้ความสำคัญของภาษาต่างประเทศที่เด็กๆ สามารถไปใช้ได้ในอนาคต แต่สิ่งที่คิดว่าเป็นจุดสนใจของนักเรียน ด้วยวัยของเราเองเพิ่งจบมาใหม่ๆ ยอมใกล้ชิด และห่างกับเด็กไม่มากนัก ซึ่งที่สำคัญคือการถ่ายทอดประสบการณ์ชีวิตมหาวิทยาลัยเป็นจุดที่นักเรียนให้ความสนใจ มักจะมีนักเรียนเข้ามาปรึกษา และขอคำแนะนำการเรียน การปรับตัวในมหาวิทยาลัย ตลอดจนถึงการทำกิจกรรมควบคู่ไปกับการเรียน เป็นแรงบันดาลใจให้เด็กๆ.....”

(นายยู (นามสมมุติ) สัมภาษณ์เมื่อ 7 สิงหาคม 2566)

บทสัมภาษณ์ข้างต้นชี้ให้เห็นถึงบทบาทครูที่มีส่วนสำคัญต่อแนวคิดของเด็กและเยาวชนในโรงเรียน ที่นอกเหนือจากการให้ความรู้ทางวิชาการ และยังสามารถเป็นบุคคลที่มีบทบาทในการสร้างแนวทางการใช้ชีวิตและการวางแผนการศึกษาต่อของนักเรียนในระดับอุดมศึกษาและการประกอบอาชีพในอนาคต มุมมองบทบาทของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่ผู้ให้สัมภาษณ์เชื่อว่าอาชีพการเป็นครูย่อมเป็นพลังสำคัญของการส่งเสริมและพัฒนาเด็กและเยาวชนที่จะกลับมาพัฒนาบ้านเมืองในอนาคต ถึงแม้การปฏิบัติงานของตนไม่ได้ทำงานในพื้นที่ภูมิลำเนาเกิดแต่เชื่อมั่นว่าการครูต่อให้อยู่ที่ไหนเราสามารถเป็นแรงในการขับเคลื่อนสังคมผ่านเด็กและเยาวชนได้เสมอ

จากข้อมูลบทบาทนักศึกษาทุนกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ในกรณีข้างต้น พบว่าบทบาทนักศึกษาทุนมีส่วนร่วมการพัฒนาในด้านสังคมในบทบาทของการเป็นบุคลากรทางการศึกษา (ครู , อาจารย์) ในสถาบันการศึกษาในพื้นที่โดยมีสังกัด 2 ระดับ สถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา และอุดมศึกษา โดยภูมิหลังของนักศึกษาทุน พบว่ามีความมุ่งมั่นและเป้าหมายในอนาคตที่ชัดเจนเพื่อเป็นบุคลากรทางการศึกษา และรับราชการครู สะท้อนให้เห็นความสนใจด้านอาชีพของบัณฑิตที่จบมาใหม่ในขณะนั้น นอกจากนี้บทบาทการเป็นครูและอาจารย์ของนักศึกษาทุนในรายวิชามีความสอดคล้องแนวทางการจัดการศึกษาและการเตรียมพลเมืองในศตวรรษที่ 21 เช่น การส่งเสริมภาษาอังกฤษ การส่งเสริมความรู้ด้านสังคมเศรษฐกิจ และการจัดการโลจิสติกส์ อีกประการหนึ่งมีข้อค้นพบในบทบาทของนักศึกษาทุนที่นอกเหนือจากเป็นบุคลากรทางการศึกษาในการส่งต่อองค์ความรู้ด้านวิชาการแล้ว นักศึกษาทุนมีบทบาทในการเป็นกลไกในการส่งเสริมพัฒนาศักยภาพผู้เรียน และส่งเสริมกิจกรรมนอกหลักสูตร เช่น กิจกรรมสภานักเรียน การจัดกิจกรรมจิตอาสาสาธารณะในการช่วยเหลือชุมชนในช่วงเกิดภัยพิบัติ ตลอดจนถึงการเป็นบุคคลตัวอย่างในการสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้เรียนในการเห็นความสำคัญของการศึกษาทางวิชาการควบคู่กับการทำกิจกรรมเพื่อสร้างคุณค่า และปลูกจิตสำนึกให้กับเด็กกับเยาวชนในการมีจิตสาธารณะ และเป็นพลเมืองที่เก่ง ดี มีคุณธรรม

4.2.4 ด้านการสื่อสารและการส่งเสริมภาพลักษณ์

จากผลการศึกษาข้างต้นผลผลิตของโครงการฯ โดยนักศึกษาทุนได้มีส่วนร่วมกับการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ในด้านหลักทั้ง 3 ด้านที่ได้นำเสนอไว้ข้างต้น และผลศึกษาเพิ่มเติมมีข้อค้นพบว่า การดำเนินงานโครงการทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ส่งเสริมให้เด็กเยาวชนพื้นที่มีโอกาสศึกษาในระดับอุดมศึกษานั้นได้สร้างบทบาทของการส่งเสริมภาพลักษณ์เชิงบวกให้กับพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งในขณะเรียน และหลังจากสำเร็จการศึกษาในกรณีที่เรียนในสถาบันอุดมศึกษาต่างภูมิภาค และทำงานนอกเหนือจากพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ถือเป็นเครื่องมือการพัฒนาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ทางอ้อม นักศึกษาทุนถือเป็นนักสื่อสาร และส่งเสริมภาพลักษณ์ใหม่ให้กับพื้นที่ที่นอกเหนือจากความรุนแรงและความไม่สงบในพื้นที่ จากกรณีที่ 1 นายบอ ทุนชายแดนใต้ (ชื่อ-นามสกุลสมมุติ) ได้ให้ข้อมูลจากการให้ข้อมูลสัมภาษณ์กล่าวไว้ว่า

“...และอีกความตั้งใจที่เลือกมหาวิทยาลัยต่างจังหวัดอยากให้ตนเองเป็นตัวแทนในการสื่อสารให้กับพื้นที่อื่นๆ ว่าสังคมในสามจังหวัดมันไม่ได้น่ากลัวอย่างที่คิด มันไม่ได้เป็นเรื่องจริง แรกๆ ที่ไปอยู่ถูกสังคมเพื่อนล้อเลียนว่าเป็นโจรได้บ้าง และเราพยายามที่สื่อสารและเปลี่ยนมุมมองและนำเสนอเรื่องราวดี ๆ ปรับทัศนคติและความเข้าใจกับพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และวิถีของคนมุสลิมมากขึ้น เป็นโอกาสการสร้างภาพลักษณ์ในกับพื้นที่.....”

(นายบอ (นามสมมุติ) สัมภาษณ์เมื่อ 10 กรกฎาคม 2566)

จากข้อความข้างต้นนักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการทุนอุดมศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้รับทุนการศึกษา และเลือกสถาบันการศึกษาที่อยู่ต่างภูมิภาค ได้มองเห็นบทบาทตนเองในการเป็นกระบอกเสียง หรือ ฐานะทูตในการสื่อสาร และสร้างความเข้าใจให้กับพื้นที่ผ่านเพื่อนในสถาบันเดียวกัน และชุมชนในสถาบันการศึกษาให้เข้าใจสถานการณ์ในพื้นที่ และภาพลักษณ์เชิงบวกในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

กรณีที่ 2 นางสาวนา ทุนชายแดนใต้ (ชื่อ-สกุลสมมุติ) นักศึกษาทุนโครงการฯ ระยะที่ 1 ปีการศึกษา 2555 ภูมิลำเนาเกิดจังหวัดปัตตานี เป็นอีกหนึ่งนักศึกษาคณะหนึ่งที่ได้ทุนจากโครงการฯ ได้ศึกษาต่อในสถาบันอุดมศึกษาแห่งหนึ่งที่จังหวัดฉะเชิงเทรา ระหว่างศึกษานั้นตนได้มีโอกาสในบทบาทของคนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ในการสื่อสารและสร้างภาพลักษณ์ที่ในกับพื้นที่ นับตั้งแต่สำเร็จการศึกษาจนถึงปัจจุบันเข้าสู่วัยทำงานก็ยังคงทำหน้าที่ของคนในพื้นที่ในการสื่อสารภาพลักษณ์และข้อมูลเชิงลึกที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ ในฐานะเจ้าหน้าที่รัฐ ตำแหน่งนักทรัพยากรบุคคล (พนักงานราชการ) สังกัด สำนักงานปลัดกระทรวงแห่งหนึ่ง ปฏิบัติงานกลุ่มงานอัตรากำลัง มีภารกิจและหน้าที่ในการวิเคราะห์อัตรากำลังของบุคลากรของหน่วยบริการประชาชนทั่วประเทศ และภารกิจอื่นๆ เช่น การวิเคราะห์และประเมินโครงสร้างการจัดสรรบุคลากรของกระทรวง การประเมินภารกิจของบุคลากร ตลอดจนจนถึงกรอบโครงสร้างและอัตรากำลัง โดยมีขอบเขตการรับผิดชอบทุกภูมิภาค ยกเว้นแต่พื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง ด้วยเหตุผลเพื่อลดปัญหา และผลเสียที่จะเกิดขึ้นตามหลังที่มีความละเอียดอ่อนต่อ

องค์กรในหลักธรรมาภิบาลที่อาจจะถูกมองเรื่องการมีส่วนได้ส่วนเสียในฐานะเป็นบุคคลที่มีภูมิปัญญา เกิดของตนเองในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้จึงไม่ได้รับผิดชอบงานในพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง ประกอบกับพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีกฎระเบียบและข้อปฏิบัติในการบริหารงานบุคคลที่ส่วนเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ เช่น การจ่ายค่าตอบแทนพิเศษจังหวัดชายแดนภาคใต้ หรือที่เรียกกันว่า “ค่าเสี่ยงภัย” ตามพระราชกฤษฎีกา เงินสวัสดิการสำหรับการปฏิบัติงานประจำสำนักงานในพื้นที่เศษ พ.ศ. 2544 ในทางกลับกันการได้ปฏิบัติงาน ณ ส่วนกลางของหน่วยงานของกระทรวง ได้ทำหน้าที่ในการเป็นที่ปรึกษาให้กับบุคลากร หรือเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบงานอัตรากำลังในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ อีกทั้งได้เป็นสื่อกลางในการสื่อสารสร้างความเข้าใจให้กับบุคลากรส่วนกลางของกระทรวงให้เข้าใจในบริบท วิถีวัฒนธรรม และการบริหารงานบุคคลในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

บทบาทของนักศึกษาทุนกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่ด้านการสื่อสารและการส่งเสริมภาพลักษณ์ จากข้อมูลข้างต้นสะท้อนให้เห็นความสำคัญของการสื่อสารโดยใช้บุคคล กล่าวได้ว่าเป็นอีกหนึ่งผลสำเร็จสำคัญของโครงการนอกจากส่งเสริมการศึกษาโดยการมอบทุนการศึกษาแล้ว นักศึกษาเหล่านี้เป็นช่องทางการสื่อสารแบบ Soft Power ผ่านบุคคล โดยนักศึกษาทุนได้มีบทบาทการสื่อสาร 2 ระดับ

ระดับที่ 1) ในขณะที่ได้รับทุน นักศึกษาที่ได้รับทุนจากโครงการฯ ที่ได้เลือกสาขา และสถาบันการศึกษาต่างภูมิภาค นักศึกษาทุนเหล่านี้เป็นช่องทางการสื่อสารเชิงบวกให้กับพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ในระดับเพื่อนร่วมสาขาและชุมชนในสถาบันการศึกษา

ระดับที่ 2) บทบาทของการทำงานในต่างภูมิภาค พบว่ามีนักศึกษาทุนหลังจากสำเร็จการศึกษาได้รับโอกาสในการเข้าทำงานและบรรจุในหน่วยงานราชการระดับในกระทรวง นอกจากนี้มีบทบาทในการสื่อสารภาพลักษณ์เชิงบวกให้กับพื้นที่พบว่าบทบาทของนักศึกษาทุนมีส่วนในการสื่อสารและให้ข้อมูลมิติทางสังคม วัฒนธรรม และอื่นๆที่เกี่ยวข้องให้หน่วยงานส่วนกลางที่มีส่วนดูแลรับผิดชอบภารกิจงานในส่วนภูมิภาคจังหวัดชายแดนใต้ เพื่อให้เข้าใจในบริบทและรับสารข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงในเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานราชการในพื้นที่

บทบาทของนักศึกษาทุนที่ปฏิบัติงานในหน่วยงานส่วนกลางระดับกระทรวงสะท้อนให้เห็นศักยภาพและโอกาสของนักศึกษาทุนที่สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนงานของหน่วยงานราชการระดับประเทศ อย่างไรก็ตามบทบาทการสื่อสารและการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีโดยนักศึกษาทุนถือได้ว่าเป็นเครื่องมือการพัฒนาพื้นที่โดยทางอ้อมที่ใช้การลงทุนน้อย

4.2.5 ด้านอื่น ๆ ในภาคส่วนการพัฒนาของประเทศ

จากผลผลิตของโครงการทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้มีนักศึกษาทุนมีส่วนร่วมและบทบาทการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ในด้านต่าง ๆ ที่นำเสนอไว้ข้างต้นแล้ว พบว่ามีผลผลิตจากโครงการฯ หลังจากนักศึกษาทุนเหล่านั้นสำเร็จการศึกษาแล้วได้เข้ามามีบทบาทการพัฒนาในภาคอื่นๆของสังคม และชุมชนตามภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศ ตามสาขาที่ศึกษา และ

ประสบการณ์ความสามารถของนักศึกษาสังกัดในองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน โดยมีรายละเอียดแต่ละกรณีดังนี้

กรณีที่ 1 นายชา ทุนชายแดนใต้ (ชื่อ-สกุลสมมุติ) นักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการทุนอุดมศึกษา เพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ระยะที่ 2 ปีการศึกษา 2558 ภูมิลำเนาเกิดจังหวัดนราธิวาส สำเร็จการปี 2562 สาขาด้านเศรษฐศาสตร์ จากสถาบันการศึกษาแห่งหนึ่งในจังหวัดปัตตานี หลังจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ได้ตัดสินใจเข้ามาทำงานในกรุงเทพมหานคร ด้วยสภาพเศรษฐกิจขณะนั้นการไม่เลือกงานก็สำคัญ จึงตัดสินใจเข้ามาทำงานในบริษัทเอกชนแห่งหนึ่ง ตำแหน่งงาน Data Support เป็นบริษัทที่ดูแลแอปพลิเคชันบนมือถือในการเผยแพร่สื่อ โดยมองว่างานปัจจุบันที่ทำอยู่ยังไม่สามารถตอบโจทย์โดยตรงกับการพัฒนาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยตรงมากนัก แต่ด้วยผลิตภัณฑ์ในงานที่ทำอยู่ปัจจุบัน มันมีด้านมืดค่อนข้างมาก โดยเฉพาะเบื้องหลังจากการเผยแพร่สื่อเหล่านี้มีสิ่งที่ไม่ควรเผยแพร่ออกมา ภารกิจในตำแหน่งที่รับผิดชอบทำหน้าที่ในการคัดกรองสื่อที่เหมาะสม หรือหากพบสื่อที่ไม่เหมาะสมสามารถยุติสื่อเหล่านั้นไม่ให้ถูกเผยแพร่ในสื่อออนไลน์ เชื่อว่าชิ้นงานสื่อที่ไม่มีประโยชน์ และสุ่มเสี่ยงต่อผู้รับสื่อได้

กรณีที่ 2 นายฮิม ทุนชายแดนใต้ (ชื่อ-สกุลสมมุติ) นักศึกษาทุนฯ ระยะที่ 3 ปีการศึกษา ภูมิลำเนาจังหวัดนราธิวาส สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษาสาขากฎหมายอิสลาม ปัจจุบันเป็นเจ้าของที่ควบคุมมาตรฐานอาหารฮาลาล ภายใต้องค์กรทางศาสนาแห่งหนึ่งในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี ด้วยเป็นชุมชนมุสลิมมีประชากรไม่มากนัก ทุกๆ วันหยุด หรือวันเสาร์อาทิตย์ได้เข้าร่วมเป็นครูอาสา สอนศาสนาอิสลามให้เด็กและเยาวชนในพื้นที่ ให้ได้เข้าถึงหลักคำสอน และแนวทางการปฏิบัติของมุสลิมที่ดี หลังจากที่ได้เข้าปฏิบัติงานที่ในองค์กรดังกล่าว ชุมชนเห็นความสำคัญของการเป็นแหล่งเผยแพร่คุณธรรมจริยธรรมในพื้นที่ จึงได้จัดตั้งศูนย์อบรมศาสนาอิสลามสำหรับเยาวชนฟิรดูอิน (ศูนย์ฝึกอบรมอิสลามศึกษาขั้นพื้นฐาน) ระหว่างวันหยุดและเสาร์อาทิตย์ ถือได้ว่าได้ใช้การบูรณาการจากสาขาที่ตนเองจบมาด้านกฎหมายอิสลาม จากการใช้ชีวิตในต่างภูมิภาคทำให้เขาได้เห็นมุมมองต้นทุน และข้อจำกัดพื้นที่สังคมที่นี่ กับสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้ จากคำสัมภาษณ์ที่กล่าวไว้ว่า

“.....มาอยู่ตรงนี้ทำให้เราให้เห็นภาพมากขึ้น อยากให้คนมุสลิมในกาญจนบุรีเข้มแข็ง เหมือนคนบ้าง เราสามารถนำความรู้จากที่นี่ไปต่อยอดที่บ้านได้ยังไง ตำแหน่งที่เราปฏิบัติอยู่ควรได้รับการส่งเสริมจากสำนักงานคณะกรรมการอิสลาม การมีส่วนร่วมปฏิบัติงาน เรามีมุสลิมแต่เราไม่มีโรงงานปศุสัตว์ หรือแปรรูปอาหารฮาลาล จนสุดท้ายเด็กที่จบต้องกระจายไปอยู่ที่ต่างภูมิภาค สุดท้ายเหลือแต่ผู้อายุ ทำให้คนรุ่นใหม่ออกไปหาอาชีพ จนพื้นที่ขาดการพัฒนาที่ยั่งยืน และสายอาชีพไม่รองรับ .....”

(นายฮิม (นามสมมุติ) สัมภาษณ์เมื่อ 26 กรกฎาคม 2566)

จากคำกล่าวข้างต้นการได้มีโอกาสได้อาศัยและใช้ชีวิตในต่างภูมิภาค ต่างวัฒนธรรมทำให้ได้เรียนรู้และเข้าใจต้นทุน ข้อจำกัด และโอกาสของการพัฒนาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มากขึ้น นอกจากนี้ นายฮิม ทุนชายแดนใต้ (ชื่อ-สกุลสมมุติ) เป็นบุคคลที่ได้รับความไว้วางใจในการให้คำปรึกษา

ให้กับองค์กรทางศาสนาของจังหวัดในประเด็นองค์ความรู้กฎหมายอิสลามว่าด้วยเรื่องครอบครัว เช่น การหย่า หรือกฎของการกระทำความรุนแรงในครอบครัว ด้วยความเข้มข้นของมุสลิมที่นี่ต่างจาก ชุมชนมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้กลับพบว่าการดำเนินงานของ องค์กรทางศาสนาจะมีความโดดเด่น เรื่อง กฎหมายครอบครัว กฎหมายมรดก ซึ่งต่างจากที่นี่ที่มีความ โดดเด่นเรื่องหลักการอาหารฮาลาล ทำให้เราสามารถนำความรู้ที่เรียน กับประสบการณ์ด้าน กฎหมายอิสลามจากจังหวัดชายแดนภาคใต้มาถ่ายทอดให้กับผู้นำศาสนา บางครั้งเจอกรณี ภรรยามา ร้องเรียนที่เจอสามีตนเองทำร้ายร่างกาย เชื่อว่าในชุมชนที่นี้ยังไม่มีความรู้มากเกี่ยวกับประเด็นนี้ถือได้ ว่าเป็นการส่งต่อความรู้ให้กับชุมชน

กรณีที่ 3 นายฮา ทุนชายแดนใต้ (ชื่อ-นามสกุลสมมุติ) นักศึกษาโครงการทุนอุดมศึกษาเพื่อ การพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ระยะที่ 1 ได้รับทุนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2554 ภูมิลำเนาเกิดจังหวัดยะลา สำเร็จการศึกษาสาขาเทคโนโลยีสารสนเทศ สถาบันอุดมศึกษาแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร หลังจาก จบการศึกษาได้เข้าสู่ทำงานในขณะนั้นมีความคาดหวังที่จะมีโอกาสกลับไปทำงานในพื้นที่บ้านเกิด แต่ด้วยสาขาที่ตนเองสำเร็จมาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ยังไม่เป็นที่รองรับตลาดงานสำหรับพื้นที่ จังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงเป็นจุดเริ่มต้นการเก็บเกี่ยวประสบการณ์ในเมืองหลวง ในปี 2557 ได้เข้า มาเป็นพนักงานในบริษัทด้านการสนับสนุนระบบสารสนเทศในตำแหน่ง Help desk support และได้เปลี่ยนสังกัดบริษัทด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ จนกระทั่งปี 2561 จนถึงปัจจุบัน ได้มาเปลี่ยน ลักษณะองค์กร และยังทำงานในสายด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ในรูปแบบขององค์กรรัฐวิสาหกิจ ระดับต้นขององค์กรธุรกิจประกันภัยแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร ตำแหน่งงานสนับสนุนเทคโนโลยี สารสนเทศ เป็นองค์กรที่อยู่ภายใต้การกำกับและติดตามของ สำนักงานคณะกรรมการกำกับและ ส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย โดยภารกิจและเป้าหมายขององค์กร 1) การส่งเสริมธุรกิจ ประกันชีวิตมีการเติบโตอย่างต่อเนื่องและมีความพร้อมสำหรับการแข่งขันในระดับสากล 2) สร้าง มาตรฐานบริษัทประกันชีวิตสู่ความเป็นเลิศทั้งด้านผลิตภัณฑ์การบริหาร และการเป็นองค์กรที่มี ความน่าเชื่อถือ 3) ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในการประกันชีวิต โดยตระหนัก ถึงความสำคัญ และความจำเป็นของการมีประกันชีวิตมากขึ้น 4) เพื่อยกระดับคุณภาพตัวแทนประกันชีวิตสู่ความเป็น มืออาชีพ โดยมุ่งเน้นการสร้างอาชีพตัวแทนประกันชีวิตเข้าสู่ภาคธุรกิจ ให้มากขึ้นอย่างถาวร และ 5) พัฒนาสมาคมสู่การเป็นองค์กรกลางที่มีความเป็นเลิศ โดยเป็นหน่วยงานหลักในการสร้างความพร้อม ให้กับธุรกิจ ประกันชีวิตและเป็นกลไกในการผลักดันนโยบายต่างๆ

จากภารกิจ และเป้าหมายของสมาคมฯ ที่เป็นจุดเชื่อมประสาน และบริหารเครือข่าย บริษัท ประกันภัยในประเทศไทยโดยมีสมาชิกบริษัทประกันภัยทั้งสิ้นปัจจุบัน 21 บริษัท บทบาทในองค์กร ๕ เป็นเจ้าหน้าที่ฝ่ายเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยมีภารกิจหลัก 2 ด้าน 1) สนับสนุนงานเทคโนโลยี สารสนเทศภายในสมาคม เช่น ดูแลระบบอุปกรณ์และเครื่องมือเทคโนโลยีในองค์กร เครื่องแม่ข่าย (server) สารสนเทศ งานสื่อสารองค์กร และอื่นๆในภารกิจอำนวยความสะดวกด้านเทคโนโลยีภายในองค์กร 2) สนับสนุนการพัฒนากระบวนการระบบสารสนเทศให้กับเครือข่ายสมาชิกบริษัทประกันภัยภายใต้สมาคม โดย

มุ่งเน้นการพัฒนาความร่วมมือกันของเครือข่ายสมาชิก มีการประสาน เชื่อมงาน และทำข้อตกลงร่วมกัน เพื่อให้เห็นทิศทางการทำงานร่วมกันในการรักษาผลประโยชน์ของบริษัท และสมาคม เช่น การพัฒนาระบบกลั่นกรองการเบิกจ่ายซ้ำซ้อนของลูกค้า เป็นต้น

กรณีที่ 4 นางสาวชา ทุนชายแดนใต้ (ชื่อ-นามสกุลสมมุติ) เป็นนักศึกษาทุนโครงการฯ ระยะที่ 2 ปีการศึกษา 2559 กลุ่มที่ 1 ภูมิลำเนาเกิดจังหวัดยะลา อายุ 26 ปี สำเร็จการศึกษาสาขาการจัดการการบริการ ที่สถาบันอุดมศึกษาแห่งหนึ่งในจังหวัดภูเก็ต หลังจากสำเร็จการศึกษา ในปีการศึกษา 2562 ในช่วงแรกมีแรงจูงใจและพลังที่อยากกลับไปเป็นครูสอนภาษาอังกฤษที่บ้านเกิด เพราะเห็นความสำคัญของภาษาอังกฤษที่ต้องส่งเสริมให้กับเด็กและเยาวชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ อีกทั้งพบว่าต้นทุนของบริบทเด็กในจังหวัดชายแดนภาคใต้กับภาษามลายูที่สามารถปรับใช้สื่อสารในกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้ แต่ด้วยสำเร็จการศึกษาในช่วงของสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ประกอบกับข้อจำกัดในการหางานในพื้นที่ จึงถือโอกาสใช้ต้นทุนประสบการณ์ และองค์ความรู้กับสาขาการจัดการการบริการ ตั้งหลักตนเองระยะเริ่มต้นที่ภูเก็ตที่ถือว่าสามารถตอบโจทย์สายงานและประสบการณ์ของตนเองได้ จนได้รับสมัครและเลือกเป็นเจ้าหน้าที่บริษัทแห่งหนึ่งในจังหวัดภูเก็ต ดำเนินงานธุรกิจด้านอสังหาริมทรัพย์ โดยมีหน้าที่ในการรับผิดชอบงานกลุ่มลูกค้าต่างประเทศ งานดังกล่าวนี้นอกจากเป็นพื้นที่ในการพัฒนาศักยภาพของตนเองในการใช้ภาษาอังกฤษ และงานบริการแล้ว ยังเป็นส่วนหนึ่งของการส่งเสริมภาพลักษณ์ธุรกิจงานบริการของประเทศไทยให้เป็นที่ประทับใจกับชาวต่างชาติ

กรณีที่ 5 นางสาวมาเรีย ทุนชายแดนใต้ (ชื่อ-นามสกุลสมมุติ) เป็นนักศึกษาทุนโครงการฯ ระยะที่ 1 ปีการศึกษา 2554 ภูมิลำเนาเกิดจังหวัดปัตตานี อายุ 29 ปี สำเร็จการศึกษาสาขาภาษาอังกฤษเพื่อธุรกิจ ที่สถาบันอุดมศึกษาแห่งหนึ่งในจังหวัดนนทบุรี หลังจากสำเร็จการศึกษาในปี พ.ศ.2558 ปัจจุบันเป็นพนักงาน ตำแหน่ง Senior Ticketing กลุ่มลูกค้าต่างประเทศ ประจำบริษัทเอกชนแห่งในกรุงเทพมหานคร บริษัททำกิจการเกี่ยวกับธุรกิจการท่องเที่ยว การทำงานดังกล่าวถือได้ว่าเป็นการใช้องค์ความรู้จากที่ตนเองได้ศึกษามาใช้กับงานโดยตรง ในมุมมองของการพัฒนา นอกจากเป็นพื้นที่ในการพัฒนาศักยภาพของตนเองในการใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารกับลูกค้าต่างประเทศแล้ว ในฐานะพนักงานของบริษัทถือเป็นกลไกหนึ่งในการส่งเสริมและสนับสนุนและการกระตุ้นเศรษฐกิจให้กับประเทศผ่านรูปแบบการส่งเสริมการท่องเที่ยวให้คนต่างชาติเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศ และเป็นการส่งเสริมภาพลักษณ์และส่งเสริมธุรกิจบริการของไทยอีกด้วย

กรณีที่ 6 นางสาวณี ทุนชายแดนใต้ (ชื่อ-นามสกุลสมมุติ) เป็นนักศึกษาทุนโครงการฯ ระยะที่ 1 ปีการศึกษา 2553 ภูมิลำเนาเกิดจังหวัดปัตตานี อายุ 31 ปี สำเร็จการศึกษาสาขาสาธารณสุขศาสตร์ สถาบันอุดมศึกษาแห่งหนึ่งในจังหวัดนนทบุรี ปัจจุบันประกอบอาชีพเป็นเจ้าของหน้าที่ความปลอดภัยวิชาชีพ ประจำบริษัทเอกชนแห่งหนึ่งในจังหวัดระยอง เป็นบริษัทที่แปรรูปจากยางพาราเพื่อผลิตเป็นเครื่องนอน โดยบริษัทมีการจัดจำหน่ายในประเทศ และส่งออกต่างประเทศ สินค้าของบริษัทถือได้ว่าเป็นสินค้าที่ได้รับมาตรฐานระดับโลก เช่น ได้รับสัญลักษณ์ THAILAND TRUST MARK

(TTM) นับว่าเป็นสัญลักษณ์แห่งความภาคภูมิใจ เป็นการรับรองคุณภาพ ซึ่งได้รับการเลือกสรรว่าเป็นสินค้าชั้นเยี่ยมจากประเทศไทย เพราะสินค้าที่ได้รับการติดตราสัญลักษณ์นี้ จะต้องมีมาตรฐานการผลิตที่เชื่อถือได้ และได้การยอมรับจากสากล

ในมุมของการทำงาน *นางสาวนิ ทูนชายแดนใต้ (ชื่อ-นามสกุลสมมุติ)* มองว่าบทบาทของกรเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยวิชาชีพถือตนเองได้ประยุกต์องค์ความรู้ด้านสาธารณสุขที่เคยเรียนมา ปรับใช้กับงานด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัย ภารกิจงานดังกล่าวถือได้ว่าเป็นอีกหนึ่งตำแหน่งที่มีส่วนสำคัญในองค์กรที่มีกิจการด้านอุตสาหกรรม ซึ่งมีหน้าที่ในการคอยดูแลและป้องกันไม่ให้เกิดอุบัติเหตุจากการทำงานของผู้ปฏิบัติงาน โดยเป็นตำแหน่งที่กฎหมายได้กำหนดบังคับให้นายจ้างต้องมี ซึ่งหากเกิดเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในขณะปฏิบัติงานอาจจะส่งผลกระทบต่อความปลอดภัย สุขภาพ และส่งผลต่อการอัตรากำลังของผู้ปฏิบัติงานทำให้การผลิตสินค้าหยุดชะงัก และส่งผลเสียต่อองค์กรได้ ดังนั้นงานดังกล่าวถือเป็นงานหลังบ้านที่สำคัญและเป็นกลไกหนึ่งที่สำคัญในภาคอุตสาหกรรม

กรณีที่ 7 *นางสาวชิตี ทูนชายแดนใต้ (ชื่อ-นามสกุลสมมุติ)* เป็นนักศึกษาทุนโครงการฯ ระยะที่ 3 ปีการศึกษา 2561 ภูมิลำเนาเกิดจังหวัดปัตตานี อายุ 24 ปี สำเร็จการศึกษาสาขาวัตกรรมการออกแบบและสร้างสรรค์สื่อ ที่สถาบันอุดมศึกษาแห่งหนึ่งในจังหวัดปัตตานี ปัจจุบันประกอบอาชีพ Graphic designer ประจำบริษัทเอกชนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร *นางสาวชิตี ทูนชายแดนใต้ (ชื่อ-นามสกุลสมมุติ)* เชื่อว่าบทบาทงานที่ตนเองทำอยู่สอดคล้องกับสาขาที่ตนเองเลือกเรียนในระดับอุดมศึกษา งานดังกล่าวเป็นงานเกี่ยวกับการสื่อสารสาธารณะ ที่ต้องใช้งานศาสตร์ และศิลป์ ในการสร้างสรรค์และผลิตสื่อต่างๆ และการใช้พลังของสื่อในการสื่อสารให้กับสาธารณะ โดยมีเป้าหมายเพื่อการโฆษณาการตลาด หรือ การสื่อสารเพื่อส่งต่อองค์ความรู้ การเป็นนักสื่อสารก็ควรยึดหลักของคุณธรรมการสื่อสาร บนความเป็นจริงเหล่านี้ถือเป็นการสร้างภาพลักษณ์ให้กับองค์กร

กรณีที่ 8 *นางสาวดา ทูนชายแดนใต้ (ชื่อ-นามสกุลสมมุติ)* เป็นนักศึกษาทุนโครงการฯ ระยะที่ 2 ปีการศึกษา 2559 ภูมิลำเนาเกิดจังหวัดปัตตานี อายุ 25 ปี สำเร็จการศึกษาสาขาวิทยาศาสตร์การอาหารและด้านโภชนาการ ที่สถาบันอุดมศึกษาแห่งหนึ่งในจังหวัดปัตตานี ปัจจุบันประกอบอาชีพเป็นผู้จัดการฝ่ายฮาลาล ประจำบริษัทเอกชนแห่งหนึ่งในจังหวัดสระแก้ว เป็นบริษัทที่มีกิจการการผลิตและแปรรูปผลิตภัณฑ์จากนมโคและจัดจำหน่ายทั่วประเทศไทย การได้รับบทบาทในการเป็นผู้จัดการฝ่ายฮาลาล โดยมีหน้าที่หลักในการตรวจสอบ และควบคุมมาตรฐานของการผลิตสินค้าให้เป็นไปตามหลักอาหารฮาลาล เป็นหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบต่อผู้บริโภคโดยเฉพาะพี่น้องมุสลิม นอกจากนี้การยกระดับสินค้าบริโภคที่มีมาตรฐานฮาลาลเป็นที่ยอมรับของตลาดสินค้าฮาลาลทั่วโลก เพื่อเพิ่มโอกาสการส่งออก และสร้างรายได้ให้กับประเทศได้อีกด้วย

จากข้อค้นพบข้างต้นได้สะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพของนักศึกษาทุนนอกจากมีส่วนในการพัฒนาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้แล้ว พบว่ามีนักศึกษาทุนอีกหลายคนที่สามารถศึกษาได้มีบทบาทและมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาประเทศในภูมิภาคต่างๆ ตามสายงานอาชีพ และประสบการณ์ จาก

ข้อมูลข้างต้นนักศึกษาทุน 8 กรณี เข้าไปมีบทบาทในสายงานที่สอดคล้องกับการพัฒนา ด้านเศรษฐกิจ พบว่ามีนักศึกษาทุนเข้าไปมีบทบาทในกลุ่มภาคธุรกิจที่สำคัญดังนี้

- 1) กลุ่มงานอุตสาหกรรมอาหาร นักศึกษาทุนเหล่านี้ได้เข้าไปมีบทบาทในตำแหน่งเจ้าหน้าที่ควบคุมการผลิตและควบคุมมาตรฐานอาหารฮาลาล ซึ่งเป็นสถานประกอบการที่ผลิตวัตถุดิบประกอบอาหารและอาหารแช่แข็งส่งออกไปยังทั่วโลก ซึ่งให้เห็นว่าผลิตภัณฑ์สินค้าฮาลาลไทย เป็นที่ยอมรับในระดับประเทศและสากล นอกจากนี้สะท้อนให้เห็นว่า นักศึกษาทุนนอกจากมีความรู้ความสามารถตามสาขาที่สำเร็จแล้ว ปัจจัยทางบุคคลในฐานะบัณฑิตมุสลิมและพลเมืองในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีต้นทุนการนับถือศาสนาอิสลามและความรู้หลักการอาหารฮาลาลเป็นที่ยอมรับในตลาดอาชีพอิสระของสาขาข้างต้น
- 2) กลุ่มงานธุรกิจการท่องเที่ยว และธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ มีนักศึกษาทุนเข้าไปมีบทบาทในกลุ่มธุรกิจดังกล่าวในสถานประกอบการที่ตั้งอยู่ในพื้นที่เศรษฐกิจหลักของประเทศ และกลุ่มจังหวัดท่องเที่ยว จากต้นทุนการสำเร็จการศึกษาด้านภาษาอังกฤษ และความสนใจในอาชีพการบริการทำให้นักศึกษาทุนเหล่านี้ได้รับโอกาสในสายอาชีพที่ต้องใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารในบทบาทเจ้าหน้าที่บริการการท่องเที่ยว และเจ้าหน้าที่บริษัทอสังหาริมทรัพย์โดยบริการให้กับนักท่องเที่ยวและชาวต่างประเทศ
- 3) กลุ่มงานเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร มีนักศึกษาทุนเข้าไปมีบทบาทในภาคงานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศขององค์กรระดับต้นของประเทศ และธุรกิจงานผลิตสื่อ และธุรกิจพัฒนาแพลตฟอร์มออนไลน์ที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน นอกจากนี้ นักศึกษาทุนได้สะท้อนบทบาทการทำที่ตอบโจทย์การพัฒนาสังคมทั้งมิติการผลิต และคัดกรองสื่อที่เหมาะสมให้กับผู้บริโภค และบทบาทการพัฒนาาระบบสารสนเทศที่สอดคล้องกับผู้ใช้และกลุ่มลูกค้า
- 4) กลุ่มงานอาชีพอาชีวอนามัยและความปลอดภัย นักศึกษาทุนเข้าไปมีบทบาทในการเป็นเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในสถานประกอบการ โดยประยุกต์และต่อยอดสาขาด้านสาธารณสุขมาปรับใช้กับงานความปลอดภัยในสถานประกอบการ ซึ่งนับว่าเป็นบทบาทที่สำคัญของกลุ่มวิชาชีพอุตสาหกรรมและสถานประกอบการที่ต้องใช้เจ้าหน้าที่ฝ่ายความปลอดภัย สำหรับบริการให้คำแนะนำ และแนวทางการปฏิบัติงานอย่างปลอดภัย

บทบาทของนักศึกษาทุนข้างต้น สรุปได้ว่านักศึกษาทุนกลุ่มนี้ได้เข้าไปมีบทบาทในสถานประกอบการ และองค์กรต่าง ๆ ที่อยู่ตามหัวเมืองและภูมิภาคต่าง ๆ ล้วนเป็นสถานประกอบการธุรกิจที่เป็นกลไกในการส่งเสริมเศรษฐกิจให้กับประเทศไทย ประกอบกับศักยภาพของนักศึกษาทุน และบัณฑิตคนรุ่นใหม่เข้าไปมีบทบาทในระดับปฏิบัติการและระดับบริหารในองค์กรธุรกิจชั้นนำของประเทศ ทั้งนี้มีข้อสังเกตให้เห็นว่าสาขาอาชีพข้างต้นในบางสาขาสอดรับกับที่ตั้งของสถานประกอบการกลุ่มจังหวัดพื้นที่เศรษฐกิจหลัก ในหัวหัวเมืองต่างๆ แต่พบว่าในบางสาขาที่นักศึกษาทุน

ประกอบอาชีพยังไม่เป็นที่รองรับในบริบทพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เช่น สาขาเทคโนโลยีสารสนเทศ กลุ่มธุรกิจการท่องเที่ยว เป็นต้น อย่างไรก็ตามในบางสาขาอาชีพควรได้รับการส่งเสริมและรองรับบัณฑิตใหม่ เช่น การส่งเสริมกลุ่มธุรกิจและอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล ด้วยต้นทุนและบริบทของพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่สอดคล้องและเอื้อต่อกลุ่มธุรกิจดังกล่าว

และอีกประการสำคัญที่สะท้อนให้เห็นถึงเป้าหมายสำคัญของโครงการฯ ที่นอกเหนือจากการผลิตบัณฑิตเข้าไปมีส่วนในการพัฒนาบ้านเกิดแล้ว การแก้ไขปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้โดยใช้การส่งเสริมการศึกษาให้กับเด็กและเยาวชนให้มีโอกาสในการศึกษาถือเป็นอีกหนึ่งแนวทางการแก้ไขปัญหาผ่านการส่งเสริมศักยภาพของเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ ทักษะที่ดี มีคุณธรรม เพื่อให้ห่างจากความสับสนเสี่ยงในการเป็นปัญหาของสังคมทั้งในมิติของการถูกชักจูงในทางที่ไม่ควรหรือปัญหาอื่นๆของสังคม ซึ่งสอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของนักศึกษาทุนไว้ว่า

“.....หากย้อนกลับไป ณ ตอนนั้นหากไม่มีทุนนี้ผมคงเป็นเด็กที่อยู่บ้าน ไม่ได้ทำอะไร ไม่มีอาชีพ ไม่มีรายได้ หรืออาจจะไปเป็นส่วนหนึ่งของเครื่องมือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรืออาจจะไปเป็นเด็กที่ติดยาเสพติด เป็นปัญหาของสังคม ทุนนี้ทำให้ผมได้มีโอกาส มีชีวิตที่ดีถึงทุกวันนี้ .....”

(นายมุ (นามสมมุติ) สัมภาษณ์เมื่อ 7 สิงหาคม 2566)

4.3 บทบาทนักศึกษาทุนกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)

จากผลการศึกษาบทบาทของนักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีส่วนร่วมกับการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่าบทบาทของนักศึกษาทุนดังกล่าวมีส่วนสอดคล้องการแผนยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน พ.ศ.2566-2570 และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) โดยมีรายละเอียดดังนี้

4.3.1 บทบาทนักศึกษาทุนกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน ระยะ 20 ปี พ.ศ.2560-2579

การจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดนระยะ 20 ปี พ.ศ.2560-2579 (กลุ่มงานบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน, 2565) มีวัตถุประสงค์สำคัญคือ 1) เพื่อใช้เป็นกรอบทิศทางการพัฒนา และนำไปสู่การกำหนดกรอบแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดและกลุ่มจังหวัด 4 ปี และแผนปฏิบัติการประจำปีของจังหวัดและกลุ่มจังหวัด 2) เพื่อบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ภาวประชาสังคม และสถาบันการศึกษาในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดและกลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน เชื่อมโยงการพัฒนาในระดับพื้นที่สู่ระดับภาค ประเทศ ภูมิภาคและระดับโลก และ 3) เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการขับเคลื่อน

การพัฒนาจังหวัดและกลุ่มจังหวัดภายใต้ชายแดนสู่การพัฒนาที่มีความมั่นคง มั่งคั่งยั่งยืน โดยมีประเด็นยุทธศาสตร์ดังต่อไปนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 เสริมสร้างสังคมคนดี มีปัญญา

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน

ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาอย่างเป็นธรรม

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อ

การพัฒนาอย่างสมดุล

ยุทธศาสตร์ที่ 5 เสริมสร้างความปลอดภัยสงบ และสันติสุขของกลุ่มภาคใต้ชายแดน

จากผลการศึกษาผลผลิตการดำเนินงานโครงการทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยนักศึกษาทุนในบทบาทการประกอบอาชีพ และกิจกรรมทางสังคม ที่มีส่วนร่วมกับการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดนระยะ 20 ปี พ.ศ.2560-2579 (อารี วิบูลย์พงศ์ และคณะ, 2560) รายละเอียดตามตารางยุทธศาสตร์ กลยุทธ์การดำเนินงาน และบทบาทของนักศึกษาทุนดังนี้

ตารางที่ 14 ตารางวิเคราะห์บทบาทนักศึกษาทุนที่สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน

ยุทธศาสตร์	บทบาทนักศึกษาทุน
<p>ยุทธศาสตร์ที่ 1 เสริมสร้างสังคมคนดี มีปัญญา</p> <p>กลยุทธ์ที่ 1 ยกระดับคุณภาพการศึกษา เพื่อเพิ่มความรู้ ความสามารถในการเรียนรู้ และคุณธรรม</p> <p>กลยุทธ์ที่ 2 พัฒนาการศึกษายาวิชาชีพเพื่อเพิ่มทักษะทางอาชีพระดับสากล</p> <p>กลยุทธ์ที่ 3 พัฒนาศูนย์กลางการศึกษาสู่ระดับนานาชาติ</p> <p>กลยุทธ์ที่ 4 พัฒนาทักษะจำเป็นสำหรับการเป็นพลเมืองในศตวรรษที่ 21 อาทิ ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ทักษะการจัดการ การค้า และการลงทุน</p> <p>กลยุทธ์ที่ 5 พัฒนาความเป็นผู้ประกอบการ ทักษะการจัดการ การค้า และการลงทุน</p> <p>กลยุทธ์ที่ 6 สร้างเสริมความรู้ ความเข้าใจในการดูแลสุขภาพพื้นฐาน สุขภาพส่วนบุคคล และการวางแผนครอบครัว</p>	<p>กลยุทธ์ที่ 1 ยกระดับคุณภาพการศึกษา เพื่อเพิ่มความรู้ ความสามารถในการเรียนรู้ และคุณธรรม จากการศึกษาพบว่านักศึกษาทุนได้เข้ามามีบทบาทอาชีพในกลยุทธ์ดังกล่าวในฐานะของบุคลากรทางการศึกษาจำนวน 4 กรณี ซึ่งให้เห็นถึงความสำคัญในการกำหนดทิศทางการพัฒนา และแผนยุทธศาสตร์ ตลอดจนจนถึงการดำเนินงานของโครงการทุนฯ เพื่อผลิตบัณฑิตเข้าไปมีส่วนร่วมกับส่งเสริมและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านการส่งเสริมการศึกษา ควบคู่กับการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมให้กับเด็กและเยาวชนในพื้นที่ นอกจากนี้การรองรับบัณฑิตบุคลากรทางการศึกษาที่สำเร็จการศึกษาแล้วกลับไปปฏิบัติงานในพื้นที่เป็นการส่งเสริมคืนทุนในกับพื้นที่ อีกทั้งบุคลากรเหล่านั้นสามารถส่งเสริมการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทในพื้นที่ของตนเองได้อีกด้วย</p> <p>กลยุทธ์ที่ 2 - ไม่มี-</p>

กลยุทธ์ที่ 7 พัฒนาและบริหารจัดการชุมชน
เข้มแข็งตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

กลยุทธ์ที่ 3 - ไม่มี-

กลยุทธ์ที่ 4 พัฒนาทักษะจำเป็นสำหรับการเป็น
พลเมืองในศตวรรษที่ 21 อาทิ ทักษะด้าน
เทคโนโลยีสารสนเทศ ทักษะการจัดการ การค้า
และการลงทุน

จากผลผลิตนักศึกษาทุน ในกลยุทธ์ที่ 1
พบว่ามีนักศึกษาทุนที่เป็นบุคลากรทางการศึกษา
ในสถาบันอุดมศึกษา 1 กรณี ด้านสาขาการ
จัดการโลจิสติกส์ ผลผลิตดังกล่าวสะท้อนให้เห็น
ถึงทิศทางการจัดการเรียนการสอนใน
สถาบันการศึกษาที่สอดคล้องกับทักษะพลเมืองใน
ศตวรรษที่ 21 อย่างไรก็ตามพื้นที่จังหวัดชายแดน
ภาคใต้มีต้นทุนทางภูมิศาสตร์ทางชายแดน แต่พบ
ช่องว่างของหลักสูตรดังกล่าวที่ยังไม่ครอบคลุมใน
สถานศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และ
ทักษะอื่นๆที่สำคัญ เช่น ธุรกิจชายแดน เศรษฐกิจ
การลงทุนระหว่างประเทศ เป็นต้น

กลยุทธ์ที่ 5 - ไม่มี-

กลยุทธ์ที่ 6 - ไม่มี-

กลยุทธ์ที่ 7 พัฒนาและบริหารจัดการชุมชน
เข้มแข็งตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

นักศึกษาทุน 1 กรณี หลังจากสำเร็จ
การศึกษาได้เข้าร่วมโครงการบัณฑิตอาสา
ดำเนินงานโดยสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่ ภารกิจ
การทำงานของบัณฑิตอาสาสอดคล้องกับกลยุทธ์
ที่ 7 นักศึกษาทุนได้เข้าไปมีบทบาทการพัฒนา
และบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนวปรัชญา
เศรษฐกิจพอเพียง อีกทั้งสอดคล้องกับ
เป้าประสงค์ของโครงการบัณฑิตอาสา เพื่อพัฒนา
คุณภาพบัณฑิตด้านคุณธรรม จริยธรรมและความ
สามารถในการพัฒนาชุมชน พัฒนาคุณภาพชีวิต
ของประชาชนในชุมชนให้ดีขึ้น นักศึกษาทุนได้ใช้
องค์ความรู้จากสาขาที่ศึกษา ประยุกต์กับทักษะ
เพิ่มเติมจากโครงการบัณฑิตอาสาสู่การทำงาน
ชุมชน โดยใช้หลักแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
ส่งเสริมให้ชุมชนเป็นการประยุกต์แนวปรัชญา

ดังกล่าว การมีภูมิคุ้มกันที่ดี การมีเหตุผล ความพอประมาณ ประกอบกับความรู้และคุณธรรม ในการขับเคลื่อนงานชุมชน

บทบาทของนักศึกษาทุนที่สอดคล้องกับกลยุทธ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นจิตสำนึกของบัณฑิตรุ่นใหม่กับการมีส่วนร่วมการพัฒนาชุมชนบ้านเกิด อย่างไรก็ตามการพัฒนาชุมชนจะสำเร็จขึ้นอยู่กับการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและการใช้นวัตกรรมทางสังคมในการเข้าไปพัฒนา นอกจากนี้การดำเนินโครงการบัณฑิตอาสาชี้ให้เห็นความสำคัญของการผลิตและส่งเสริมบัณฑิตจบใหม่กลับคืนสู่ชุมชนบ้านเกิดของตนเอง และการดำเนินงานโครงการยังพบช่องว่างความยั่งยืนระยะยาวของการจัดจ้างบัณฑิต ที่ต้องผลักดันสู่โครงสร้างบุคคลในระบบต่อไป

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

กลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้สมบูรณ์ (ระบบโลจิสติกส์ ระบบการสื่อสาร และแหล่งน้ำ) เพื่อเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันทางเศรษฐกิจ

กลยุทธ์ที่ 2 พัฒนาแหล่งพลังงานเพื่อรองรับการขยายตัวของความต้องการใช้พลังงานในอนาคต

กลยุทธ์ที่ 3 พัฒนาภาคเศรษฐกิจฐานชีวมูลค่าสูงตลอดโซ่อุปทานของกลุ่มจังหวัด

กลยุทธ์ที่ 4 พัฒนาภาคเศรษฐกิจชุมชน และธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

กลยุทธ์ที่ 5 พัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีอัตลักษณ์และมีคุณภาพระดับสากล

กลยุทธ์ที่ 6 เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันเศรษฐกิจการค้า และการค้าชายแดน

กลยุทธ์ที่ 7 ส่งเสริมการลงทุนและการพัฒนาอุตสาหกรรม เพื่อการกระจายความเจริญทางเศรษฐกิจอย่างทั่วถึง

กลยุทธ์ที่ 1 - ไม่มี-

กลยุทธ์ที่ 2 - ไม่มี-

กลยุทธ์ที่ 3 - ไม่มี-

กลยุทธ์ที่ 4 พัฒนาภาคเศรษฐกิจชุมชน และธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

นักศึกษาทุนที่มีบทบาทในกลยุทธ์ที่ 4 จำนวน 4 กรณี โดยแบ่งใน ส่วนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชน และธุรกิจขนาดกลาง นักศึกษาทุนเหล่านี้เข้ามามีบทบาทในฐานะผู้ประกอบการ และ เจ้าหน้าที่ในสถานประกอบการ พบว่า นักศึกษาทุนดังกล่าวเป็นบัณฑิตจบใหม่ เห็นโอกาสและช่องทางการประกอบธุรกิจในชุมชน และการเป็นเจ้าของธุรกิจ อีกทั้งได้นำองค์ความรู้ และนวัตกรรมทางธุรกิจเข้ามาประยุกต์ในกิจการของตน นอกจากนี้พบว่า การประกอบธุรกิจของนักศึกษาทุนเหล่านี้ได้ให้เกิดการจ้างงานในชุมชน และบางกรณียังเชื่อมโยงกับการค้าชายแดนอีกด้วย

บทบาทของนักศึกษาทุนกับความสอดคล้องในกลยุทธ์ดังกล่าวนี้ชี้ให้เห็นทิศทางของ

กลยุทธ์ที่ 8 พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ และ Sothern Economic Corridor ให้เต็มศักยภาพ และเป็นแกนขับเคลื่อนเศรษฐกิจ	แผนยุทธศาสตร์ที่สอดคล้องกับความสนใจในอาชีพของบัณฑิตจบใหม่ในการเป็นผู้ประกอบการ อย่างไรก็ตามในการพัฒนาภาคเศรษฐกิจยังเกิดช่องว่างของธุรกิจเพื่อสังคม ที่ตอบโจทย์กับการจัดการทรัพยากรในพื้นที่ให้เกิดมูลค่า และใส่ใจให้ความสำคัญกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชน นอกจากนี้การเกิดกลุ่มธุรกิจชุมชนขนาดเล็กในชุมชนส่งผลให้ลดธุรกิจในระบบทุนนิยมอีกด้วย
	กลยุทธ์ที่ 5 - ไม่มี-
	กลยุทธ์ที่ 6 - ไม่มี-
	กลยุทธ์ที่ 7 - ไม่มี-
	กลยุทธ์ที่ 8 - ไม่มี-

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาอย่างเป็นธรรม	
กลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาและขยายโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคมให้กับประชากรร้อยละ 40 ที่มีรายได้ต่ำสุด	-ไม่มี -
กลยุทธ์ที่ 2 พัฒนาและสนับสนุนระบบสวัสดิการถ้วนหน้าของภาครัฐให้มีคุณภาพและเข้าถึงง่าย	
กลยุทธ์ที่ 3 พัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพสวัสดิการชุมชนและชุมชนก้าวหน้าตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาอย่างสมดุล	
กลยุทธ์ที่ 1 อนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน	กลยุทธ์ที่ 1 -ไม่มี - กลยุทธ์ที่ 2 -ไม่มี - กลยุทธ์ที่ 3 -ไม่มี -
กลยุทธ์ที่ 2 เพิ่มประสิทธิภาพการจัดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ	กลยุทธ์ที่ 4 การเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือกับความเสี่ยงด้านภัยพิบัติ อย่างมีส่วนร่วมในการลดปัญหาโลกร้อน และปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ
กลยุทธ์ที่ 3 แก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการขยายตัวของการพัฒนา	จากการศึกษาไม่พบบทบาทของนักศึกษาทุนที่ประกอบอาชีพที่สอดคล้องกับกลยุทธ์ดังกล่าว โดยตรงแต่พบว่า มีนักศึกษาทุนที่สนใจและเห็นความสำคัญของการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ โดยปัจจุบันนักศึกษาทุนดังกล่าวกำลังศึกษาต่อในระดับปริญญาโทสาขาวิชา
กลยุทธ์ที่ 4 การเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือกับความเสี่ยงด้านภัยพิบัติ อย่างมีส่วนร่วมในการลดปัญหาโลกร้อน และปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ	

วิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล โดยกำลังศึกษาวิจัย
ในประเด็น “การวิเคราะห์น้ำฝน” เพื่อศึกษาและ
วิเคราะห์ข้อมูลการจัดการแหล่งรองรับน้ำฝนใน
พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

กรณีดังกล่าวชี้ให้เห็นถึงการตื่นตัวของ
สถาบันอุดมศึกษาที่ไม่ใช่เป็นสถาบันการศึกษาที่
ผลิตบัณฑิตและงานวิชาการ แต่ส่งเสริมให้บัณฑิต
เห็นความสำคัญของการศึกษางานทางวิชาการที่
ส่งผลประโยชน์ต่อชุมชนและสังคม อย่างไรก็ตาม
ในกลยุทธ์ที่ 4 ถือเป็นหนึ่งเป้าหมายสำคัญของ
การพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ควรแก่การสร้างควม
ตระหนักรู้ และการมีส่วนร่วมของประชาชน
โดยเฉพาะการส่งเสริมให้มีการจัดการเรียนการ
สอนของเด็กและเยาวชนในสถานศึกษา

**ยุทธศาสตร์ที่ 5 เสริมสร้างความปลอดภัย สงบ
และสันติสุขของกลุ่มภาคใต้ชายแดน**

กลยุทธ์ที่ 1 สร้างกลไกสนับสนุนการนำนโยบาย
ความมั่นคงแห่งชาติไปสู่การปฏิบัติอย่างมี
ประสิทธิผล

กลยุทธ์ที่ 2 ส่งเสริม สนับสนุน และสร้างความ
เป็นสากลแก่สังคมพหุวัฒนธรรม

กลยุทธ์ที่ 3 พัฒนาจิตใจ และสร้างขวัญกำลังใจ
ของผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบ

กลยุทธ์ที่ 4 สร้างความมั่นคงทางด้านรายได้
ควบคู่กับความสงบสุข สันติ ในพื้นที่

กลยุทธ์ที่ 5 ความร่วมมือกับประเทศมุสลิมใน
อาเซียน ในการพัฒนาคนและเศรษฐกิจ

จากข้อมูลข้างต้นบทบาทนักศึกษาทุนที่สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัด
ภาคใต้ชายแดนสามารถวิเคราะห์และสรุปได้ว่า นักศึกษาทุนจากโครงการทุนอุดมศึกษาเพื่อการ
พัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้มีส่วนร่วมกับการพัฒนาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้และสอดคล้อง
กับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน พ.ศ. 2566-2570 ในยุทธศาสตร์ที่ 1 , 2
และ 4 ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการส่งเสริมด้านเศรษฐกิจ
ในพื้นที่ โดยมีสาระสำคัญดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 เสริมสร้างสังคมคนดี มีปัญญา ในยุทธศาสตร์นี้มีกลยุทธ์และจุดเน้นเรื่อง การพัฒนาทุนมนุษย์และการส่งเสริมการศึกษา จากการศึกษา นักศึกษา พบว่า นักศึกษา เหล่า นั้น มีบทบาทของบุคลากรทางการศึกษา และส่งเสริมพัฒนาทักษะจำเป็นสำหรับพลเมืองในศตวรรษที่ 21 ให้กับเด็กและเยาวชนในพื้นที่ และการส่งเสริมบทบาทในการพัฒนาและบริหารจัดการชุมชน ความสอดคล้องของแผนยุทธศาสตร์ฯ และบทบาทของนักศึกษา ที่เห็นถึงการกำหนดทิศทางและ วางยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่ให้มีความสำคัญของการศึกษาเพื่อพัฒนามนุษย์และสังคม นอกจากนี้ พบว่าบทบาทและศักยภาพของนักศึกษา ที่เป็นบัณฑิตจบใหม่สามารถเข้าไปมีบทบาทในระบบ การศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และยังเห็นความสำคัญของการส่งต่อความรู้ควบคู่กับการ ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้กับเด็กและเยาวชนในพื้นที่

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ตามปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียง ในยุทธศาสตร์นี้นักศึกษา ได้มีส่วนร่วมในบทบาทของการเป็นผู้ประกอบการในชุมชน โดยเริ่มต้นจากต้นทุนทางชุมชน และครอบครัว ประกอบกับการใช้เทคโนโลยี และนวัตกรรมทาง สังคม ตลอดจนถึงการศึกษาดูการบริการในพื้นที่ยุทธศาสตร์ที่ 2 ในการออกแบบและวางแผนการประกอบ ธุรกิจ อีกทั้งพบว่าผลสำเร็จสำคัญเกิดการจ้างและรายได้ให้กับคนในพื้นที่ และการส่งเสริมให้เกิด เศรษฐกิจชุมชนและการค้าขายชายแดน นอกจากนี้สะท้อนให้เห็นถึงแรงบันดาลใจของบัณฑิตจบ ใหม่เห็นโอกาสในการทำธุรกิจส่งผลให้เกิดรายได้และธุรกิจชุมชน ทั้งนี้แผนยุทธศาสตร์ฯ ยังพบช่องว่าง ของแนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนผู้ประกอบการรุ่นใหม่ ที่จะสามารถสอดรับและรองรับบัณฑิต กลุ่มนี้ในอนาคต

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาอย่าง สมดุล บทบาทนักศึกษา ในยุทธศาสตร์นี้สอดคล้องกับกลยุทธ์ที่ 4 การเตรียมความพร้อมเพื่อ รับมือกับความเปลี่ยนแปลงด้านภัยพิบัติ อย่างมีส่วนร่วมในการลดปัญหาโลกร้อน และปรับตัวต่อการ เปลี่ยนแปลง นักศึกษา เห็นถึงความสำคัญของการศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษา เชื่อมโยง สาขาที่เรียนให้สอดคล้องกับการพัฒนาองค์ความรู้ในการรับมือกับความเปลี่ยนแปลงทางภัยพิบัติ โดย สามารถนำผลงานวิชาไปสู่แผนการปฏิบัติได้ในอนาคต ให้เห็นถึงความสำคัญของปรากฏการณ์ ธรรมชาติที่ส่งผลกระทบต่อพื้นที่ ในยุทธศาสตร์นี้การให้ความสำคัญเรื่องผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมเป็นแผน ยุทธศาสตร์ที่สอดคล้องกับการดำเนินงานเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) และควรมีการแปลง ยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติโดยมุ่งเน้นในประชาชนตระหนักและมีบทบาทร่วมในการแก้ปัญหาในประเด็น ดังกล่าว

อย่างไรก็ตามบทบาทของนักศึกษา ถือได้ว่าเป็นบทบาทหลักที่สำคัญในการขับเคลื่อนการ พัฒนาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ในการสนับสนุนการดำเนินงานของแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา กลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน ในภาคการศึกษา และเศรษฐกิจ แต่ในส่วนยุทธศาสตร์อื่นๆ พบว่าเป็น แผนยุทธศาสตร์ และกลยุทธ์ที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการขับเคลื่อนงานเชิงนโยบาย และเชิงระบบที่ต้องอาศัย

อำนาจ และบทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์ของภาคส่วนราชการ ภาคเอกชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนต่อไป

4.3.2 การดำเนินงานโครงการทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs) เป็นชุดเป้าหมายการพัฒนาระดับโลกหลังปี พ.ศ.2558 ที่ได้รับรองจาก 193 ประเทศสมาชิกขององค์สหประชาชาติ โดยครอบคลุมช่วงระยะเวลาที่ต้องบรรลุภายใน 15 ปี ได้เป็นทิศทางที่ทุกประเทศต้องดำเนินการร่วมกันมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2559 ไปจนถึงปี พ.ศ.2573 เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน มีทั้งหมด 17 เป้าหมาย (Goals) ภายใต้อันหนึ่งเป้าหมายจะประกอบไปด้วยเป้าหมายย่อยๆ ซึ่งมีจำนวน 169 เป้าหมายย่อย และ พัฒนาตัวชี้วัด จำนวน 232 ตัวชี้วัด จากการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนดังกล่าวทำให้หลายประเทศให้ความสำคัญต่อทิศทางการกำหนดแผนพัฒนาประเทศให้สอดคล้องกับเป้าหมายดังกล่าว (ศูนย์วิจัยและสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน, 2559)

จากการดำเนินงานโครงการทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 จนถึงปัจจุบัน มีการดำเนินงานแบ่งเป็นระยะ ปัจจุบันโครงการดำเนินงานเข้าสู่ระยะที่ 4 ได้ผลผลิตนักศึกษาทุนและบัณฑิต ได้มีโอกาสในการประกอบอาชีพ สาขาต่างๆ ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และต่างภูมิภาคทั่วประเทศ ที่มีความสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs)

รูปภาพที่ 9 ชุดเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs)

จากแผนภาพข้างต้นระบุถึงชุดเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนที่มีความสอดคล้องกับบทบาทของนักศึกษาทุนโครงการทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้แก่ เป้าหมายที่ 2 ขจัดความหิวโหย , เป้าหมายที่ 4 การศึกษาที่มีคุณภาพ เป้าหมายที่ 8 งานที่มีคุณค่า เศรษฐกิจที่เติบโต เป้าหมายที่ 9 อุตสาหกรรมโครงสร้างพื้นฐาน เป้าหมายที่ 12 การผลิตและบริโภคที่รับผิดชอบ และ เป้าหมายที่ 13 การรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยมีรายละเอียดดังนี้

เป้าหมายที่ 2: ยุติความหิวโหย บรรลุความมั่นคงทางอาหารและยกระดับโภชนาการ และส่งเสริมเกษตรกรรมที่ยั่งยืน (End hunger, achieve food security and improved nutrition and promote sustainable agriculture)

บทบาทของนักศึกษาทุนที่สอดคล้องกับเป้าหมายที่ 2 ในมิติของการส่งเสริมเกษตรกรรมที่ยั่งยืน ในเป้าหมายย่อย ข้อ 2.2 – 2.3 โดยมีสาระสำคัญการเข้าถึงทรัพยากร และโอกาสของเกษตรกรรายย่อย เกษตรแบบครัวเรือน และการทำเกษตรกรรมที่ยั่งยืน การศึกษาพบว่านักศึกษาทุนได้เข้าร่วมโครงการบัณฑิตอาสา โดยมีเป้าหมายให้ผู้เข้าร่วมโครงการได้เข้าไปมีส่วนร่วมกับการพัฒนาชุมชนบ้านเกิด ขณะที่ร่วมโครงการบัณฑิตอาสา นักศึกษาทุนได้เลือกประเด็นการพัฒนา ร่วมกับชุมชน โดยใช้ฐานทรัพยากรและต้นทุนวิถีชีวิตของคนในชุมชนในการพัฒนา พบว่าชุมชนต้องการองค์ความรู้ การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับทรัพยากรในชุมชน โดยการส่งเสริมการทำเกษตรกรรมอินทรีย์ ผลสำเร็จสำคัญพบว่าชุมชนสามารถใช้ฐานทรัพยากรให้เกิดมูลค่า ชุมชนลดการนำเข้าปุ๋ยเคมี ชุมชนหันมาทำเกษตรอินทรีย์ การดำเนินงานดังกล่าวส่งผลให้เกิดการจ้างงานรายได้ในชุมชน

การมีส่วนร่วมของนักศึกษาทุนสะท้อนให้เห็นการทำงานกับชุมชนของนักศึกษาทุนที่ใช้แนวคิดการทำเกษตรอินทรีย์ และคำนึงการใช้ฐานทรัพยากรในชุมชนให้เกิดประโยชน์ ตลอดจนถึงการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโครงการบัณฑิตอาสา ที่จะส่งผลต่อการชุมชนพึ่งพาตนเองในอนาคต

เป้าหมายที่ 4: สร้างหลักประกันว่าทุกคนมีการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุมและเท่าเทียม และสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Ensure inclusive and equitable quality education and promote lifelong learning opportunities for all)

การเข้ามามีบทบาทของนักศึกษาทุนในฐานะบุคลากรทางการศึกษาปฏิบัติงานในสถานศึกษาในพื้นที่ในช่วงระดับการศึกษาสอดคล้องกับเป้าหมายย่อย 4.1 – 4.2 การเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพของเด็กและเยาวชนในทุกระดับตั้งแต่ประถมศึกษา ถึงระดับอุดมศึกษา นักศึกษาทุนเหล่านี้ได้เข้าไปมีบทบาทในการเป็นกลไกในการส่งเสริมการศึกษาและการพัฒนาศักยภาพให้กับเด็กและเยาวชนในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ อีกทั้งเป้าหมายที่ 4 การส่งเสริมการศึกษาที่มีคุณภาพ สะท้อนให้เห็นแผนการพัฒนามนุษย์และสังคมของทุกประเทศชาติที่เห็นถึงความสำคัญของการศึกษาที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต ในทางกลับกันบทบาทของนักศึกษาทุนในบทบาทของบุคลากรทางการศึกษาได้เคยได้รับโอกาสการทุนการศึกษาได้ตอบแทนสังคมที่ส่งต่อผ่านบทบาทของบุคลากรทางการศึกษา อย่างไรก็ตามนอกจากเป้าหมายโอกาสทางการศึกษาแล้วการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรทางการศึกษาก็มีส่วนสำคัญในการพัฒนาและส่งเสริมการศึกษาที่มีคุณภาพเช่นกัน

เป้าหมายที่ 8: ส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต่อเนื่อง ครอบคลุม และยั่งยืน การจ้างงานเต็มที่และ มีผลิตภาพ และการมีงานที่มีคุณค่าสำหรับทุกคน (Promote sustained, inclusive and sustainable economic growth, full and productive employment and decent work for all)

บทบาทการประกอบอาชีพของนักศึกษาทุนมีความสอดคล้องในเป้าหมายย่อยที่ 8.2 – 8.3 การส่งเสริมผู้ประกอบการและวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดเล็ก และการส่งเสริมให้เกิดการจ้างงาน จากการศึกษาพบว่านักศึกษาทุนได้เข้าไปมีบทบาทในฐานะผู้ประกอบการธุรกิจขนาดเล็กในชุมชน ประเภทกลุ่มธุรกิจบริการ โดยใช้เทคโนโลยีมาปรับใช้กับการพัฒนาธุรกิจของตนเอง อีกทั้งการเกิดธุรกิจและสถานประกอบการส่งผลให้เกิดการจ้างงานในพื้นที่ สะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพของนักศึกษาทุนในฐานะเป็นทรัพยากรของชุมชนในการเป็นผู้ประกอบการในพื้นที่ เป้าหมายนี้ดังกล่าวนี้ยังส่งผลต่อการสร้างความสมดุลและโอกาสการเติบโตของธุรกิจขนาดเล็ก อีกทั้งสามารถลดการเข้ามาของธุรกิจในระบบทุนนิยม

เป้าหมายที่ 9: สร้างโครงสร้างพื้นฐานที่มีความยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลง ส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรม ที่ครอบคลุมและยั่งยืน และส่งเสริมนวัตกรรม (Build resilient infrastructure, promote inclusive and sustainable industrialization and foster innovation)

จากการศึกษาพบว่านักศึกษาทุนได้เข้ามามีบทบาทที่สอดคล้องกับเป้าหมายย่อย 9.2 ส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ครอบคลุมและยั่งยืน และเป้าหมายย่อย 9.5 ยกกระดับขีดความสามารถทางเทคโนโลยีของภาคอุตสาหกรรม ในบทบาทของเจ้าหน้าที่ควบคุมมาตรฐานการผลิตในกลุ่มสถานประกอบการที่ผลิตอาหาร โดยสถานประกอบการดังกล่าวเป็นกลุ่มธุรกิจขนาดกลางที่อยู่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และตามภูมิภาคต่างๆ แต่พบว่ามีศักยภาพในการผลิตและการส่งออกผลิตภัณฑ์อาหารในหลายประเทศ ประกอบกับการใช้เทคโนโลยีในภาคอุตสาหกรรม และศักยภาพของนักศึกษาทุนที่มีทักษะความรู้ด้านวิทยาศาสตร์อาหารฮาลาล และอุตสาหกรรมอาหาร ที่ตอบโจทย์ความต้องการของกลุ่มสถานประกอบการดังกล่าวที่มีผลิตภัณฑ์หลักเป็นสินค้าอาหารฮาลาล ที่เป็นความต้องการของตลาดโลก อย่างไรก็ตามได้ส่งผลให้ภาคอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลของไทยเติบโตได้รับการยอมรับ และมีโอกาสทางธุรกิจเท่ากับกลุ่มประเทศมุสลิมอื่นๆ อีกด้วย

เป้าหมายที่ 12: สร้างหลักประกันให้มีแบบแผนการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน (Ensure sustainable consumption and production patterns)

จากการศึกษากรณีนักศึกษาทุนที่สอดคล้องกับเป้าหมายย่อย 2.3 การทำเกษตรกรรมที่ยั่งยืน พบว่ามีความสอดคล้องและเชื่อมโยงกับเป้าหมายย่อย 12.3 ลดการปล่อยสารเคมีและของเสียเป็นพิษ ออกสู่ธรรมชาติและจัดการอย่างถูกต้อง จากกรณีนักศึกษาทุนดังกล่าวเข้าร่วมโครงการบัณฑิตอาสา เข้าไปส่งเสริมในชุมชนการทำเกษตรอินทรีย์ โดยส่งเสริมให้ชุมชนรู้จักการพึ่งพาตนเองโดยการในวัสดุ และทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนผลิตเป็นปุ๋ยหมัก นอกจากลดค่าใช้จ่ายและการนำเข้าปุ๋ยเคมี การทำเกษตรอินทรีย์ช่วยลดการปล่อยสารเคมีจากภาคการเกษตรในชุมชนได้อีกด้วย ทั้งนี้สะท้อนให้เห็นความสำคัญของการส่งต่อข้อมูลผลเสียของการทำเกษตรโดยใช้เคมี ตลอดจนจนถึงการมีแนวทางเลือกให้กับชุมชนในการทำเกษตรอินทรีย์ที่ลดผลกระทบของผู้บริโภคแล้วยังสามารถลดการปล่อยมลพิษเข้าสู่ธรรมชาติ

เป้าหมายที่ 13: ปฏิบัติการอย่างเร่งด่วนเพื่อต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและผลกระทบที่เกิดขึ้น (Take urgent action to combat climate change and its impacts)

จากการศึกษาพบว่านักศึกษาทุนที่มีบทบาทของตนในเป้าหมายย่อย 13.2 การตระหนักรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ถึงแม้บทบาทของนักศึกษาทุนในฐานะของนักศึกษาที่กำลังเรียนต่อในระดับบัณฑิตศึกษาแต่มีข้อค้นพบนักศึกษาทุนที่มีความสนใจและเห็นความสำคัญของการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ โดยกำลังศึกษาวิจัยในประเด็น “การวิเคราะห์น้ำฝน” เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลการจัดการแหล่งรองรับน้ำฝนและการบริหารจัดการทรัพยากรแหล่งน้ำในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ข้างต้นถือได้ว่าเป็นผลผลิตที่สำคัญของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ 13 การตระหนักรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและชี้ให้เห็นถึงคุณสมบัติของพลเมืองในศตวรรษที่ 21 ที่มีความใส่ใจและตระหนักปัญหาสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน

จากข้อมูลข้างต้นสามารถสรุปสาระสำคัญถึงเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนที่สอดคล้องกับบทบาทของนักศึกษาทุน ได้ว่าบทบาทของนักศึกษาทุนสะท้อนเป้าหมายการพัฒนาใน 3 เสาหลักของมิติความยั่งยืน คือ มิติด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ในมิติด้านสังคม ในเป้าหมายที่ 2 และ 4 การส่งเสริมเกษตรที่ยั่งยืนและการเข้าถึงการศึกษา มิติด้านเศรษฐกิจในเป้าหมายที่ 8 และ 9 การส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต่อเนื่อง และการส่งเสริมอุตสาหกรรม และมิติด้านสิ่งแวดล้อม ในเป้าหมายที่ 13 การตระหนักรู้กับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เหล่านี้เป็นผลผลิตของโครงการทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยเป้าหมายเพื่อส่งเสริมและให้โอกาสกับเด็กและเยาวชนในพื้นที่ในมีโอกาสศึกษาในระดับอุดมศึกษาในการพัฒนาศักยภาพและศึกษาความรู้เพื่อกลับมาพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ อย่างไรก็ตามผลผลิตของโครงการทุน พบว่านักศึกษาทุนเหล่านี้ได้มีบทบาทและกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนพัฒนาสังคมและประเทศชาติในมิติต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน อีกทั้งมีความสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน(Sustainable Development Goals : SDGs) ที่แต่ละประเทศให้ความสำคัญและกำหนดให้เป็นทิศทางการพัฒนาประเทศต่อไป

รูปภาพที่ 10 ความสอดคล้องของบทบาทนักศึกษาทุนกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน(Sustainable Development Goals : SDGs)

4.4 ข้อเสนอแนะ และแนวทางการพัฒนาโครงการทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้

4.4.1 ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินงานโครงการทุนอุดมศึกษาฯ จากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 2 กลุ่ม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 2 กลุ่ม ได้แก่ นักศึกษาทุนโครงการทุนอุดมศึกษาฯ ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงการดำเนินโครงการนี้จำแนกตามประเด็น 4 ประเด็น

1) บริบทของโครงการ

นักศึกษาทุน มีข้อเสนอแนะดังนี้

-โครงการทุนการศึกษา ฯ นี้เข้ามาช่วงจังหวะชีวิตและรอยต่อของอนาคตของตนเอง โอกาสในการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาและอนาคตของการทำงาน

บุคลากรบริหารโครงการทุน มีข้อเสนอแนะดังนี้

2) ปัจจัยนำเข้า (ด้านหลักการ/นโยบายของโครงการ/งบประมาณสนับสนุน/กิจกรรม)

นักศึกษาทุน มีข้อเสนอแนะดังนี้

- นักศึกษาที่ได้รับทุนโครงการทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ทุกคนเห็นว่า โครงการทุนฯ มีหลักการดำเนินงานที่ดีเปิดโอกาสทางการศึกษาให้กับเยาวชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา และขอให้มีการจัดสรรทุนโครงการนี้อย่างต่อเนื่องต่อไป ซึ่งนักศึกษาเหล่านี้จะเป็นจะเป็นผลผลิตของโครงการจะได้กลับมาพัฒนาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และประเทศชาติต่อไป

- โครงการทุนฯ ควรทบทวนการจัดเกณฑ์การคัดเลือกให้ละเอียดมากยิ่งขึ้น ทั้งด้านการเรียน ฐานะทางครอบครัว และการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สมัคร เพื่อกระจายโอกาสให้กับผู้สมัครที่หลากหลายมากขึ้น ทั้งคนเรียนเก่งแต่ขาดแคลนทุนทรัพย์ และคนที่เรียนไม่เก่งมากแต่ขาดแคลนทุนทรัพย์มีฐานะยากจน และประพฤติดีและเป็นนักเรียนกิจกรรม

- ควรมีการทบทวนเกณฑ์การสมัครทุนสำหรับนักศึกษาในกลุ่มที่ 2 ที่ต้องใช้คะแนนภาคเรียนที่ 1 ของปีการศึกษาแรกประกอบการยื่นสมัครทุน ซึ่งเป็นช่วงการปรับตัวของเด็กนักเรียนตอนเข้ามหาวิทยาลัยที่อาจจะส่งผลต่อคะแนน และโอกาสพิจารณาทุน

- ทบทวนเกณฑ์ผู้สมัครที่เป็นบุตรที่เป็นข้าราชการ หรือเจ้าหน้าที่รัฐ โดยพิจารณาเกณฑ์จากภาระค่าใช้จ่าย และจำนวนสมาชิกครอบครัวของผู้สมัคร

- ควรเพิ่มจำนวนทุนการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเยาวชนที่ในพื้นที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ ขาดโอกาส และการเข้าถึงทุนจริงๆ แต่มีความตั้งใจที่จะศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา

- โครงการทุนฯ ควรมีการเพิ่มเงื่อนไขการรับทุน โดยมีการรองรับการทำงานหลังจากสำเร็จการศึกษา หรือ มีการกำหนดเงื่อนไขการชดเชยทุนโดยการปฏิบัติงานตามหน่วยงาน หรือองค์กรในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

- โครงการทุนฯ ควรมีเชื่อมประสานหน่วยงานหรือองค์กรในพื้นที่ในการให้สิทธิพิจารณาพิเศษในการรับสมัครทำงานของนักศึกษาทุน

- ควรมีเงื่อนไขให้กับนักศึกษาทุนเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะการทำกิจกรรมเพื่อสังคม

- ควรมีกำหนดเวลาที่ชัดเจนในการเบิกจ่ายเงินทุนให้ สำหรับนักศึกษาทุนกลุ่มที่ 2 เพื่อให้สอดคล้องกับช่วงการชำระค่าธรรมเนียมการศึกษา เพื่อลดการสำรองจ่ายเงินจากแหล่งอื่นๆ หรือ ควรมีการยกเว้นการชำระค่าเช่าสำหรับนักศึกษาทุนดังกล่าว

- ทุนนี้ช่วยแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายของครอบครัว เสนอให้ดำเนินงานโครงการนี้อย่างต่อเนื่อง
บุคลากรบริหารโครงการทุน มีข้อเสนอแนะดังนี้

- โครงการทุนฯ ควรมีการทบทวนและประเมินข้อมูลสถานการณ์อัตราขาดแคลนของงาน โดยเฉพาะสาขาที่ขาดแคลนและเป็นที่ต้องการของพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ หรือ ตามสถานการณ์การขาดแคลนงานของประเทศเพื่อกำหนดเงื่อนไขของการเปิดรับสมัครทุน

- ให้โครงการฯ ทบทวนและพิจารณาลดจำนวนทุน แต่ให้กำหนดจำนวนที่สอดคล้องกับอัตราการขาดแคลนในพื้นที่ และมีเงื่อนไขการปฏิบัติงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้

- ควรมีการทบทวนและพิจารณาเพิ่มวงเงิน หรือ เงื่อนไขอื่นๆ สำหรับนักศึกษาทุนที่ได้ที่สิทธิเข้าศึกษาในสถาบันการศึกษาต่างภูมิภาค หรือในพื้นที่เขตเศรษฐกิจและค่าครองชีพสูง
- อยากรให้ทุนนี้มืออย่างต่อเนื่อง เชื่อมั่นว่าทุนสามารถสร้างทรัพยากรมนุษย์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ให้กลับมาพัฒนาพื้นที่ต่อไป

3) ด้านวิธีการ / กระบวนการดำเนินโครงการ

นักศึกษาทุน มีข้อเสนอแนะดังนี้

- โครงการทุนฯ ควรมีการสื่อสารเงื่อนไข และเกณฑ์การรับสมัคร และเงื่อนไขหลังจากสำเร็จการศึกษาให้ชัดเจนมากขึ้น
- ควรมีการพัฒนาช่องทางการรับสมัครที่สอดคล้องกับการใช้เทคโนโลยีในปัจจุบันให้สะดวก ประหยัดเวลา และลดขั้นตอนมากขึ้น เช่น การพัฒนาแอปพลิเคชันการสมัคร
- โครงการทุนฯ ควรเพิ่มเติมเงื่อนไข และกระบวนการคัดกรองคุณสมบัติของผู้สมัครอย่างเข้มข้น โดยเฉพาะคะแนนพื้นฐานของรายวิชาการหลักของมหาวิทยาลัยกำหนด หรือควรมีการเตรียมความพร้อมของนักศึกษาทุนทั้งสายวิชาการ และการปรับตัวการเข้าสังคม เพื่อลดการตกออก การศึกษาระหว่างได้รับทุน
- หลักเกณฑ์การคัดเลือก ขั้นตอนการสัมภาษณ์ คณะกรรมการผู้สัมภาษณ์ควรเป็นบุคคลที่มีความรู้ความเข้าใจวิถีบริบทของคนในพื้นที่ และสถานการณ์เศรษฐกิจในชุมชนจังหวัดชายแดนภาคใต้
- โครงการทุนฯ ควรมีการจัดกิจกรรมระหว่างที่นักศึกษาได้รับทุน เช่น กิจกรรมจิตอาสา หรือรวมตัวจัดกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ในชุมชน หรือ กำหนดเงื่อนไขการจัดหรือเข้าร่วมกิจกรรมของนักศึกษาทุนในระหว่างเรียน โดยใช้ศักยภาพที่สอดคล้องกับสาขาที่ตนเองเรียน
- โครงการควรมีการพัฒนาศักยภาพให้กับนักศึกษาทุนระหว่างเรียน เช่น ทักษะ Soft Skill
- โครงการทุนฯ ควรมีการจัดกิจกรรมพบปะระหว่างผู้บริหารทุน และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษาทุนในระหว่างที่ได้รับทุนเพื่อสร้างความใกล้ชิด เพื่อให้เห็นความสำคัญของการได้รับโอกาสจากทุนนี้
- ควรมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมสร้างแรงบันดาลใจให้กับนักศึกษาทุน เพื่อให้เห็นความสำคัญของการศึกษากับต้นทุนการพัฒนาตนเองและสังคม
- ควรมีกิจกรรมที่ส่งเสริมในนักศึกษาที่ได้รับทุน ตระหนักถึงความสำคัญของทุนนี้เกิดขึ้นมา เพื่อพัฒนาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และให้เห็นศักยภาพของตนเองในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
- โครงการฯ ควรมีการจัดกิจกรรมนิเทศพบปะนักศึกษาทุน ช่วงปลายก่อนสิ้นสุดโครงการฯ หรือใกล้สำเร็จการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ในการสร้างแรงบันดาลใจและการแนะแนวทางการหางานในอนาคต

บุคลากรบริหารโครงการทุน มีข้อเสนอแนะดังนี้

- ทบทวนการตั้งเกณฑ์กำหนดการสัมภาษณ์ผู้สมัครทุน ค่าคะแนนเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพให้สอดคล้องไปตามสภาพทางบริบทของผู้สมัคร

- ควรมีการประสานความร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษาให้มีการรายงานการติดตามนักศึกษาทุนอย่างต่อเนื่อง

- นักศึกษาทุน ควรมีการติดตามการรายงานผล และส่งเอกสารประกอบการเบิกจ่ายเงินทุนให้ตรงไปตามที่โครงการฯ หรือ หน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลทุกนักศึกษาในมหาวิทยาลัยกำหนด จะส่งผลต่อการได้เงินทุนตรงตามเวลา

4) ผลผลิต

นักศึกษาทุน มีข้อเสนอแนะดังนี้

- ควรจัดสรรอัตราค่าจ้างและหางานรองรับในพื้นที่สำหรับนักศึกษาทุนที่สำเร็จการศึกษา โดยร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- โครงการทุนฯ ควรมีการติดตามผลหลังจากที่นักศึกษาทุนที่สำเร็จการศึกษา และสำรวจและจัดทำฐานข้อมูล ภาวะการมีงานทำเพื่อเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ในการพัฒนาโครงการต่อไปในอนาคต และควรจัดเวทีคืนข้อมูลสู่ชุมชนต่อไป

- ควรมีการสนับสนุนและจัดกิจกรรมให้กับศิษย์เก่านักศึกษาทุน ในการจัดกิจกรรมอาสาบำเพ็ญประโยชน์ให้กับพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ตามวาระและโอกาสที่เหมาะสม

- สนับสนุนให้เกิดกิจกรรมเวทีนโยบายสาธารณะและการจัดทำแผนการขับเคลื่อนและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยนักศึกษาทุน

- นักศึกษาทุนทุกคนเห็นด้วยที่ทางโครงการฯ ควรมีการจัดกิจกรรมเวทีสมัชชานักศึกษาทุน เป็นรวมตัวนักศึกษาทุนทั้งหมด เพื่อเป็นเวทีในการสานสัมพันธ์ เครือข่ายนักศึกษาทุน ตลอดจนถึงการสื่อสารผลผลิตของโครงการคืนสู่ชุมชน

- ควรเสนอจัดตั้งองค์กรสำหรับนักศึกษาทุน เพื่อเป็นองค์กรในการสนับสนุนหนุนเสริมโครงการต่อไปในอนาคต ตลอดจนถึงการขับเคลื่อนงานในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ในมิติต่างๆ

บุคลากรบริหารโครงการทุน มีข้อเสนอแนะดังนี้

- โครงการฯ ควรมีการขับเคลื่อนนโยบายและบูรณาการหน่วยงานในพื้นที่ในการรองรับงานนักศึกษาทุนที่สำเร็จการศึกษา

จากการศึกษากลุ่มประชากรผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียโดยนักศึกษาทุนมีข้อสังเกตต่อแนวทางการพัฒนาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ในมุมมอง ด้านการศึกษา และด้านสังคมโดยมีรายละเอียดดังนี้

ด้านการศึกษา

- (1) จัดให้มีการทบทวนการพัฒนาหลักสูตรโรงเรียนตาดีกา (ศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด) ในการบูรณาการความรู้ด้านศาสนา กับการใช้ภาษาต่างประเทศ เช่น ภาษามลายูกลาง ภาษาอังกฤษ

- (2) ควรมีการจัดทำประเมินและทบทวนสถานการณ์อัตราการว่างงาน สาขาอาชีพภาคเอกชนในพื้นที่เพื่อจัดทำข้อเสนอและประสานเชื่อมกับสถาบันการศึกษาในพื้นที่เพื่อรองรับบัณฑิตที่จบใหม่อย่างเหมาะสม
- (3) ควรมีการทบทวนการเปิดสาขาการเรียนการสอนสำหรับสถาบันอุดมศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ เช่น สาขาการจัดการโลจิสติกส์ สาขาการจัดการพาณิชย์และการค้าชายแดน

ด้านสังคม

- (1) ให้ความสำคัญต่อการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยการจัดการระบบคอมพิวเตอร์ในองค์กร การศึกษา และหน่วยต่างๆ ในพื้นที่ ยกย่ององค์กรด้วยระบบ Active Directory Organization การเข้าถึงของเทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ
- (2) ส่งเสริมการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อชุมชน เช่น การพัฒนาธุรกิจชุมชน และการเข้าถึงเทคโนโลยีในทุกช่วงวัยและคำนึงถึงการรู้เท่าทันเทคโนโลยีและสื่อออนไลน์
- (3) ชุมชนควรมีพื้นที่ และบทบาทให้กับเด็กและเยาวชนในการเข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรมชุมชน และการพัฒนาชุมชน
- (4) จัดให้มีการพัฒนาศักยภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในการใช้ต้นทุนทางทรัพยากรในชุมชนในการสร้างมูลค่าเพิ่มโดยใช้นวัตกรรม และเทคโนโลยีการพัฒนาสินค้า และการบริการ
- (5) ให้มีการส่งเสริม และยกระดับมาตรฐานสินค้าชุมชนให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาพื้นที่ เช่น GMP ออย. ISO

4.4.2 ข้อเสนอแนะต่อแนวทางการพัฒนาโครงการทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)

จากการศึกษามีข้อค้นพบและสาระสำคัญของการดำเนินงานของโครงการทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ และบทบาทของนักศึกษาทุนในการมีส่วนการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มุ่งเน้น และกำหนดทิศทางการพัฒนาสังคม คำนึงถึงความสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยการส่งเสริมการศึกษาเป็นเป้าหมายหลัก อีกทั้งพบว่านักศึกษาทุนดังกล่าวมีส่วนร่วมในส่งเสริมการศึกษาที่สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดนในยุทธศาสตร์ที่ 1 เสริมสร้างสังคมคนดี มีปัญญา และเชื่อมโยง สัมพันธ์กับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ที่เป็นธงหลักของการพัฒนาแต่ละประเทศ อย่างไรก็ตามเพื่อการดำเนินงานของโครงการทุนอุดมศึกษา ให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริบทสถานการณ์ของสังคม ผู้วิจัยจึงได้จัดทำข้อเสนอแนะแนวทางการดำเนินโครงการในอนาคตโดยการวิเคราะห์โอกาส และช่องว่างการดำเนินงานโครงการที่สอดคล้องและมีส่วนในการสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ใน

เป้าหมายที่ 4 สร้างหลักประกันว่าทุกคนมีการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุมและเท่าเทียม และสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยมีรายละเอียดตามเป้าหมายย่อยดังนี้

ก) เป้าหมายย่อย 4.3 สร้างหลักประกันให้ชายและหญิงทุกคนเข้าถึงการศึกษา อาชีวศึกษา อุดมศึกษา รวมถึงมหาวิทยาลัยที่มีคุณภาพ ในราคาที่สามารถจ่ายได้ ภายในปี พ.ศ. 2573

ข้อเสนอแนะ

- 1) ขยายโอกาสการให้ทุนกับกลุ่มนักเรียนที่สนใจเรียนต่อในสายอาชีพ โดยมีการทบทวนสถานการณ์ความต้องการของบัณฑิตสายอาชีพ เพื่อรองรับงานในพื้นที่หรือความต้องการของตลาดงาน
- 2) ทบทวนเกณฑ์และเงื่อนไขการให้ทุนการศึกษาโดยแบ่ง 2 กลุ่มลักษณะทุน
  - กลุ่มที่ 1 ผู้ให้ทุนสนับสนุนและรับผิดชอบค่าใช้จ่ายทั้งหมด โดยกำหนดเกณฑ์นักศึกษาที่เรียนดี มีคุณธรรม และขาดแคลนทุนทรัพย์ และเงื่อนไขอื่นๆตามความเหมาะสม
  - กลุ่มที่ 2 ผู้ให้ทุนสนับสนุนและรับผิดชอบค่าใช้จ่ายร้อยละ 50 หรือ ในอัตราอื่นๆ ที่เหมาะสม ของค่าใช้จ่ายของนักศึกษาทุน โดยกำหนดเกณฑ์นักศึกษาที่เรียนดี มีคุณธรรม และมีฐานะรายได้ปานกลาง

ข) เป้าหมายย่อย 4.4 เพิ่มจำนวนเยาวชนและผู้ใหญ่ที่มีทักษะที่เกี่ยวข้องจำเป็น รวมถึงทักษะทางด้านเทคนิคและอาชีพสำหรับการจ้างงาน การมีงานที่มีคุณค่า และการเป็นผู้ประกอบการ ภายในปี พ.ศ. 2573

ข้อเสนอแนะ

- 1) ผู้ให้ทุนควรมีการทบทวนการสนับสนุนทุนการศึกษาสาขาที่สอดคล้องกับทักษะของพลเมืองในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะ สายอาชีพ เทคโนโลยี เป็นต้น
- 2) ควรกำหนดเงื่อนไขในการส่งเสริมทักษะทางอาชีพ หรือประสบการณ์ทำงาน โดยประสานความร่วมมือกับหน่วยงานราชการ องค์กรธุรกิจ หรือสถานประกอบการที่เกี่ยวข้อง และรองรับนักศึกษาทุนให้เป็นพื้นที่พัฒนาศักยภาพของตนเองในระหว่างเรียน

ข) เป้าหมายย่อย 4.5 ขจัดความเหลื่อมล้ำทางเพศด้านการศึกษา และสร้างหลักประกันว่ากลุ่มที่เปราะบางซึ่งรวมถึงผู้พิการ ขนพื้นเมือง และเด็ก เข้าถึงการศึกษาและการฝึกอาชีพทุกระดับอย่างเท่าเทียม ภายในปี พ.ศ. 2573

ข้อเสนอแนะ

- 1) ขยายโอกาสทุนการศึกษาให้ครอบคลุมกับประชากรกลุ่มเฉพาะ เช่น ผู้พิการ โดยประสานความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาที่มีความพร้อม และสามารถรองรับนักศึกษาเหล่านั้น

- 2) ขยายโอกาสทุนการศึกษาในสาขาสายอาชีพให้กับประชากรกลุ่มเฉพาะ และรองรับการฝึกอาชีพและการทำงานในอนาคตโดยประสานความร่วมมือกับผู้ประกอบการ หรือองค์กรธุรกิจ

ข) เป้าหมายย่อย 4.6 สร้างหลักประกันว่าเยาวชนทุกคนและผู้ใหญ่ทั้งชายและหญิงในสัดส่วนสูง สามารถอ่านออกเขียนได้และคำนวณได้ ภายในปี พ.ศ. 2573

ข้อเสนอแนะ

- 1) ผู้ให้ทุนควรมีการกำหนดเงื่อนไข และประสานความร่วมมือกับสถานศึกษาในระดับมัธยมศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมนักเรียนในทักษะทางวิชาการเบื้องต้น เช่น ทักษะทางภาษากับการคิดวิเคราะห์ ที่สอดคล้องกับเงื่อนไขการรับทุน หรือ มีการจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมของนักเรียนทุนก่อนเข้าเรียนในระดับอุดมศึกษา

ค) เป้าหมายย่อย 4.7 สร้างหลักประกันว่าผู้เรียนทุกคนได้รับความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน รวมไปถึง การศึกษาสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืนและการมีวิถีชีวิตที่ยั่งยืน สิทธิมนุษยชน ความเสมอภาคระหว่างเพศ การส่งเสริมวัฒนธรรมแห่งความสงบสุขและการไม่ใช้ความรุนแรง การเป็นพลเมืองของโลก และความชื่นชมในความหลากหลายทางวัฒนธรรมและการที่วัฒนธรรมมีส่วนช่วยให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ภายในปี พ.ศ. 2573

ข้อเสนอแนะ

- 1) ผู้ให้ทุนควรมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมทักษะและความเข้าใจในแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนร่วมกับสถาบันอุดมศึกษาระหว่างที่นักศึกษาได้รับทุน
- 2) ผู้ให้ทุนควรทบทวนเกณฑ์และเงื่อนไขการสนับสนุนทุนในสาขาที่สอดคล้องกับการเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน
- 3) ผู้ให้ทุนควรมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาศักยภาพให้กับนักศึกษาทุนให้เห็นความสำคัญของการเป็นพลเมืองตื่นรู้ในการดูแลรับผิดชอบสังคม

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง “ทุนอุดมศึกษาต่อการพัฒนาเยาวชน และพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ สู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการดำเนินงาน “โครงการทุนอุดมศึกษา เพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้” มีส่วนในการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ และการจัดทำข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาโครงการฯ ในอนาคต โดยมีวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพโดยมีเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ การสัมภาษณ์เชิงลึก รวมถึงการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาประกอบการวิเคราะห์ข้อมูล รายงานผลด้วยการพรรณนาวิเคราะห์

โดยมีบทสรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาโครงการทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังนี้

5.1 สรุปผลการศึกษา

5.1.1 ผลการดำเนินงานโครงการทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้

โครงการทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้เริ่มต้นดำเนินงานในปี พ.ศ. 2550 เป็นโครงการที่สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) ซึ่งปรับโครงสร้างเป็นสำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สป.อว.) ตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม (ฉบับที่ 19) พ.ศ.2562 ร่วมกับสถาบันการอุดมศึกษา และศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) ดำเนินโครงการสนับสนุนทุนการศึกษาต่อระดับปริญญาตรีในประเทศให้แก่เยาวชนที่มีภูมิลำเนาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ หรือ “ทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้” การดำเนินงานโครงการทุนอุดมศึกษาฯ ในระยะที่ 1 และระยะที่ 2 ทำให้เยาวชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ไม่สามารถเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีได้มีโอกาสเข้าศึกษาต่อในสถาบันอุดมศึกษาทั่วประเทศเพิ่มขึ้น มีโลกทัศน์ที่กว้างขึ้น มีความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้ทัน ได้รับการพัฒนาศักยภาพ และการพัฒนาเป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพ หลังจากสำเร็จการศึกษาได้ประกอบอาชีพโดยใช้ความรู้ ความสามารถที่เรียนมา ในการประกอบอาชีพมีรายได้ ตลอดจนถึงในกลไกสำคัญในการพัฒนาสังคม และประเทศชาติ จากการรายงานผลการดำเนินงานของ สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สป.อว.) ได้นำเสนอผลการดำเนินงานของการจัดสรรทุนดังนี้

การดำเนินงานโครงการทุนฯ ในระยะที่ 1 – 3 มีเยาวชนที่มีภูมิลำเนาในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ได้รับการสนับสนุนโอกาสและทุนการศึกษาในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา จำนวนทั้งสิ้น 5,785 คน และนักศึกษาทุนที่สำเร็จการศึกษาไปแล้ว 4,326 คน คิดเป็นร้อยละ 74.65 และกำลังศึกษา จำนวน 715 คน คิดเป็นร้อยละ 12.3 นับได้ว่าเป็นผลผลิตและผลสำเร็จสำคัญของโครงการฯ ในการผลิตบัณฑิต และส่งเสริมโอกาสการมีอาชีพและรายได้ในพื้นที่ต่อไป

5.1.2 บทบาทของนักศึกษาทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้

โครงการทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้เริ่มดำเนินงานตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 จนถึงปัจจุบันดำเนินงานเข้าสู่ในระยะที่ 4 โครงการฯ มีผลผลิตจากการดำเนินงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เพื่อส่งเสริม สนับสนุนให้เด็กและเยาวชนในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ศึกษาต่อจนสำเร็จในระดับปริญญาตรีและเพื่อส่งเสริมให้เยาวชนผู้รับทุนการศึกษาได้นำความรู้ ความสามารถกลับไปพัฒนาท้องถิ่นของตนเองภายหลังสำเร็จการศึกษา ผลจากการศึกษาพบว่ากลุ่มนักศึกษาทุนผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในโครงการฯ ทั้ง 24 ราย ได้มีส่วนร่วมและบทบาทการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ใน 2 ประการ 1) การมีส่วนร่วมกับการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ในทางตรง 2) การมีส่วนร่วมกับการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ในทางอ้อม โดยมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

ประการที่ 1 การพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ทางตรง บทบาทของนักศึกษาทุนเหล่านี้ หลังจากสำเร็จการศึกษาได้รับโอกาสในการประกอบอาชีพที่มีส่วนในการหนุนเสริมการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยสังกัดองค์กรหรือหน่วยงาน และสถานประกอบการ มีพื้นที่เป้าหมายการดำเนินงานที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ โดยแบ่งมิติการพัฒนาทางตรงดังนี้

ก) **ด้านสังคม** พบว่านักศึกษาทุนเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาด้านสังคมในบทบาทการเป็นบุคคลากรที่อยู่ในโครงการบัณฑิตอาสา อีกทั้งสอดคล้องกับเป้าประสงค์ของโครงการบัณฑิตอาสา เพื่อพัฒนาคุณภาพบัณฑิตด้านคุณธรรม จริยธรรมและความสามารถในการพัฒนาชุมชน พัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนให้ดีขึ้น นักศึกษาทุนได้ใช้องค์ความรู้จากสาขาที่ศึกษา ประยุกต์กับทักษะเพิ่มเติมจากโครงการบัณฑิตอาสาสู่การทำงานชุมชน บทบาทนักศึกษาได้เข้าไปเป็นกลไกที่สำคัญของโครงการฯ ในการมีส่วนร่วมการใช้นวัตกรรมทางสังคมในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับทรัพยากรในพื้นที่ ตลอดจนถึงการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ที่สามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชน และการสนับสนุนให้ชุมชนพึ่งพาตนเอง อีกหนึ่งกรณีของนักศึกษาทุนที่ประกอบอาชีพด้านสถาปนิก นักศึกษาทุนได้ใช้องค์ความรู้สถาปนิกอาสาให้กับชุมชน ตลอดจนถึงการสร้างทัศนคติเชิงบวกให้กับคนในชุมชนให้เห็นความสำคัญขององค์ความรู้ด้านวิชาชีพสถาปนิกที่ไม่ใช่แค่การออกแบบสิ่งก่อสร้างเพื่อความสวยงามแต่รวมถึงความปลอดภัยของการก่อสร้าง และงานสถาปัตยกรรมที่เป็นมิตรและเอื้อต่อผู้อยู่อาศัยและชุมชน การดำเนินกิจการได้มีข้อค้นพบการได้รับโอกาสและการพิสูจน์ให้เห็นถึงความสามารถในงานด้านสถาปัตยกรรม และเป็นที่ยอมรับของกลุ่มลูกค้าในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ตลอดจนถึงการโอกาสของการใช้ต้นทุนทางสังคมในการใช้มิติของศิลปะอิสลาม และศิลปะท้องถิ่นประยุกต์งานสถาปัตยกรรมร่วมสมัยในการผลิตชิ้นงาน

ข) ด้านเศรษฐกิจ บทบาทของนักศึกษาทุนที่มีส่วนร่วมกับการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ด้านเศรษฐกิจแบ่ง 2 กลุ่มกรณี ดังนี้

1) บทบาทการส่งเสริมธุรกิจชุมชน เป็นกลุ่มนักศึกษาทุนที่หลังจากสำเร็จการศึกษามีแนวทางการประกอบอาชีพที่ชัดเจนถึงแม้ว่าสาขาที่สำเร็จไม่ได้สอดคล้องกับอาชีพปัจจุบัน ประกอบกับมีต้นทุนกิจการของครอบครัว และการใช้ที่ตั้งเชิงภูมิศาสตร์ชายแดน ทำให้นักศึกษาทุนเหล่านี้มีโอกาสในบทบาทผู้ประกอบการในพื้นที่ภูมิลำเนาตนเอง นอกจากนี้พบว่านักศึกษาทุนเห็นโอกาสการลงทุนทำธุรกิจและเป็นเจ้าของกิจการด้วยตนเอง อย่างไรก็ตามสิ่งที่ค้นพบได้จากบทบาทและศักยภาพของนักศึกษาทุนพบว่านักศึกษาเหล่านี้ได้นำองค์ความรู้ที่ศึกษามา ตลอดจนจนถึงนวัตกรรมและเทคโนโลยี นำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาธุรกิจของตนเอง นอกจากนี้นักศึกษาทุนได้สะท้อนการเชื่อมโยงบทบาทของตนเองในการมีส่วนร่วมกับการพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่ผ่านการประกอบธุรกิจเพื่อสังคม เช่น เกิดการจ้างงานในพื้นที่ ส่งเสริมธุรกิจและการค้าชายแดน เป็นต้น

2) การสนับสนุนงานภาคอุตสาหกรรม พบว่านักศึกษาทุนเข้าไปมีส่วนร่วมในภาคอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ในบทบาทของหัวหน้างาน และเจ้าหน้าที่ควบคุมมาตรฐานผลิต ส่วนหนึ่งเป็นโอกาสของสาขาที่นักศึกษาสำเร็จเป็นสาขาเฉพาะทางและประสบการณ์ความสามารถของเฉพาะบุคคล ที่สอดคล้องกับหน้าที่รับผิดชอบตามความต้องการของสถานประกอบการ

นอกจากนี้บทบาทของนักศึกษาทุนในภาคอุตสาหกรรมได้สะท้อนการมีส่วนในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชน การจ้างงานในพื้นที่ และโอกาสของการส่งออกสินค้า และการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลให้เป็นที่ยอมรับอีกด้วย อีกทั้งบทบาทนักศึกษาทุนในภาคอุตสาหกรรมได้สะท้อนจิตสำนึกและบทบาทสำคัญของการรับผิดชอบต่อผู้บริโภคในฐานะต้นทางการผลิต ถึงแม้ในบางกรณีของนักศึกษาทุนมีสถานปฏิบัติงานฐานการผลิตที่ตนเองปฏิบัติงานนอกพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ แต่สินค้าเหล่านั้นล้วนส่งต่อไปยังผู้บริโภคในพื้นที่ และผู้บริโภคในภูมิภาคอื่นๆอีกด้วย อย่างไรก็ตามบทบาทและโอกาสการประกอบอาชีพของนักศึกษาทุน ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการให้มีผู้ประกอบการภาคอุตสาหกรรมอาหารในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่จะเป็นช่องทางและโอกาสในการรองรับบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาสาขาเฉพาะด้าน เช่น สาขาวิทยาศาสตร์การอาหารและโภชนาการ อุตสาหกรรมอาหาร ตลอดจนจนถึงอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่

ค) ด้านการศึกษา นักศึกษาทุนมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ในบทบาทของการเป็นบุคลากรทางการศึกษา (ครู อาจารย์) ในสถาบันการศึกษาในพื้นที่โดยมีสังกัด 2 ระดับ สถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา และอุดมศึกษา โดยภูมิหลังของนักศึกษาทุน พบว่ามีความมุ่งมั่นและเป้าหมายในอนาคตที่ชัดเพื่อเป็นบุคลากรทางการศึกษา และการเข้ารับราชการครู สะท้อนให้เห็นความสนใจด้านอาชีพของบัณฑิตที่จบมาใหม่ในขณะนั้น นอกจากนี้บทบาทการเป็นครูและอาจารย์ของนักศึกษาทุนในรายวิชามีความสอดคล้องแนวทางการจัดการศึกษาและการเตรียมพลเมือง

ในศตวรรษที่ 21 เช่น การส่งเสริมภาษาอังกฤษ การส่งเสริมความรู้ด้านสังคมเศรษฐกิจ และการจัดการโลจิสติกส์ อีกประการหนึ่งมีข้อค้นพบในบทบาทของนักศึกษาทุนที่นอกเหนือจากเป็นบุคคลากรทางการศึกษาในการส่งเสริมองค์ความรู้ด้านวิชาการแล้ว นักศึกษาทุนมีบทบาทในการเป็นกลไกในการส่งเสริมพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน และส่งเสริมกิจกรรมนอกหลักสูตร เช่น กิจกรรมสภานักเรียน การจัดกิจกรรมจิตอาสาสาธารณะในการช่วยเหลือชุมชน ตลอดจนถึงการเป็นบุคคลตัวอย่างในการสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้เรียนในการเห็นความสำคัญของการศึกษาทางวิชาการควบคู่กับการทำกิจกรรม เพื่อสร้างคุณค่า และปลูกจิตสำนึกให้กับเด็กและเยาวชนในการมีจิตอาสาสาธารณะ และเป็นพลเมืองที่เก่ง ดี มีคุณธรรม

ประการที่ 2 การพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ทางอ้อม บทบาทของนักศึกษาทุนเหล่านี้หลังจากสำเร็จการศึกษาได้รับโอกาสในการประกอบอาชีพสังกัดองค์กรหรือหน่วยงาน และ สถานประกอบการ มีพื้นที่เป้าหมายการดำเนินงานที่ตั้งอยู่นอกพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งนี้การดำเนินงานและพื้นที่เป้าหมายที่ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ตลอดจนถึงการเป็นกลไกขับเคลื่อนการพัฒนาในระดับภูมิภาคของประเทศไทย มิมีติการพัฒนา ดังนี้

ก) **ด้านการสื่อสารและการส่งเสริมภาพลักษณ์** บทบาทของนักศึกษาทุนกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่ด้านการสื่อสารและการส่งเสริมภาพลักษณ์ บทบาทของนักศึกษาทุนสะท้อนให้เห็นความสำคัญของพลังการสื่อสารโดยใช้บุคคล กล่าวได้ว่าเป็นอีกหนึ่งผลผลิตสำคัญของโครงการนอกจากส่งเสริมการศึกษาโดยการมอบทุนการศึกษาแล้ว นักศึกษาเหล่านี้เป็นช่องทางการสื่อแบบ Soft Power ผ่านบุคคล โดยนักศึกษาทุนได้มีบทบาทการสื่อสาร 2 ระดับ

ระดับที่ 1) ในขณะที่ได้รับทุน นักศึกษาที่ได้รับทุนจากโครงการฯ ที่ได้เลือกสาขา และสถาบันการศึกษาต่างภูมิภาค นักศึกษาทุนเหล่านี้เป็นช่องทางการสื่อสารเชิงบวกให้กับพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ในระดับเพื่อนร่วมสาขา

ระดับที่ 2) บทบาทของการทำงานในต่างภูมิภาค พบว่ามีนักศึกษาทุนหลังจากสำเร็จการศึกษาได้รับโอกาสในการเข้าทำงานและบรรจุในหน่วยงานราชการระดับในกระทรวง นอกจากนี้มีบทบาทในการสื่อสารภาพลักษณ์เชิงบวกให้กับพื้นที่พบว่าบทบาทของนักศึกษาทุนมีส่วนในการสื่อสารและให้ข้อมูลมิติทางสังคม วัฒนธรรม และอื่นๆที่เกี่ยวข้องให้หน่วยงานส่วนกลางที่มีส่วนดูแลรับผิดชอบภารกิจงานในส่วนภูมิภาคจังหวัดชายแดนใต้ เพื่อให้เข้าใจในบริบทและรับสารข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงในการปฏิบัติงานราชการในพื้นที่ บทบาทของนักศึกษาทุนที่ปฏิบัติงานในหน่วยงานส่วนกลางระดับกระทรวงสะท้อนให้เป็นศักยภาพและโอกาสของนักศึกษาทุนที่สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนงานของหน่วยงานราชการระดับประเทศ อย่างไรก็ตามในบทบาทการสื่อสารและการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีโดยนักศึกษาทุนถือได้ว่าเป็นเครื่องมือการพัฒนาพื้นที่โดยทางอ้อมที่ใช้การลงทุนน้อย

ข) ด้านเศรษฐกิจ และการพัฒนาธุรกิจ นักศึกษาทุนนอกจากมีส่วนในการพัฒนาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้แล้ว พบว่ามีนักศึกษาทุนอีกหลายกรณีสำเร็จการศึกษาได้มีบทบาท และส่วนร่วมในกลไกการพัฒนาประเทศในภูมิภาคต่างๆ ตามสายงานอาชีพ และประสบการณ์ เข้าไปมีบทบาทในสายงานที่สอดคล้องกับการพัฒนา มีบทบาทในกลุ่มภาคธุรกิจที่สำคัญดังนี้

กลุ่มงานอุตสาหกรรมอาหาร นักศึกษาทุนเหล่านี้ได้เข้าไปมีบทบาทในตำแหน่งเจ้าหน้าที่ควบคุมการผลิตและควบคุมมาตรฐานอาหารฮาลาล ซึ่งเป็นสถานประกอบการที่ผลิตวัตถุดิบประกอบอาหารและอาหารแช่แข็งส่งออกยังไปทั่วโลก ซึ่งให้เห็นว่าผลิตภัณฑ์สินค้าฮาลาลไทย เป็นที่ยอมรับในระดับประเทศและสากล นอกจากนี้สะท้อนให้เห็นว่านักศึกษาทุนนอกจากมีความรู้ความสามารถตามสาขาที่สำเร็จแล้ว ปัจจัยทางบุคคลในฐานะบัณฑิตมุสลิมและพลเมืองในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีต้นทุนการนับถือศาสนาอิสลามและความรู้หลักการอาหารฮาลาลเป็นที่ยอมรับในตลาดอาชีพของสาขาข้างต้น

กลุ่มงานธุรกิจการท่องเที่ยว และอสังหาริมทรัพย์ มีนักศึกษาทุนเข้าไปมีบทบาทในกลุ่มธุรกิจดังกล่าวในสถานประกอบการที่ตั้งอยู่ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจหลักของประเทศและกลุ่มจังหวัดท่องเที่ยว จากต้นทุนการสำเร็จการศึกษาด้านภาษาอังกฤษ และความสนใจในอาชีพการบริการทำให้นักศึกษาทุนเหล่านี้ได้รับโอกาสในสายอาชีพที่ต้องใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารในบทบาทเจ้าหน้าที่บริการการท่องเที่ยว และเจ้าหน้าที่บริษัทอสังหาริมทรัพย์โดยบริการให้กับนักท่องเที่ยวและชาวต่างประเทศ

กลุ่มงานเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร มีนักศึกษาทุนเข้าไปมีบทบาทในภาคงานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศขององค์กรระดับต้นของประเทศ และธุรกิจงานผลิตสื่อ และธุรกิจพัฒนาแพลตฟอร์มออนไลน์ที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน นอกจากนี้นักศึกษาทุนได้สะท้อนบทบาทหน้าที่ที่ตอบโจทย์การพัฒนาสังคมมิติการผลิตและคัดกรองสื่อที่เหมาะสมให้กับผู้บริโภคสื่อ และบทบาทการพัฒนาาระบบสารสนเทศที่สอดคล้องกับผู้ใช้และกลุ่มลูกค้า

กลุ่มงานอาชีวอนามัยและความปลอดภัย นักศึกษาทุนเข้าไปมีบทบาทในการเป็นเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในสถานประกอบการ โดยประยุกต์และต่อยอดทางด้านสาธารณสุขมาปรับใช้กับงานความปลอดภัยในสถานประกอบการ ซึ่งนับว่าเป็นบทบาทที่สำคัญของกลุ่มบริษัทอุตสาหกรรมและสถานประกอบการที่ต้องใช้เจ้าหน้าที่ฝ่ายความปลอดภัย สำหรับการให้คำแนะนำ และแนวทางการปฏิบัติงานอย่างปลอดภัย

บทบาทของนักศึกษาทุนข้างต้น สรุปได้ว่านักศึกษาทุนกลุ่มเหล่านี้ได้เข้าไปมีบทบาทในสถานประกอบการ และองค์กรต่าง ๆ ที่อยู่ตามหัวเมืองและภูมิภาคต่าง ๆ ล้วนเป็นสถานประกอบการธุรกิจที่เป็นกลไกในการส่งเสริมเศรษฐกิจให้กับประเทศไทย ประกอบกับศักยภาพของนักศึกษาทุน และบัณฑิตคนรุ่นใหม่เข้าไปมีบทบาทในระดับปฏิบัติการและการบริหารองค์กรธุรกิจชั้นนำของประเทศ ทั้งนี้มีข้อสังเกตให้เห็นว่าสาขาอาชีพข้างต้นในบางสาขาสอดรับกับที่ตั้งของสถานประกอบการกลุ่มจังหวัดพื้นที่เศรษฐกิจหลัก แต่ไม่สอดคล้องกับนักศึกษาทุนบริบทพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เช่น สาขา

เทคโนโลยีสารสนเทศ กลุ่มธุรกิจการท่องเที่ยว เป็นต้น อย่างไรก็ตามในบางสาขาอาชีพควรได้รับการส่งเสริมและรองรับบัณฑิตใหม่ เช่น การส่งเสริมกลุ่มธุรกิจและอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล จากเนื้อต้นทุนและบริบทของพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่สอดคล้องและเอื้อต่อกลุ่มธุรกิจดังกล่าว

5.1.3 บทบาทนักศึกษาทุนกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)

แผนยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดนระยะ 20 ปี พ.ศ.2560-2579 จัดทำขึ้นเพื่อเป็นแนวทาง และทิศทางการพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน ประกอบด้วย ยะลา ปัตตานี นราธิวาส สงขลาและสตูล มีวัตถุประสงค์สำคัญคือ 1) เพื่อใช้เป็นกรอบทิศทางการพัฒนา และนำไปสู่การกำหนดกรอบแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดและกลุ่มจังหวัด 4 ปี และแผนปฏิบัติการประจำปีของจังหวัดและกลุ่มจังหวัด 2) เพื่อบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ภาวประชาสังคม และสถาบันการศึกษาในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัดและกลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน เชื่อมโยงการพัฒนาในระดับพื้นที่สู่ระดับภาค ประเทศ ภูมิภาคและระดับโลก และ 3) เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการขับเคลื่อนการพัฒนาจังหวัดและกลุ่มจังหวัดภายใต้ชายแดนสู่การพัฒนาที่มีความมั่นคง มั่งคั่งยั่งยืน

บทบาทนักศึกษาทุนที่สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน พบว่านักศึกษาทุนจากโครงการทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้มีส่วนร่วมกับการพัฒนาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้และสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน พ.ศ. 2566-2570 ในยุทธศาสตร์ที่ 1, 2 และ 4 ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการส่งเสริมด้านเศรษฐกิจในพื้นที่ โดยมีสาระสำคัญดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 เสริมสร้างสังคมคนดี มีปัญญา ในยุทธศาสตร์นี้มีกลยุทธ์และจุดเน้นเรื่องการพัฒนาทุนมนุษย์และการส่งเสริมการศึกษา จากการศึกษาที่นักศึกษาศึกษาทุนเหล่านั้นมีบทบาทของบุคคลากรทางการศึกษา และส่งเสริมพัฒนาทักษะจำเป็นสำหรับพลเมืองในศตวรรษที่ 21 ให้กับเด็กและเยาวชนในพื้นที่ และการส่งเสริมบทบาทในการพัฒนาและบริหารจัดการชุมชน ความสอดคล้องของแผนยุทธศาสตร์ฯ และบทบาทของนักศึกษาทุนชี้ให้เห็นถึงการกำหนดทิศทางการวางยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่ให้ความสำคัญของการศึกษาเพื่อพัฒนามนุษย์และสังคม นอกจากนี้พบว่าบทบาทและศักยภาพของนักศึกษาทุนที่เป็นบัณฑิตจบใหม่สามารถเข้าไปมีบทบาทในระบบการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และยังเห็นความสำคัญของการส่งต่อความรู้ควบคู่กับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้กับเด็กและเยาวชนในพื้นที่

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในยุทธศาสตร์นี้นักศึกษาทุนได้มีส่วนร่วมในบทบาทของการเป็นผู้ประกอบการในชุมชน โดยเริ่มต้นจากต้นทุนทางชุมชน และครอบครัว ประกอบกับการใช้เทคโนโลยี และนวัตกรรมทาง

สังคม ตลอดจนถึงการศึกษาพฤติกรรมการบริโภคในพื้นที่ในการออกแบบและวางแผนการประกอบธุรกิจ อีกทั้งพบว่าผลสำเร็จสำคัญเกิดการจ้างงานและรายได้ให้กับคนในพื้นที่ และการส่งเสริมให้เกิดเศรษฐกิจชุมชนและการค้าขายชายแดน นอกจากนี้สะท้อนให้เห็นถึงแรงบันดาลใจของบัณฑิตจบใหม่เห็นโอกาสในการทำธุรกิจส่งผลให้เกิดรายได้และธุรกิจชุมชน ทั้งนี้แผนยุทธศาสตร์ยังพบช่องว่างของแนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนผู้ประกอบการรุ่นใหม่ ที่จะสามารถสอดรับและรองรับบัณฑิตกลุ่มนี้ในอนาคต

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาอย่างสมดุล บทบาทนักศึกษาทุนในยุทธศาสตร์นี้สอดคล้องกับกลยุทธ์ที่ 4 การเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือกับความเสี่ยงด้านภัยพิบัติ อย่างมีส่วนร่วมในการลดปัญหาโลกร้อน และปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง นักศึกษาทุนชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษา เชื่อมโยงสาขาที่เรียนให้สอดคล้องกับการพัฒนาองค์ความรู้ในการรับมือกับความเสียหายทางภัยพิบัติ โดยสามารถนำผลงานวิชาไปสู่แผนการปฏิบัติได้ในอนาคต ให้เห็นถึงความสำคัญของปรากฏการณ์ธรรมชาติที่ส่งผลต่อพื้นที่ ในยุทธศาสตร์นี้การให้ความสำคัญเรื่องผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมเป็นแผนยุทธศาสตร์ที่สอดคล้องกับการดำเนินงานเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) และควรมีการแปลงยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติโดยมุ่งเน้นในประชาชนตระหนักรู้และมีบทบาทร่วมในการแก้ปัญหาในประเด็นดังกล่าว

อย่างไรก็ตามบทบาทของนักศึกษาทุนถือได้ว่าเป็นบทบาทหลักที่สำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ในการสนับสนุนการดำเนินงานของแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา กลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน ในภาคการศึกษา และเศรษฐกิจ และพบข้อสังเกตในส่วนยุทธศาสตร์อื่นๆ เป็นแผนยุทธศาสตร์ และกลยุทธ์ที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนงานเชิงนโยบาย และเชิงระบบที่ต้องอาศัยอำนาจ และบทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์ของภาคส่วนราชการ ภาคเอกชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนต่อไป

นอกจากนี้บทบาทของนักศึกษาทุนมีความสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน จากการศึกษาพบว่านักศึกษาทุนมีส่วนร่วมในชุดเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ในเป้าหมายที่ 2 ขจัดความหิวโหย เป้าหมายที่ 4 การศึกษาที่มีคุณภาพ เป้าหมายที่ 8 งานที่มีคุณค่า เศรษฐกิจที่เติบโต เป้าหมายที่ 9 อุตสาหกรรมโครงสร้างพื้นฐาน เป้าหมายที่ 12 การผลิตและบริโภคที่รับผิดชอบ และเป้าหมายที่ 13 การรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนที่สอดคล้องกับบทบาทของนักศึกษาทุน พบได้ว่าบทบาทของนักศึกษาทุนสะท้อนเป้าหมายการพัฒนาใน 3 เสาหลักของมิติความยั่งยืน คือ มิติด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ในมิติด้านสังคม ในเป้าหมายที่ 2 และ 4 การส่งเสริมเกษตรที่ยั่งยืนและการเข้าถึงการศึกษา มิติด้านเศรษฐกิจในเป้าหมายที่ 8 และ 9 การส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต่อเนื่อง และการส่งเสริมอุตสาหกรรม และมิติด้านสิ่งแวดล้อมในเป้าหมายที่ 13 การตระหนักรู้กับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เหล่านี้เป็นผลผลิตของโครงการทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัด

ชายแดนภาคใต้โดยเป้าหมายเพื่อส่งเสริมและให้โอกาสกับเด็กและเยาวชนในพื้นที่ให้มีโอกาสศึกษาในระดับอุดมศึกษาในการพัฒนาศักยภาพและศึกษาความรู้เพื่อกลับมาพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ อย่างไรก็ตามผลผลิตของโครงการทุน พบว่านักศึกษาทุนเหล่านี้ได้มีบทบาทและกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนพัฒนาสังคมและประเทศชาติในมิติต่างๆ ที่สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน อีกทั้งมีความสอดคล้อง และเชื่อมโยงกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs)

5.1.4 ข้อเสนอแนะ และแนวทางการพัฒนาโครงการทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ และ ความสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)

จากการศึกษาและวิเคราะห์รวบรวมข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาโครงการทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ จากผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียมีประเด็นข้อเสนอที่สำคัญดังนี้

1) โครงการทุนฯ ควรทบทวนการจัดเกณฑ์การคัดเลือกให้ละเอียดมากยิ่งขึ้น ทั้งด้านการเรียนฐานะทางครอบครัว และการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สมัคร เพื่อกระจายโอกาสให้กับผู้สมัครที่หลากหลายมากขึ้น ทั้งคนเรียนเก่งแต่ขาดแคลนทุนทรัพย์ และคนที่เรียนไม่เก่งมากแต่ขาดแคลนทุนทรัพย์มีฐานะยากจน และประพฤติดีและเป็นนักเรียนกิจกรรมไม่มีโอกาสได้เรียนต่อ

2) ทบทวนเกณฑ์ผู้สมัครที่ครอบคลุมถึงบุตรที่เป็นข้าราชการ หรือเจ้าหน้าที่รัฐ โดยพิจารณาเกณฑ์จากภาระค่าใช้จ่าย และจำนวนสมาชิกครอบครัวของผู้สมัคร และพิจารณาเพิ่มจำนวนทุนการศึกษาเพื่อให้ครอบคลุมช่วยเหลือเยาวชนที่ในพื้นที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ ขาดโอกาส และการเข้าถึงทุนจริงๆ แต่มีความตั้งใจที่จะศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา

3) โครงการทุนฯ ควรมีการเพิ่มเงื่อนไขการรับทุน โดยมีการรองรับการทำงานหลังจากสำเร็จการศึกษา หรือ มีการกำหนดเงื่อนไขการชดเชยทุนโดยการปฏิบัติงานหน่วยงาน หรือองค์กรในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

4) ควรมีกำหนดเวลาที่แน่นอน และตามระยะเวลาในการเบิกจ่ายเงินทุนให้ สำหรับนักศึกษาทุนกลุ่มที่ 2 ให้สอดคล้องกับช่วงการชำระค่าธรรมเนียมการศึกษา เพื่อลดการสำรองจ่ายเงินจากแหล่งอื่นๆ หรือ ควรมีการยกเว้นการชำระล่าช้าสำหรับนักศึกษาทุนดังกล่าว

5) โครงการทุนฯ ควรมีการทบทวนและประเมินข้อมูลสถานการณ์อัตราขาดแคลนของงาน โดยเฉพาะสาขาที่ขาดแคลนและเป็นที่ต้องการของพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ หรือ ตามสถานการณ์ขาดแคลนงานของประเทศเพื่อกำหนดเงื่อนไข และการจัดสรรทุน และควรมีประสานความร่วมมือกับองค์กร หน่วยงาน หรือสถานประกอบการเหล่านี้ในการรองรับนักศึกษาทุนที่จะสำเร็จการศึกษาในอนาคต

6) ควรมีช่องทางการสื่อสาร และการบริหารจัดการจัดการรับสมัครคัดเลือกนักศึกษาทุนโดยมีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในการดำเนินงาน เช่น การพัฒนาแอปพลิเคชัน

7) ระหว่างการดำเนินโครงการ หรือช่วงขณะนักศึกษาทุนเรียน ควรมีการประสานความร่วมมือร่วมกับสถาบันการศึกษาที่นักศึกษาทุนสังกัด หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพให้กับศึกษาที่สอดคล้องกับการเตรียมพลเมืองในศตวรรษที่ 21 เช่น ทักษะชีวิต ทักษะ Soft Skill เป็นต้น

8) โครงการฯ ควรร่วมมือกับสถานการศึกษาในการจัดกิจกรรมส่งเสริมทักษะชีวิต และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม ผ่านกิจกรรมอาสา หรือ กำหนดเป็นเงื่อนไขขณะรับทุน

9) ควรมีการจัดตั้งกลไกติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานของโครงการทุนฯ อย่างชัดเจน และมีการจัดเวทีคืนข้อมูลสู่สาธารณะ

10) ควรมีการจัดทำฐานข้อมูล ของศิษย์เก่านักศึกษาทุน และการจัดกิจกรรมพบปะ หรือ เวทีสัมมนา ในการเป็นพื้นที่รวมตัวของนักศึกษาทุน เพื่อให้เกิดการสร้างเครือข่ายนักศึกษาทุน ตลอดจนถึงเป็นเวทีในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และแสดงความคิดเห็นให้ข้อเสนอแนะ ในการหนุนเสริมการพัฒนาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้โดยนักศึกษาทุน

นอกจากนี้เพื่อให้การดำเนินงานของโครงการทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน ในยุทธศาสตร์ที่ 1 เสริมสร้างสังคมคนดี มีปัญญา และเชื่อมโยง สัมพันธ์กับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ในเป้าหมายที่ 4 สร้างหลักประกันว่าทุกคนมีการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุมและเท่าเทียม และสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยมีรายละเอียดตามเป้าหมายย่อยดังนี้ ซึ่งเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ใช้ฐานการศึกษาเป็นทิศทางการทำงานหลักโดยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1) ขยายโอกาสการให้ทุนกับกลุ่มนักเรียนที่สนใจเรียนต่อในสายอาชีพ โดยมีการทบทวนสถานการณ์ความต้องการของบัณฑิตสายอาชีพ เพื่อรองรับงานในพื้นที่หรือความต้องการของตลาดงาน

2) ทบทวนเกณฑ์และเงื่อนไขการให้ทุนการศึกษาโดยแบ่ง 2 กลุ่มลักษณะทุน

กลุ่มที่ 1 ผู้ให้ทุนสนับสนุนและรับผิดชอบค่าใช้จ่ายทั้งหมด โดยกำหนดเกณฑ์นักศึกษาที่เรียนดี มีคุณธรรม และขาดแคลนทุนทรัพย์ และเงื่อนไขอื่นๆตามความเหมาะสม

กลุ่มที่ 2 ผู้ให้ทุนสนับสนุนและรับผิดชอบค่าใช้จ่ายร้อยละ 50 ของค่าใช้จ่ายของนักศึกษาทุน โดยกำหนดเกณฑ์นักศึกษาที่เรียนดี มีคุณธรรม และมีฐานะรายได้ปานกลาง

3) ผู้ให้ทุนควรมีการทบทวนการสนับสนุนทุนการศึกษาสาขาที่สอดคล้องกับทักษะของพลเมืองในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะ สายอาชีพ เทคโนโลยี เป็นต้น

4) ควรกำหนดเงื่อนไขในการส่งเสริมทักษะทางอาชีพ หรือประสบการณ์ทำงาน โดยประสานความร่วมมือกับหน่วยงานราชการ องค์กรธุรกิจ หรือสถานประกอบการที่เกี่ยวข้อง และรองรับนักศึกษาทุนในการเป็นพื้นที่พัฒนาศักยภาพของตนเองในระหว่างเรียน

5) ขยายโอกาสทุนการศึกษาให้ครอบคลุมกับประชากรกลุ่มเฉพาะ เช่น ผู้พิการ โดยประสานความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาที่มีความพร้อม และสามารถรองรับนักศึกษาเหล่านั้น

6) ขยายโอกาสทุนการศึกษาในสายสาขาสายอาชีพให้กับประชากรกลุ่มเฉพาะ และรองรับการฝึกอาชีพและการทำงานในอนาคตโดยประสานความร่วมมือกับผู้ประกอบการ หรือองค์กรธุรกิจ

7) ผู้ให้ทุนควรมีการกำหนดเงื่อนไข และประสานความร่วมมือกับสถานศึกษาในระดับมัธยมศึกษาในการเตรียมความพร้อมนักเรียนในทักษะทางวิชาการเบื้องต้น เช่น ทักษะทางภาษา การคิดวิเคราะห์ ที่สอดคล้องกับเงื่อนไขการรับทุน หรือ ควรมีการจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมของนักเรียนทุนก่อนเข้าเรียนในระดับอุดมศึกษา

8) ผู้ให้ทุนควรมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมทักษะและความเข้าใจในแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนร่วมกับสถาบันอุดมศึกษาระหว่างที่นักศึกษารับทุน

9) ผู้ให้ทุนควรทบทวนเกณฑ์และเงื่อนไขการสนับสนุนทุนสาขาที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

10) ผู้ให้ทุนควรมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาศักยภาพให้กับนักศึกษาทุนให้เห็นความสำคัญของการเป็นพลเมืองตื่นรู้ในการดูแลรับผิดชอบสังคม

5.2 อภิปรายผลการศึกษา

การดำเนินงานโครงการทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ในระยะที่ 1 – 3 ได้ส่งผลให้เยาวชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ไม่สามารถเข้าศึกษาในระดับอุดมศึกษา มีผลการเรียนดี ประพฤติดี แต่ขาดแคลนทุนทรัพย์ได้มีโอกาสเข้าศึกษาต่อในสถาบันทั่วประเทศเพิ่มขึ้น อีกทั้งให้นักศึกษาทุนได้มีโอกาสในการประกอบอาชีพตามศักยภาพของตนเอง นอกจากนี้พบว่านักศึกษาทุนหลังจากสำเร็จการศึกษามีบทบาทการประกอบอาชีพที่มีส่วนในการพัฒนาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ในด้านสังคม ด้านการศึกษา ด้านเศรษฐกิจ และการส่งเสริมภาพลักษณ์ให้กับพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งเป็นการพัฒนาพื้นที่โดยตรงและทางอ้อมถึงแม้นักศึกษาทุนเหล่านั้นไม่ได้ปฏิบัติงานในพื้นที่ก็ตาม อีกทั้งพบว่าการทำงานของนักศึกษาทุนบางส่วนมีบทบาทในการขับเคลื่อนงานพัฒนาในระดับภูมิภาคและระดับประเทศอีกด้วย และข้อค้นพบสำคัญในมุมมองของนักศึกษาทุนเหล่านี้ มีทัศนคติที่มีจิตสำนึกรักบ้านเกิดให้ความสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และสังคม

อย่างไรก็ตามนอกจากบทบาทของนักศึกษาทุนที่มีส่วนในการพัฒนาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่าบทบาทการทำงานของนักศึกษาทุนเหล่านั้นมีส่วนในพัฒนาตนเองสู่การพัฒนาประเทศชาติในบทบาทพัฒนาแบบล่างสู่บน Bottom Up ในการหนุนเสริมการดำเนินงานที่สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน ในยุทธศาสตร์ที่ 1, 2 และ 4 ในมิติการส่งเสริมคนดี มีปัญญา การพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อความมั่นคง และการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งยุทธศาสตร์ดังกล่าวมีความเชื่อมโยงและสอดคล้องเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน(Sustainable Development Goals : SDGs) ที่สะท้อนเป้าหมายการพัฒนาใน 3 เสาหลักของมิติความยั่งยืน คือ มิติด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม

รูปภาพที่ 11 ความเชื่อมโยงและความสอดคล้องของบทบาทนักศึกษาทุนกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs)

ด้านข้อเสนอแนะ ต่อแนวทางการพัฒนาโครงการทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ และ ความสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) พบว่าการดำเนินงานโครงการควรพัฒนาใน 3 ระดับ ก่อนดำเนินโครงการฯ ขณะดำเนินโครงการ และหลังจากสำเร็จการศึกษา โดยให้กำหนดทิศทางการพัฒนาการบริหารโครงการเริ่มตั้งแต่การทบทวนเกณฑ์และการกำหนดเงื่อนไขของผู้สมัครทุนให้ครอบคลุมกับบริบทเศรษฐกิจฐานะของผู้สมัครอย่างเป็นธรรม การขยายโอกาสการเข้าถึงทุนการศึกษาในสายอาชีพ และประชากรกลุ่มเฉพาะ ให้มีกลไกกระบวนการติดตามประเมินและการพัฒนากายภาพของนักศึกษาทุนที่สอดคล้องกับทักษะพลเมืองในศตวรรษที่ 21 และการแปรผันทางเทคโนโลยีสารสนเทศ รวมไปถึงการเชื่อมประสานและบูรณาการหน่วยงานที่มีส่วนในการพัฒนานักศึกษาทุน เพื่อหนุนเสริมให้มีงานทำ และประการที่สำคัญคือการจัดองค์ความรู้ และฐานข้อมูลของนักศึกษาทุน เพื่อคืนข้อมูลสู่สังคม และสนับสนุนเอื้อให้เกิดพื้นที่ร่วมตัวของนักศึกษาทุนที่สำเร็จการศึกษาไปแล้ว และกำลังศึกษา เพื่อให้เกิดพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของนักศึกษาทุน ในการร่วมเป็นเครือข่ายและกลไกสำคัญในการพัฒนาสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้ต่อไปในอนาคต

5.3 ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานโครงการทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมถึงบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของทุนนี้ เพื่อกำหนดทิศทางการดำเนินงานของโครงการทุนให้ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะต่องานวิจัย

1. จากการศึกษาพบว่า บทบาทของนักศึกษาทุนมีส่วนกับการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในมิติด้านสังคม การศึกษา และเศรษฐกิจ ควรมีการขยายกลุ่มประชากรศึกษาเพื่อให้ได้มิติของผลกระทบของผลผลิตโครงการในมิติที่หลากหลายกว่านี้
2. ผู้รับผิดชอบโครงการทุนฯ ควรมีการติดตาม และประเมินผลสัมฤทธิ์ของโครงการฯ ในมิติผลกระทบของโครงการกับการพัฒนาในพื้นที่
3. โครงการทุนฯ ควรทบทวนในการกำหนดเกณฑ์และเงื่อนไขการอุดหนุนทุนให้เยาวชนในสาขาที่เรียนให้สอดคล้องกับความต้องการของพื้นที่
4. โครงการทุนฯ ควรมีการสนับสนุนให้เกิดพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของศิษย์เก่า นักศึกษาทุนเพื่อเป็นพื้นที่ในการเชื่อมเครือข่ายการทำงาน และโอกาสให้กลุ่มเครือข่ายนักศึกษาทุนในการเป็นส่วนหนึ่งของการขับเคลื่อนพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
5. โครงการทุนฯ ควรมีการคืนข้อมูลสู่ชุมชน โดยใช้กลยุทธ์การสื่อสารผลผลิตจากโครงการที่มีส่วนในการสร้างผลกระทบเชิงบวกให้กับสังคม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจในการประกอบอาชีพของนักศึกษาทุน และการศึกษาทบทวนการดำเนินงานเพื่อให้เกิดแนวทางกลยุทธ์การติดตามและหนุนเสริมของโครงการทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้เกิดการบูรณาการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น สถาบันการศึกษา นักศึกษาทุน ฯลฯ เพื่อเป็นแนวทางการบริหารโครงการในอนาคตอย่างมีประสิทธิภาพ

บรรณานุกรม

- Rossi P.H. and Freeman. (1989). *Evaluation : A Systematic Approach*. Sage Publications.
- Suchman, E. A. (1967). *Evaluative Research : Principle and practice in public service and social action programs*. Russell Sage Foundation.
- Tejendra Pherali. (2021). *Social justice, education and peacebuilding: conflict transformation in Southern Thailand*. Compare: A Journal of Comparative and International
https://www.researchgate.net/publication/353278434_Social_justice_education_and_peacebuilding_conflict_transformation_in_Southern_Thailand
- Uddin, M. N., & Sarntisart, S.,. (2022). The Schooling Gap between the Deep South and the Rest of the South in Thailand. *Defence and Peace Economics*.
<https://doi.org/10.1080/10242694.2022.2027183>
- กลุ่มงานบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน. (2565). แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน.
https://osmsouth-border.go.th/news_develop
- โครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนโดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. (2557). สารานุกรม ไทยสำหรับเยาวชน เล่มที่ 12 เรื่องที่ 2 การศึกษา. <http://kanchanapisek.or.th>
- บุญธรรม กิจปริดาภิรุตย์. (2553). รวมบทความการวิจัย การวัดและประเมินผล.
- ยุพดี ชัยสุขสันต์ และคณะ. (2557). รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการการติดตามและประเมินผลสัมฤทธิ์โครงการทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนใต้ ระยะที่ 1 ปี การศึกษา 2550-2554.
- เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์. (2553). การประเมินโครงการ : แนวคิดและแนวปฏิบัติ. .
- ศรีสมภาพ จิตรภิมรย์ศรี. (2555). 9 เดือนของปีที่ 9: ในสถานการณ์ความรุนแรงอันยอกย้อน กระบวนการสันติภาพปาตานี ยังคงก้าวเดินไปข้างหน้า .
<https://deepsouthwatch.org/th/node/3670>
- ศรีสมภาพ จิตรภิมรย์ศรี. (2556). ข่าวเด่น : การสัมมนาเรื่องแนวทางการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้.
<https://thaiembassy.org>
- ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้. (2565). ฐานข้อมูลศูนย์เฝ้าระวังชายแดนใต้.
<https://deepsouthwatch.org>
- ศูนย์วิจัยและสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน. (2559). ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับ SDGs.

<https://www.sdgmove.com/intro-to-sdgs/>

สำนักงานงบประมาณ. (2563). งบประมาณในการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้. . กองยุทธศาสตร์

การงบประมาณ <https://www.bb.go.th/index.php>

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2556). รายงานผลการดำเนินงานโครงการทุนการศึกษาเฉลิมราช
กุมารี ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2556 (ปีการศึกษา 2555) สำนักงาน ปลัดกระทรวง
ศึกษาธิการ.

สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (2566). โครงการสนับสนุนทุนการศึกษาต่อระดับปริญญาตรีใน
ประเทศให้แก่เยาวชนที่มีภูมิลำเนาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนา
จังหวัดชายแดนภาคใต้ ระยะที่ 4). https://resolution.soc.go.th/?prep_id=408496

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2548). แผนยุทธศาสตร์ปฏิรูปการศึกษาในสามจังหวัดชายแดน
ภาคใต้เพื่อสร้างสันติสุข ปี 2548-2551. กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2556). นโยบายรัฐบาลที่เกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้
ตั้งแต่ปี 2540-ปัจจุบัน. <http://www.parliament.go.th/library>

สุวิมล ติรกานันท์. (2548). การประเมินผลโครงการ: แนวทางสู่ปฏิบัติ. ศูนย์หนังสือแห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.

เสริมศักดิ์ วิศาลภรณ์. (2551). สภาพการจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้. . หจก.วี.ที.ซี.คอมมิวนิ
เคชั่น.

อารี วิบูลย์พงศ์ และคณะ. (2560). รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่ม
จังหวัดภาคใต้ชายแดน ระยะ 20 ปี พ.ศ.2560-2579. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	อัครมีชี อหามะ
วัน เดือน ปี เกิด	12 มกราคม 2536
สถานที่เกิด	จังหวัดยะลา
วุฒิการศึกษา	มัธยมศึกษา โรงเรียนพัฒนาวิทยา ยะลา ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาภาษามลายูและมลายูศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ที่อยู่ปัจจุบัน	478 ซอยเจริญกรุง 103 ถนนเจริญกรุง แขวงวัดพระยาไกร เขตบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร 10120 ongc.ahama@gmail.com

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY